

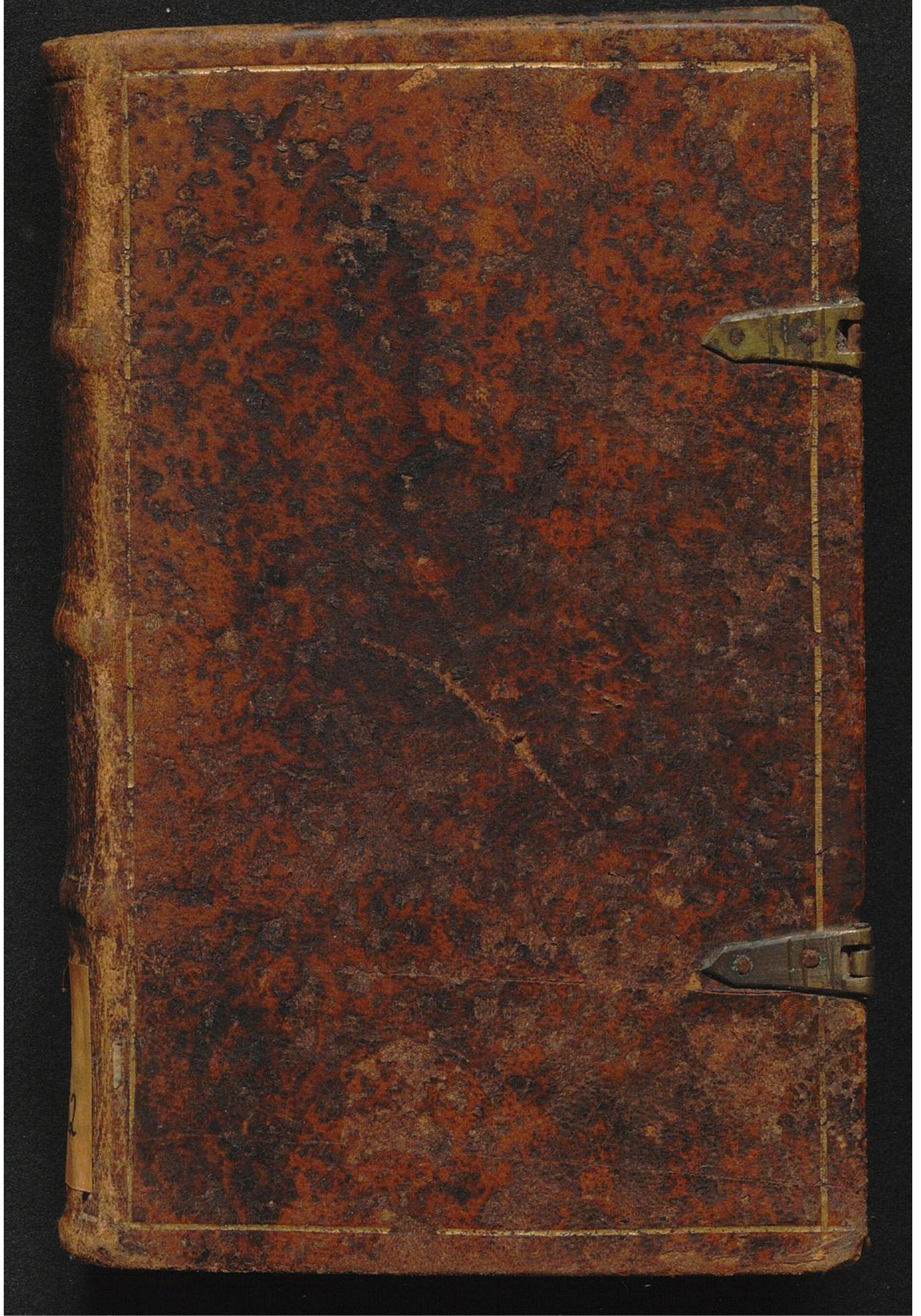
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Epistolaris Seu Epistolae Morales Ad usum
familiarem Vario Argumento Scriptæ**

Pexenfelder, Michael

Dilingae, 1686

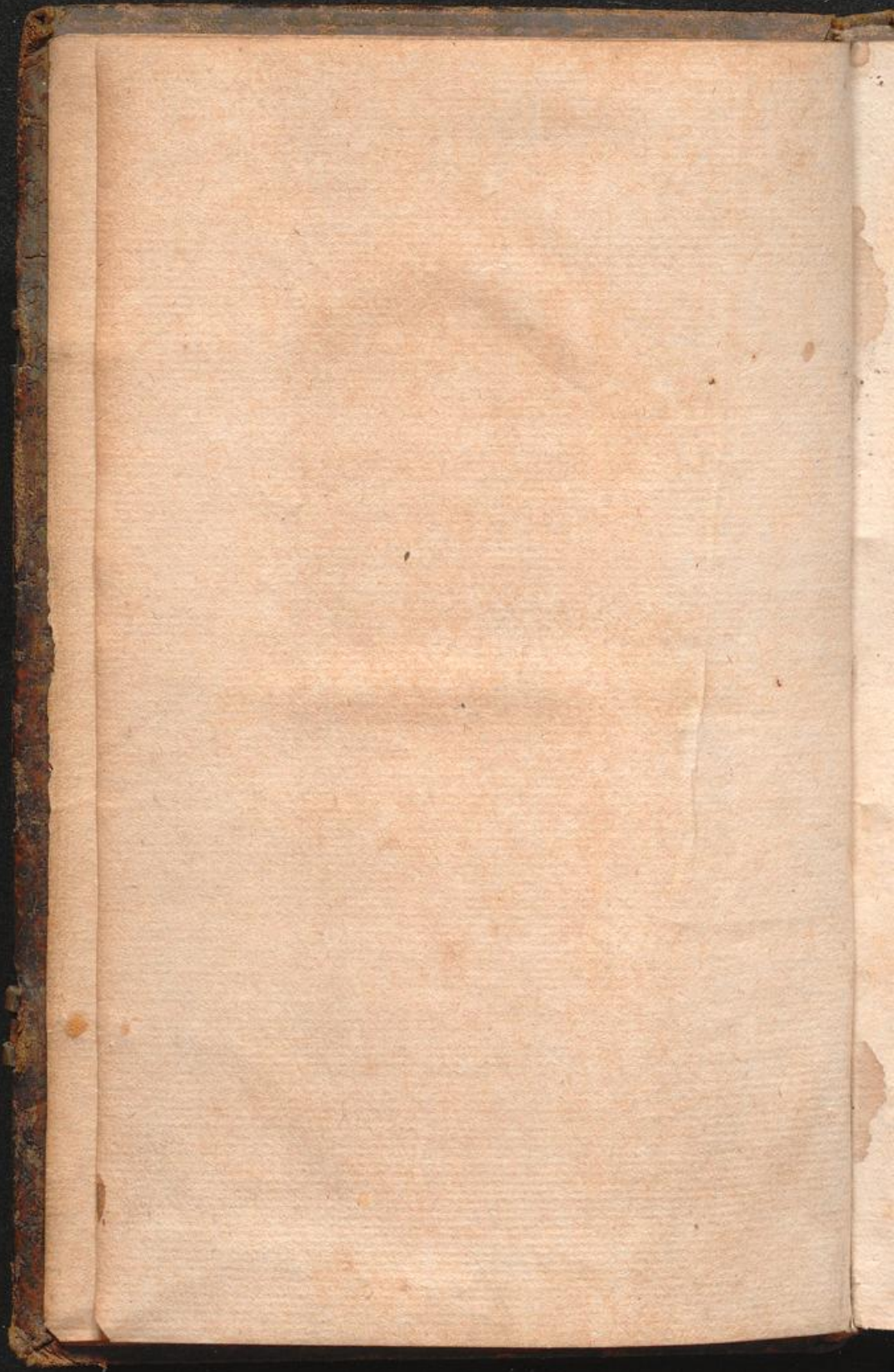
[urn:nbn:de:hbz:466:1-69435](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69435)

X
v. 20.
24.

Th. 5852.

ETHICA
EPISTOLARIS

SEU

EPISTOLAE
MORALES

Ad usum familiarem

VARIO ARGUMENTO
SCRIPTÆ.

AUTHORE

P. MICHAËLE PEXEN-
felder, Soc. JESU.

*Cum Gratia & Privil. Sac. Cas. Majestatis.
Et facultate Superiorum.*

DILINGÆ,

Typis & Sumpt. JOAN. CASPARI BENCAEDÆ
Bibliopolæ Academici.

Per JOANNEM FEDERLE.

M. DC. LXXXVI.

Collegii Societatis JESU Paderb.

THE TITLES
EPISTOLARIS

123

EPIS
MORALIS

ad usum scholarum

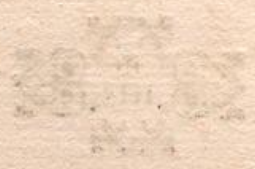
VARIIS ARGUMENTIS
SCIENTIARUM

ARTIUM

PROFANARUM ET SACRARUM

liber secundus

in officio et studio
et in schola

D. 1111 G. 2.

in officio et studio
et in schola

in officio et studio

M. 1111 G. 2.

in officio et studio
et in schola

REVERENDISSIMIS

ILLUSTRISSIMIS

Prænobilibus & Strenuis

DOMINIS DOMINIS

Statuum Provincialium

Bavariæ Inferioris

COMMISSARIIS

DEPUTATIS

DOMINIS SVIS

GRATIOSISSIMIS,

PATRONIS OBSERVANDISSIMIS.

Cribendi genus nullum,
quàm Epistolarum, æsti-
matione promptius, aut
facilius, usu ipso & expe-

) (2

rien-

EPISTOLA

rientiâ difficilius nullum , minúsque expeditum. Bibliothecas inspicias , Auctorum illustrium censu in Facultatibus cæteris copiâque densatas ; Epistolarum Scriptores prisca ævi, vix in Vaticana Leonis Decimi , vel Ferdinandi Tertii in Viennensi , præter Ciceronem repereris , Pliniúmque , ac Senecam. Nec ultra Triumviros hosce perrexit Epistolaris Romanorum , quasi ad Triarios redacta Respublica , Geniúsque , quem Tullius hæredibus transcripsit, plana, nativâque dictione fluentem , floridiore nitore Plinius politum , sententiarum pondere incisísque periodis Seneca cothurnatum. Quibus è theatro sublatis , quis intra annos plus mille eminuit, qui de tribus unius premeret calamo felici vestigia ? Unus ferè

DEDICATORIA.

rè laureatus Petrarca, geminique
Manutii, pater & filius, ausi sunt
post multa demum sæcula virgultis
obsitum expurgare Tusculanum,
Tulliumque, cum Attico suo ac Fa-
miliaribus, notas in sedes revocare
litteris excultissimis. Quorum ex-
emplum Nigronius æmulati &
Muretus, eruditissimus Lipsius, a-
liique perpauca, concinnitatem asse-
cuti non sunt, viri licet in quavis
alia Minervæ palæstra dexterrimi.
Ardui usque eò laboris est, Episto-
las condere delicato Lectori placitu-
ras. Quæ nimirum causa extitit,
Auctor ut noster in annos vitæ po-
stremos crastinaret, quas mente du-
dum volvebat, Epistolas, stylum
accuratæ scriptiōnis allaturus longo
usu elimatum, Ciceronis exemplo,
qui & ipse graviores de Philosophia

EPISTOLA

ac Divinitate libros senili secrevit
maturitati, principisque poetarum
Maronis, à silvestri qui Eclogâ per
Georgicorum florida ad Divinam
provexit Æneida. Hac ipsa me-
thodo Auctor noster, ingenii par-
tus à Grammatica orsus, Appara-
tum edidit Eruditionis Latinæ, per
omnes Artes & Scientias uberrimum
Apiarium. Apparatu proximo
Florus successit Biblicus, Sacræ
historias paginæ in epitomen seli-
gens, stylo phrasique venustatis
Curtianæ, Opus utrumque Juventuti
Scholasticæ quàm lectione jucun-
dum, tam usu opportunum. Queis
loco tertio elaboratus Concionator
Historicus, & quarto Hortus Maria-
nus de palma concertant; Orator ille
per ampliatas historias disertissimus;
Hortator hic ad Sodales mixtis Ora-
tioni

DEDICATORIA.

tionem historiis amœnissimus. Symbolicam jam Ethicam quis commendet pro meritis, Jovis de cerebro alteram Palladem ? quàm illa eruditè, quàm bellè è fabularum umbris lucem evolvit veritatis ? operâ non minùs ad fructum, quàm ad oblectationem accommodatâ. Unum hoc Opus Auctori suo in Apollinis Senatu primas inter sedes meretur orchestram. At laude propè non minore (an etiam maiore ? genus scribendi rarum, & ab raritate operis si pretium æstimes) elucubravit Auctor calamo emerito, & rude jam donato, *Ethicam* alteram, quam ab Epistolis etymo apposito inscripsit *Epistolarem*. Non id quidem ob stylum duntaxat planum, temperatum, ac tersum, epistolisque proprium, quem epistolis singulis affudit phrasi nati-

E P I S T O L A

va, gentiliq̄ue elegancia; nam quæ
exarandarum ritè epistolarum pars
& laus est altera, emicat in stylo lo-
quentis animi repræsentatio clara,
conceptiq̄ue in scribentis mente sen-
sûs expressio cordata; quòdque in
epistolæ cadit decorem, decûsque
singulare, thematum ubique exultat
ad scopum selectus exquisitus, lectu-
ræ, quam instruit, juventuti fructu
duplicato. Hieronymum credas
Bethlehemi de specu, dictione Pli-
nium inter & Ciceronem mediâ,
formare in omnem pietatem suas, vel
Paulam Viduam, vel Eustochium
Virginem. Unde fit, ut partus hic,
conatu Auctoris tam fortunato,
Musis faventibus, ad artis amissim
undequaque exactus, ætate licet na-
tu minimus, haud tamen sit minor
fratribus natu maioribus, Opus, ut-
pote

DEDICATORIA.

pote epistolari in genere, ac raritate,
numeris suis tam absolutum, à lit-
teratis Censoribus ut corollam jure
mereatur, intra suam sphaeram, O-
peris optimi, vel Optimis proximi.
Et ab hac scilicet libri præstantiâ an-
sam capit Collegium, quod est Lan-
dishuti, Societatis JESU, Opus Au-
ctoris, scribendi genere, & raritatis
saltem pretio optimum, dicandi O-
ptimatibus Patriæ, Vobis utique In-
ferioris Bavarix Inclytis Statibus.
Offerre gratitudo nostra Beneficen-
tiæ Vestræ munus amplius haud po-
test, quàm quod suis in scriniis as-
servabat, si non re ipsa, offerentium
quidem affectu apprimè pretiosum,
& Optimum. Opus ab Auctore ipso
Beniamini instar æstimatum, curæ-
que Amicorum, ac tutelæ à mori-
bundo commendatum, Posthumū,
ut-

EPIST. DEDICAT.

utpote deficiente parente, Pupillum.
Quòd si perlectus liber assertione no-
stra videbitur minor, & re ipsa non
Optimus, admittite tamen oblatum
munus animo benigno, ut aucto
munifica in manu valore, patrocini
Vestri vadimoniò, favorisq; liberali
auctione, dignitatem obtineat simul
muneris ditissimi, & Operis Optimi.

*Gratiosiss. Dominationum
Vestrarum*

Devotissimum & Obstrictissimum

Collegium Landishutanum.

I N D E X
EPISTOLARUM.

- Epistola I. *Paulo Rubeo: de inscriptione & fine Ethicæ Epistolaris.* 1
- II. *Alexandro Castrio, Juveni cordato militiam meditantis.* 11
- III. *Lucio Severo, an ejus filio Hilarino, adolescenti ingenuo, addiscenda sit Musica.* 19
- IV. *Augustino Montano: Nôsse bonos, vitare malos.* 26
- V. *Marco Pratano, de statu deliberanti.* 33
- VI. *Nobili Adolescenti Antonio Philiberto Fachino, de dignitate linguæ Latinæ, ejusque usu retinendo.* 39
- VII. *Illustri Viro Carolo Philippo, L. B. à Campo-largo, Domino in Villa-longa &c. Num filius in exterarum Regiones mittendus.* 46

VIII.

I N D E X

- VIII. *Wunibaldo Stagnano J. U. Studioso.*
Χαίρειν, seu Gaudere. 54
- IX. *Antonio Sylvio adolescenti, Amicitiam*
malè initam citò dissolvendam. 61
- X. *Eusebio Frontino, Tironi Religioso, sa-*
lutem & perseverantiam. 66
- XI. *Simeoni Gerontio, de spe à filio immo-*
rigerò frustratâ. 72
- XII. *Floriano Verino juveni, ad militiam*
aspiranti, salutem & consideratio-
nem. 76
- XIII. *Arsenio Pyrrho salutem, & Victoriâ*
sui. 83
- XIV. *Ad Theodorum Salvium, insultibus*
malarum suggestionum, & spe salutis
fluctuantem, Consolatoria. 89
- XV. *Iulio Fontano Neomystæ salutem, &*
gratulationem dignitatis sacerdotalis.
 100
- XVI. *Erhardo Falconio, & Rosina Bellovia,*
Novis Nuptis gratulatio. 106
- XVII.

EPISTOLARUM.

- XVII. Reverendissimo & Amplissimo Præ-
suli Humberto à Longavalle salutem,
& felicitatem Natalitiam. 115
- XVIII. Ad Marcellam Rigatiam, Matro-
nam nobilem, & Viduam, in funere
unici filij, Consolatoria. 121
- XIX. Giliberto Orestino, Apprecatio novi
Anni. 127
- XX. Parens adhortatur filium ad littera-
rum studia diligentius sequenda.
133
- XXI. Invektiva parentis in socordem fi-
lium. 136.
- XXII. Laurentio Cochlidio excitatoria lan-
guidioris indolis. 143
- XXIII. Crispino Pavio, adolescenti nobili,
elegantia formæ superbienti. 148
- XXIV. Conrado Longino Statuario, valere,
& sua sorte contentum esse. 155
- XXV. Hieronymo Solano, Viro Patritio, de
bona Liberos educatione. 161

XXVI.

I N D E X

- XXVI. *Georgio Rivio , adolescentum nobili-
lium Praefecto , ac Praeceptorum domesti-
co de ratione sui officij.* 168
- XXVII. *Parens consulit amicum , cui potis-
simùm studio filium unicum applicare
debeat , an Theologico , an Juridico , an
Medicina?* 174
- XXVIII. *Responsio pro statu Medico.* 176
- XXIX. *Eidem pro statu Iuridico.* 186
- XXX. *Eidem pro statu Theologico.* 197
- XXXI. *Udalrico Toralio , podagrâ labo-
ranti , salutem & patientiam.* 205
- XXXII. *Ad Eugenium Sophronium de vera
Nobilitate.* 213
- XXXIII. *Ernesto Alithino , de imagine ho-
minis pseudopolitici.* 220
- XXXIV. *Ursino Bellofontio , de Agape hor-
tensi.* 229
- XXXV. *Adolpho Turiono , cur magnorum
Virorum filij non raro sint degeneres.* 243
- XXXVI.

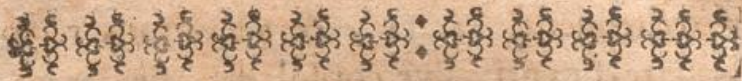
EPISTOLARUM.

- XXXVI. *Lamberto Lunovio, novo Patri-
familias, regulas Oeconomicas.* 254
- XXXVII. *Remigio Pontico, ejúsque uxori
Sabina, salutem & pacem.* 264
- XXXVIII. *Isidoro Venantio, Clerico, Expli-
catio sententiæ ambigua. Proverb. 26.
vers. 4. & 5.* 273
- XXXIX. *Susanna, Viduæ nobili, servare
modum in objurgatione domesticorum.*
283
- XL. *Gerasimo Linano patientiam ob com-
bustum prædium.* 292
- XLI. *Zexoni Lucellio Mercatori, Festina
lentè.* 303
- XLII. *Cornelio Curiatio, Consilia ex e-
ventu non esse metienda.* 312
- XLIII. *Antonio Frontoni, utrùm dolores
corporis graviores, an animi.* 321
- XLIV. *Eutropius parens Tiburtio filio,
Sapientiâ prima, stultitiâ caruisse.*
336
- XLV. *Responsoria ad priorem Epistolam.*
349
- XLVI.

I N D E X E P I S T.

- XLVI. *Theodoro Nemesio, de Vernaculis
hujus temporis scriptoribus.* 355
- XLVII. *Wolfgango Bombyciano, Nobili
Juveni, ad servitium Aulicum abeun-
ti. Parænetica.* 364
- XLVIII. *Illustri Juveni Alberto Feliciano,
L. B. à Tritomontio, in exteras regio-
nes proficiscenti. Propemptica.* 373
- XLIX. *Nicolao Pionio, Religiosa vota
recens professo. Gratulatoria.* 385
- L. *Georgio Cervino, Nil admirari.* 392

EPISTOLA I.

PAULO RUBEO,

De inscriptione & fine

ETHICÆ EPISTOLARIS.

Scribis, per jucundum tibi accidisse auditu, quod intellexeris, me lucubrationibus prioribus, in lucem emissis, velle pro coronide Tractatum de Epistolis adijcere: esse & argumentum, & scribendi modum, quàm varium, tam in usu frequentem; cum enim epistola sit sermo inter absentes, & propè ac procul hominem homini colloqui delectet, quis non epistolas amplectatur, imaginem animi, & interpretes mentis? Quòd si desiderium absentis amici haud parùm sublevamus ipsius effigie, nostris oculis obversante, an non æquè capimur sermone, mutæ iconi per epistolam addito? Quem autem pigeat, aurem accommodare viro probò & prudenti? sive narret, quæ sunt facta, sive præcipiat facienda; sive sincerè laudanti, sive

A

repre-

culu
355
bilib
un-
64
ano,
gio-
373
vota
85
392

7.

reprehendenti errata , & ad virtutis regulam revocanti ; sive consolanti , sive gratulanti ; sive alia humanitatis officia , alloquio , rei ac tempori apto , demonstranti. Hæc Tu quidem de epistolis , & verè , si tales sunt , quales tibi fingis ; sin' de meis loqueris , non assentior : habes , quòd metuas præoccupatum affectu iudicium , & dum majora quædam de me tibi polliceris , ne captes anguillam , & prehendas gobium. Forsan Ciceronem , aut Plinium cõgitas , quando epistolas laudas ; quid enim disertius , copiosius , argutius , elegantius hisce Scriptoribus : Inter alios Tullij encomiastas , peritus æstimator Dionysius Lambinus , *de libris Ciceronis ad Carolum IX. Galliarum Regem : Marcus* , inquit , *Tullius Cicero absolutum exemplar eloquentiæ , sive Oratorem agat , sive Philosophum. Nihil de religione , nihil de pietate , nihil de charitate patriæ , nihil de bonis rebus aut malis , nihil de virtutibus aut vitiis , nihil de officio , nihil de dolore aut voluptate , nihil de vita aut morte , nihil de perturbationibus animi & erroribus ; à Philosophis ullis disputatum est , cujus non appareant atque emineant in Ciceronis Scriptis illustra*
que-

quadam & præclara lineamenta, atque adeo viva simulacra. Nemo est mortalium, cujuscunque sit vel ætatis, vel loci, vel ordinis, vel studij, vel nationis, quin à Cicerone & melior, & doctior fieri possit. Non desunt alij, quibus nihil supra Plinium secundum; hunc probant, hunc admirantur, hunc laudibus extollunt, hunc argumentis varium, concinnum, brevem, argutum, lepidum, eruditum prædicant. Quibusdam præ omnibus placet Seneca, Romanæ Sapientiæ antistes: hic non tantum flores & folia verborum habet, fructibus abundat; sublimis idem & suavis, plus semper in recessu tenet, quam ore aut calamo prodit; Ethicæ Philosophiæ, si quisquam, Magister & Institutor; affectus, origines malorum acutè aperit, acriter castigat, severè coërcet, virtutis, honestique officium graviter inculcat. Quæres, de his epistolicæ Latinitatis antesignanis quid ego sentiam? Etsi tenuior sum, quam ut de tantis viris judicium feram, aperiam tamen mentem meam tibi, plurimum arcanorum meorum conscio. Quòd ex his Triarijs, omni exceptione majoribus, nullum ex instituto mihi imitandum sumpturim, plures sunt causæ: Plinius, quia to-

tus est in narrando, & dictionis exquisitæ, cultæ ac comptæ studiosus, non serviebat meo proposito, qui docere magis, quàm narrare cupio: ad prius illud non admodum desideratur verborum cultura, & argutia; posterius admittit & requirit etiam nitorem atque elegantias phrasium. Tullius, quia potissimum versatur in graviore argumento, non erat deprimendus ad collocationem epistolarem de rebus privatis ac humilioribus: neque enim mihi enarranda sunt pericula pro bono publico exantlata, neque incendia Catilinæ extincta, neque bella inter Cæsarem & Pompeium gesta, neque Antonij Triumviri odia repressa, neque Provinciæ bene, malève administratæ, aut Clientes in iudicio defensi; & quæ sunt horum similia, plerumque publicis curis & negotijs implicata. Habet vir ille disertissimus ac sapientissimus suos in scribendis epistolis imitatores, priori maximè sæculo, quibus hoc unicè propositum fuit, ut Ciceronis non modò phrasin, sed numerum & contextum accuratè exprimerent: quales extiterunt Manutij, Sigonij, Mureti, Bembi, Longolij, Sadoleti, Politiani, & alij plures hisce suppare, ex quibus aliqui tam superstitiosè pedem pede presserunt, ut merito

ritò Tulliani *Simij* vocarentur. De horum uno (quem nominat) Paulus Manutius, quò in scribendis epistolis nemo propius ad Ciceronem accessisse fertur, epistolâ 4. hæc habet: *In eo N. verborum circuitus sæpe à Cicerone totus est. Si consuliò fecit, quòd inde laudem speraret, iudicium requiro; etenim aliena quæ sunt, ad nos translata, stultè jactamus. Sin', quod potiùs existimo, inops à lingua Latina, explicare animi sensa aliter non potuit, necessitatem excuso.* Ego verò virorum illorum vestigia licèt pronus adorem, bonâ tamen cum illorum veniâ genus mihi epistolicum sectandum constitui, quod *in nullius juraret verba Magistri.* Scriptio hæc mea ad mores attendit, & hoc saltem ex Seneca habere cupit, ut instillet virtutis amorem, odium vitij. Stylus ejusdem Senecæ, quod constat, concisus est, & præruptus, pèrque sententias suspenditur: quot penè verba, tot Sapientiæ dictamina; plura significat, quàm loquitur; non meliora ab Oraculo expectes: sed non est imitabilis illis, quibus mens curtior, & ad eloquendum sicior. Sapientiam ei domi natam oportuit, qui tot ex ore atque calamo Effata deprompsit; admirari fas sit, nò æmulari. Placuit

cuit hic dicendi character doctissimo Lipsio, præter quem, quod scio, nemo tam securè per Incisa & Abrupta incedit; verba punctim vibrat, & plura cogitando, quàm proloquendo, dicit; nescio, an satis idoneè ad usum Epistolarem. Rotundus est sermo familiaris, neque per *apostopeses*, & imperfectos sensus graditur; probatur apertus, nec Asiatico ambitu effusus, nec strictim intra labia compressus. Idem Latino stylo, quod vernaculo contingit; Hispanum natura per lentas sententias jubet loqui; Gallum & Italum volubilitas linguæ delectat; medium tenuère Germani: qualis indoles, talis oratio; hujus imitatrix est Epistola. Ad me, & ad *Epistolarem Ethicam* redeo, cujus præstantiam Sextus Cheronæus, celebris Philosophus, elegantis similitudine explicavit: *Philosophia*, ait, *similis est arca, muro cinctæ, & omni genere fructuum luxurianti, in qua parietum firmitas refert Logicam; arborum proceritas Physicam; fructuum suavitas Ethicam.* Alius Philosophiam Ovo componit, cujus testa seu cortex repræsentat *Logicam*, albumen *Physicam*, vitellus *Ethicam*. Hanc Salomon in Proverbijis, & Siracides in Ecclesiastico sapius nomine *Sapientia*

comprehendunt, mirisque encomijs exornant. De hac M. Tullius in *Tuscul.* *O vita Philosophia dux, ô virtutis indagatrix, expultrix vitiorum! quid non modo nos, sed omnis vita hominum sine te esse potuisset? Tu inventrix legum, tu magistra morum ac disciplina fuisti.* Hanc Regum Hebræorum potentissimus præ cunctis thesauris à DEO petijt, quando Sapientiam postulavit: hanc præcipuè in Proverbijs, Ecclesiaste, & Libro Sapientiæ pertractavit, & inculcatam mortalium mentibus voluit: de hac pulcherrimas Gnomas, Sententias, Pronuntiata posteritati reliquit: ex hac ceu uberrimo fonte sua prata irrigârunt, qui scriptis postea morum præceptionibus inclaruerunt. Inde ego quoque pro tenuitate mea rivulos in has epistolas deduxi, & quia, quod in fabulis legimus, Musæ, victis Sirenibus, ex earundem pennis evulsis coronas sibi texuerunt, non dubitavi Profana Sacris miscere, & meliora Philosophorum ac Poëtarum dicta, velut spolia Ægyptiaca, pro rationibus ac testimonijs adhibere. At brevitatem forsitan in his epistolis requires; hæc enim in hoc scribendi genere, quod vocatur *Laconicum*, commendatur. Respondeo: utantur sanè

contractiore gyro, qui scribunt morosis, fastidiosis, valde occupatis, amicis simulatis, dolosum in verbis cinerem scrutantibus; ego cum sinceris ago, & non invitis ad me audiendum. Sæpe jejuna est brevitatis & obscura, nec rarò arrogantia suspecta, quasi tædeat, cum amicis sermonem numeris plenior conferre. Adhæc *Ethica Monita* sunt quasi salutaria pharmaca, non extremis labris libanda, sed in venas diffundenda: satis succincta est epistola, in qua nihil supervacaneum, otiosum, redundans; nec ego longitudinem amo, ambitioso verborum circuitu, & affectatis assentationibus circumductam. Severa est magistra, ETHICA; non demulcet auriculas, sed vellit; non fricat, sed radit. Et Tullius ipse non semper ad Atticum scripsit Atticè, hoc est breviter; prolixiores litteras exaravit, & ab alio scriptas legit atque laudavit: ejus ad amicum quendam hæc verba sunt: *Tua mihi epistola tantò fuit jucundior, quantò longior.* Clypeum mihi Divus quoque Hieronymus porrigit, de quo judicium viri gravissimi adscribo: *Hieronymi sermo doctus, & antiquitatis exemplis abundans, multòque acumine, & ad omnia exprimenda factus, sive Scriptura ad*
verbum

verbum interpretanda, sive praecepta omni
vita praescribenda, sive quidpiam laudan-
dum, aut vituperandum sit, sive denique
aliquis ad virtutem cohortandus: in qui-
bus omnibus ita valet, ut planè illa caelestis
eloquentia videatur. Hæc Hieronymus
Platus lib. 3. de Bono Statûs Religiosi. cap.
11. verè, & ex merito Viri, sanctitate, sa-
pientiâ, eloquio clarissimi, cujus dictio flui-
da, clara, nervosa, eruditione sacra & pro-
fana, temperata. Hunc Doctorem carpit,
qui productiores epistolas reprehendit, præ-
sertim in Didactico argumento, quod ipsum
Senecam, cateroquin succincti sermonis a-
mantem, non sivit esse Laconicè brevem.
Cæterùm, si quis existimaret, me hîc quæ-
dam paradigmata proponere, seu formulas
quasdam aut modulos epistolares, is magno-
pere deciperetur: neque enim mihi mens
est, Grammaticum in hac scripture agere,
sed *Ethicum*, non verborum leges captan-
tem, sed morum præscripta tradentem; in
ovo vitellum, non testam quæro; qui cor-
ticem malunt, ad Collectores phrasium epi-
stolicarum se conferant, & famem pascant.
Ex quibus omnibus facilè perspicias, dile-
ctissime Paule, quid tibi tecum ipso pro me lo-

quendum sit. Neque miraberis, credo, insolentiam tituli, *Ethica Epistolaris*; etenim tantos animos mihi non sumpsi, ut Philosophiam *morum* hinc pertractarem, sed ea dumtaxat delibavi, quæ ad familiarem usum & mutuum ac utile colloquium, magis pertinere videbantur. Si quæ in his, ut multa erunt, parùm nitida, acuta, elaborata inveneris, cogita, me scripsisse epistolas, quarum stylus, si à communi & simpliciore consuetudine recedit, ipso cultu nimio peccat. Neglectus aliquis, ut in quibusdam capillis, sic in Epistolari scribendi ratione, si minùs placeat, certè toleratur: quæ acuta, non rarò minuta. Scitum est Philosophi: *Chrysippi acumen in seipso refringitur.* A subtilitate & acie mentis me excusat ætas gravior, corpus morbis & virium imbecillitate, caput curis litterarijs exhaustum: plura tūmet excusabis. Vale quàm optimè, & postremo huic senectutis meæ partui nidum inter suos fratres, pro veteri benevolentia, indulge, & sicubi in salebras incideris, aut errores notaveris, ignoscendi titulos cogita.

II.

ALEXANDRO CASTRIO,

Juveni cordato militiam
meditanti,*Salutem, & bonam fortunam.*

POSTquam consilium tuum castra adeundi amicis aperuisti, scribis, varios ab ijs admotos tibi arietes, quibus te ab hac mente dimoverent. Inter alias nœnias, jam tritas, hanc præsertim occentârunt: ea nunc agi tempora, quibus omnis penè honor militiæ eviluit; longo volumine duci bella, nunquam perduci; esse certa pericula, dubia præmia; eos, qui militiæ nomen dant, fere purgamenta urbium haberi, quibus ob egestatem, & maxima flagitia perpetrata, necessitudo incumbat, militare; quorum linguæ vanæ, manus rapaces, pedes fugaces, perpetua comes temulentia & lascivia. Et ipsas bellandi causas plerumque haud meliores esse, quàm sint bellatores; unam, & eam veterem bellorum originem censerî, Sallustio teste, *profundam cupidinem imperij, & divitiarum*; verè illud à Seneca Tragædo asseri *in Hippol.*

Rupè-

*Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præcept.*

Gravitérque Seneca Philosophus epist. 94 sermonem ab uno bellatore ad omnes ducit *Marius exercitum, Marium ducebat ambitio.* Isti, cum omnia concuterent, concutiebantur; turbinum more, qui rapta convolvunt, sed ipsi antè volvuntur, & ob hoc majori impetu incurrunt, quia nullum ijs suū regimen est. E SS. Patribus Chrysostomus, affirmat, frigiditas illas duas voculas, *Meum ac Tuum*, innumerorum bellorum causam esse, & S. Augustinus epist. ad Faustum inter bellandi causas numerat, *Nocendi cupiditatem, ulciscendi crudelitatem, implacatum & implacabilem animum, ac libidinem dominandi.* Eloquenter D. Chrysologus in eandem sententiam profatur serm. 126. dum ait: *Cupiditas habendi imperat gentibus, bella mandat, comparat bellatores, sanguinem vendit, agit mortes, prodit patrias, urbes destruit, subdit populos, arces urget, vexat civitates, honestatem dissipat, innocentes tollit, pietatem sepelit, sacra & profana miscet.* Hæc sunt belli encomia, hoc Martis opus, hi militiæ fines. Possint enim verò tales arietes animum etiam constantem concutere, nisi fortitu-

titu-

titudo, velut aeneus murus, omnes insultus retundat. Quorum enim, quaeso, hominum sunt istae catapultae à diversis armamentariis collectae? An verò bella & bellatores in ultimam Thulen ablegandi, quia multa mala cum ijs conjuncta? an ideo nemo militat sine peccato, quia multa peccantur in castris? Unde tot sancti milites, si militia nihil nisi scelerum colluvies? Cur Abraham, Moyses, Josue, Gedeon, David, Machabæi tantopere laudantur in sacris paginis, si nemo miles sine flagitio? Quid, quòd DEUS ipse non modò excitat ad bellandum, sed etiam bellare docet? Audi, quem modò nominavi, Davidem psal. 17. *Qui docet manus meas ad praelium, & posuisti ut arcum aereum brachia mea.* Hic arcus immanem illum gigantem Goliathum dejecit, totamque Hebræorum gentem ab imminente servitutis periculo liberavit. *Suscipienda sunt bella*, inquit Tullius de Offic. *ut sine injuria in pace vivatur: cum tempus necessitasque postulat, decertandum manu est, & mors servituti, turpitudinique anteponenda.* At bellum multis est occasio cupidè, avarè, crudeliter, impiè agendi: num ideo nullum esse debet?

Nil

Nil prodest, quod non ladere possit idem.

Et latro, & cautus praecingitur ense viator,

Ille sed insidias, hic sibi portat opem. Ovid.

Atque ut auctoritates auctoritatibus opponam, S. Ambrosius, postquam multis exemplis ostendit, excelluisse quoque in populo DEI multos bellicae fortitudinis laude praestantes, deinde his verbis concludit: *Habes fortitudinem bellicam, in qua non mediocri honesti & decori forma est, quod mortem servituti praferat ac turpitudini. Quae res multos accendit, ut leonum instar spirarent Martem, quibusque dulce ac decorum erat, pro patria mori.* Et Augustinus epist. ad Marcellinum: *Si Christiana disciplina omnia bella culparet, hoc potius consilium salutis penitentibus in Evangelio diceretur à Joanne, ut abijcerent arma, seq. militiae omnino subtraherent. Dictum autem est eis, Luc. 3. Neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis, sufficiat vobis stipendium vestrum. Quibus proprium stipendium sufficere debere praecepit, militare utique non prohibuit: & ibidem: ad hoc enim tributa praestantur Caesari, ut propter bella necessaria militi stipendium praebeatur. Omni exceptione major laudator militum Paulus Apostolus, cujus de-*
forti-

Fortibus viris illud elogium : *Fortes facti
 sunt in bello , castra verterunt exterorum.*
 Heb. 11. de quibus Ambrosius de Offic. c. 27.
*Fortitudo, quæ vel bello tuetur à barbaris pa-
 triam, vel domi defendit infirmos, vel à latro-
 cinijs socios , plena justitiâ est.* Eòdem re-
 spexit Augustinus : *apud veros, inquit, DEL
 cultores etiam illa bella peccata non sunt,
 quæ non cupiditate, aut crudelitate, sed pacis
 studio geruntur, ut mali coërceantur, & boni
 subleventur.* Ex his apparet, quàm invalida, &
 planè ficuinea sint illorù argumenta, quos ipsi
 putant Achillea, quàmque debiles sint ad ever-
 tendos muros militaris fortitudinis applica-
 ti arietes, quibus tibi dissuadere conantur bel-
 licæ laudis gloriam, & igniculos à Natu-
 ra, imò Marte inditos extinguere, dum
 vel bellorum causas, tanquam injustas, da-
 mnant, vel si justæ sunt, mille peccandi &
 pereundi periculis exasperant. Verùm id
 modò non ago, ut tibi quæstionem de ju-
 stitia armorum moveam; hæc enim ad il-
 los pertinent, qui bella suscipiunt, vel ad
 defendendum, vel invadendum, ad suas pro-
 vincias tutandas, ad injurias illatas aut ul-
 ciscendas, aut, ne inferantur, prohibendas;
 sed in hoc nunc versatur mea epistola, ut o-
 ste-

ste-

stendat, non leve decus esse in armis positum
 & generosos spiritus nequaquam esse ob ho-
 minum metulosorum frivolas objectio-
 nes abijciendos. Veteres Deæ Palladi, Sa-
 pientiæ Præsidi, non tantum librum, sed
 etiam hastam in manum dederunt, ut indi-
 carent, haud minorem in Sago, quam in To-
 ga, sapientiæ gloriam esse collocatam; for-
 titudinis verò cotem maximè in armis repe-
 riri, trito verbo: *Virtus sine adversariis
 marcet.* Metellus fortissimus Romanorum
 Consul & Imperator belli, devicta Carthagi-
 ne, nescire se, aiebat, bonine plus, an mali
 Reip. attulisset illa victoria, quoniam, Han-
 nibalem longius submovendo, materiam
 laudis & virtutis bellicæ populo Rom. ade-
 misset. Vertamus igitur illum Tullij versu-
 culum,

*Cedant arma togæ, concedat laurea lin-
 gna,*

& dicamus:

Cedant libri armis, concedat laurea Marti.

Et unde Nobilitatis origines, unde Insignia,
 nisi ex militia? Quid illæ cristæ in armis
 gentilitijs, quid cassides, quid leones & dra-
 cones aliud sunt, quam bellicæ gloriæ testi-
 monia, virtutis argumenta? quid ludi Trojae
 ni,

ni, decursiones equestres, exercitationes gladiatoria & jaculatoria, nisi simulacra conflictuum, & belli, rudimenta dicam, an ornamenta? Et cui non *Pulchrum mori succurrit in armis*; si cum Juda Machabæo, Hebræorum Archistratego, hostium Terrore, & Religionis vindice, tandem liceat gloriosa morte defungi, *Pro DEO & populo occumbere*? Equidem constat ad Rerumpubl. incolumitatem & gloriam plurimum conferri militum robore: sunt enim Religionis muri, justitiæ tutela, rebellium & hostium pavor. Militiæ præsidio rura tutò excoluntur, mercatura procedit, peregrinæ opes invehuntur, artes celebrantur, scientiæ perficiuntur, conjuges familiam curant, Virgines DEO devotam pudicitiam servant, Viri sacri religiosis munitijs vacant, magistratus jura exercent, subditi dicto audientes sunt, in provincijs singulis, quemadmodum in alvearijs apes, rem suam quisque agit, neque alienam turbat. Fortitudo bellica ignota maria, peregrinas terras, invios montes, inaccessible silvas, nova regna, imò orbes novos aperuit. Absque militibus esset, nec Leges in foro, nec Justitia in Curia, nec Pietas in templis, nec Pax in regno, nec Fides & Veritas locum invenirent

B

rent

rent in hominum consortio. Per hos continentur in officio contumaces, reprimuntur elati, compescuntur indomiti, repelluntur inimici, Principum & Magistratum honor ac dignitas conservatur. Quare sequere castra, proficiscere, quò tuus te ardor ducit, Marti te consecra, Bellonæ auctora, proemia, honores, trophæa spera:

Audentes fortuna iuvat, timidósque repellit.

Pericula contemne, vulnera ne metue, è quibus plus gloriæ, quàm sanguinis fluit: inter Cornelios & Longinos Centuriones, Achatios, Mauritos, Martinos, Callistratos, Eustachios, Florianos, Gallicanos, Tribunos ac Duces militares nomen fortibus factis extende; horum exemplo pietatem cum armis conjunge, & pro symbolo militis Christiani tibi usurpa, *Fortia agere & pati.* Ego precibus apud DEUM instabo, ut secundet tuos cæpta, & te per militiæ gradus provehat ad ea decora, quibus tu patriam ornes, & illa te vicissim. Vale, virum te præbe, & sic

Principis tui temporalia merere stipendia,
ne apud Cœlestem Regem amittas æterna.

III.

LUCIO SEVERO

Salutem.

An filio Hilarino, adolescenti ingenuo, addiscenda sit Musica.

CONSULIS me de filio tuo Hilarino, vir amicissime, decennium ætatis nondum egresso, an videatur Musicam docendus, sive eam quæ fidibus constat, sive quæ voce utitur; quam canoram & liquidam asseris esse puero, digitos celeres & flexiles, indolem cuiusvis artis capacem, & canendi cupidam, id quod sæpius cantillando & modulando satis ostendat. Interrogatos à te viros quosdam prudentes, dissuasisse, quòd ingenium puerile sit mólle, nec diversis curis fatigandum; memoriam haud confundendam, tempus litterarum studiis non decerpendum; nam juxta tritum verbum:

Pluribus intentus, minor est ad singula sensus.

Et communi adagio: Qui duos insequitur lepores neutrum capit. Adhoc experienciâ constare, quòd Cantores proniores sint ad levitates,

tates, abutantur otio, nec gravioribus se occupationibus applicari sinant; distrahi hoc studio immaturos animos, nec aliam plerumque laudem mereri, quàm ut dicatur: *Vox est prætereaque nihil.* Et hæc ipsa vox, quàm facilè raucescit, fastidium delicatioribus artibus adfert, & pro plausu ludibrium refert. Adde, quòd in Musicis soleant se exercere plebeio genere orti, quibus sustentationis subsidium inde petitur. Equidem citharædi & Cantores ridiculè traducuntur passim a Poëtis, inter quos Ovidius:

Enervant animos citharæ, cantusq; lyrae

Et vox, & numeris brachia mota sub

Hinc præmaturè isti homunculi, quos criticos Jopas quidam ex Marone vocat, assuescunt noctu plateas obire, fenestras & fores excantare, artem lenoniam exercere, amasias invitare. Vis testem? Augustinum audi lib.
 " de decem chordis. Quid prodest, inquit, de-
 " lectari canticis, ad tempus dulcibus, in po-
 " sterum amaris? Talibus enim turpitudini-
 " bus cantionum enervantur illecti animi, &
 " decidunt à virtute, & cum magna amari-
 " tudine digerunt, quod cum magna dulce-
 " dine biberunt. Et D. Heronymus ad Fu-
 " ri. Cantor pellatur ut, noxius; fidicinas,

psal-

psaltrias, & istiusmodi chorum diaboli, »
quasi mortifera Sirenum carmina, pro- »
turbate ex ædibus vestris. Hæc illi, »
ut scribis, aliâque plura contra Musicam,
Ego tamen nec filius Prophetarum, nec
in choro psallentium numeror, id ta-
men, quod de arte canendi sentio, sincerè
tibi aperiam. Verum est, non deesse suos
Cantoribus nævos (quis enim non patitur
manes suos?) & sæpius amatorijs modulis,
lascivis cantilenis castas aures, animosque
vulnerari; hoc autem non tam arti Musicæ
(quod etiam alijs honestis disciplinis con-
tingit) quàm malitiæ hominum, eâ abuten-
tium, est imputandum. Aliter lyram *Achil-
les*, aliter *Paris* tractavit; ille fortia heroum
facta cecinit; hic molles amores cantavit;
ille iracundiam harmonicis modulis sedavit;
iste raptæ per vim *Helenæ* epithalamium
fracta voce, & argutis digitis celebravit: illi
sua cithara pro classico fuit, quo seipsum he-
roico concentu in hostem incitavit: hic im-
bellem dexteram magis etiam effeminavit
pectendis molliter fidibus: illius Instructor
in Musicis *Chiron* fuit Centaurus, telo mi-
nax & arcu; hunc pulchra *Venus* ad choreas
canere docuit; cuius lyra eum *Alexandro M.*

tanquam monumentum antiquitatis, oblat
 fuisset, eam tanquam fortiore manu, ind
 gnam, rejecit. Plurimum igitur refert, qua
 lis sit, qui canit, quodque canendi argumen
 tum tractet. David, etiamnum puer inter
 vium balatus, ad modulos cantavit, ejusque
 magisterium artis è cœlo hausit; potent
 carminis tartareum hospitem è pectore Re
 gis Saulis ejecit, eique malaciam mentis re
 stituit: quid præclarius potest pro Musica ad
 ferri? Præstantiam canendi ut suis Veter
 laudibus efferrent, Amphionem finxerunt
 saxa cantu moventem, ut ultrò in coagme
 tationem & constructionem mænium Theba
 rum coirent; Arioni modulis ludenti del
 phinus se substravit, à quo inter obstante
 fluctus in portum efferretur: de Orpheo Ho
 ratius lib. 3. Ode 11.

*Tu potes Tigres, comitésque silvas
 Ducere, & rivos celeres morari:
 Cessit immanis tibi blandienti*

Janitor aula.

Unde lyram ejus inter astra suspenderunt.
 Sed quid fabulas pro encomio Musicae addu
 co, cum abundè suppetant historiae, quibus
 scientia canendi commendetur? Tullius:
 “ gravissimus auctor, 1. Tuscul. Summam,

inquit, eruditionem & animorum institu-
tionem longè præclaram esse in nervo-
rum vocúmque cantibus sitam, à Græcis
ferè semper creditum est. Hinc legimus
Epaminondam Græciæ Principem fidibus
præstantissimè cecinisse. Socrates, quò nul-
lus Philosophorum gravior existimatus est,
atque sanctior, senex didicit fidibus ludere.
Themistocles, quòd in epulis recusâset ly-
ram sumere, indoctior habitus est. Lycur-
gus, quamvis durissimas leges Lacedæmo-
nijs suis injungeret, Musicæ tamen stu-
dium est amplexatus. Pythagoras, & qui
deinceps studia consecrati sunt eadem,
mundum ipsum non citra musicas ratio-
nes concinnatum, coaptatúmque docue-
runt. Plato gentibus contributam putat
Musicam, ut, quod animæ consonantiam
turbat & harmoniam, hujusce voluptatis
delinimento sedetur, atque in ordinem re-
digatur; Musica mores instruit, ac mollit
irarum ardores, quod vel Homericus Achil-
les abundè significat. Hæc Cicero: quid di-
fertius, quid gravius? Validius vis argu-
mentum contra osiores Musicæ: accipe. Quid
si, vocante DEO ad Sacerdotium aut Religio-
sam familiam, Hilarinum tuum, eò deni-

que is evadat, ut Officia ei divina, solennior
ritu sint cantu celebranda, decantandi hym
ni, modulandi psalmi, pro dignitate sacra
tiora Mysteria ad musicos numeros obeunda
quid tunc faciet filius tuus, imperitus mo
dulaminis? an hoc ad honestatem familiae,
ad decentiam muneris suscepti; Si anser inter
colores, si Arcadicus asellus inter Cantores
ruditu suo turbat musicam, & se ridendum
etiam in templo propinet? Ubi præceptum
Apostoli, *docentes & commonentes vosmet
ipsos psalmis, hymnis & canticis spirituali
bus.* Coloss. 3. 16. ubi Jessæ Vatis monitum
*Pfallite DEO nostro, pfallite: Regi nostro psal
lite, pfallite sapienter.* Psal. 46. id est, deco
rè, piè, & ad affectum. Cantum certè Eccle
siasticum tanti D. Augustinus fecit. ut lib. 10.
Confess. c. 33. fateatur, se illo modulamine
ad dulces lacrimas permotum fuisse. Dices;
Quid si meus filius nec symphoniacum in
mensis, nec in templis agat, ei que non con
veniat, quod Horatius de lyra canit, *Lib. 3.
Ode 11.*

-- -- *Túque Testudo*

Divitum mensis, & amica templis.

Quis tum usus erit Musicæ? Respondeo;
Nec utilitate, nec voluptate caret, Musicæ
gna.

gnarum esse. Quid enim? an non jucundum sit, dijudicare nôsse, num inter se conveniant & concordent fides, fistulæ, voces? an non delectabile sit, posse discernere, quid distet Apolline Marsyas? An non magni quoque Cæsares nostra ætate majestatem suam ad artificium Musicæ demiserunt? modulos composuerunt, & Musarum Choris in certamen dederunt? Sed quid ego hæc pluribus prosequor? Musica apud omnes gentes semper in honore est habita, & ad animorum oblectationem, curarum abstersionem, laboris levamen, virium refocillationem, affectionum moderationem, divinarum laudum celebrationem est adhibita. Musicus concensus seria jucundis temperat, convivas exhilarat, lites & rixas sedat, sermones lascivos & obtreñtorios dispellit, mentem ad intermissa studia alacriorem reddit. Et

Hoc est, cur cantet vincētus quoque compede fossor,

Indocili numero cūm grave mollit opus.

Hoc est, cur Pythagorei Philosophi, ad lenem & perturbationibus vacuum se somnum composituri, modulamen præmiserunt; hoc est, cur dicat Ecclesiasticus c. 40. *Vinum & Musica latificant cor, tristēsque à fronte nebulas*

B 5

bular

bulas repellunt, serenitatem animo inducunt. Sat longam claudio epistolam, & cum memorato Siracide addo: *Non impediās misericordiam*, Eccli. c. 32. Vale, & filium Hilari-
num, hilaritatem nomine & indole præferentem, naturæ genium sequi permitte.

IV.

AUGUSTINO MONTANO

Adolescenti,

Nōsse bonos, vitare malos.

VEteris cujusdam Philosophi, nomine Apollonij Thyanæi, votum erat: *Nōsse bonos, vitare malos*: quò indicaret, quantum intersit, probæ an pravæ Societati adjunctum esse; nam vulgari versiculo:

Noscitur ex Socio, qui non cognoscitur ex se.
Quod te præsentem monui, id repeto per epistolam: *Fuge malos, sequere bonos*; hic est juventutis scopulus; hic lapsus & ruina. Per se infirma hæc ætas est, & proclivis in vitium; ad hoc si accedat perversorum hominum impulsus, quid exspectes, nisi præcipientem casum? Tibi præsertim metuo ab hac
vora-

voragine, quæ nimis quàm multos adolefcen-
tes hausit, hauritque. Incautus es & impru-
dens, temerè te socias ijs, quibus non de-
bes; blandis te verbis ductari finis, citò cre-
dis, citò caperis:

*Fistula dulcè canit, volucrem dum decipit
anceps.*

Velut bos victimarius sequeris illos, qui te
ad mala conuenticula præcedunt, ubi discis,
quorum te in omni vita poeniteat. Ut igitur
intelligas, qui sint *mali*, quos devites, qui *bo-
ni*, quos noveris, & in consortium admittas,
scribo hæc, unde tua pericula agnoscas & ca-
veas. Sapientissimi Regis effatum est: *Qui
cum sapientibus graditur, sapiens erit: ami-
cus stultorum similis efficietur.* Prov. 13. v. 20.
Ferè enim quisque talis evadit, quales sunt
illi, quorum consuetudine oblectatur; collo-
cutio & conversatio crebra, sua sensa, suos
affectus & mores ei, quocum versatur, etiam
nescienti sensum instillat, ingerit & imprimit,
præsertim si alter alterum amet & redamet,
ejusque dictis & factis delectetur ac gaudeat,
perinde, ut qui in Sole ambulat, ejus radijs
etiam nescius afflatur & incalescit, & qui in
frigido aère versatur, respirando attrahit pe-
netrabile frigus. *Probus à probis probos mo-*

res

res induit, improbus improbitatem ab improbis imbibit. Et verò majus est contagium *mali*, quàm assuefactio *boni*; facilius ad discitur vitium, quàm virtus; unus impudicus homo citiùs inficit decem pudicos, quàm multi pudici unum ad pudorem revocant. Modicum fellis, myrrhæ vel absynthij totum lactis vel vini, aut etiam mellis poculum, amarum efficit; cùm ex adverso integrum poculum mellis, vix vitrum aut cyathum myrrhæ vel absinthij edulcòret. Vides hinc periculum seductionis & corruptelæ. Uva, ut in adagijs fertur, vicinâ livorem ducit ab uvâ; ovis scabiosa ceteris scabiem affricat. Ad hæc famæ tuæ consule, nam si te adjungas improbis, quis te non crediderit improbum & perversum? pares cum paribus facillimè congregantur; similis gaudet simili; graculus affidet graculo, philomela philomelæ. Nigra es, & ideò mihi chara, dicebat *cacabus olla*. Senecâ teste, ut quædam in contactis corpore vitia transiliunt, ita animus mala sua proximis tradit. Platonis familiares ejusdem gibbum imitabantur, Aristotelis amici balbutiem, Alexandri Macedonis cervicem inflexam: *Cum bonis bonus eris, cum perversis perverteris*. Isaacum probissimæ
 indo-

indolis adolescentulum, admodum sexennem, ne seduceret Ismaël, ipsum & matrem Agarem ejecit Abraham domo. Saul vicissim cum in cuneum Prophetarum, seu choros Religiosorum virorum, psallentium & DEUM laudantium incideret, cœpit ipse quoque rus pectoris & morum excutere, musicis modulis Numinis laudes celebrare, *inque alterum virum* (ut S. Scriptura loquitur) *mutari*. Ecce vim & effectum boni consortij.

Et hoc est, *nôsse bonos, & vitare malos*, de quibus cavendis accipe monitum ejusdem Salomonis Prov. 1. v. 10. & 15. *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis, ne ambules cum eis*. Quid autem aliud est *lactare*, quàm blanditijs & promissis aliquem inescare, allicere, & decipere? Faciunt hoc reprobi & perversi socij, qui amicos se simulant, Achates & Theseos tuos dicunt; quorum os in melle, cor in felle: horum invitamentis tu ne credas, ne acquiescas, familiaritatem fugias, consortium devites, *Prohibe* (pergit Salomon) *pedem à semitis eorum; pedes enim illorum ad malum currunt*, ad improbitatem te ducunt, ad flagitia abripiunt, cum lactea dulcedine venenum instillant; phialam præbent, qualem olim Jahel Sisaræ, bel-

li Duci porrexit; cum lacte mortem bibit; fo-
 pitus enim suavi potu, tempora clavo trans-
 fossus est. Hoc agunt pravi socieni; inter
 scyphos & pocula, inter ludos & jocos, risus
 & sales, miscent aconita, abscondunt toxica
 ridendo ad Orcum te pertrahunt. Hujus re-
 rarum & idoneum est naturæ exemplum &
 symbolum in lupo, cujus rapiendi & nocen-
 di tanta vis est & noxa, ut vestigia lupi, te-
 stante Plinio lib. 28. c. 10. ab equo calcata,
 torporem illi, & pedum rigorem ac tremo-
 rem afferant. Scelerosi congerrones lupis non
 absimiles, grassantur non tam in corpora,
 quàm animos: *insidiemur*, ajunt Prov. 1.
 v. 11. *Sanguini (innocenti) abscondamus*
tendiculas contra insontem, tegamus dolos,
 per speciem familiaritatis & boni consortij
 eum irretiamus, & in partes nostras, ac vitia
 trahamus. Quid sequitur? quod psalmo 34.
 habetur: *Dicunt in cordibus suis: Euge, eu-
 ge anima nostra, devoravimus eum.* Euge,
 bene, feliciter! Res ex animi sententia cessit:
 latetur anima nostra in interitu ipsius, *De-
 voravimus eum*, & similem nobis effecimus,
 ex incorrupto, morigero, modesto, sobrio,
 casto adolescente, refractarium, fastuosum,
 contumacem, intemperantem, protervum,
 im-

impudicum & impudentem reddidimus. Sic loquuntur, sic agunt, qui te perditum eunt. Hoc seductionis periculum Siracides c. 13. per apologum ollæ & cacabi explicat: *Quid communicabit, inquit, cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringetur.* Si cacabo æneo allidatur olla fictilis, quid ni confringatur, & in minutas testulas rumpatur ac discedat? Lutea & fragilis olla est adolescens, pronus in vitium, proclivis in lapsus, qui si associet se homini nequam, flagitioso, frontis ferreæ, oris indurati, vitæ denigratæ, proximum est, ut infirmior ætas ad eum allisa, candoris & integritatis detrimentum patiatur. Hoc ipsum ante Siracidem ingeniosè finxit Phrygius Æsopus; producit enim fabulam duarum ollarum, unius æneæ, alterius testaceæ, quæ cum vi fluminis raperentur, & fictilis sibi ruinam metueret, dixit illi ænea: *Ne metuas; curabo enim ego, ne collidaris, & frangaris.* Cui fictilis: *sive, inquit, me tecum, sive te tecum fluvius colliserit, utrumque sine tuo, utrumque cum meo fiet periculo: quare decretum mihi est à te disjungi.* Rectè verò: *qui amat periculum, peribit in illo.* Qui tangit picem, inquinabitur ab ea; qui juxta claudum habitat, subclau.

claudicare discet; fuliginosus cacabus nivea
 syndonem nigredine inficit; aheneo tripode
 propiùs admota ollula lutea, allisu confri-
 gitur. Hæc fabella de te narratur, Augustine
 hoc periculum tibi imminet; *Qui cum stultis*
graditur, similis efficietur; familiaritas
 cum hominibus mente corruptis & vitiosis
 contagium spargit, perniciem! & pestem af-
 fert. Ergo ne collidaris, disjunge te ab im-
 probis, quò longiùs, hoc securiùs. Rectè
 vetus Poëta:

*Nulli te facias nimis Sodalem,
 Gaudebis minùs, & minùs dolebis.*

Gaudium scilicet putas cum æqualibus juve-
 nili genio indulgere, aleam tractare, symposia
 frequentare, in petulantes jocos effundi,
 vetitos amores sequi: hanc tu lætitiã faci-
 cilè contemnes, has oblectationes vitabis,
 seriò expendes multorum gemitus & dolores
 ex imprudenti familiaritate contractos. Am-
 icitia inter vitra inita, plerumque in differe-
 siones & odia desinit, ut agnoscas esse vitream
 lubricam, intutam. Dulcis initiò videtur,
 sed suavitas ista citò vertitur in fastidium: so-
 lent mella movere stomachum, & nauseam
 provocare. Adolescentia, ut est in cæteris re-
 bus inconstans, sic in amicitia & affectu mu-
 tuo

tuo instabilis; subito turbine decutiuntur
 rosæ, quibus sese inexperti coronant; mini-
 mo momento remittunt in cithara chordæ
 & discordant. Eundem in modum juvenum
 corda leves ob causas dissonant, & à lætitiâ,
ludo, joco, ut Plautus loquitur, ad rixas &
 contentiones descendunt; unde inimicitia &
 aversiones animorum, & pœnitudo sera fal-
 lacis amicitia; quæ ut tempestas in Aprili
 mutatur. Neque illorum condolentia est sin-
 terior quàm lætitiâ, nam ut Ecclesiasticus
 c. 37. *Sodalis amico condolet causâ ventris.*
 Nidorem culinæ comitatur amor; illo exspi-
 rante, etiam hic in auras abit. Hos tu cane
 pejùs & angue vita, si vis salutis ac famæ tuæ,
 parentum observantiæ ac obsequio consu-
 lere.

V.

MARCO PRATANO.

De statu vitæ deliberanti &c.

SUSpiria tua per epistolam mihi indicâsti,
 Scujus exordium fuerunt illa verba D. Au-
 gustini, alio sensu usurpata: *Positus in me-
 dio, quò me vertam, nescio.* Nempe in Bivio,
 C quod

quod *Herculis* dicitur, consistis, neque *facile*
 deliberatum habes, ad quem vitæ statum &
 conditionem te convertas; decimum quat-
 tum ætatis annum jam superâsti; statuendum
 est, quæ vestigia sequaris; cui vento vela ob-
 vertas. Et quia salus æterna ab hac delibera-
 tione pendet, meritò de recta via ineunda so-
 licitus es, & cum *Psalte* regio exoptas: *Ut*
nam dirigantur via meæ ad custodiendâ
justificationes tuas! psal. 118. Ita suspiravit
 anima illa pia, de qua *Christianus Poëta*:

Quò ferar in tanto deprensa errore viarum

Sectum ubi tam vario tramite fallit iter

Hæc abit in dextrâ, tenet altera semita lævi

Illæ tumet clivis, vallibus ista jacet.

Hæc faciles aditus, aditus habet illa maligni

Et quos illa tegit, detegit ista dolos.

Quòq; vel hæc tendat, vel quò se porrigat illa

Exitus implexo sine videre vetat.

Non ita, quæ partes via se findebat in ambiguis

*Herculis ambiguum fecit euntis iter.**

(*) *Herman. Hugo in pijs Desideriis. lib. 2. eleg. 2.*

Herculeum hoc bivium *Prodicus* Philoso-
 phus statuit, qui *Herculem*, jam puberem, vi-
 rilesque gerentem animos, induxit inter ge-
 minas vias consistentem, & hinc *Virtutem*,
 inde *Voluptatem* ad se juvenem allicientem.

Vir.

Virtus serio vultu, modesto incessu, virili voce, aspectu liberali, oculis verecundis exhibetur; *Voluptas* autem lasciva, fucata, cultu molliore, impudenti obtutu, incomposito gradu, fracto sermone inducitur. *Virtus* intendit manum,

Ardua saxoso quæ surgit semita clivo,
 quæ vepribus instratæ viæ, angustus ad sublimes atces ducit callis, castra horrent armis, stant fluvij constricti gelu, noctes sub dio vigilantur amaræ, & variorum hominum genus labor improbus urget. *Voluptas* è contrario invitat ad prata, ubi vernantes rident flores, placidè labuntur amnes, suaviter cantillant volucres, leniter spirant auræ, arbores frondibus & fructibus luxuriant. Quid consilij hæc fuit Herculi? Rejectis malesuadæ Voluptatis blanditijs, ad dextram, quod *Virtus* vocabat, transivit. Idem significavit sapientissimus Senex Pythagoras per litteram *Y*. quæ tramite secta bicorni, virtutis, vitii-que speciem præfert. In hoc tu Bivio modò consistis; ad basin hujus bicipitis tramitis ambiguus hæres, & animum nunc huc, nunc dividis illuc. Via *Virtutis* à dextris, primo quidem aditu est ardua & confragosa, sed difficultate superata mitescit, in lucidum, amœ-

númque campum ducit, ubi laborum fructus uberes & jucundos capere licet. Vitij à sinistris, initiò ingressus amœnâ detur & florida; in qua ubi paullò processeris, subducitur illa amœnitatis species, asperatur saxis, obducitur sentibus, impeditur salebris, interceditur torrentibus, in qua laborare, hærere, labi, cadere necesse fit. Quod propter si ulla res est consultationis indigens, hæc profectò est; nam semel hîc errâsse, salutis se periculo exposuisse. *Callidi est* (inquit regius paramiographus) *intelligere viam suam, & imprudentia stultorum errare.* Eundem, non quâ plures præcedunt, sed quâ meliores. Homo cautus & salutis suæ sollicitus, actionum ac vitæ prospicit exitum; stulti præsentibus abrepti, nihil de futuris cogitant; ruunt cæci in pericula, & modica voluptate longos cruciatus emunt. Sapiens intelligit, quæ via, quis status, quis gradus, officium, occupatio, studium, naturæ, indolis propensioni, viribus suis congruat & conveniat; ad bilancem æternitatis rationes examinat; ejus consilia sempiternum spectant. Contrarium agunt insipientes; id amplectuntur, quod suadet ambitio, levitas, libido; vitrum & aurum ex eodem splendore æstimant. Quid enim

enim? feruntur impetu, non ratione; temerè vellicantur, & incurrunt in scopulos, ubi certissimum naufragium. Quàm multi implicârunt se vinculis connubij, qui postea in perpetuis litigiis & mæroribus vixerunt! Subeunt curæ, catenatique labores; tum illa quotidiana nœnia:

Non possum tecum vivere, nec sine te.

Necessitas premit, ferreo nexu adstricta. Quàm multi Ecclesiastico statui se addixerunt, vel ultro, pinguioris fortunæ causâ; vel invitati, ab ijs adacti, quorum reverentiæ omnia se debere putabant. Infelicitè: Clerici togâ tenus, ut quidam Philosophi amiculo. Simia in purpura, felis in crocota; meliùs in sago aut chlamyde incessissent. Et quid facit ingenium mechanicum inter linigeros choros? quid frugiperda inter Juris Divini, Humanique consultos? quid graculus inter Orpheos? Tu sapientiùs, ossa & quid humeri ferre valeant, expende; neque chamæleontem imiteris, qui colorem ducit à saxo, cui temerè adhaerescit. Qui de via dubitat, interrogat peritiores. Gentiles olim colebant Janum bifrontem, quem viæ ducem appellabant, occipite & sincipite oculatum; habes prudentiæ in eligendo symbolum, quæ sic præsentibus

utitur, ut præterita & futura consideret. *est*
 si ullo in negotio opus est præsentis DEI auxi- *le.*
 lio, hinc maximè requiritur, ubi tot errorum *sis*
 quot diversæ viæ; sæpe occurrunt tortuosus
 anfractus, è quibus se peregrinus Tobias sine
 comite Raphaële haud expediat. Non raro
 decipit ipsa securitas; sæpe facienda sunt
 vota, ut ille gressus nostros dirigat, qui et
 in numero habet; ut obstacula removeat
 & per bonas inspirationes menti facem ac-
 cendat, quæ cynosuram ostendat, quæ navi
 gandum; Pharon exhibeat, cujus portum
 intrandus. Et quia de Portu agimus, illa apud
 multos valuit comparatio à navi sumpta: et
 navigatio longinqua suscipienda; ad patriam
 enim cælestem, unde nos primorum Parentum
 culpa ejecit, tendimus; stant in litore
 complura navigia, alia malè quassata &
 armamentis suis destituta, alia firmiter com-
 pacta, & adversus omnes cæli, marisque inju-
 rias perduratura; quid tibi tunc consilij,
 solvendum? cui te committas navi? an debili,
 & parùm contra procellas munitæ? an
 robustæ, & ad vim ventorum perferenda
 factæ? in promptu est deliberatio; eligimus
 tutiorem. Hoc in statu vite deligendo factitandum;
 nam Bernardo teste, *Nulla satis magna*

est securitas, ubi periclitatur aternitas. Va-
le, & bene ambula, benéque naviga, ut ab-
sis procul à periculo naufragij.

V I.

Nobili Adolescenti

ANTONIO PHILIBERTO
F A C H I N O.

*De dignitate Linguae Latinae, ejúsque
usu retinendo.*

QUæ tibi mens fuit die hesterna, Antoni,
cùm in solenni convivio nobis assiden-
tibus, quidam ex Convivis, homo, ut sibi vi-
debatur, haud inelegans, & peregrinarum lin-
guarum gnarus, cæpit acrius insurgere ad-
versus usum Linguae Latinae, eúmque ad
scholas amandare, puerorum crepundia vo-
care, illius studiosos Prisciani mancipia dicti-
tare, aliisque convitiis Latiales Musas flagel-
lare; indignum esse nobili sanguine, se istis
vocalorum legibus subijcere; tempus in nu-
gis his Grammaticis conterere; valetudinem
in jejuna hac & superstitiosa *Padanteria* (ita
pro sua elegantia loquebatur) affligere. Quid

C 4

enim

enim tot *Præcepta, Regulas, Appendices, Exceptiones* aliud esse, quàm ingeniorum tormenta, & ætatis dispendia? esse hoc vim naturæ facere, & indoli ad naturalem eloquentiam factæ capistrum ex Calepino, Nizolio & Emmanuele Alvaro iniicere, liberam cœcendi copiam odiosis repagulis coërcere, Ceteras linguas ludendo addisci; Romanam rō tot legibus adstrictam, tot nodis impeditam, tot erroribus & difficultatibus positam, ut ei consensendum sit pulvere scholastico, qui vel ad medicrem illius peritiam cogitet pervenire. Hæc, & plura alia, illo verbosè declamante, tu scilicet ruborem ducebas, & tacite modestiâ hominis importunitatem notabas, & quia negotia, parentis nomine curanda aliò te vocabant, tum tu de mensa cum bono venia surrexisti; ille verò perrexit plenis buccis usum Latini sermonis vituperare; stridula nare, peregrinòque sibilo jam Gallicè, jam Italicè, jam Germanicè, verbis è Latio nunquam interjectis, propositum suum urgere, è communi colloquio, familiaribusque epistolis Latinitatem proscribere. Quis porò finis illius disputationis fuerit, desideras scire? eum tibi breviter indicabo. Postquam

obtrektor linguæ nobilissimæ satis detonuit,
rupit mihi indignatio vocem, & quamvis La-
tina lingua, nativis decorata laudibus, patrocini-
nio meo non egeat, respondendum tamen
duxi vituperatori sermone vernaculo, cum
Latinè loquendo nollem hominem pudore
afficere, leviter istis litteris tinctum, & ad e-
loquium Romanum titubantem. Ne verò
quam molestiam aut fastidium facerem
convivarum auribus, dextrâ potiùs in pugnâ
contractâ, more Dialectico, quàm explicata
manu, Rhetorum instituto, certandum pu-
tavi. Quid? aiebam, tu in illam Linguam in-
surgis & dentes stringis, quæ apud omnes
gentes & nationes in summa semper existi-
matione fuit habita? quæ in ipso Salutiferæ
Crucis titulo à Servatore nostro dedicata, &
consecrata? quæ omnes propemodum orbis
angulos, ultimòsque fines occupavit? unde
factum, ut, cum Hebræa sanctissima, Græca
sapientissima dicatur, Romana potentissima
habeatur. Quid enim diffusius Romanorum
dominatu? quid clarius eorum victorijs &
triumphis? cum imperio linguam propagâ-
runt. Illam tu Linguam flocci facis, quâ
Sacrosancta Salutis nostræ dogmata & my-
steria

steria sunt tradita atque explicata? quæ
 Sacramentorum & Sacrificiorum forma
 concepta sunt, & continentur? quæ Jura
 humana & divina, politiæ regula, æquitatis no
 ma, salutis æternæ remedia sunt perscrip
 Linguam, quæ ad omnes scientias & an
 spectat; cujus beneficio remotissimi & disju
 ctissimi populi conjunguntur ac sociantur
 quæ hominem ingenium præcipuè ornat
 coonestat, suoque tinnitu, cujus valoris
 apud Musas, prodit & probat; quæ histor
 docet, ritus & mores gentium explicat; ma
 tificariæ Eruditionis parens, altrix, educat
 est? sine qua ceteræ linguæ, quas tu prædica
 quid aliud sunt, quàm recrementa & colluvi
 barbararū gentium, olim in Hispaniam, Ga
 liam, Italiam se infundentium? Qui sine lin
 guæ Latinæ cognitione exteras regiones per
 agrat, absque duce & absque viatico iter faci
 Quocunque terrarum venerit, signis ei (quo
 strumosis Alpinis in usu) non verbis loquen
 dum erit. Aulas suadeo & Principum ad
 tus vitet, ne contingat ipsi, quod nostra æta
 te accidisse dicitur cuidam Juveni Germano
 genere nobili, formâ specioso, veste splend
 do, sed ingenio hebeti & Latinitatis ignaro
 Hic cum ad Pontificis Romani pedes deoscu
 lar

landos admissus, nec Italicè, nec Latinè respondere nōset, fertur in ejus discessu Pontifex, ad suos Ministros conversus, dixisse: *hem ex Germania pulchram bestiam?* quō enim alio nomine appellaret illum Sanctissimus Pater, qui Latinè nesciret ibi, ubi vel instar mutæ pecudis tacendum, vel Latino sermone sensa animi tamdiu explicanda, donec ex olitoribus disceret, panem Italicè petere. Nec mirum, nostris temporibus ejusmodi idiotas inveniri; jam olim Martialis, *lib. 5. Epig. 50.* falsè lusit in Notarium quendam, qui codicillis hinc & hinc prolatis, supercilio & vultu gravis, similis Catoni, Tullioque incedebat; is tamen, fidiculæ licèt cogant, exprimere

AVE Latinum, χείρ non poterat Græcum.

Magnus sanè horum Thrasonum hoc tempore proventus est, qui cū vel laboris magnitudine deterriti, vel ingenio destituti, de comparanda peritia Linguae Latinae desperârint, scilicet contemnant, quod addiscere nequiverunt, & puerile judicant, quod ignorâsse, barbatos pudet viros. At putidum est & servile, tot molestias & fastidia subire, tot annos impendere, & florem ætatis insumere in hac lingua discenda, & nunquam satîs perdiscenda. Et quid demum emolumentum, a-

junt,

junt, percipitur, si quis Ciceronis simiolum
 liquam supellectilem phrasium collegerit,
 memoriæ mandârit, parcè & cum formidè
 lapsuum depromendam? Bella argumenta
 Nam si quælibet ars constat quibusdam præ
 ceptis & regulis cognitis, unumque sine
 spectantibus, ac nunquam fallentibus Tull
 teste, an id negabitur arti Grammaticæ
 quam qui tenet, nã is noverit, sine errore
 denter loqui, ac scribere. Difficultatem obij
 adversarius; qualem? quam etiam pueri sup
 rant; an non omne pulchrum est arduum
 apage te à Musarum januis, si ascensu tem
 ris illius montis, in quo præter Hesioidum
 nullus alius factus est Poëta dormiendo. D
 vendunt omnia laboribus, etiam Linguar
 Latinam, quæ ne fiat textoribus & tonsor
 bus communis, aculeis, ut erinaceus, est mu
 nienda: non enim omnibus concessum est
 adire Corinthum; propitiam, necesse est,
 habeant Minervam, qui hoc iter tentant.

Ut igitur concludam, quæ dixi, cum Lin
 gua Latina summis sit laudibus apud omnes
 gentes celebrata, Divinorum oraculorum in
 terpres, Sacrorum mysteriorum custos, huma
 ni commercij vinculum, Religionis & Le
 gum firmamentum, Reipubl. ornamentum,
 juven

juventutis decus, provectioris ætatis dignitas,
scientiarum clavis, rerum cognitu jucundis-
simarum conservatrix, & incorrupta memo-
riæ ministra: hæc, inquam, cum ita se habeant,
viderit ille, cui Latinæ Musæ vilescunt, num
hominis prudentis ac sapientis nomen & au-
toritatem tueri possit; num, linguæ nobilissi-
mæ usum vituperando, non censeatur alla-
trare Lunam, & in meridie cæcutire. Mihi
quidem haud immeritò inscitiae suspectus est,
quisquis contra hunc torrentem nititur, &
pede suo metitur Herculis vestigia, hoc est,
omnium Veterum & Recentium, de Lingua
Latina præclarè sentientium judicia. Uti-
nam superiore seculo non ita contempta, ne-
glectaque jacuisset; tot monstra & verborum
prodigia ex barbarie in eam inducta non fuisset;
tot illius simul & juventutis corruptores
scholas non aperuissent, & bonos mores
cum bonis litteris infecissent. Disputatio-
nis hujus expectas exitum? Hæc paullò ve-
hementius me differente, cœpit ille strophio
frontem tergere, barbulam vellicare, hume-
ros succutere, & hoc unum denique effari:
Suum cuique pulchrum: cumque *Vale* dicto
succingere se gladio, atque ad sphæristerium
ad pilæ lusum properare; in hac enim arte
excel-

excellentiā profitebatur. Attentissimè illi
 audiebant convivantes, & supra quodvis litte
 croama Symposiacum se accipere diceba
 Ego, rogatâ prolixioris disceptationis veni
 me quoque ex triclinio extuli, domum co
 cessi, festinante calamo tibi perscripsi, q
 erant inter nos disputata. Quæ spero
 suffectura, ut, quâ litterarum studiis alacri
 te adhuc deditus fuisti, pergas te ipsum ma
 ac magis perficere, & *Linguam Latinam*
domina, ceteras, (quarum haud igno
 es) tanquam famulas & pedisequas agnosce
 re. Vale, & ubi desperaverunt alij, ibi tu
 phæum fige.

VII.

ILLUSTRI VIRO

CAROLO PHILIPPO

L. B. à Campo-largo, Domino
 in Villa-longa &c. Salutem.*Num filius in exterarum regiones
 mittendus.***A**D Quæsitum, Illustris & Generosæ Do
 minationis Tux, an filius peregrinè in
 licet

lienas terras mittendus sit, senſum meum his
litteris aperio. Qui politicâ prudentiâ excel-
lunt, in duas fere ſententias abeunt: alteri
negant conſultum eſſe, ut adoleſcentes nobi-
li genere ſati peregrinas regiones inviſant:
alteri contendunt, laudabile eſſe, longinquas
luſtrare provincias, multorum hominum
mores vidiffe & urbes. Illi pro ſe afferunt
majorum noſtrorum conſuetudinem, qui,
ne viriles Germanicæ juventutis animi in-
fringerentur apud molliores nationes, eam
domi ſub arctiore diſciplina continebant, ar-
mis exercebant, ludis equeſtribus inſtitue-
bant, laboribus indurabant, frugalitatem in
victu, modeltiam in habitu, ſimplicitatem in
dictis & factis edocebant, nec aliam fere lin-
guam, quàm vernaculam, ab ijs ſciri vole-
bant; patrios ritus & religionem ne immu-
tarent, ſeverè curabant. Hinc illa Germa-
norum decantata laus à fide, à conſtantia, à
pietate, à fortitudine, ab integritate: unde
exiſtebant matrimonia caſta, ſoboles certa,
cuſtodia legum, rei familiaris incrementum.
Ex quo verò tempore noſtri juvenes cœpe-
runt peregrinos adire populos, exteros videre
mores, induere veſtes, addiſcere linguam,
retrò omnia lapſa ſunt; majorum ſinceritas
&

& probitas infuscata. Jam olim questus ad
 Romanus Sapiens, per externas disciplinavi
 frugalem populi Rom. vitam ac virtute tra
 fuisse corruptam; cum Græcis & peregrin gra
 moribus in civitatem irrupisse mollitiem, loc
 xum, gulam, & omnia turpitudinis gene du
 Idem & nostro sæculo contingit: Juvenit
 tis Germanicæ magna pars nihil præter pli
 perbiam, luxum, pompam, ac splendidi Au
 vestem, nihil præter morbos ac scabiem lon
 fert domum; artes nullas præter aleatoria lut
 gladiatoriam ac saltatoriam; contemptu ho
 insuper popularium, quasi civilitatem & im
 rum prudentiam ipsi soli possiderent. H so
 fructus peregrinationum; scalpunt parente pr
 caput ob impensa, & malè profusa patrim gu
 nia. Quæras cum Seneca epist. 104. Qu & Po
 illis peregrinatio sua profuit? Non volupt
 tes illa temperavit, non cupiditates refract
 vit, non iras repressit, non indomitos am
 ris impetus fregit, nulla denique mala am
 mo eduxit; sed ut puerum ignota mirantem
 ad breve tempus, rerum aliqua novitate de
 tinuit, eique novas montium (ego vestium
 dixerim) formas ostendit. Sed præ Senec
 sapiente audiendus sapientissimus Regum Sa
 lomon, qui Prov. 27. v. 8. istos juvenculos

ad longinqua itinera anhelantes comparat
 avibus, desultoria levitate de loco in locum
 transilientibus: *sicut avis, inquit, transmi-
 grans de nido suo, sic vir, qui derelinquit
 locum suum*: aves enim, dum transvolant,
 dum nidos suos variant, dum hinc inde fe-
 runtur, sæpius incidunt in retia, quibus im-
 plicantur; in jacula, quibus confodiuntur.
 An aliud agunt isti regionum discursores, dum
 longâ & sumptuosâ peregrinatione, mille sa-
 lutis animæ, corporisque discrimina adeunt?
 hoc pretium longinquæ viæ, & ingentium
 impensarum ferunt, ut deteriores ex alieno
 solo redeant. Primò omnium decoquitur
 probitas, & honestas morum; tum cum lin-
 gua peregrina referuntur in patriam fraudes
 & fallaciæ, & mille decipiendi artes. Vetus
 Poëta Horatius canebat,

*Cælum, non animum mutant, qui trans
 mare currunt.*

Et cælum (inquiunt isti peregrinationum
 disuasores) *& animum mutant, qui trans
 mare currunt*, in exterarum regiones proficis-
 cuntur, domumque redeunt, non magis mar-
 supio, quàm bona mente vacui: nam ut aquæ
 per sulphureas venas ductæ corrumpuntur,
 ita fit, si cum Germanâ ac Germanicâ since-
 D ritate

ritate miscetur peregrina calliditas, astuti-
 vafrities, versutia. Plura in hanc rem ab illis
 disputantur, quæ quoniam in circulis & me-
 sis jactantur, non est necesse pluribus
 ferre.

Alterum nunc caput hujus disputationis
 aggredior, & quàm commendabile sit, nos-
 les adolescentes ad peragrandas exteras regi-
 nes mitti, rationes adduco. Princeps argu-
 mentum Siracides suppeditat, qui de Sapien-
 tiæ studioso loquens, *In terram*, inquit,
alienigenarum gentium pertransiet; bona enim
& mala in hominibus tentabit, cap. 39. Vt
 Sapientiæ quippe amator in gentibus quibus
 que explorabit, num quid boni habeant, &
 aliudque sibi accerset; si quid verò mali depre-
 hendat, ab eo sibi cavebit; bona scrutabitur
 ut sectetur; mala, ut evitet. Atque hæc ca-
 usa est, cur Plato aliique viri docti peregre
 nationes longinquas susceperint, quò sapien-
 tiores domum redirent: semper foris inven-
 tur, ac deprehenditur, quod domi inven-
 tum, deprehensumque non fuisset; impen-
 ditur tempus, impendantur pecuniæ, major
 est tamen, qui inde provenit quæstus. Si
 scientiam hac pecunia venalem dixeris, & quic-
 cunque impendio emendam. Hunc peregre
 natione

nationis fructum Homerus in Ulyffe Græcorum prudentissimo proposuit, de quo in Odyſſea canens, sic exortus est:

ΑΝΔΡΑ μοι ἐνεπε μούσα πολύτροπον

Virum dic mihi Muta multiformem, callidum & expertum, mox subjungit causam:

Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω:

Multorum autem hominum vidit urbes, & mores novit. Peregrinatio gignit experientiam; hæc parit prudentiam ac sapientiam. Peregrinando multa & varia videre, audire, cognoscere, experiri licet, quæ domi inter populares, servos aut ancillas haud adipiscimur. Et quis jam Nobilium Juvenum ad Principum Aulas admittitur, aut aliquem in ijs numerum implet, qui non cum Ulyſſe populos vidit & urbes; qui non sit multiformis, & callidus, sciã que pro re nata in omnes se vertere formas, locoque servire & tempori? Quis ullo in honore habetur, nisi quem linguarum peritia commendabilem facit? qui noverit officiorum elegantias, verborum ceremonias, corporis inflexiones ac gestus; artem saltandi, & equitandi calleat? qui à legatis & hospitibus non modò accipiat peregrinæ linguæ voces, sed eas quoque scire peritæque reddat. Hæc qui scit, elegans re-

D 2

puta-

putatur, & honoribus dignus; qui nescit
 velut agrestis Mopsus, ab ipso etiam gregibus
 caeco ridetur, ab Aulica familia exploditur
 qui, cum in colloquium venit, aliud quicquam
 quo differat, non habet, quam de lepore
 in proximam silvam à cane agitari
 de bobus aratrum fortiter trahentibus
 de gregibus ovium in bona pascua arantibus
 rum; de stabulis equorum ad praesepia
 commodè stantium. Tanti interest per
 strasse regiones, & elegantias nobili vel
 stri juvene dignas addidicisse. Unde non
 meritò homines isti feruntur in oculis Prae
 cipuum, ad praefecturas & gubernacula
 Reipub. evehuntur, ad munia quae
 & honores amplissimos promoventur.
 Neque est, quòd quisquam priora facta
 la & mores obijciat: *Tempora mutantur*
& nos mutamur in illis. Nostros nunc vituperamus
 mus annos; nostris calemus Solibus; multo
 posterior docuit dies, quae prior nesciebat.
 Laudetur prisca simplicitas, modò ne con
 temnatur politior civilitas; aluerint pro
 barbitia veteres Teutones, num vituperabunt
 si quis hanc silvam circa mentum refecandam
 & quasi interlucandam existimet: gestaverunt
 illi macheras & romphæas latas & longas

num posteris non liceat uti gladijs brevioribus, tractabilioribus ad pugnam? sagittas illi & jacula ab arcu emiserint; sine ephippijs equitârint, fistilibus tantùm vasis cibos intulerint; num ideo sequenti ætati tormenta bellica excogitare, glandes plumbeas & ferreas è fistulis jaculari, sellas equestres adhibere, è stanno vel argento lances & scyphos conficere, non sit concessum? Redeat verò è longinquis oris non rarò domum juventus Teutonica paulò levior; videatur peregrinam quandam, vanitatem dicam, an luxum, præferre; despumabit cum tempore hæc ebullitio; luxuries ista, velut in vitibus folia, pampinabitur: cura liberorum, sustentatio familiæ, illustris prosapiæ dignitas ac conservatio, uxoris imperia & querelæ reducent frugalitatem, & eos, qui peregrè fuerunt profusiores, docebuntur domi rei familiari attentiores esse. At ego, dum hæc scribo, sentio me profusorem temporis, & æquò prolixior: finio; siquid peccavit longior epistola, tantò faciliorem huic culpæ veniam promitto, quantò ex majore obsequiorum erga Gratosam Dominationem Tuam studio profecta est. Commendo me perdemissè, & longam vitam ac felicitatem opto. Quæ

D 3

scri-

scripsi, sic intelligi volo, ut rationum utri-
que velut in lance ponderatarum, tua prae-
specta prudentia libripendem agat. Omnia
fausta ac feliciora precor, cum Generosae Dis-
minationi tuae, tum toti illustri familiae.

VIII.

WUNIBALDO STAGNANO

J. U. Studioso.

χαίρειν, seu *Gaudere.*

CAeteris aetate tibi aequalibus, tanquam
in lascivientibus equorum pullis, iniicitur
dum est frenum, ne licentius exultent, & in-
pagula perrumpant; Tibi, quoniam sub-
stiose fidere natus videris, remittendae suae
habena, & severior naturae genius laxandus
plusculum indulgendum animo. Ingenui hu-
minis, praesertim juvenis est, modestae & im-
berali hilaritati ita se permittere, ut inter
restrictionem & dissolutionem medium obtine-
at, in quo virtus consistit. Ad honestam
cunditatem hac epistola excitare Te cupio. Id
quod non uno in loco suorum Proverbiorum
jam olim fecit Magister morum optimus Seneca.
Iomoe

lomon, inter cujus Effata sapientissima etiam hoc est: *Animus gaudens atatem floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa*, Prov. 17. v. 22. Manus subinde removenda de tabula, & valetudini consulendum. Cato Romanæ Curiz lumen, tametsi à severitate nomen accepit, tamen *Gratiis* per intervalla temporis litasse fertur, ejusque familiaris versiculus fuisse:

Interpone tuis nonnunquam gaudia curis.

Et quidam Poëtarum canit:

*Quod caret alterna requie, durabile nō est,
Hæc recreat vires, fessaq; membra novat.*

Arcus nisi remittatur, aut lentescit aut rumpitur: quid gravius illo Joanne, quid modestius, quem Christus ipse sibi morienti assistere voluit? & tamen inter tot Ecclesiæ Asiaticæ curas familiaritè cum cicure perdice lussitasse memoratur; admiranti id cuidam venatori, arcum laxatum ex humeris suspendenti, nempe, respondit, pari ratione corpõri ac animo aliquid laxamenti concedendum. Quid quòd DEUS ipse, supremus rerum Moderator, septimo conditi orbis die quievit; quod docuit, hominem à laboribus & curis animum remittere debere, ut instauratis, collectisque viribus promptior & paratior ad occupa-

cupationes suas redeat : neque enim duro
 mus Caucaſo exciſi, neque ferreis fibris con-
 pacti, ut, nulla nobis quiete indulta, continuo
 cum Diſipho volvamus ſaxum, aut inſtar
 menti pitrinenſis verſemus molam. Adde
 quod Siracides monet c. 30. v. 15. *Melius
 corpus validum, quàm cenſus immenſus.* Quo
 enim juvent opes & Gazæ Perſicæ, ſi corpus
 jaceat languidum, & laboribus exhaustum
 juxta Poëtam à Dijs petenda eſt *mens ſana
 in corpore ſano.* Multis cerebrum evertit
 nia ſciendi cupido, & collectus ex litteris
 pallor. Neque ſine cauſa Muſæ in Choro
 diſtributæ, voce, fidibus, fiſtulis canere
 cuntur; oderunt tetricum, moroſum, aſperum,
 rum, ab omni liberaliore remiſſione abhor-
 rentem; triſtem, dejectum, tanquam
 ex Trophonij antro prodeuntem. Moroſum
 ſtrum eſt juvenis, more Stoico caperans
 fronte incedens, vires deterens, & præpro-
 peram ſibi ſenectutem accerſens. Neque
 men, quod jam indicavi, deſlectendum
 ad dextram, vel ad ſiniſtram; id quod carpi-
 Satyricus in duobus philoſophis, lætitiâ &
 triſtitiâ excedentibus; ſcilicet de Sapientibus
 alter

Per

Perpetuo risu pulmonem agitare solebat

Democritus -- flebat contrarius alter,

nempe Heraclitus, uterque stolidè; alterum nimius fletus, alterum risus ridiculum faciebat. Inter utrumque incedendum: animus *gaudens*, ait sacer adagiographus, non intemperanter in læticiam effusus, non juvenili lascivia transversum actus, non jucunditatis & relaxationis in rebus parùm honestis sectator, non inconcessæ se voluptati permittens, non gaudiis, quæ florem ætatis corrumpunt; tantùm abest, ut *floridam ætatem faciant*, ut potius valetudinem destruant, honestatem prostituant, bonos mores pessundent, *spiritus tristes* ex mala conscientia relinquunt. De quorum relaxatione ac ludis præcipiens Tullius lib. i. officiorum, in hæc verba proloquitur: *Atque etiam adolescentes, cum relaxare animos, & dare se jucunditati volunt, caveant intemperantiam, meminerint verecundie.* Alterum est, quod idem docet, *ut nihil in ludendo fiat immodicè; ludo namque perinde uti convenit, ut medicinâ, ut somno, ut quietibus ceteris:*

Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,

Quos ultra prodire nefas. Horat.

Ludo animus remittendus, non solvendus;

D 5

etiam

etiam in lusu honesto damnosa consuetudo
 habetur, si intempestiva. Servile & sordidum
 est, jucunditatem ex scurrilibus jocis captis
 poculis ducendis dies comburere, nocturnas
 discursationibus vicos & plateas oberrare,
 crum in alea sectari, pugnis & rixis alteri
 iras provocare. Hunc ludum exitiabilis
 Hebræi quondam luserunt, quando vitule
 collatitia auri massa conflato, divinos ho-
 res habuerunt, & cibo potuque distenti,
 rexerunt ludere, 1. *Exod. 32.* choreas duce
 bacchantium ritu, tripudia cum inco-
 clamoribus celebrare. Apage te cum hac
 mulenta infania; hoc non est *ludere*,
 DEO illudere, & fulminantis minas irritat
 detestabilis ludi exitus fuit interfectio tri-
 & viginti millium hominum. Haud fa-
 meliorem ludum instituerunt *Abner & Jo-*
 2. *Reg. 2.* supremi belli Duces, cum fortis-
 mos militiæ suæ juvenes jusserunt, gloriæ
 vanæ captandæ gratiâ, in arenam descen-
 dere, & infestis armis inter se concurrere.
 Funestum verbum! *Surgant pueri, & ludant*
coram nobis. Siccine ludus est, & jucunditas,
 spectare, strictis pugionibus, nobiles
 phebos & florenti ætate dignos, sese gladiato-
 riæ voluptatis causâ hostiliter petere, &

plateant Ducibus, vitam sine hoste proijcere? In eo certamine duodena paria, mutuis confossa vulneribus, denique totum exercitum in cruentam pugnam rapuerunt. Hunc ludum illi ludunt, qui vel temulentiam, vel iram, vel jactantiam correpti, profiliunt ad arma, committunt duella, & sanguine manus, luctibus paternas domos implent. Alijs longè ludis explicandus est animus; vires ingenua oblectatione reficiendæ; molesti curarum stimuli à pectore removendi; angores & solitudines vulturi Promethei relinquendi; jecur arrodunt, & miserè cor exedunt: *Ægritudo*, inquit Seneca lib. de vita beata. c. 5. *in sapientem virum non cadit; serena ejus mens est, nec incidere potest, quod obducat; nihil æquè hominem, quàm magnus animus decet; non potest autem magnus esse idem, si metus & mæror obducit & contrahit.* Quidam mæstitudines & tetricas curas capiti Gorgoneo comparavit, undique serpentibus cincto, & ipso aspectu horrorem incutienti; hinc opus Persei gladio, & clypeo à Pallade suppeditato; perimenda hæc monstra præsidio è literis hausto, & animus sapientium dictis adversus inanem metum, fallacem spem, importu-

portu-

portunam tristitiam obfirmandus, monetur
ricus:

Albus ut obscuro detergit nubila cælo

Sæpe Notus, neque parturit imbres

Perpetuos, sic tu sapiens finire memento

Tristitiã, vitãq; labores. Horat. l. 1. Ode

Graviter Ecclesiastes cap. 3. v. 12. Et cognosce

quod non esset melius, nisi latari, & fuisse

bene in vita sua. Nempe sola virtus gaudium

præstat verum ac solidum; Seneca teste, tam

est sapientis animus, qualis mundi status

pra lunam

Perpetuum nullã temeratur nube sereno

Quæris unde hæc serenitas? respondet idem

ex animo bene conscio, ex honestis consiliis

ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum,

ex placido vitæ & continuo tenore

Hoc fac, & vives imperturbatus, nullis

rum tristium larvis terrendis, nec vanis in-

ginibus illudendus. Vale, & juxta A-

postolum: Gaude cum gau-

dentibus.

IX.

ANTONIO SILVIO

Adolescenti,

*Amicitiam malè initam, citò dissolven-
dam esse.*

Nimis serò doles, in charybdin te incidisse, Antoni, & pro Achate fido, nescio quem congerronem tibi associâsse. Omnia communia cum ipso habere desiderabas; habuisti, nempe vitia & malos mores: in fronte Gratias videbatur præferre; expertus es Veneres in ore spurco sessitantes; apem credebas mella congerentem, nunc sentis aculeos: hunc errorem tibi imputa, qui verbis meis non auscultâsti, non seinel te amicè hortantis, ut priùs *Deligas*, quem *Diligas*. In hanc amicitiam inconsulto te impetu coniecisti; implicatiùs nunc hæret nexus, quàm ut sine violentia te expedire possis; Pirithoo te adjunxisti Theseum, quocum ad inferos descenderes. Nimirum blandis sermonibus te deceptum, & in Labyrinthum inductum scribis. Nunc quid agas? Catonis quidem monito, amicitia malè coalitæ, sensim dissuendæ sunt,

sunt,

sunt, non subito discindenda. Ego vero
 Auctor sum, ut hanc societatem quam
 mùm abrumpas; est enim *periculum in*
ra. Dissolve, imò rumpe hos funiculos
 in funem dententur. At difficile est, ai
 ceros à fucatis amicis discernere, nam
 Salomonem Prov. 29. *Homo, qui blandi*
Etisque sermonibus loquitur amico suo
expandit gressibus ejus. In hoc se rete
 induunt, præsertim adolescentes, antequam
 nodos advertant. Audi, quædam tibi in
 bo signa, è quibus disces, amicos probos
 improbis dignoscere. Est quis audax, &
 diatorio genio præditus; amicitiam dignus
 citur, quia manu promptus. Alius parentum
 fortunas dilapidat; in amicum eligitur, quia
 liberalis. Leges alius contemnit, disciplinam
 spernit, moderatorum & parentum monitiones
 minas, reprehensiones, promissa nihili, in
 parvi facit; in amicitiam se insinuat, apud
 libertatis amantem. Computationibus & calculis
 indulget alius; meliùs lanistas, cauponum
 saltatores, cupedinos, quàm Præceptorum
 suos novit; in amicitiam recipitur, quia creditur
 tur elegans. Alius jocis perfluit obscenitate
 ridet sacra, flagitia sua salibus excusat in
 fis, protervis, perulantibus, naso gaudet
 alio

verò
quam
m in
culos
, ais
am
land
suo
ete m
ntequ
i ind
robot
, &
gnus
rent
ur, q
plim
mon
ili,
, ap
s &
pon
eptor
cred
cent
infu
gaud
alio

alios suspendere ; ejus placet consortium ,
quia acutus , facetus , urbanus putatur. Fuge
has amicitiae pestes ; nocent maximè , cum
maximè placent. Platone teste , amicitiae
sunt firmissimae , quae à teneris annis coales-
cunt : difficulter separe , quos non modò æ-
tas , sed etiam mores jungunt. Verè Sira-
cides cap. 6. *Ab inimicis tuis separare , & ab
amicis tuis attende.* Lælius apud Ciceronem
de Amicitia , docet , eam nullo esse scelere co-
lendam ; est enim turpe & inhonestum , quid-
quid virtute non nititur , communi verbo :
Amicitia aut pares accipit , aut facit : qui tan-
git picem , inquinabitur ab ea. Amicus est
Plato (inquebat Aristoteles) sed magis amica
veritas ; amicus Pylades , amicus Orestes , sed
citra offensam DEI. Et quia *Amicus* dicitur
alter Ego , vide , quam personam induas , cum
te lenonis alicujus , aut histrionis , aut gna-
thonis non tantum amicum , sed etiam *alte-
rum ipsum* jactas. Ut uva livorem ducit ab
uva , sic ætas tenerior corruptionem à socio ;
ab quoties est homo homini lupus , dum bene-
stantem secum in præcipitium rapit ! sub a-
mici larva latet innocentiae prædo. Si sapi-
igitur , tam infidam amicitiam , vel generosè
abrumpe , vel Alexandri Macedonis gladio

uno

uno ictu discinde. In posterum confice
 amicos adscisce, memor illius gnomæ
 thagoricæ: *Ne cuivis dextram injicito*.
 plora mores illius, cujus te similem
 Inter falsos amicos Ecclesiasticus c. 6. re-
 set eos, qui nidorem culinæ sequuntur:
amicus, ait, socius mensæ, & non permi-
bit; à corio, ut canis, non absterrebitur.
 cto: quamdiu nummulus tinnit in ma-
 pio, strident organa assaria, densius fur-
 caminus, fervent ollæ, tamdiu fervet am-
 tia; hæ si frigescunt, frigent salutantium
 ambientium, deducunt officia, dilabi-
 tur vacuatâ lagenâ compransores infidi.
 tu, tanquam pestilens contagium fuge,
 Poëtam audi:

Hunc, quem vina tibi, quem mensa parat
amicum,

Esse puta fictæ pectus amicitie.

Vinum amat, & Cyathos, & sumina,
ostrea, non te:

Sublato vino nullus amicus erit.

Optimè dixit, qui ajebat, Amicitiam illam
 quæ inter pocula contrahitur, vitream esse

---- *Diffugiunt, cadis*

Cum face siccatis, amici,

Ferre jugū pariter dolosi. Hor. l. i. Od.

Sat

Satis, credo, ex his intelligis, quòd tua te
rememariè inita cum homine improbo fami-
liaritas adduxerit; quàm propè abfueris ab
exitio: & nisi fallor, audio gemitus oris &
pectoris pravitati indolentis. Habes, quòd
agas gratias benignissimo Numino, qui te, in
luto altius hærentem, singulari favore extra-
xit. Et unde hæc gratia? Libet usurpare ver-
ba, Sap. 4. *Placita enim erat DEO anima il-
lius; propter hoc properavit educere illum
de medio iniquitatum.* Agnovit hoc olim
Augustinus ille, qui qualis in juvenili ætate
fuerit, in *Confessionibus* suis sparsim prodit, &
errata sua palàm orbi facere non dubitat:
quem librum tibi sedulò pervolvendum sua-
deo; experieris Spiritum DEI intus agentem,
& illas *Nugas nugarum*, quibus ad insaniam
captus fuerat, discutientem. Ego plura non
adjungo; ad illum Doctorem te remitto, ut
de copiosius hauries, quàm sicca hæc epi-
stola docere te possit. Impono finem meæ
parænesi, & animitus opto, ut, qui secutus es
errantem, sentias pœnitudinem & affectum
resipiscens. Ipse jam victor suù de se testatur
lib. 9. *Quàm suave mihi subito factum est,
carere suavitatibus nugarum? & quas amit-
tere metus fuerat, jam dimittere gaudium*

E

erat.

erat. Plura in hanc sententiam ipsemet ipse
 ibidem. Vale, & ut illud, non tam de Sc& fu
 læ aberrante dextera, quàm Augustini eribus
 te juventute epiphonema, in te convenne,
 enitere:

Si non errâisset, fecerat ille minus.

X.

EUSEBIO FRONTINO

Tironi Religioso,

Salutem, & perseverantiam.

VENIT nudius tertius ad me mater
 madentibus oculis; causam lacrimarum
 rogata respondit, se ex Viro gravi, Oro
 Religiosi, cui nuper te addixisti, percepisti
 tibi & saluti tuæ meritò timendum esse, quod
 videaris cum uxore Lothi spectare retrò,
 que, unde laudatissimè discessisti, pericu
 lum reditum meditari. Dixi, meliora de
 speranda: nihil esse novi, Tirones Religiosi
 diversis motibus jactari, & sapius inconsu
 etiæ spiritu tentari. Subjunxit illa: ah utinam
 meliora de filio meo! utinam vel nunquam
 me matrem viduam deseruisset, vel in an

sto vitæ sacratioris instituto non titubaret,
 & suâ inconstantia luctus meos auget! qui-
 bus non sine profundo gemitu dictis, oravit
 ut adhortatoriam tibi epistolam scribe-
 rem, & ad perseverandum inducerem. Col-
 laudavi hunc animum in *muliere forti*, eam-
 que D. Monicæ comparavi, quæ filium suum
 Augustinum, magnis passibus ad Orcum pro-
 perantem, lacrimis suis servavit. Ego, tam-
 et si saniora de te mihi promitto, nolui tamen
 deesse optimæ matronæ precibus, ideoque te
 pro veteri affectu confirmandum duxi, si va-
 cillares; spero, ea te mente meos hortatus
 admissurum, quâ solebas aliâs meis dictis au-
 scultare & salubria monita æstimare. Mi
 Eusebi, exemplum constantiæ in ipsa matre
 tua habes; mulier est, vidua est; quid mollius
 hoc sexu? quid genitrici dulcius, quàm filius?
 quid viduæ magis necessariû, quàm solatium,
 quo relevetur? quàm sustentaculum, quo ni-
 tatur? Et tamen propter DEUM æquissimo
 animo relinquit filium, ne filius relinquat
 DEUM. Recordaris illius temporis, quò pa-
 ternis laribus excedens, generosam illam vo-
 cem ex Psalmis protulisti, *Eja valete mundi
 retia; Laqueus contritus est, & nos liberati
 sumus!* Collacrimantibus ad ea verba dome-
 sticis,

sticis, tu solus hilari vultu, exporrecta fronte
 latanti animo stetisti, & tergum siccus
 tibus vertisti. Quòd si redires, quo
 vultu illorum vultus perferres? quis non
 citis saltem oculis tuam tibi inconstantiam
 exprobraret, mollitiem accusaret? quis
 Evangelicum illud tibi objectaret? *Ne
 mittens manum suam ad aratrum, & re-
 ciens retrò, aptus est regno DEI.* Luc. 9.
 nonne, cum ad Religiosa claustra abituro
 illud tibi ex Siracide recitavi? *Fili accede
 ad servitutem DEI, sta in justitia, & in-
 re, & prepara animam tuam ad tenta-
 nem,* Eccli. 2. Mancipaturus te obsequio
 divino, para te contra hostes, & tentationes
 quæ mox ingruent, teque invadent. *Lac-*
set Caro, Mundus, Demon; uno hoste de-
 cto, consurget alius, atque alius, & impetu-
 tum faciet, ad sua te castra reducere con-
 det. Tirocinium militiæ sacræ adijisti; igni-
 vus es, si refugis exerceri, & in certamen cum
 hoste venire. Tentatio virum ostendit; val-
 rum firmitatem fornax probat. Augustinus
 penè desperantem de meliore vita, animam
 è coelo spectaculum puerorum, ac puell-
 rum, palmas & lauros manibus tenentium
 simulque auditus sonus epinicij: *Potuerunt*

isti & ista, & tu non possis? Tunc temporis arduitas continentiae in diversas partes trahebat; eoque quasi sub onere anhelantem, & de victoria diffidentem, excitavit ad fiduciam Vox caelestis, atque intueri iussit tot milia castorum, castarumque adolescentum, praemium ex hac palaestra referentium. Idem tibi, mi Eusebi, occino; *potuerunt isti & ista, & tu non possis?* an non aequè carne & ossibus compacti; non ex eodem luto ficti; non diversis desiderijs agitati? an ideo cessarunt arduo certamini? an desponderunt animum, abjecerunt clypeum, & hosti se victos dederunt? Minimè verò: acriùs restiterunt, fortiùs pugnaverunt, gloriosius palmam reportarunt. Hæc exempla te provocent; hæc tuam imbelliam stimulent, & ad æmulandum incitent. Neque est, quòd mireris, te vehementibus impulsibus ad jugum servitij divini excutiendum instigari; *Regnum caelorum vim patitur*; vincenti manna caeleste datur. Considera, quæso, quot juvenes & adolescentes, nobiles, eruditi, divites, naturæ fortunæque donis affluentes, tibi coævi, rerum caducarum spretis illecebris, rigorem monasticæ disciplinæ, non minore fortitudine susceperint, quàm constantiâ superârint.

Delicatus miles es, ait S. Chrysoſtomus, Spius
 de martyr. tom. 3. *ſi putas, te ſine pugna vincere,*
ſine certamine triumphare. Sitat
 eſt ſerpentis antiqui, qui inſpirat tibi aſſu
 mittas te deorſum, à ſancta *Vocatione* nar
 lias, de *cruce* deſcendas, ex clauſtro aberant
 ex portu ſalutis in fluctus fallacis Munſeri
 reijcias. Tentationes iſtæ, quibus inſeſt per
 argumentum ſunt, te unum ex Electis, Inas
 que charis amicis eſſe; *cribrandus eſ*, git
 tritico ſecernatur palea. Quos dæmon ſe dat
 poſſidet, non impugnat; ijs inſultat, Ch
 rum virtutem odit. Dictum eſt D. Hiero pro
 mi in c. 4. Matth. *Niſi jejunare cœpiſſet* ne
 minus, *tentandi occaſio non fuiſſet* diu chi
 Quare ne cede his inſultibus, néve animi ne
 deijce; quod tibi contingit, id plerisque eti
 DEI famulatui ſe dicantibus, uſuvenit; te vi
 eis larvas obijcit orcus, ut abſterreat à ſan oc
 proſiſtis, à virtutis ſtudijs, à via cœli. th
 fer & perdura: jugum Chriſti jam vide &
 grave & intolerabile inexperto tyroni; ſu
 fiet & leve exercitato militi. Curſorem in co
 dio te eſſe cogita; nec oculos, nec pedem er
 à meta reflectere; omnem contentionem te
 vium deſiderat, nec niſi perſeueranti dabit no
 Ad hæc *Aſcetica* vita, *Athletica* eſt; nihil ut

us, Spius, quàm ex ipsa arena fugere. In hac *Ad-*
agna *persarius est diabolus*; validos lacertos ostentat;
e. Sitat; idem tamen est, sive in giganteam molem
tibi assurgat, sive in pumilionem decrescat; mi-
nari potest, cogere non potest; tu contra hunc
ab antagonista fer pectus animosum; vicit, qui
Munferò voluit vincere; quod viribus nequit
perficere, praestigijs obtinere contendit; va-
nas imagines obijcit, paradisos in aëre pin-
git, omnem Mundi pompam in conspectum
dat, & quæ sua non sunt, etiam tibi, ut olim
Christo supra templi pinnaculum existenti,
promittit, sed mendaciter; ludificat: Juno-
nem cum Ixione videris apprehendere; si bra-
chia in amplexum stringis, inanem nubem aut
nebulam includis. Quid quòd agyrta hic
etiam nuces spargit, ut puerorum crepundijs
viros quoque capiat; viles oblectatiunculas ob-
oculos ponit, & tanquam Voluptatis amphi-
theatra statuit, quæ tamen mox in fenum
& ventum abeunt. Possem exemplis præ-
sentibus uti, nisi considerem, tuam istam in-
constantiam nondum eò processisse, ut ad te-
erigendum pluribus fuleris opus sit. Hoc in-
terea suadeo, ut nihil in hac turbida aqua
novorum consiliorum moveas, & limum,
ut dicitur, altiùs è fundo evoces; permitte

spatium animo ; ultrò desidebit hæc tu
 lenta commotio , séque in clarum ac ill
 purgabit. Vale , & à te , nubibus obdu
 ad te ipsum sereniorē provoca.

XI.

SIMEONI GERONTI

*De Spe , à filio immorigero
 frustratâ.*

E Familiaribus cujusdam litteris inte
 xi , te vehementi mœrore oppressum
 ob filium degenerem , & spes de se concep
 improbè fallentem. Is , velut aurora , roseo
 splendens vultu , clarum promittebat die
 postea verò morum pravitate , lacrimas p
 rentium oculis affudit : post pecunias dilap
 datas , etiam virtutem ac famam decoxit ; n
 modò seductus à flagitiosis , sed ipse quoq
 scelerum autor & antesignanus. Fateor , gr
 ve vulnus tum tibi parenti , tum toti per
 nestæ familiæ inflictum est ; & tantò quiden
 acerbius toleratu , quantò plura de se promi
 serat adolescentis bona indoles , ad virtutem
 ut putabatur , nata atque facta. Leniet verò
 hunc

hunc tuum dolorem, si cogitaveris, hæc nul-
 lã tuã culpã accidisse; filium studiorum cau-
 sã, longiùs ab oculis remotum, libertate A-
 cademicã abusum, exspectationem primæ e-
 ducationis frustrãsse; mobilem esse & muta-
 bilem adolescentiæ genium, facilẽque in con-
 trarium flectendum. Testem & exemplum hu-
 jus rei Salomonem habes, qui, quamvis *forti-*
tus fuerat animam bonam, cupiditatibus ta-
 men vitiosis abreptus, turpissimè prolapsus
 est. Audi, quid Prov. 30. v. 18. de instabili-
 tate juventutis disserat: *Tria sunt, inquit, dif-*
ficilia mihi, & quartum penitus ignoro;
Viam aquila in cælo, viam colubri super
terram, viam navis in medio mari, & viam
viri in adolescentia: viam utique lubricam,
 tortuosam, anfractibus & flexibus plenam, in-
 numeris periculis expositam. *Est enim ado-*
lescentia, ut D. Ambrosius loquitur, vicina
lapsibus, quia variarum æstu cupiditatum,
& fervore calentis nature inflammatur. In-
 sita huic est ætati levitas; instar tritonum in
 tectis per varios affectus circumagitur; tar-
 dus utilium provisor adolescens, scientiã
 & consilio destituitur, *aquilam* in cælo imi-
 tatur, quæ volatitico per vacuas auras remigio,
 magis rapitur quàm fertur; tanquam *navis*

E s

in

in alto fluctuat, citò à propositis resilit, deb
certus quò tendat; *serpentina* lubricitate aff
stigia variat, & curas observantium elu exp
singulis penè horis mutatur; nihil in eo eju
mum, nihil stabile; hodie apparet probi ma
pudicus, sobrius, crastinâ totus alius fu rici
rus: astu obterit aliquamdiu vestigia, te tar
malitiam, donec ea subitò in lucem erump ter
Vidit hoc Tullius, qui in Oratione pro C isti
lio: *Multas*, ait, *vias adolescentiæ lubri for*
natura ostendit, quibus illa insistere, aut spo
gredi sine casu aliquo aut prolapsione vix p
fit. In hoc lubrico lapsus est filius tuus, & de
ras paternas colubrina vafricie delusit; vel
gia primò dubia & incerta reliquit, post
omnino extrivit, ut inobservabilis esset; de
nec ad extremum, in modum navis sine
ctore fluctibus agitata, ad scopulos allisa
nafragium honestatis fecit. Nequitia tra
filiæ annos, & robusto scelere virum se
adolescentia, quod Salomon conqueritur
probavit. Non ideo tamen est, cur putes
hanc filij ignominiam etiam ad te patrem
pertinere. Primus hominum parens è duo
bus, quos genuit, filijs, alterum reprobum
habuit. Idem Abrahamo Patriarchæ (qual
viro?) accidit; in integerrima illa familia
debut

debut ex ædibus eijci Ismaël, ut vitium non
afflaret Isaaco. Idem deinde Isaacus quoque
expertus est : quis enim innocentior *Jacobo*
ejus filio? quis deterior, fratre ejusdem ger-
mano *Esauo*. Fuerit perfidus, perduellis, par-
ricida *Abfalon*, an ideo *Davidem* ea flagitia
tangunt? & optimus Rex *Ezechias*, quale por-
tentum *Manassem* suscepit : an tu sanctior
istis progenitoribus? Mitiùs ergo ferenda
fors pluribus communis. Deinde non de-
speranda sunt meliora de tuo filio; huma-
nam est, quòd peccavit; multos docuit pru-
dentiam casus; sapuerunt ex errore. Exem-
plum in historijs non unum legitur: memo-
rabile est, quod de *Themistocle*, prodigo ac
lascivo, primæ apud Athenienses nobilitatis
refertur. Is (nam & ab Ethnicis Ethicam di-
scimus) ex flagitioso adolescente, insignis,
& temperatissimus Atheniensium postea Im-
perator factus; mirantibus mores mutatos,
dicere solebat: asperos & indomitos pullos
in optimos equos evadere, siquis illis adhi-
beat disciplinam, rectamque institutionem.
Plutarch. Idem de tuo filio confidere licet. Tu
interea paterna severitate in eum animadver-
te; subtrahere ligna foco; pecunias nullas sub-
mitte; elurire & algere ipsum sine; à con-
spectu

spectu

Spectu prohibe; redibit ad frugem, ubi Po
 filio *Prodigo* damnatus ad siliquas, pudor ad
 amissum revocârit, & veniam non solum Ty
 tere, verum etiam mereri cæperit. H. Ca
 amicus amico scripsi; tu doloris tui lenin Et
 magis à tua virtute & prudentiâ capies. Tu
 & quæ facta sunt, ne posthac fiant, à filio An
 te; sentiat, se deliquisse. Ob
 Et
 ut

XII.

FLORIANO VERIN
 JUVENI

*Ad militiam aspiranti, Salutem
 & considerationem.*

Accepi à te epistolam, plenam milit
 rium spirituum & martialis sanguinis
 Scribis enim, constitutum tibi esse, Musis in
 imbellibus valedicere, calamum cum gladi
 libros cum bombardâ permutare; è globi
 plumbeis auream tibi fortunam promittis,
 ampla ex hostibus spolia. Metuo, ne epo
 nium canas ante victoriam, & pro proemia
 tibi spondeas pericula. Hic ego tibi cum bo
 na venia occinam, quod nobilis, ævi nostri
 Poëta

ubi Poëta Bauhusius lib. 1. Epig. cuidam feroculo
pude adolescenti cecinit:

Tympana, bombardasq, triūphalesq, tonitrus,
Cantricsq, tubas, niveo ductas argento

Et cocco rutilas Aquilas, rutilasque pyropis,

Tum Tyrias chlamidum luces, & texta sagorū

Aurea, gemmatosq, enses, atque omnia magnis
Oblita divitiis, Bruxella viderat Ancus.

Et importunis à parente precibus impetravit,
ut ad militiam abire se sineret. Sed

--- bella aurea, & aurea castra

N Ferrea mox sensit; -- mox indigus aris

Pallet, egētq, sititq, famētq, algētq, madētq.

Denique morbis & miserijs oppletus, & ad
patrios lares revectus, procul illacrimans:

--- Pudet, ô pater, & piget, inquit,

Parcito, crediderã Bellũ, miser, Adjectivũ.

Nempe per antiphrasin, ut Parcæ parcunt, ut
luci lucent, sic bellum est bellum, hoc est, mi-
nimè bellum. Miles, autore Festo, quasi

Mollis per contrarium dicitur, quòd nihil
in eo molle sit, sed aspera qua que gerat. Ad-
de, quòd non multùm distent militia & mali-
tia. Unde non absone quidam de adolescente
nobili inter rudimenta militiæ mortuo: Ra-
ptus est, ne mataret militia intellectum. Et

Lucanus:

Nulla

*Nulla fides, pietasque viris, qui castra
quuntur,*

*Venalesque manus: ibi fas, ubi maxima
merces.*

Certè Bellum à belluis quidam derivant, quod
belluarum sic, mutuo se laniatu conficere.
Venusinus dehortator belli

*Quò quò scelesti ruitis? aut cur dextra
Aptantur enses conditi? Lib. 1. Epist.*

*Neque hic lupis, mos, nec fuit leonibus
Unquam, nisi in dispar, feris.*

Cum eo Tibullus: Lib. 1. Eleg. 10.

*Quis furor est, atrā bellis accersere morti
Imminet, & tacito clam venit illa per*

Et hoc est, quod veteres Poëtæ, qui rerum
vim ac naturam sagaciter perspectam apte
mis figmentis adaptarunt & adumbrarunt
tradidère, bellum ab inferis immitti, idque
Furiarum ministerio; neque quamlibet Per-
riam ad hoc negotij conficiendum esse idone-
am. Putarunt enim, deligi omnium pestilen-
tissimam, cui

-- nomina mille,

mille nocendi artes,

quæ innumeris armata colubris, Tartaro
buccinâ præcinat; dehinc apud eosdem Per-
insano tumultu complet universa; Bellorum
furio

furiosum quatit flagellum; Furor impius ruptis omnium vinculorum nodis evolat, horridus ore cruento. Conqueritur hoc Mantuanus Pastor:

Quippe ubi fas versum, atque nefas: tot bella per orbem,

Tam multa scelerum facies: non ullius aratro

Dignus honor: squalent abductis arva colonis,

Et curvae rigidum falces constantur in enses. 1. Georg.

Equidem incentores belli sunt mali demones, qui homines in mutuas caedes impellunt, & orbem tumultibus miscent. Quid enim aliud sunt proelia, nisi strages cadaverum, Furiarum spectacula, Tartari spolia? Ibi clamores & fremitus horrendi ac dissoni; inde tubarum & tympanorum, aliunde vincentium & cadentium, aliunde ferrum in jugulo mergentium, aliunde frustra vitam rogantium, confusoque cum ejulatu expirantium. O crudelem voluptatem! ô immanem Martis ludum! si, quod Plinius testatur, legimus, Cæsarem bellis suis interemisisse capitum undecies centena, & nonaginta duo millia; Pompejum verò confecisse, aut cepisse hominum

hum

num millia centum octoginta tria supra Ho-
 cies centena millia : quid truculentius res
 macello ? quid immanius hac laniena Et
 non Duces hi fuere carnifices, latrones sub
 talium, propolæ humani sanguinis? Roma
 les animæ sunt milites ; occidant, an cub
 dant, perinde est ; eadem illis salutis, obres
 pulchri jactura est. Rectè dixit, qui milia no
 mortis victimam, & Libitinæ stipendiarum
 vocavit : vivunt, ut ad nutum moriantur for
 tunc maximè laudantur, cum non segna res
 sua fata properant. Ad unum verbum, in fin
 in ferrum & vulnera ruit bellator ; cum fig
 dit, *Veni*, veniendum est in quodlibet dila
 cus
 men. Scipio Africanus gloriatus esse fere
 trecentos sibi promptissimorum militum
 quorum nullus, ipso jubente, non confecer
 quam ostendebat, turri, se in mare sit p
 cipitaturus. *Plut. in apophth.* Imperia te
 mitiora exspecta ; in aggressionibus urbi
 inundant sanguine fossæ ; per caesorum
 pora sternuntur pontes, quibus in mont
 paretur ascensus. Triste quondam veter
 Romæ spectaculum fuit, quando gladiat
 adversarium in arena porrexit, alteraque m
 nu jugulum jacentis apprehendens, alte
 mucronem infigens, *Recipe*, ajebat, *ferra*
 b

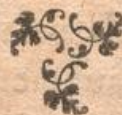
Hoc in militia tantò funestius, quantò plu-
 tius jubentur mori, & ore terram mordere.
 Et esto, te his periculis melior aliquis genius
 subducatur, an evitabis, quæ communia sunt
 ? Vomantibus castra sequentibus? sub dio in nudo
 cubandum cespite, frigus, æstus, venti, im-
 bes, & bres perferendi, fames & pauperies patienda,
 nocturnæ, diurnæque vigilæ tolerandæ;
 quies rara, stipendia dubia, pericula certa;
 foris hostium gladij ac tela; in castris licto-
 res, fauces & secures. Inter hæc societas pes-
 sima, perditorum hominum exempla, pro-
 fligata vitæ licentia, mors ubique parata, or-
 cus apertus. Et *pænitere*, imò *perire*, tu
tantum emas? tam magno impendio exitium
 tibi tuum accersas? ah fallunt te magna no-
 mina, *Achilles* & *Hector*: plena est his titulis
 Plutonia domus; ibi Duces & Milites, olim
 sanguinis hircines, postea vermium & vul-
 turum æternorum pabula: quæ tu si per-
 penderis, cautiùs optabis, & verum illud ver-
 bum, *Nulla salus bello*, noles experiri.
 Atque ut effugias illa inferorum tormenta,
 terreant saltem calamitates, etiam in hac
 vita, galeatis subeunda. In oculis habentur
 exempla, trunca corpora, concisa vul-
 neribus ora, mutila & debilitata membra, &

F

post

post hæc omnia, dira cum egestate conflictio, quæ cuncta tibi inclamant: I, bellum in experte, militiæ te dedica, ad signa convola, accinge latus gladio, humeros latio theo, explode plumbum è fistulis æneis, vitila hastas, in hostem invade. Qualia tibi phæa referes? suspensam ex baculo per & ligneum catinum, quo mendicos inter rationes sportulam colligas, & ante fores gites: *date stipem* viribus & nummis de tuto militi. Siracides miserans hanc bellum calamitatem, non dubitavit tu gravissimas & indignas ærumnas numerare *Virum bellatorem deficientem peripiam. c. 26.* Pericula sustinuit, vulnera cepit, vitam exposuit. Quid deinde? egestas inops, morbis confectus defecit, nec lintea habuit, quod tumulo inferret. Hæc, si sapienter meditare, & præcipites impetus refrænare, serò illud Phrygium ingemitas:

Non putâram.

XIII.

ARSENIO PYRRHO,

Salutem, & victoriam suam.

HAbes, quod agas gratias naturæ, Arsenio, quæ magna in te ornamenta contulit, & præclaris dotibus instruxit: sed quid dico, Naturæ? DEO debes in acceptis ferre, indolem tibi ad virtutis officia idoneam conferenti. Unum tamen est, quod tibi ad victoriam tuam reliquit, moderationem iracundiæ. Ignosce mihi, si tecum sincerè loquor, & quid in te desiderem, aperio; hoc enim non semel à me petijsti, ut, siquid esset, quod dedeceret tuam, non dico faciei, sed animi formam, id tibi per epistolam, tanquam in speculo, ostenderem. Illud, quale sit, accipe. Naturam nactus es æquo fervidiorem, & moderatione indigentem; res levis bilem tibi in nares ciet; modica scintilla flammam excitat; facile nimis turbaris, & in fluctus indignationis assurgis: nec rarò (quod ex domesticis tuis intellexi) in jurgia & convitia linguam solvis, etiam ad rixas & pugnas descensurus, siquis sit, qui se opponat. Id tamen in hoc

F 2

ipso

ipso vitio non caret commendatione: citò
 fceris, citò placaris. Ira verò, quod non
 non omnis in reprehensione ponenda
 quædam laudabilis & necessaria; DEUS
 irasci in SS. litteris dicitur, & psal. 4. *Ira*
mini, & nolite peccare. Zelus justitiæ po
 lat, ut delinquentes puniantur; modò ne
 reatio vel castigatio in sævitiam abeat.
 hac ira, quam Peripatetici cotein fortit
 nis appellant, non est mihi tecum sermo
 lam iram damno, quæ in iracundiam et
 descit, & velut ferox bellua frænis est co
 cenda; de qua domanda Salomon: *Melior*
patiens viro forti, & qui dominatur ani
suo, expugnatore urbium, Prov. 16. Im
 legerunt hoc etiam Ethnici, è quibus Poët
Fortior est, qui se, quàm qui fortissima vi
Oppida, nec virtus altiùs ire potest.

Et,

Ardua res est vicisse alios; victoria major

Est, animi fluctus composuisse sui.

De Alexandro Macedone, Asia & Africa
 victore Seneca: *Iracundia domitorem*
bis stravit, ut velut efferata bellua in an
cissimos quosque sæviret. Verè Tullius: *Ne*
la tanta vis, quæ non ferro aut viribus
bilitari possit; at animum vincere, iracu

diam cohibere, hoc virtutis opus. Virum moderantem animo Sapientes componunt Herculi, & anteponunt; neque enim fortior judicandus est, qui leonem (quod Hercules & post Herculem Samson ac David, aliique fecerunt) quàm qui violentam, in seipso inclusam feram, superat iracundiam. Jessæus certè Juvenis non tantùm laudis reportavit, quando Goliathum immanem gigantem lapide dejecit, quàm quando paratissimam in capitalem inimicum vindictam neglexit, & Sauli in spelunca deprehenso pepercit, contentus in signum omissi facinoris, limbum vestimenti ejus præcidisse. Idem exemplum postea reperijt, cùm deterrimi convitiatoris *Semei* maledicta incredibili patientia sustinuit, & Abisai gladium, obtrectatoris jugulo jam imminentem, repressit. Et hoc est dominari animo, iram in potestate continere, effrænes animi affectiones cohibere, vindictam substringere. Davidem æmulati sunt innumeri Christianorum heroës, qui victoriæ suipsorum perpetuam memoriam posteritati reliquerunt. Inter eos Gualbertus fuit, qui cùm inimicum, præsentem mortis victimam, è manibus dimisisset, gratias ei moderati animi DEUS ipse in cruce pendu-

lus egit. Vicissim considera hominem
 nos calenti animo permittentem; quod
 cundia impetu, furore ac insaniâ præcipi-
 qualem in Aiace sapienter Poëta repræ-
 tant; qui, cum ab Ulysse in iudicio vi-
 Achilles ei arma cedere coactus fuisset,
 ira insaniens, pecorum gregem occidit,
 tus se Ulysses cum sociis interficere: cui
 Epigraphæ ex Marone addatur, *Præcipi-
 furor, iraque mentem.* Habent enim
 iracundiâ, veluti cætro, perciti, ut be-
 pro hominibus, & hos pro bestiis invade-
 nec raro innocentes pro nocentibus iudic-
 ac plectant. Unde irati dicuntur exisse
 potestate mentis, id est, de consilio & ra-
 ne. Idem Ajax ad mentis sanitatem rediit
 cum se falsum comperisset, acri dolore co-
 pulsus, gladio se ipsum interemit. Hoc
 bet præceps furor. Rectè Horatius
 --- *Qui non moderabitur ira,
 Infectû volet esse, dolor quod suaserit, & m-
 Dum pœnas odio per vim festinat inulto.*
 Cæteri affectus, inquit Seneca, dilatione
 recipiunt, & curari tardius possunt; Ira in-
 tata, & se ipsam rapiens violentia, non pa-
 latim procedit, sed præcipitat. Atheno-
 rus Philosophus, domum rediturus, Augu-
 Exi-

Cæsari monitum supremum dedisse fertur, ut iratus nihil diceret aut faceret, priusquam viginti quatuor litteras Alphabeti Græci recitasset. Hoc innuit Homerus Iliad. 1. ubi Pallas à tergo stat Achilli, contra Agamemnonem stomachanti, & jam manum gladio admoventi, quem Dea coërcet, & à cæde inhibet, veteri jambo:

Multis malorum causa est præcipitantia:

quæ, apud juvenes maxime, ex effervescencia sanguinis oritur: hinc Martem non magis in lingua, quàm manu gerunt; dicunt, agunt, quorum mox pœniteat. Reprimendus subitus calor, & bis, ut dicitur, *ad limam*, revocanda verba, quàm *ad linguam* vocanda; mora præcipitis mali remedium est; primi compescendi sunt motus, ne invalescant; equum in cursum rapidè effusum haud retineas habenis, quas nimium laxasti. Scimus, quanta incendia excitavit una vox *mentiris*. Ira scintilla est in stipulam injecta, nisi citò restinguatur, serpit in incendium. Horat. lib. 1. Od. 16. *Ira,*

--- *altis urbibus ultima*

Stetere causæ, cur perirent

Funditus, imprimeretque muris

Hostile aratrum exercitus insolens.

F 4

Qua-

Quapropter ad amicum scribit Epist.
Lollium.

*Animum rege, qui nisi paret, AD
Imperat; hunc franis, hunc tu compe
tenâ.*

Ne sine, ut erumpat instar canis rabidi
dentem in obvios figat. Si vis nomen
Sapientes mereri, iracundiam cohibe, vi
candi cupiditatem coërce; pusilli animi
ait Romanus Philosophus, rebus parvis
fendi, & ab ira vinci.

Quò quisq; est major, magis est placabilis

Et faciles motus mens generosa capit

Juxta effatum sacri parœmiographi: *Fur
statim indicat iram suam; qui autem
mulat injuriam, callidus est.* Prov. 12. *Et
hoc Saul, recens in Regem Hebræorum
ctus, quem cum maledici quidam etiam
vitijs insectarentur, ille dissimulabat se
dire.* 1. Reg. 10. Nihil gloriosius potuit
hac inauguratione dici. Adde laudem hanc
ceteris tuis ornamentis, & mereberis in
victores, & expugnatores, non tam urbium
quàm perturbationum, adscribi ac celebrari
Valere te jubeo, & vincere pugilicè, postq;
victoriam triumphare.

XIV.

AD THEODORUM SALVIUM

*Insultibus malarum suggestionum, &
spe salutis fluctuantem,
Consolatoria.*

Quid est, quod adeò deicias animum, charissime Theodore, ut scribas, parùm abesse, quin spem salutis æternæ deponas, tanquam inemendabile sit malum, quo laboras; insuperabile, quod toleras. Quereris, perpetuum tibi bellum cum hostibus internis esse; nullam quietis partem concedi ab insultibus & aggressionibus salutis tuæ insidiantium; gravissimas & penè continuas impugnationes insurgere, adversùs fiduciam in divino auxilio reponendam; frustra cœlum precibus pulsari ab homine, æternis ignibus destinato; afflictationibus corporis non mitigari pugnam, sed exasperari; identidem tibi vocem ad aures insonare; frustra agis; actum est; cœlo proscriptus es; quid irritis animum consilij fatigas? *non est volentis, aut currentis, sed miserentis DEI; projectus es à facie illius, qui quem despexerit, quis poterit corrigere?* Eccl. 7. Cede DEO, &

F 5

quò

quò te Fata trahunt, eò sponte sequerita
 numero infelicitum es; fatalis te necesse pra
 urget; da te lætitiæ, indulge geniali vitæ pug
 bis cogaris esse miser, & temporanea priu
 rumnas cum sempiternis sociare. Atque me
 ictus irrequietus malleus ingeminat, & tuti
 bum reddit, quòd spiras. In hoc equi mo
 quis perseveret? quis non abrumpat tor
 cruciatus, & non repetat illud cla
 quum? Ad inferos haud segniter eun
 est. Nimis tu quidem hæc abjectè, & non tar
 more hominis Christiani. An nescis, q
 Jobus inclamat? *Militia est vita hominis*
per terram: id quod etiam in nostrum Pr
 dorem Philosophus Ethnicus agnovit. Se
 ca ad Lucilium epist. 36. *Vivere, ait, mi*
cili, est militare. Nunquid enim in hoc
 ti, vocati, educati sumus? in hoc, lust
 fonte abluendi, sacramentum diximus, ut
 litemus, & pugnemus? De arduitate hui
 certaminis Cyprianus lib. de mortalitat
Obsessa mens hominis, & undique diab
infestatione vallata, vix occurrit singuli
quomodo resistat universis? Est ergo per
 tuò standum in excubijs, imò versandum
 acie, & strenui militis officium exequendum
 Hæc est tessera Christiani bellatoris: in seco
 ritate

ritate periculum cavere, in periculis animo
præsentem esse; non te deseret Ille, qui hanc
pugnandi necessitatem tibi imposuit. Nec
primus es, nec postremus, cui hæc animi tor-
menta sunt experimenta, & pro exercitio vir-
tutis, ac probatione fidei, DEO data, testi-
monia. Ipse Supremus hujus belli Impera-
tor, milites suos certamen aggressuros, pro
classico jussit incinere: *Et ne nos inducas in
tentationem.* Quibus verbis docuit, non vi-
tare pugnam, nec declinare aleam, sed pos-
cere vires ad sustinendam impressionem ho-
stilem. Quis illo Antonio, Anachoretarum
Principe, clarior hujus generis victorijs?
quis nobilior triumphis? Et tamen in dimi-
cationis fervore desideravit agonothetæ sui
præsidium: medius inter hostium phalanges,
desertum se & destitutum ratus, postquam
spectabilem habuit Adjutorem & auspicem
belli sacri, exclamâsse fertur: *Ubi eras, bo-
ne JESU, ubi eras? ecce plagas in tuam gra-
tiam exceptas: acriter quippe ab Orci tene-
brionibus diverberatus fuerat: mox ad aures
vox allapsa: Tecum eram, Antoni, tuam di-
micationem spectabam, tibi virtutis famam,
victoriæq; coronam jam tum parabam, quan-
do primo congressu pedem cum hostibus con-
fere-*

fere-

ferebas. Et nonne Heros ille per orbem *est*
 ratus Paulus, antequam ad eam à Sumpra
 Polemarcho referret, per *stimulos carnis* giga
 concupiscentiæ *colaphos* ab *Angelo* Sauculi
 probandus fuit? Solenne est huic millibus
 rerum horribilium objectu auctoramentibus
 subire. At monstra terrent infanda, & ubi
 cogitatu detestanda: hoc ipsum est, quod
 solari possit; invitus pateris teterrimas rib
 vas. Hæc terribula sunt artes Veterat
 Acherontici, quibus plurimos Panica for nau
 dine attonitos in perniciem inducit. De ut
 Jobus: *Sub umbra dormit in secreto calan* em
 umbras amat, & in umbris tendiculas ex
 abscondit; & quidem latebras sectatur ijc
 calamis, hoc est, in arundineto; solent en in
 arundines foliorum motu strepere, & eva su
 do sonitu aures percellere: id agit Panurg du
 ut inanem timorem excitet, & animas ca ad
 charas in diffidentiam de misericordia ac in
 nitate Numinis præcipitet. Tu fac animo A
 intrepido, & ride hos insultus. Alius holi n
 sæpe periculosè contemnitur; hic debellat P
 contemptu. Potest quidem tempestatem E
 re, sed non potest mergere; potest arbore r
 concutere, sed non ab altis radicibus reve t
 lere: dolosus vitrorum artifex est Orcus, v
custa

ut stas ut gigantes, muscas ut elephantos re-
 presentat; non magis timendus, quando in
 giganteam molem intumescit, quam cum
 culicis in modum extenuatur. Falsis religio-
 nibus animum tuum concutit; scrupulos
 tibi iniicit, & tanquam scopulos proponit;
 & tibi te *timere* jubet, ubi non est *timor*; tene-
 bris mentem involvit, & de nocte omnia ter-
 ribilia reddit; varia monstra ferarum ob-
 oculos pingit, ut larvis percellat; novit te
 naturam timidum, & ideo fatuos ignes excitat,
 ut te spectris territum in paludes agat; solet
 enim hoc accidere meticulosis; pinguiora
 exhalationes ac vapores motu accensos ob-
 iicit, tanquam nocturnos viæ duces, & incautos
 in fossas ac voragines impellit; errabundæ
 sunt flammæ, illudunt oculos nimium cre-
 dulos, maligno lumine facem præferunt,
 ad avia & devia abducunt. His tenebris
 involvit hominem erronea conscientia.
 Aliande quoque caliginem tibi offundunt,
 nescio, quæ anxietas, & sinistra persuasio de
 Prædestinatione, quam vocant Theologi, seu
 Electione ad beatitudinem æternam. Nume-
 rus salvandorum nimis strictè à te contrahi-
 tur; fauces Tartari æquo latius panduntur;
 verba illa Christi, *Matth. 20. Multi sunt*
voca-

vocati, pauci electi. Et illa Matth. 7. *porta, & spatiosa via est, que ducit ad
ditionem, & multi sunt, qui intrant
eam. Angusta porta, & arcta via est,
ducit ad vitam, & pauci sunt, qui intrant
eam*, totidem tonitrua & fulmina trucidantur,
quæ aures & animos percellunt, & spes salutis
dubiam reddunt. Hic iterum laboras in Sirtibus,
nec satis assequeris verum de *Prædestinatione*, seu
Præelectione sententiam Procul cum Stoica, & hæreticorum
temporis fanatica necessitate, quasi mortales,
nolentes volentes, absolutâ & cretoreâ Numinis
sententiâ, ac severo iudicio, destinarentur ad
sempiternos reges, quibus irretractabili Iudicis
supremi sententia exurantur, cui sola ratio puniendi
sit, & clementia punientis. Facebant hæc ab auribus
Christianis voces, in DEUM ac Superos contumeliosæ:
stat rata divinarum litterarum sententia: *DEUS
neminem deserit, nisi prius eo desertus*; neminem
condemnat, nisi merito. Magnum Augustinum audi;
is per christum & graviter cap. 23. de Gratia & Libero
Arbitrio: *DEUS, inquit, reddit mala pro malis,
quia justus est: bona pro malis, quia bonus est:
bona pro bonis, quia bonus est*.

7. bonus & justus est : solum non reddit
malapro bonis, quia injustus non est. Ne-
que dicas, quod DEUS præscivit, cerissimò
veniet, ergo non est in hominis potestate,
bene agere, quem præscivit malè acturum.
Qui subtilius respondent, distinguunt dupli-
cem necessitatem, *Antecedentem & Conse-*
quentem; prior cum libero arbitrio stare non
potest, posterior potest. Sed meum non est,
hæc in epistola acutius tractare: auctoritati-
bus te duco, quarum altera memorati Præ-
sulis Hipponensis lib. 3. de Libero Arbit.
Sicut tu memoriâ tuâ non cogis facta esse,
quæ præterierunt: sic DEUS præscientiâ suâ
non cogit facienda, quæ sunt futura. Altera
Ambrosij, qui breviter & nervosè: *Non antè*
prædestinavit DEUS, quàm præsciret: sed
quorum merita præscivit, eorum præmia
prædestinavit, lib. 2. de fide. c. 5. Plura non
adjungo in materia, quam quidam vocat
Labyrinthum, mille mæandris & erroribus
implexum, profundissimum divinatorum con-
siliorum pelagus, nulla rationis bolide inve-
stigandum, in quo complures, velificantis
ingenij temeritate abrepti, & ad scopulos al-
lisi, naufragium salutis fecêre. Hic locum
habet illud Ecclesiastici c. 3. v. 22. *Aliora*
te

te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutaveris. Potius id agendum, quod monuit Petrus epist. 2. c. 1. *Satagite, ut per opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.* Et loc. cit. Siracides, postquam consilia & secreta DEI non esse scrutanda dicit, subiunxit: *Sed quae praecepit tibi Dominus, illa cogita semper: reliqua fac missa.* *Scrutator est majestatis, opprimetur à gloria.* Prov. 25. Atque hæc contra curiositatem cognoscendi Arcanum *Prædestinationis.* & ad mittendam istam anxiam fluctuationem salubriter, Thomas ille Theodidactus requendam his fluctibus agitatum, ad artem velut ad Oraculum, se prostravisse, & de severantia sibi metuentem, altius in divinitus voluntatis secretum se immittentem, hoc terius responsum tulisse: *Quid si hoc scire quid facere velles? fac nunc,* quod tunc auribus es, & salutis te securum existit. Absterfit ea vox tristitiam animi, & fiducia solatio plenum ab Aris dimisit, *Thomas Kempis. de Imit. Ch. lib. 1. c. 25.* Ad hoc ipsius asylum te recipe; hinc anchoram fige, quando perturbatione hujus Arcani te jactatum ad verticem Nunc ad salvandorum, seu Libro Vitae scribendorum numerum quod attinet, expressit.

pavescere te, ais, quoties cogitas, immensam
hominum multitudinem in censum damnandorum venturam. Non reprehendo hunc
timorem, si limites non excedat prudentiæ.
Scio, quid Regum sapientissimus in suis Pro-
verbijs asserat: *Beatus homo, qui semper est*
pavidus, cap. 28. v. 14. & Jobus probatissi-
mæ vitæ Princeps, non dubitavit hunc me-
tum confiteri c. 9. v. 28. *Verebar omnia ope-*
ra mea, sciens, quòd non parceres delinquen-
ti. Inter scopulos nempe navigamus; opti-
mus navarchus Timor est; securè vehitur,
qui in malacia quoque tempestatem metuit.
Sed hic ipse Timor, qui ad clavum sedet, nisi
ad moderamen Rationis cursum flectat, si-
milis attonito stupebit, &, quid agat omit-
tatve, hærebit. At terrent vivæ voces è cathe-
dris, mortuæ ex libris, quæ exiguo morta-
lium numero januam cæli aperiunt. Protri-
ta sunt illa argumenta, ducta ex paucitate
Hebræorum, ex Ægypto in *Terram Promis-*
sionis proficiscentium: sexcenta millia viro-
rum erant, qui eò tendebant; Josue & Caleb
soli pervenerunt, Exod. 12. Et atreum illud
os Chrysostomus pro concione dixit, Antio-
chiæ in urbe vastissima, & centum ac am-
plius hominum millia continente, vix cen-

tum inveniri, qui serventur. Ita Lothus Calu-
 paucis è Sodomæo incendio, Noachus è
 luvio evasit. Etiam historiæ recitantur, hac
 næ terroris & consternationis; quæ si in
 mum meticulosum, velut lapis molaris, in
 dant, addetur pondus ponderi, & natu-
 ad formidines propensam mærore opplesti-
 ment. Ego quidem alienus sum ab hac
 nione, & illorum sententiæ me adjungo,
 in mitiorem partem abeunt. Ad quid
 amplissima cæli Emphyrei spatia, nisi Be-
 rum civium coloniâ impleantur? De qui-
 Baruch c. 3. *O Israël, quàm magna est
 mus DEI, & ingens locus possessionis!*
 guum mihi quidem videntur pretium
 nissimo illi Sanguini pro nobis fuso
 re, qui tam parcè ejus efficaciam metiuntur
 & pusillum necesse est animum ac pedem
 ad cujus modulum, illa Misericordiæ Num-
 nis immensitas componitur. Una lacrima
 la, in memoriam Patientis DEI, aut pœnitentia
 hominis vel dolorem, vel amorem ex
 lis emissa, quos non rogòs extinguat?
 ille obtutus, in Christum è cruce pendentem
 à moriente coniectus, quid non impetrat?
 quisquam sit, qui majorem etiam Catho-
 corum partem ad inferos mittat, quibus

salutis remedia in promptu sunt? Quàm mul-
 ti enim illorum, divinis mysterijs expiati, ex
 hac vita decedunt? quàm multi, ab ipsa pueri-
 tia bene instituti & educati, pietatis humorem,
 quem semel imbiberunt, tenaciter retinent!
 Quid dicam de Sacramentorum, gratiæ cœle-
 stis fontium, piaculari fluxu? quid de Sacri-
 ficiorum virtute, comprecationum frequen-
 tiâ, concionum multitudine, in ege-
 nos liberalitate? an nihil merentur stata-
 more Ecclesiæ jejunia? nihil tot in Religio-
 sis Claustris utriusque sexûs voluntaria de se-
 ipsis supplicia? nihil tot cultûs Mariani in-
 venta & exempla? nihil tot convivæ ad E-
 charisticum Epulum accumbentes? nihil tot
 bene constitutæ civitates, & excubantes pro
 Honestate & Justitia magistratus? nihil de-
 nique tot fideles animarum Pastores, rudium
 instructores, tot scripti de officijs hominis
 Christiani libri ac libelli, & per orbem Or-
 thodoxum sparsi? Abrumpo filum, ne more
 concionatorio producat, & ultra metam
 ac modum epistola excurrat. Siquid hîc fer-
 ventius, multa quoque fervidiùs ab ijs dici
 cogita, qui pro paucitate salvandorum decla-
 mant. Ipsa Christi verba de *vocatione* mul-
 torum, *electione* paucorum ab universo mor-

talium genere ad solos Christianos de-
 quent; comparationes instituunt, non nisi
 su analogico, explicandas: qui si tueri suam
 veritatē volunt, viderint, quid respondeant
 vatori Orbis, jugum suum suave, & onus
 profitenti. Concludo has litteras, & meam
 proposito argumento sententiam, dico
plerosque Catholicorum servari. Si tibi
 sufficit mea assertio, majoris auctoritatis
 virum nomino, Cornelium à Lapide in
 7. Apocal. v. 9. Vale, & numerum Beatorum
 auge, non tam timendo supremi Judicii
 nam, quàm amando Patris providentiam
 benignam in te curam.

XV.

JULIO MONTANO
 NEOMYSTÆ

*Salutem, & gratulationem dignitatis
 sacerdotalis.*

PLurimum Reverende Domine, pro
 vitatione amicissima ad Sacrificium, quo
primum à te, Dominicâ die proximè im-
 nente, solenni ritu peragetur, habeo grati-

amplas; deinde gratulor etiam atque etiam
Reverentiæ tuæ dignitatem, Angelis invi-
dendam. Tametsi propter valetudinem, viæ-
que difficultatem, me præsentem sistere haud
queo, adero tamen animo, & desiderijs in
harum fructum, atque communionem pri-
mitiarum venire studebo. Quos autem am-
pliores honores consequi potuisses, & gratu-
lationem mereri exoptatiorem, quàm quia
Sacerdotio initiatus, tanquam aliquis Josue
Solem æternum, *DEUM*, inquam, *hominem*
factum, ad tua verba, non dico evocandi, sed
efficiendi, & præsentem sistendi potestatem
accepisti: quòd constitutus sis Legatus, *DEUM*
inter & hominem, ad causam omnium gra-
vissimam agendam; quòd impertitâ tibi ab
Episcopo potestate, quemadmodum unicâ
vocalâ FIAT, Virgo Nazarena, Parens effe-
cta DEI, Divinum Infantem concepit, tu
quoque cœleste Numen prodigioso mysterio
in Ara producis, paucula verba effatus. Ad
hanc potestatem *consecrandi* accedit altera
absolvendi & ligandi: quò quid majus potest
dici, aut optari? Claviger cœli factus es;
Sacerdotij collatione claves accepisti, Cœ-
lum aperiendi, cœlestes thesauros depromen-
di, damnatis capite libertatem conferendi,

ex peccatoribus filios DEI, & hæredes B
 rum omnium constituendi, vindicem ad
 um maleficis intentatum, velut alter M
 aut Paulus, à reis cervicibus avertendi. Re
 Interpres DEI factus, Divinorum Ora ad
 rum Arcana explicandi, Superùm resp bu
 ad homines referendi, tibi dignitas est fu
 tributa; jam medius inter Cherubinos d tu
 raphinos, aræ se circumfundentes, Il le
 tractas manibus, ponis, reponis, depo ha
 coram quo columnæ cæli contremisc ri
 duobus digitis includis eum, qui tribu ra
 pendit molem terræ. Quòd si meritò m h
 lium omnium felicissimam se Virgo M p
 credit, quia *Magna fecit ei DEUS*, dum g
cillam in Angelorum Reginam elegit, ei q m
 riam contulit, communem cum Patre at b
 Filium habendi, in præsepio collocandi a
 randi, fasciis & brachijs illigandi, ampl S
 bus stringendi, osculis dissuaviandi. Si t
 clesia quasi quodam stupore defixa, adm e
 tur Numinis divini bonitatem & clem
 tiam, dum in hymno Ambrosiano cant
Tu (ô DEUS) non horruisti Virginis utero
 quantò magis obstupescendum est, quòd in
 mensus DEUS non horreat, ad vocem Sacri
 cantis, *Divinitatem cum Humanitate* co
 ju

junctam sub *species* Evcharisticas abdere, &
 ad nutum se movendum, manibusque tra-
 ctandum permittere? O Sacerdotium, verè
Regale! Petri 1. c. 2. Reges enim supplices
 ad Aram procumbunt; Sacerdos altior Regi-
 bus, velut Legatus ac Pacificator, stans pro
 supplicantibus exorat. O dignitatis ampli-
 tudo! ô honoris sublimitas! Hujus præcel-
 lentiâ muneris Chrysostomus attonitus, in
 hanc vocem erumpit: *Quo non oportet esse pu-
 riorum, tali fruente sacrificio? quo solari
 radio non splendidiorum manum, carnem
 hanc dividente? os, quod igni spiritali re-
 pletur? linguam, quæ tremendo nimis san-
 guine rubescit?* hom. 83. in Matth. Quis jam
 miretur, D. Franciscum dicere solitum, si cui
 beatorum Geniorum è cœlo delapso, & cum
 aliquo Sacerdote ambulanti occurreret, prius
 Sacerdotis manum osculaturum, deinde bea-
 to illi honorem habiturum: suo præterea
 exemplo, quanta esset Sacerdotij præstantia,
 ostendit, cum, ut inauguraretur, induci nun-
 quam potuit; atque ut, qualis puritas Sacer-
 doti esset necessaria, indicaret, in crystallina
 phiala limpidissimam aquam exhibuit, sym-
 bolum animi labis expertis, & nullo luto in-
 fecti. Unde viderint, quid agant, qui potius

impetu, quàm ratione; magis pecuniarum
quàm animarum amore; magis sui commo-
di, quàm honoris Divini studiosi, veste
cra, mente profana, ad Sacra irrumpunt
tremenda mysteria tractant; supra *candelabrum*
positi non tam lucem & puram flamma-
mam, quàm tetrum fumum & fuliginem
spargunt; quibus illud gentilis Poëtæ Statii
meritò occinatur:

— procul hinc, procul ite nocentes,

Si cui corde nefas tacitum, si conscia diva

Mens culpæ &c. Insontes, castosque vocas

Tibi verò honorem hunc gratulandi tam
plures causas habeo, quantò paratior in-
griórque ad munus Sacerdotale accessisti. Lu-
cernam te doctrinâ virtutèque præstas, *ar-*
dentem & lucentem, qualem Servator in Jo-
anne Baptista laudavit, Joan. 5. *Lucernam*
inquam, *ardentem* ex sententia S. Bernardi
propter mentis fervorem; *lucentem*, propter
doctrinæ splendorem: nam, ut idem testatur
tantùm lucere, vanum est; tantùm ardere
parùm; ardere autem & lucere, perfectum
In hac *luce exultat* S. Mater Ecclesia, Joan. 5.
& illud psalmi 131. *lætabunda decantat: Pra-*
ravi lucernam Christo meo, non fumigantem,
non oculis, non naribus gravem; sed
clarè

clarè emicantem, & vitæ innocentiam, exemplique boni splendore alios illuminantem, atque accendentem; qui litterarum studia cum pietate sic conjunxisti, ut magnam ex utroque laudem sis consecutus. Et nisi me fallunt auguria, jam nunc præfagio, hanc Dignitatem non modò Tibi, tuæque familiæ, sed in commune Bonum, Deique ter Max. Optimi honorem ac gloriam præclarè cessuram. Supra *Candelabrum* es collocatus, & quidem *aureum*, ut auream inde charitatem in alios, velut lucem, effundas, tenebras ignorantium discutias, pedes errantium dirigas, calorem in frigidis pectoribus excites, facem ad cælum præluceas. Hæc sunt officia *Lucernæ* Evangelicæ, hæc ornamenta Sacerdotij, quæ tibi ex animo gratulor, sacrâmque *benedictionem* peto, & consecratas manus venerabundus exosculor. Vale quàm optimè, & in *Primo*, ceterisque Sacrificijs tuis meî meminisse ne omitte, pariter tuî memor in precibus, & Sacrificijs meis
futurus.

XVI.

ERHARDO FALCONIO

&

ROSINÆ BELLOVIÆ,

Novis Nuptis Gratulatio.

QUod felix, faustumque vobis evenit
 Novi Conjuges, dulci recens connec-
 estis vinculo, quod ligat in securitatem,
 stringit in amorem; facit, ut, quod tanquam
 bonum semel electum est, semper posside-
 tur. Hi sunt *funiculi Adami*, hæc *vincula*
charitatis, Osee 11. v. 4. quibus corolla flo-
 rida nectitur, nexaque Sponsorum capiti-
 bus imponitur; hoc sub jugo, sed suavi, de-
 ceptus incedendum erit; hoc onus ferendum
 pari fide, pari labore, sed ideo levio-
 re, quia communi. Fortunatæ nuptiæ, quibus Para-
 nymphæ præfuerunt *Charites*, & sua munera
 sparserunt, formam scilicet, opes, genus
 & quod omnia superat, virtutem ac probita-
 tem: quod Siracides cap. 26. v. 3. de con-
 jugo selecta effatus est: *Pars bona, mulier*
bona, in parte timentium DEUM, dabitur
viro pro factis bonis. Idem de marito lau-
 dari

dari potest: *Pars bona, vir bonus, in partem*
timentium DEUM, dabitur puella pro factis
bonis. In magnis cœli donis numerandum,
uxorem reperisse placidam, pudicam, mo-
destam, commodam, qualis fuit Rebecca
Isaaci, Rachel Jacobi, Sara Tobix; neque mi-
nor est felicitas, acquisivisse maritum fruga-
lem, sobrium, prudentem, fidelem. Hæc sors
tam fausta, quoniam vobis obtigit, quidni
Gratia Epithalamium canant, corollas ja-
ciant, & in partem chori ac hymenæi *concentus*
Virtutum veniat? Talem Sponsum sibi jun-
gere meruit pietas Sponsæ; talis Sponsa de-
bebatur probitati & precibus. Sponsi; nactus
est uterque, qualem voluit & desideravit; pro
factis bonis, utriusque votis annuit cælum.
In sponsæ laudes veteris versiculi litteræ cur-
runt:

Quæ tibi ducenda est, teneat P. quinque
puella:

Sit Pia, sit Prudens, Pulchra, Pudica,
Proba.

Quod bonum, quantò difficilius est inventu,
tantò majores sunt agenda DEO gratiæ, cu-
jus providentiâ pares animis, fortunis, mo-
ribus sociavit. Et quia moris est, donum a-
liquod nuptiale offerre; ut ne consuetudini
huic

huic desim, mitto cum his litteris tabellam
magis ex imaginum significatione, quam
titulo æstimandam. Tres Nymphas, scilicet
Charites, curavi pingi, quarum una præfata
Anchoram, altera *Lyrã*, tertia *Annulam*
quibus epigraphen adscripsi:

BONA CONJUGII.

Per Anchoram designatur Navis; per Navem
FIDES seu FIDELITAS, quam conjugum
alter alteri præstare tenetur. Sapientissimus
Regum, laudaturus fortem & prudentem ma-
liorem, comparat eam *Navis Institoris*
longè portanti panem suum, Prov. 31. ut
dicitur, quanti interfit, uxorem esse sedulam
& industriam, suamque fidem marito
omnia probantem; inde enim magna rei do-
mesticæ incrementa nascitura. Hujus illi
navis rectorem seu nauclerum agit, cui
consors thalami regendam & gubernandam
committit; à quo nec in scopulos malarum
suspicionum, nec in falsos mœroris fluctus
impellatur; qui strenuam operam navat, ut
quod boni conjugis & patrisfamilias officium
in se desiderari patiat; qui leniter uxorem
instruit, dirigit, corrigit; in partem curæ
economicæ admittit, claves domûs commit-

cit, cōsiliorum suorum participem facit, libertatem ei ad sua munia peragenda concedit, facitque, quod loc. cit. Prov. Salomon monet: *Confidit in ea* (conjuge) *cor viri sui, & spolijs non indigebit*: tantum enim solatij, emolumenti, fructus ex industria & fidelitate uxoris sui consequetur, ut non opus sit in militiam abire, stipendia facere, vitæ periculis sustentationem redimere, & spolijs inhiare: utque Naucerus navim in quamlibet partem flectit & reflectit, sic uxor obsequentem se marito præbebit, & ejus voluntati ac moribus accommodabit: mutuò honorem & reverentiam exhibebunt; ita Sara maritum suum Abrahamum vocabat *dominum*, ipse eam *dominam*: in utraque fortuna, alter alteri opitulabitur, & patientiã vincet, siquid molestiarum intercedat; pietate præsertim erga DEUM & Cœlites certabunt, sibi que propitios reddent. Certè naucerus in tempestate, ventis & procellis, ad cœlum & stellas, præsertim polares, respicit, ut discat, ubi terrarum sit, eoque navigium dirigat, quò appellere contendit. Faciat idem maritus, & uxorem, magis exemplis quàm verbis, ad Divini Numinis, virtutisque cul-

cul-

cultum præcedat. Atque hæc de Navi conjugali; sequitur *Lyra*.

LYRA seu CITHARA

Concordia conjugalis symbolum.

Magnum Matrimonij bonum est, concordantia animorum ac voluntatum, quæ per chordas citharæ inter se concordantes exprimitur: hæc symphonia nihil est suavius, nihil jucundius; contemperanda læta tristibus, tristitia lætis. Harmonia ex dissimilitudine fortiorum existit; si mœstitiæ nubes obsidet frontem & animum mariti, abstergat eam uxor; si hæc aliqua perturbatione obducitur, componat eam ad serenitatem maritus; juxta Sacerdotem, *Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vite illius in pace implebit, c. 26. v. 2.* Hoc est encomium strenuæ & sedulæ matronæ; hæc suâ industriâ, labore, comitate, mansuetudine, humanitate oblectat virum suum, molestias detergit, curas levat, ætatem prolongat, & quasi quædam suaviter canens citharædria mulcet, recreat, & reficit. *Concordia* à consensione cordium dicitur; fit igitur unum Cor in duobus corporibus; sic

Velle

*Velle ac nolle ambobus idem, sociatâque lato
Mens ævo, ac parvis dives concordia rebus.*

Et alius canit:

*Lite fagant nuptæq; viros, nuptasq; mariti,
Inque vicem credunt rem sibi semper agi.*

Procul querimonix & jurgia; procul vipereus
discordix partus; nullum memorabile no-
men feminea in pugna. DEUS & Natura il-
lam subjecit viro, non ut servam, sed ut ad-
jutricem & sociam. Si qua offensuscula
(nam homines sumus) interdurrat, non fina-
tur in ignem erumpere. Uxor sibi dictum pu-
tet: *Sede majori*; maritus, *parce minori*: à
chalybe & filice collisis excitatur scintilla;
hæc abit in flammam, nisi maturè sopiatur.
Siqua fidium in cithara dissonat, non est in-
tendenda, ut rumpatur, sed temperanda, ut
consentiat & consonet; absit asperitas à ma-
rito, superbia ab uxore; sic concordabit Lyræ.
Idoneum in hanc carmen suppeditat Epi-
grammaticarius:

*Inferior matrona suo sit, Prisce, marito,
Non aliter fiunt femina, virque pares.*

ANNU-

ANNULUS PRONUBUS

Seu

Nuptialis amoris mutui tessera.

Inter amoris pignora ac symbola jam olim Annulus censebatur; unde consuetudo proflexit, ut, qui conjugalem societatem erantur iniri, mutuò sibi annulum offerrent, digitoque insererent, ut nullo non loco in conspectu haberent arrham fidei sibi datæ, nexumque amore ligati. Digitus, quem eo pignore devinciebant, quartus erat in manu sinistra (unde Annularis dictus) quòd in eo digito una quædam reperitur, ad Cor usque, tanquam ad amoris sedem, pertingens. Certè in Annulo omnes conjugalis amoris, fideique conditiones, velut gemmæ, includuntur. Nam in primis ex auro conflatus est: quis autem nescit, charitatem & dilectionem per hoc metallum significari? pretiosum est aurum, pretiosus amor castus, & virtute subnixus aurum commendatur à puritate, amor à sinceritate; aurum sit probum, obryzum, nulla scoriâ permixtum; amor careat furore, nullo sinistro vitietur affectu: plumbeus est, non aureus, si magis in formam & opes, quam in probitatem feratur. Annulus est fidei data

serva

servator, arcani custos, signaculum secretorum, tutela amicitia. Magnus fertur Alexander Hephaestioni, amicorum primo, postquam matris Olympiadis epistolam ei legendam dedisset, os annulo obsignasse, ne quando proderet, quæ legisset. Amor hoc requirit, fidus & fidens, cujus ea vox: *Secretum meum mihi*, addo: *& meo conjugii*. Unius oris, unius sumus pectoris; hoc sigillum nulla spes, nullus metus, nulla felicitas, nulla calamitas resolvat. Veteres imaginem ejus, quem amabant, in annulis gestabant, ut eorum aspectu recordarentur dilecti; unde illud adagij, *aliquem in oculis ferre*. Illustre hujus rei documentum dedit uxor Tigranis, regis Armenia, quæ, ut refert Xenophon, cum ex Aula Cyri Regis Persarum ad maritum, captivitate liberatum, revertisset; ab eo interrogata, quid de Cyro, & Cyri pulchritudine ac comitate sentiret, respondit: Abs te, ô marite, Deos testor! nunquam oculos deflexi; itaque quæ sit forma Cyri prorsus ignoro. In hoc uno dicto apparet, quanta sit vis amoris conjugalis. Annulus præterea rotundus est, æternitatis symbolum, sine caret: constantia & perpetuitas amoris indicatur; convivendum vobis & commoriendum est; hoc exigit amor,

H

hoc

hoc fides conjugalis, hoc annulus non tantum
 digito, quàm cordi inditus, hac mente ambrosii
 rum manus, sacerdotali stolâ copulatâ, per
 petui vos fœderis admonuerunt. Quam
 multas igitur habeo causas, vobis gratulari
 Nuptias, quibus interfuerunt tot *Gratia*, quæ
 sunt felicitatis Matrimonij *Bona*. Verissime S
 racides, *Gratia super gratiam, mulier sancta
 & pudorata*, Eccli. 26. Talis est sponsa, ta
 lem meruit accipere Sponsus; ex illa, tan
 quam ex fonte lacteo fluent dulcissimorum
 pignorum delicia; hic verò, *hauriet iucunditatem à Domino*, Prov. 18. qui tale par
 junxit. Claudio hanc epistolam cum Chri
 stiano gentilis Poëtæ voto:

Felices ter & amplius,

Quos irrupta tenet copula, nec malis

Divulsus querimonijis

Supremâ citius solvet amor die. Horat.

lib. 1. carm. Od. 13. Claudio, &

subjungo:

Vivite concordés, læti, bellèque valete.

XVII.

REVERENDISSIMO & AMPLISSIMO

PRÆSULI

HUMBERTO à LONGAVALLE,

Salutem, & felicitatem Nata-
litiam.

Qui Poëtas imitantur, Amplissime Præ-
sul, solent pro felicis Diei Natalis seu
apprecatione, seu aggratulatione instruere
Curram, *Horas* ei imponere, Nympharum
specie renidentes, candidas, faustas; jun-
gunt Solis equos, instituunt per innubem æ-
thera triumphum, spargunt flores & corol-
las, pangunt festiva carmina, festa Genethlia-
ca varijs votis ac muneribus celebrant. Nam
& *Parcas*, fatorum Præsides, evocant ad sta-
mina vitæ, byssina & aurea, nenda, ad annos
Nestoreos contexendos; inducunt volantes
per cœlum Genios, ex *Copiæ* cornu dona mit-
tentes; ab ipsis cunabulis arcessunt præfagia
& auguria; aperiunt recens nato *Virtutis*
ac *Honoris Templum*; applaudunt *Horoscopo*,
& *Siderum* confluxui, quorum radijs parvus
pulsio primitus lustratus est. Ipsi ad cunas de-
tulisse

H 2

tulisse

tulisse sua munera finguntur Divi : Jupiter honores, Mercurius opes, Mars belli pacis que claritatem, Saturnus longævitatē, Phœbus lumen juventæ, Venus morum suavitatē, Pallas eruditionem, & plura hujusmodi commenta ex Heliconijs hortis decerpimus. Nos verò, quibus non licet esse tam discreti more ritùque Christiano, sanctioribus votis faustioribus auspicijs indulgemus: Hymnis Deo, laudésque solvimus, quòd ex infinito hominum numero, quos condere & in vitam producere potuisset, nos elegerit: forti nostræ gratulamur, quia primis à cunabulis felices esse cepimus, è materno sinu in gremium Orthodoxæ Ecclesiæ effusi, & in censum filiorum Dei cooptati. Communis est hæc felicitas; peculiaris & paucis concessa, quæ tibi obtigit, Præsul Reverendissime, quem DEUS & Natura in hunc orbem induxit, omnium virtutum choragio circumdatum, decus insulæ, ornamentum Ecclesiæ, lumen Præsulum, dignum immortalitate, sed serò adeundâ; nam quem leges naturæ non sinunt semper vivere, eum Virtus nunquam permittit mori. Quòd si vita theatrum est, in hoc certè teatro, Præsul Amplissime, *Actor* es, quem Boni omnino diutissimè spectare exoptant. Si dies felicio-

res albo notabant calculo Veteres, quid ni-
 gemmis nive candicantibus signetur dies, quâ
 tu in lucem prodijsti, & primis ab unguiculis
 omina præmisisti, adeò clara & lucida, ut se-
 quentem ætatem Tiarâ sacrâ, gemmis & vir-
 tutibus inter se certantibus, meritò coronâ-
 rit. Vates Regius inter memoranda Divini
 Numinis beneficia, reponit vitam longævam,
 ideòque gratias agit, quòd responsum Oraculi
 acceperit, *Longitudine dierum replebo eum,*
 psal. 90. Habemus sanè, cur precatibus eni-
 xis rogemus, ut ille Mundi Rector & Con-
 servator *repleat longitudine dierum,* Reve-
 rendissimam & gratiosam Dominationem
 tuam, ejusque *annos de nostris augeat annis;*
 ut omnes temporis partes, in multiplicem
 circulum reflexas, jubeat ire faustas, candi-
 das, & in longum ævum extentas. *Horas* per
 anni spatium labentes numerant Mathema-
 tici octies mille, septingentas, sexaginta sex;
 Horæ *Quadrantes* sexaginta quatuor, supra
 trigesses & quinquies mille; *Minuta* quingen-
 ties mille, vicies quinquies mille, nongenta
 sexaginta. Hic numerus *Votis* meis inclu-
 sus, toties, opto, ut redeat & refluat, donec
 annum expleveris, eúmque SECULAREM.
 Si, quod ajunt Philosophi, *sidera possunt*

H 3

incli-

*inclinare, non cogere, omnia sanè Zodiaci
Signa ostendunt, felici te sidere natum, &
cœli obsequia inclinatum esse. Aries (fas
de Die Natali loquenti, oculos per sublimi-
ra circumferre) auream lanam offerens, liber-
tate in egenos notat. Taurus stellatus, labor
& industriæ œconomicae faciem præfert. *Ge-
mini*, charitatis insitæ imaginem repræse-
tant. *Cancer*, cum Luna incrementa & de-
crementa subiens, conformitatis cum Divina
voluntate symbolum exhibet. *Leo*, in utro-
que fortuna magnum & excelsum animam
designat. *Virgo* castitatis & integritatis tuae
Libra temperantiæ & sobrietatis, index est
Scorpionis insidias prudentia tua perspicue
perspectâsque cavet. Arcus *Sagittarij* semper
intentus vigilantiam docet. Capicornus per
alta rupium scandens, *Conversationem tuam
in cœlis* (ut Apostolus loquitur) indicat. Hæ
sunt illæ faces, quæ eximio splendore Dierum
Tibi Natalem, illustrem reddunt; hæ sunt
Inclinationes Naturæ & Gratiæ, ab ipso vitæ
exordio, Divino in te favore derivatæ; hæ
flores, Diem Genethliacum exornantes; hæ
lapilli, lucem primam consignantes. Verum
quid Vota Natalitia in unius Diei felicitate
consumo? quid terminum sæcularis ævi spe-*

circumscribo? omnia Votorum genera superavi, si felix unius momenti auspiciū à Superis exoravi. Optent alij tot Tibi faustitates, quot lucent in cœlo sidera, quot apes pascuntur in Hybla, quot habet terra herbas & gramina, silvæ frondes, arbores folia, messis aristas, æther volucres, & quæ sunt aliæ vulgariū optationum formulæ. Ego verò Votorum omnium Summam *unico momento*, quod tibi auspiciatum illucere cupio, concludo. Atque hoc est illud momentum, non quò nascimur, sed quò denascimur; non quò orimur, sed quò morimur; momentum, ex quo pendet æternitas. O beatum illum, cui contingit, vitæ suæ periodum hac clausula finire! Ô nimiūm faustum ac felicem diem Natalem, qui nos transfert ab exilio in patriam, à luctu in gaudium, à curis laboriosæ vitæ in æternam requiem! ad hoc Momentum, quia dudum te præparâsti, Religiosissime Præsul, quid optatius tibi apprecari queo, quàm ut illud quidem tardiùs illuceat, donec annis & meritis auctus, Diem fatalem, more Sanctorum habeas Natalem. Ignosce, lætitiâ festivæ lucis, memoriâ mortis corrumpenti: hujus exoptationis auctorem habeo

beo Salomonem, qui Eccl. c. 7. *Melior, inquit, est dies mortis, die Nativitatis.* E-
 cur? Natalitius dies in turbulentum hujus
 vitæ pelagus nos immittit; transitus verò
 tranquillum portum adducit: quæ causa fuit
 cur Thraces olim suorum natales fletu, die
 obitûs risu prosequerentur. Quæ quidem
 me non eò disputantur, quasi aliquid dece-
 pere velim de lætitia Diei, quæ te prima me-
 liore Sole excepit; sed ut ostendam, gemina-
 ri gaudium lucis tam festæ, cujus Ortus, cum
 fuerit Gratiarum Choro condecoratus, quæ-
 raliū meretur Vesperum, quàm Virtutibus
 tuis dignum, & cœlitum plausibus prosequen-
 dum? Qui tamen, quod jam exoptaviatq; ite-
 rum opto, ut serus jubar tuum orbi subdu-
 cat, & inter astra novum lumen accenda-
 Itaque precor, ita voveo, & me demississimè gra-
 tiosæ Dominationi Tuæ commendo: si æquo
 prolixius hanc epistolam extendi, id sæcundæ
 tati argumenti imputandum est, & ignoscen-
 dum Clienti, Patronum optimè de se meri-
 tum, cum factis non possit, saltem faustis
 votis prosequenti, & sese humillimè in gra-
 tiosum sinum commendanti.

XVIII.

CONSOLATORIA

AD MARCELLAM RIGATIAM

Matronam nobilem, &

Viduam,

In funere unici filij.

Quibus ordiar verbis epistolam, magis lacrimis, quàm atramento exarandam? ad matrem scribo, & ad viduam, & in acerbissimo funere. Filium amisisti; quid tristius? unicum; quid afflictius? hæredem omnium fortunarum; quid calamitosius? fulcrum familiæ, baculum senectutis; quid luctuosius? juvenem; quid inexpectatius? quæ spongia abstergat lacrimas mæstissimæ parenti, desolatæ viduæ? Vetabo lugere, tot nominibus miseram? hoc sit ipsi naturæ velle vim inferre: erigam te, in tot simul dolores velut in salfos fluctus coniectam, tantis ærumnis prostratam? *Noli flere*, viduæ quondam dictum, unicum filium efferenti; sed ille dixit, qui mortis & vitæ Dominus, iussit stare vespillones, & ipsam mortem telum suum recondere. Equidem Defunctus ex feretro vivus

H 5

fur-

surrexit, Mater recepit filium, laudes sultator extincti. Equidem

Sedatur lacrimis, egeriturque dolor.

Et Siracides c. 38. *In mortuum produclachrimas, & quasi dira passus, incipe plorare.* Quæ potuisses diriora pati, quàm jacturam unci filij, in florenti ætate, in maximæ spæ cursu, erepti? exiit vitam, non redituram. Et quis temperet à lacrimis, qui cogitat matrem in tanto luctu positam? *Necesse est* inquit Augustinus, serm. 34. de verbis Apostoli *ut tristes simus, quando nos moriendo deserunt, quos amamus, quia etsi novimus, et non eternum relinquere nos mansuros, sed aliquantum præcedere secuturos, tamen mortem ipsa, quam natura refugit, cum occupat dilectum, contristat in nobis ipsis dilectionis affectum.* Et si S. Hieronymus in consolatione ad Paulam in morte filix Eustochij, humanitatis sensu commotus, scribit: *Quid agimus? matris prohibitori lacrimas, ipsi plangimus. Non est optimus consolator, quem proprii vincunt gemitus. Testor, mea Paula, JESUM, eadem me perpeti dolorum tormenta, quæ tu pateris: confiteor affectuum meos: totus hic liber (epistola) fletibus scribitur.* Christus ipse, qui potuit imperare mari

mari & ventis, non imperavit oculis, quin eos, commiseratione tactus amici Lazari fato erepti, lacrimis impleret. Tantum igitur abest, ut in te accusem luctum ex demortuo filio conceptum, ut etiam pietatem hanc, materni amoris testem agnoscam & collaudem. Hoc potius his litteris ago, ut te moneam, *ne quid nimis* etiam in justo planctu. *Modicum plora*, ait Siracides c. 22. *supra mortuum, quoniam requievit.*

Est modus in rebus, sunt certi denique fines.

Non culpamus fletum, nisi cum excedit modum, ait D. Bernardus. Requievit filius tuus, & requiescit in DEO, quoniam obdormivit in DEO, & resurget cum DEO pro nobis in Cruce mortuo. An adferam vulgatas illas rationes solandi? videlicet communem omnibus moriendi necessitatem; ad mortem nascimur; in vitam exituri ingredimur; mortalem genuisti, mortalem tumulo intulisti. Noli te, filiumque tuum ab hac sorte velle eximere. Deinde cur invidias libertatem adolescenti, hujus vitæ ærumnis absoluto? è turbulento mari in portum est delatus. Ecclesiastes dicere non dubitavit: *Laudavi magis mortuos, quàm viventes.* Quòd si Ethnicæ quoque superstitionis homines

mines

mines æquo animo charorum mortes tollunt, quid te facere par est, quam Christiana virtus dudum obarmavit adversus acerbos? feramus patienter, quod mutare non possumus. David, ubi intellexit filium infantem ex Bersabea susceptum, è vivis iisse, posuit luctum ac fletum, & memorandam sententiam pronuntiavit: *Nunc quomodo mortuus est, quare jejunem? Nunquid poterò revocare eum amplius? Ego vadere magis ad eum: ille verò non revertetur ad me.* 2. Reg. 12. Regis hujus ad exemplum in virtutem vertenda est necessitas. Quod in Deposito & pignus accepisti à DEO; an pugnabis, *Commodatum* repetenti? At cogaris carere amantissimi tui præsentia, & dulcissima consuetudine an minùs tolerandum fuisset, si dilectus tuus negotiationis aut militiae causâ maria transfretasset, & in peregrinas terras longissimè te divulsus, in barbaram servitutem abreptus fuisset? Hæredem bonorum perdidisti: quæ effodiunt fures, consumit arugo, mille injuriæ auferunt: hæreditatem cœli adije, nullis casibus obnoxiam. Auxilio & solatio te destitutam quereris: non firmiùs adhærescis DEO, ut fiduciam tuam in homi-

homine colloces : ideo fortè filium tuum
(liceat cum bona pace hoc dicere) perdidisti,
quia nimium eum amasti, & plus, quam
debet, spei in eo posuisti. At juvenis fuit, &
florentissimæ ætatis, magnæque innocentie:
quid si raptus sit, ne malitia mutaret intel-
lectum? Placita enim erat DEO anima illius,
propter hoc properavit educere illum de me-
dio iniquitatum, Sap. 4. Periculum lubri-
cæ ætatis evasit; Facilius ad Superos iter est
animis, citò ab humana conversatione dimis-
sis; minus enim facis, ponderisque sentiunt,
ait Seneca. Portus nobis omnibus peten-
dus, in quem si quis primis in annis est de-
latus, non magis queri debet, quàm qui ci-
tò navigavit: argumentum amoris est, ce-
leriùs hinc eximi, ne polluat contagio. Flo-
sculus, si optare posset, mallet, dum viret &
vernât, in sertum legi, quàm adultior prui-
nâ aduri, ac in fimetum abijci. *Defleamus*
eos, ait D. Hieronymus, qui ad Tartara
properant: ad Cælum euntes cur ploremus?
Cosummatum in brevi explevit tempora mul-
ta. Filius annos supergressus est virtute; ma-
turum cœlo probitas fecit. Habes igitur
causam, potiùs gratulandi Anselmo tuo, quòd,
effracto corporis ergastulo, ad Superos evo-
lârit;

lârit; quòd, brevi fine molestæ peregrinat
 ni imposito, in patriam cœlestem emigrat
 quòd, mundi hujus periculis subductus, immo
 centem animam Conditori suo reddiderit
 quòd cum Divina voluntate egregiè confor
 matus ex hac vita decesserit, tibi que exem
 plum reliquerit moriendo, quod tu imiter
 vivendo. Hoc potiùs agamus: defuncti ani
 mam precibus, Sacrificijs, liberali eleemo
 syna prosequamur. Heroicæ virtutis effe
 patrimonium filij in pietatis ac charitatis
 pera transcribere, & defuncto tabernaculum
 in cœlo, claris lucentius smaragdis, parare. Il
 le quidem præcessit, & securam stationem te
 nuit; nos eòdem tendimus, seriùs aut citiùs
 tumultuosum curarum & laborum pelagus
 transmissuri. Neque est, quòd te graviùs
 afficiat ultima Anselmi cum morte lucta, &
 paulò difficilior in agone pugna. Hic hor
 ror naturæ se dissolventis etiam probissimos
 concutit, & exspectatione futuri perstringit.
 Permittit hoc DEUS, ut aculeis morbi pa
 tienter toleratis, pauculæ quædam peccat
 torum reliquiæ, & debita, cæteroquin lu
 stralibus flammis persolvenda, unâ liturâ, ut
 dicitur, inducantur, animusque his angori
 bus purgatus, rectâ ad æthereas sedes evoleat.

Jube

Jubet hoc nos sperare egregia Anselmi, cum
probitas, tum conscientiae puritas. Memo-
riam ejus suavissimam, vide, ne lacrimis
corrumpas; hæc potius consoletur, & gau-
dio perfundat matrem, *Dimidium Sui* eò
præmittentem, ubi vitæ bene peractæ præ-
mium alter ex alterius felicitate sibi gratu-
letur.

XIX.

GILIBERTO ORESTINO.

Apprecatio Novi Anni.

Omnium fere gentium mos est, & jam
olim fuit apud Romanos, ut ad ineun-
tis anni exordium, non modò bonis sese in-
vicem votis prosequantur, sed etiam ulro ci-
tròque strenas & xenia in contestationem a-
micitiae missitent. Ea munera & munu-
scula fere fuerunt dulcia, ut caricae, mella,
liba, lagana; quò significarent, annum fe-
licem esse à dulcibus auspicandum. Pecca-
rem ego sanè in officium amicitiae nostrae, si
mitterem, annum exorientem, faustum ti-
bi & fortunatum precari. Cum verò di-
versissima sint mortalium vota, & sæpe ipsis
voven-

voventibus pernicioſa, quippe juxta Sarp
cum.

*Evertère domos totas optantibus ipsis
Dî faciles: nocitura togá, nocitura petu
Militiâ.*

Et alius canit:

*Denique quid Superos oret, pars max
nescit,*

Tam nova quisque sibi vota, precésq, fac

Ego, quid pro felici anni auspicio tibi pot
simùm apprecer, haud immeritò dubius ha
reo. Jam illa vulgaria sunt, & bonis m
lisque communia, optare, ut dies fluant
rei; sereni fulgeant soles; arca flagellet nunt
mos, horreum fruges; & quæ sunt ha
rum similia temerè optantium desideria:
quibus Boëtius:

Quid dignum stolidis mentibus imprecer?

Opes, honores ambient:

Et cum falsa, gravi mole paraverint,

Tum vera cognoscant bona.

Unde vetus Poëta amico optavit *Sanam Sa
no, in corpore mentem:* haud sanè inficetè
quid enim dignius homine? quid exopta
tius illi sit, quàm corpore, animòque bene
valere? quid enim robur athleticum, qu
lacertosi Milonis tori, si mens infirma, &
con

consilij expertus si vasto corpore Polyphemus,
 sed uno tantum sit oculo præditus? quid
 magnæ ædes, sed non habitata à *Pruden-*
tia & Ratione? Ergo in vota veniat, non
 tantum bona valetudo, sed etiam bona mens,
 virtute & scientiâ ornata. Quæ duo, sic
 in te juncta sunt, ut non tam habeam,
 quod apprecer, quam quod gratuler Jani
 tibi Calendas, ex utraque hac sanitate auspi-
 catus; ut dubium relinquatur, corporine, an
 animo benignior natura fuerit, majoresve
 DEO gratiæ debeantur. Hoc igitur precor
 atque opto, ut tueatur sua in te munera Da-
 tor bonorum omnium, & bifrontis imagi-
 nem Jani in te conservet, *Bonam* scilicet
Mentem, & bonam Valetudinem: quid enim
 bonus navarchus in rimosa efficiat navi? quid
 prudens habitator in lacera domo? quid
 delecta sanitate in hac vita gratum ac
 jucundum? *Vivere non est, sed valere,*
vita. Antiqui *Hygeiam*, seu *sanitatem* Deam
 constituebant, aras illi erigebant, sacrificia
 faciebant, in ejus honorem in convivij bi-
 bere solebant, & *Hauustum Sanitatis* voca-
 re. Duplicem hanc valetudinem ex animo
 tibi precor, Deumque enixè rogo, ut *bene-*
dicat corona anni benignitatis suæ, Psal. 64. &
 totius

totius anni hujus circulum , statis temporibus ac gyrationibus in modum coronæ circumvolutum , suæ benignitatis & cœlestium donorum copiâ fœcundet , corporisque animi felicitatibus te coronet. Ne verò illis votis auspiciam novi anni peragam , strenam offero machinulam horariam, seu horologium rotatum, è ligno quidem fabricatum, non mutum tamen & elingue ; in face seu lingula horarum numerum demonstrat, malleo ad vitrum alliso loquitur, oculis, auribusque officiosus monitor inservit. Ex hoc melius, quàm ex loquaci dona quercu discimus, opportunè tempus distinguere, actiones disponere, dicenda dicenda moderari ; est enim *tempus tacendi est tempus loquendi*, quod per intervalla in horologio observatur : discimus, non verbis modò, sed factis loqui ; nec aliter sonare, aliter signare ; aliud linguâ promere, aliud pectore premere. Pondera sursum deorsum trahentia rerum humanarum mutabiles vices indicant. Motus, per diversas rotulas sciendi, docent patrem familias, exemplo suo alios regere docent hominem appensis pondusculis re quaslibet non impetu, sed ratione librare. In horologio motus externi ab interioribus

ribus pendent ; exterior forma ad interior
rem componenda ; è lingula , orbem hora-
rium circumeunte , metimur , quomodo inte-
rana sint constituta. Sonitus malleoli per
rotulas agitati significat , multa prius agi-
tanda animo , antequam loquaris ; sæpius
ad limam , quod semel ad linguam. Horo-
logium *excitat & dirigit* : alios docere vo-
lenti , prius excitandi sunt ad attentionem a-
nimi , postea præcepta ingerenda. Labori
est assuescendum ; nam in horologio nec mo-
ra , nec requies ; aberrat , si stare incipit ; un-
de opus rectore , qui sæpius illud revisat ; si
cesset , admoneat ; ponderibus etiam aggra-
vet & urgeat , ut officium faciat. Horolo-
gium elapsas nuntiat horas , ut memineri-
mus , sic vivendum esse nobis , quales vellemus
mori. Horologium movetur mutuis auxi-
lijs ; pondera impellunt rotulas , ut gyren-
tur ; hæ gyrando attollunt pondera ; nimi-
rum alter alterius sublevamine indiget. Ho-
rologium nec æquò incitatus , nec tardius
ambulet ; in medio virtus ; aurea est me-
diocritas. Horologium non desinit prius
moveri & inquietum esse , donec audiatur ;
ponderibus ad hoc adigitur , sine quibus ob-
mutescit : afflictiones hominem docent ora-

re ; id exemplo suo Regius Vates testatur
*Ad Dominum, cum tribularer, clamavi, &
 exaudivit me, Pſal. 119.* In Horologi
 hoc malleolus non ad æs, sed ad vitrum a
 liditur, & sonum edit : nemo sibi securita
 tem vitæ promittat ; improvisò frangitur
 morbis pulsata gemitu resonat. Horolo
 gium non quiescit, nisi absoluto circulo red
 ad punctum, unde cursum incepit. Vita
 nostram à DEO commodatò accepimus
 reddenda est, & Auctori suo restituenda
 ipsius arbitrium. Interea instar horologii p
 omnes horas, & momenta circumagitur, n
 quiescît, donec, circulatione absolutâ, rep
 tit curriculi sui exordium : *Inquietum, inquit*
D. Augustinus, est cor meum, donec requiescat
Te Deus; ponderibus suis librata ad te trahit
 ad Te Principium suum redire naturali impetu
 contendit. Hos tu motus si diligenter observa
 veris, & ad Conditorem direxeris, feliciter
 sanè inchoabis, produces, finies annum ; quod
 quid melius optem, in nullis votis invenio.
 Ingeniosè lusit Poëta recentior, uno pentam
 metro optata sua absolvens, dum bono am
 co scribens precatur his verbis : Hic annu

Sit tibi Aristarchus, sit tibi Aristoteles,
 nempe optimè incipiat, ac optimè finiat. Idem

voveo,

voveo, & exopto tibi sincerè, candidè, amanter.

XX.

ADHORTATORIA

Ad litterarũ studia diligentius prosequenda.

PATER FILIO

Salutem.

Sæpius adhortatus te sum, fili, ut in literarum studia omni contentione incumbas, & nihil diligentia omittas, quam requirunt hæc ingeniorum exercitamenta. Quem in finem ad Academiam missus sis, seriò perpendas, velim; si expectationem familiaris nostræ fefelleris, tibi uni maximè nocueris. Non ignoras, quæ facultates sint meæ, quàm difficilia tempora, quanto labore impensæ in te faciendæ comparentur. Tres habes fratres, te minores, & geminas sorores; istis omnibus providendum est, ut non modò honestè educantur, sed etiam dotentur. Si codices meos rationarios inspexeris, facilè deprehendes, quid in victum, vestitum, mercedem famulorum expendatur,

I 3

quan-

quantis curis quotidiana onera sustineantur.
 Quibus eadem tecum nascendi sors obrigitur.
 idem ijs est titulus exigendi, quod ipsis natura concessit. Quid respondebis? si iustitiam
 prætant causam conquerendi, æquo potius
 tibi ex hæreditaria portione adjectum, imo
 subtractum; peculium parentum, factis
 te potissimum sumptibus, exhaustum; factum
 ætum non respondisse impensis; unius
 partem plurimum expiendam esse detrimentum.
 Certè testimonia, quæ absoluto philosophici
 curriculo retulisti, non sunt talia, ut
 multum gloriari possis; valde mediocre
 præferunt notam, & tanti non emendat.
 Nisi in Juris Civilis disciplina, quam non
 exorsus es, meliores progressus feceris, non
 levi me, matremque tuam mœrore affectum
 causamque dederis, cum gemitu prosequen-
 di malè collocatas in te pecunias: scis enim
 quàm tardè hoc tempore reparentur nummorum
 dispendia; quanta sit copia officiorum
 vilia ambientium; quàm difficiles ad curam
 & dicasteria aditus; quàm salebrosæ ad hono-
 nores & pinquiora salaria viæ; quàm accu-
 rata meritorum ad trutinam expensio: cer-
 reant vestigia multorum, repulsam ferentium
 tium; præclarum aliquid & excellens in ijs
 requiruntur.

requiritur, qui cupiunt promoveri; multitudo se offerentium, viliores mercedem, rariorem conditionem facit. Multis, qui Musas perfunctoriè tantum coluerunt, conficiendum postea fuit cum inopia; quibus satius fuisset, si ad mercaturam, aut scribæ officium, in forensi aliquo dicasterio obeundum, sese applicassent. Proverbio quidem fertur, *aurea mediocritas*, sed hæc mediocritas, quæ ex studijs reportatur, planè plumbea est; nisi placeat *auream* dicere, quia multo constat auro, argentoque. Ne tibi imagineris, *Honoris Templum* reserandum, nisi vel aurea clave, hoc est distributione munerum, quæ nostri peculij non sunt, vel quia opes desunt, prærogativâ bonarum artium aperias. Qui in litterarum curriculo se exercent, nisi inter primos eluctentur ad metam, non tantum bravium non consequentur, sed illud Sarcasticum experientur: *Occupet extremum* (vel inter extremos) *scabies*; expectant illum sordes domesticæ, opprobrium familiæ, nihil profectura pœnitudo. Tibi, tuique similibus dormitatoribus timendum illud, quod minatur Salomon Prov. 6. *Veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus.* Per

viatorem intelligit liētozem seu apparitozem con
 (ut hoc nomen olim apud Romanos acc qua
 piebatur) quia propter inertiam invader pe
 turpis egestas, & coget te, acerbam vitam tis
 magna rerum penuria ducere, præterito mic
 que otiosè dies irritis suspirijs revocate. vix
 contrario dulcis est fructus exantlati laboris tun
 indicârunt hoc veteres emblemate, quò pin pra
 gebant, hîc adolescentem expeditis lacertis dur
 nudo capite, ligone terram proscindentem pos
 illinc senex, pellitâ suffultus togâ, in solio ad
 cumbebat ad genialem mensam, epulis, cre
 phisque aureis instructam. Ad hanc mensam nes
 convivator potes esse & conviva, minister sed
 herus, si nôsti commodis tuis prospicere tat
 quod hætenus minimè fecisti. Vale, & nec
 sipisce. pu
 illu

XXI.

INVECTIVA PARENTIS
 in socordem filium.

ORdior hanc epistolam verbis non meis, Igi
 sed illius, qui cum severitate censoria ad
 summam sapientiam conjunxit. qu
 minem ignavum à torpore excitaret, hoc dec
 acc
 pro
 toni

tonitru insonuit : *Usquequo piger dormies ?
quando consurges è somno tuo ?* Prov. 6. ex-
pergilcere tandem , age , satage , labora ; sa-
tis datum inertix , satis somnolentix , Endy-
mion. Sex jam annis in scholis sessitasti ,
vix ad supremam Grammaticæ crepsisti ; tan-
tum abest , ut laudem ullam publicam aut
præmium retuleris , ut potius agmen , gra-
dum ad altiorem classem facientium , inter
postremos clauderis. Frequentes tibi sunt
admoti stimuli ad excutiendam socordiam ;
crebrius ingestæ admonitiones , increpatio-
nes , reprehensiones ; etiam minæ & plagæ ;
sed veternum non expulerunt. Surdo can-
tatum ; nec blandis quidquam promotum ,
nec asperis. Pigritix pestis te totum corri-
puit , & aures obstruxit. Usurpem ego hîc
illud Horatij : *ô puer,*

Quantâ laboras in charybdi !

Quæ saga , quis te solvere Thessalis

Magus venenis , quis poterit DEUS !

Ignavia tibi potionem infudit , & mentem
ademit ; Lethæo sopitus poculo , nihil agis ,
quod gnavum & industrium adolescentem
deceat. Interea volat irrevocabile tempus :
accedunt anni ; nihil accedit doctrinæ , aut
profectûs ; Præceptores tuos gravi molestiâ ,

I s

me

me tristitiâ & mœrore afficis. Ingenium tibi non deest, sed diligentia & cupiditas ascendendi. Jam constitueram, te à scholis auertere, & cuiusdam pictori in disciplinam tradere, ut, quando doctiorem nescis tractare calamum, saltem disceres colores terere, & penicillos extergere. Intercessit huic consilio filio amicorum quidam; sponsores se & eundem pro te obtulit, fore, ut intra dimidij spatium anni longè alia de te audirem, & posteritatis memoriam inducerem. Deditur amicitia; indulsi petiti temporis spatium, intra quod, nisi lethargum abjeceris, sum te excitaturus stimulo, quem tu non expectas. Hominem pigrum comparat Salomon agrum urticis & tribulis obsito. *Per agrum, inquit Prov. 24. hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleverant urtica. & operuerant superficiem eius spina.* Ecce fructum desidii! Tu inertissime homuncio, es ager iste, in quo

Urenda filix innascitur;

in quo dominatur infelix lolium, & omnibus sentibus horrent; tu neglectum hoc & incultum es solem, nullius rei, nisi Zizaniorum & tribulorum ferax. Pigritia multas herbas in te seminavit; mentem hebetavit.

tavit, ingenium obscuravit, memoriam debilitavit, fibras diligentiae & sedulitatis omnes elisit. In te convenit illud ejusdem Salomonis: *Vult & non vult piger*, cap. 13. remissè scilicet, languidè & ignavè: velles, cuperes, optares ad aliquam eruditionem pervenire, sed sine labore; solis desiderijs contentus, cum tamen *Dij*, ut est in adagijs, *omnia laboribus vendant*. Salustius pronuntiat: *Ubi socordia atque ignavia te tradideris, nequicquam Deos implorabis*. Cum Hercule movenda manus & applicanda operi: promissis me hætenus lactasti, sed inanibus; sapius illud corvinum iterasti, *Cras hoc fiet, idem cras fiet, quid? quasi magnū Nempe diem donas? sed cum lux altera venit, Jam cras hesternū consumpsimus*. Persius Sat. 5. *Hodie, hodie capiendum sarculum, malæ herbæ eruncandæ, spinæ eradicandæ, nec ulla die cessandum, donec repurgetur solum.*

Nil exempta juvat spinis de pluribus una.

Horat.

Constantia jungenda labori: *Diem perdidisti*, ajebat Cæsarum Romanorum quidam, si quâ die nullum in alios beneficium contulisset; diem, tu crede, te perdidisse, quem sine lineâ præterire, sine fructu laboris & industriæ

olabi

elabi sivisti. O quis memoret, non dico
 ras, non dies, sed hebdomades & menses
 quos tu otio transmisti, & malè combu-
 sti. Tibi, tuique similibus è sacris Prover-
 bijs ingerendum est: *Qui congregat in me-
 se, filius sapiens est: qui autem stertit æsta-
 te, filius confusionis.* Prov. 10. v. 5. *Ætas*
 & messis symbolum sunt adolescentiæ
 prof. Ætâs in virtute & litteris; item occu-
 sionis & temporis, idonei ad rem bene ge-
 rendam. Stertit ætate, qui malè tempus
 impendit, socordix se permittit, nihil
 bonis artibus proficit, vivit tanquam non
 viveret, quia nihil agit, nisi quod actum no-
 let aliquando. *Filius sapiens* est, qui in ju-
 ventute seminat, quod in adultiore ætate cum
 laude & fænore metat. *Filius confusionis*
 qui desidiam torpens, ad nullam egregiam lau-
 dem aspirat, nummos parentum perdit, fru-
 ges absomit, & fructum nullum facit. *Ta-
 lis confusionis* filius tu es, qui tuam desidiam
 teipsum, & parentes, totamque familiam
 dedecore afficis, dum omnium expectatio-
 nem fallis, & cum fucis latam inglorius a-
 luum trahis; dum in morem Arcadicæ pe-
 cudis, lentus sub clitellis incedis, & condisci-
 pulos tuos, velut antevolantes Pegasos lento
 pede

pede sequeris ; dum pudore *confusus* , te-
ipsum erubescis , & posticam occasionis cal-
vitiam serò prehensas ; dum pecunias inu-
tiliter prodigis , & ideo multorum convitijs
vapulas , magnòque emis , nihil scire ; dum
velut ostium in cardine verteris , & in stra-
to ignaviæ circumvolveris , Prov. 26. Mo-
vet se quidem ostium , sed nihil promovet ,
in eodem loco hæret ; & hoc est : *Vult piger* ,
& *non vult* : quid enim aliud sunt desideria
pigrorum , quàm velle nolendo , quàm nol-
le volendo ? Tux sunt illæ voces : *Leo est*
in via , & *leæna in itineribus* , Prov. 26.
Fingis difficultates , ubi non sunt : cogitas
metus ac pericula , quæ pueri quoque con-
temnunt : laborem studendi non secùs hor-
rescis , quàm si chimera , qualis à Poëtis de-
scribitur , tibi se obijciat , quæ flammæ ut
draco vomit , rictus ut leo pandit. Et hæc
etiam causa est , quare *piger* asino assimile-
tur ; hæc enim bestia mirificè leonem refor-
midat. Sed faxo , ut , nisi contra hunc leo-
nem audentior eas , contra hanc chimeram
Bellerophontem te præstes , ego doceam asi-
num istum sub fræno currere , & alacriùs
sarcinam ferre. Obsipabo tibi pabulum haud
paulò parciùs ; saturabo te paleis , quid e-
nim

nim aliud mereris, frugiperda? rudior
 laciniam iniiciam, ut, qui Epomidem
 facis, Endromidem nauticam induas; in
 rum molæ asinariæ te ducam, & cessator
 agitabo. Nimix me ipsum remissionis
 cuso, qui hactenus fallacibus tuis promissis
 credidi, & mihi palpum obrudi passus sum
 vertam stylum; imposturas tuas tibi retraham
 tiar. Post hanc admonitionem, alteram
 expecta; juratus hæc scribo, talem me
 præbebo patrem, qualem te geris filium.
 Ego agrum istum vepribus horrentem, hoc
 ignavum & inutile terræ pondus, nihil præter
 ter Zizania ferentis, fodiam, refodiam, occu-
 cabo, arabo, pastinabo, sarriam; pigrum
 solum stimulis & ligonibus versabo, donec
 nec aliquem fructum vel in opificio reddas.
 Intelligis allegoriam? Duritiam tuam
 velut contumacem glebam frangam, segnitiam
 extimulabo, evocabo meliora proposita,
 ta, invertam tibi caput, & occasiones
 omnes amputabo, meâ patientia
 abutendi, tua segnitie repetitas
 admonitiones, & minas
 eludendi.

* *
*

XXII.

LAURENTIO COCHLIDIO

EXCITATORIA

languidioris indolis.

CONtra aliorum adolescentum morem
 monendus es mihi de vitio, ab hac maxi-
 mē atate abhorrente. Indolem bonam in
 herba suffocas, & spiritus ingenuos tetr. cita-
 tis nube opprimis; rarò frontem explicas,
 tanquam tertius è caelo Cato cecideris, & in
 supercilio Romanam Curiam geras. An ne-
 scis illud Paulinum, *gaudendum cum gauden-
 tibus?* aut illud Horatianum litteris tuis no-
 tius, *dulce est desipere in loco?* Nihil sapit, qui
 nimium sapit; sapere oportet ad sobrietatem:
 non placet mihi juvenilis indoles, quæ um-
 bras sequitur, & tenebris ac solitudine pasci-
 tur, morosioris & difficilioris naturæ es, &
 ante annos barbam philosophicam videris
 præferre. Qui tecum agunt familiaris, mi-
 santhropo te comparant, arborem quærenti,
 ex qua se suspendat; nuntium hilaritati etiam
 honestæ remisisti; inter æqualium jocos ac
 festivos sales sedes instar statuæ; bubonem
 inter philomelas agis; in geniali mensa, in
 colloquio, ad recreationem animi instituto,
 silen-

silentio prodis, non prudentiam, sed infantiam
 tuam. Saulus olim jam regio Hebræorum
 diademate dignus, cum in globum cantan-
 tium Musicorum incidisset, putabat humi-
 litatis esse, cantantibus se adjungere, & voce
 in illo choro excitare. Tu, credo, rugâsses fro-
 tem & te clam subduxisses. Serviendum
 scenæ & tempori; noli somniantium spec-
 de die in capite circumferre; odiosa est ha-
 vivendi ratio, & ad Trophonij antrum am-
 danda. Liberalior indoles liberali conver-
 satione & hominum consortio delectatur.
 quid tibi servient oculi, si Tiresias incedit
 ad quid aures, si non vis accipere & reddere
 voces? Exemplum in pullis equorum habet
 persultant prata, natatu transmittunt am-
 exercitijs sanguinem vegetiorem reddunt
 conclave, quod non permeat liberior aura
 situm & putredinem ducit; aqua stagnans &
 immota turbulenta efficitur, ranas & bufones
 nutrit; arbor non ventilata in ipsa radice
 bescit. Indoles juvenilis, nisi æqualium stu-
 dijs se accommodat, vitium intus alit; vul-
 tus in adolescente tetricus indicium est animi
 non bene sibi conscijs; non fallit hæc occultarum
 sordium conjectura: quare si probi &
 ingenui adolescentis vis famam tueri, cave
 hanc

hanc odiosam vitæ rationem ; non enim is
es, qui possit de se gloriari, nunquam se mi-
nus solum esse, quàm cum solus est. Veteri
verbo, stulto loquitur, qui sibi loquitur ; ple-
rumque, quibus natura tectior, etiam peior
est: homo, quod Philosophi dicunt, animal
est sociabile ; tanto minor homo es, quanto
ab humana societate inficitus, recedis : ad
quid tibi lingua, nisi per eam sensa tua de-
promas ? talpis humi defossis licet Sole care-
re, tibi luce fruendum & aprico ; cogitatio-
nes, quas animo versas, molendino affusæ,
quid aliud, quàm fursurem, bestiarum pabu-
lum, reddunt ? Inter tartareos Alastros qui-
dam est, quem Beelzebub seu Deum Musca-
rium appellant, quòd ejus idoli caput formam
muscæ referat : cave, ne hujus monstri cul-
torem te ipsum efficias. Franciscus certè Se-
raphicus alumnum quendam suum tristioris
indolis *Fratrem Muscam* nuncupavit ; ne idem
tibi contingat, hunc veterum & languosum
excute. Hoc nomine olim Cæsar ille infamis
fuit, cujus unicum negotium erat, in secretum
se abdere, muscas captare & configere : quid
agis tu aliud, quàm muscas venari, quando
solus & ab aliorum consortio remotus tecum
agis, & caput tuum non mellificatum vo-
lucrum

K

lucrum

lucrum, hoc est, meliorum cogitationum vitia
 veare efficis, sed muscarum nidum, hoc est
 futillum & inanium imaginationum receptaculum,
 melioribus sensis aditum occludere
 tium, & sanioris mentis operationes praepre-
 dientium. Atque hoc est operari stultitiam, non
 illi, de qua Venusinus Poëta: *Misce consilia
 stultitiam brevem*; quænam hæc est stultitia
 scire, loco & tempore uti; scire, laxare & ad-
 ducere habenas. Crede mihi, æqualiter
 candidæ mentes & simplices sincerum sunt
 speculum, quod tuos tibi navos repræsentat,
 sentat, & ostendit te tibi: cæcus es; tu
 ipsum ignoras; veritatem dudum didicisses, nisi
 te ipsum agnovisses, nisi, solitarios illos spiritus
 tus secutus, te ipsum tibi ducem elegisses.
 nemo citius errat, quàm qui hoc Mercurio
 utitur. Nôsti dictum Philosophi: citharizando
 do fimus citharædi, non citharas aspiciendo, sed
 fides numerando. Salomonis præclara instru-
 ctio extat, tempus in varia negotia distribu-
 tis; quot enim variæ conditiones sunt loco-
 rum & temporum, tot sunt prudentiæ regu-
 læ ac normæ ad vitam rectè agendam: me-
 mineris tamen, quod suprâ ex Horatio dixi,
 consilij, id est sapientum occupationibus, smi-
 scendam esse stultitiam brevem. Vocat stul-
 ticiam

num acitiam remissionem à contentione severio-
hoc rum curarum ; hinc viri quoque graviores
receptum Lælio conchas in littore legerunt : non
concludent reprehensione , qui longam stultitiam
præbrevis consilijs , hoc est , cadum nugarum
tix , no sextario sapientiæ miscent. Utrinque extre-
confilium mum declinandum ; vel nimum littus ini-
tultum quum premendo , vel temerariè in altum
re & a provehendo. Virtus in medio : nequaquam
qualit consuescere te cupio illis , qui dies bonos ma-
m furis nugis consumunt , vel potiùs , ut Comicus
repræ dixit , comburunt ; quid ex his bustis , nisi
es ; luctum expectes ? te volo sapere , sed ad so-
ciffes , brietatem , quod ex Apostolo adduxi. Nihil
s spirit sapit , qui nimum sapit. Equi generositas ex
giffes alacritate hinnitûs colligitur : juvenilis in-
ercutio dolis præstantia se prodit per lætam , affabi-
arizatio lem & comem conversationem ; *Væ soli* , ait
ndo , & Salomon , *cùm ceciderit , à quo sublevabitur ?*
instru cùm erraveris , à quo corrigèris ? Claudio epi-
ibuen stolam , & ex ætatis tuæ aurora , si clara sit ,
loco tibi promitto serenum Vesperum , hoc est se-
regu curaturam ætatem negotijs quibusque , etiam
: me arduis , parem. Utere tempore , & illud tibi
dixi applica : *Sera nimis vita est crastina , vive*
i , smi *hodie* : est enim vivere , jucundè vitam agere ;
stul non acerbè , non mœstè , & tanquam pœni-
itiam

teret spiritum ducere. Relinquamus hoc
tædium illis, quibus invisæ est terra, & de-
speratum Cœlum. Tibi jucundiora in se
versantur.

XXIII.

CRISPINO PAVI
Adolescenti Nobili

Elegantia formæ superbienti.

MI Crispine, quemadmodum ego tibi
genere nobili, & progressu in litteris
gratulor, sic molestè fero, quòd audiam, a-
tiores æquò Spiritus te gerere, & quandam
elationem animi præferre, ob formam cor-
poris, quam à benigniore natura nactus es
bonam, & mortalium oculis gratam: aju-
autem, te tuâ ipsius delusum imagine, non
facie modò, sed etiam philautiâ Narcissum
referre, laudèmq; captare. Unde hæc ho-
minum de te judicia: frequentius diceris ab-
sistere speculo, curiosius comere capillos, stu-
diosius componere vestes, fractior esse in ge-
stibus, uno, (quod olim in Pompejo repre-
hensum) digitulo scalpere capillos, stropho-

lo, velut flabello, tibi æstuanti ventulum face-
re, aspernari æquales, velle videre & videri,
& mollioribus quibusdam elegantijs adver-
sus alterum sexum uti. Quæ si vera sunt
(nam hominum sæpe fallunt iudicia, mun-
diciem appellantium superbiam, concinnita-
tem gestuum & actionum, interpretantium
affectatum placendi studium) haud credo fe-
res ægrè, si pro nostra necessitudine te ami-
cè admoneam, ne eximia animi corporisque
tui decora hac vanitate corrumpas. Scribo
hanc epistolam, & in ea speculum tibi exhi-
beo, in quo videas, quid adolescentem libera-
lis indolis deceat, dedecetque; quatenus pro-
dire liceat in commendatione formæ, quanti
æstimare pulchritudinem corporis, quam
Tullius ait, in apta membrorum proportio-
ne & coloris suavitate consistere. Inprimis
haud equidem nego, figuram istam & spe-
ciem externam in muneribus cœli nume-
randam, nam juxta Poëtam,

*Gratior est pulchro veniens in corpore
virtus.*

Est enim venustum corpus digna sedes pul-
chræ animæ; nobili hospiti convenit nobi-
le domicilium; in corpusculo deformi incom-
modè habitat virtus; in malè compacta na-

vi parùm potest præstantia gubernatoris
 domo quomodo constituta sint penetralia
 vestibulo agnoscas: hoc tamen curandum
 decipiat primi facies liminis, quod in te
 plis Ægyptiorum Clemens Alexandrinus
 prehendit, *lib. 3. pedagog. c. 2.* Nam pa
 tes, inquit, lapidibus artificiosè depictis
 splendent, ædes auro, & argento, & electis
 collucent, adyta intextis auro obumbrant
 peplis, sed si penetralia templi subieris,
 imaginem, quæ templum habitat, quæfieri
 non inuenietur intus Deus, qui quærebatur
 sed felis, vel crocodilus, vel serpens indigenus
 vel aliqua hujusmodi bellua, quæ templo
 indigna, sed antro & horridæ speluncæ magis
 convenit. D. Gregorius Magnus cum Ro
 mæ videret venusta specie pueros, & inte
 lexisset paganos esse: prò dolor! inquit
 quàm splendoras facies Princeps tenebrarum
 possidet! Et Diogenes, cum audiret juvenem
 decorum indecòra fabulantem: non te pe
 det, dicebat, ex eburnea vagina plumbeum
 gladium eximere? Sit ergo hæc maxima co
 ra formosi hominis, ut externæ speciei re
 spondeat interna pulchritudo, quæ si desit
 quis non dixerit, sepulchrum esse dealbatum
 foris splendidum, intus vermibus & fæcore
 reple

repletum? certè quisquis vanâ gloriâ corporis extollitur, satîs ostendit, finium aliquem aut selem in togula picta latere. Deinde quis prudens aucupatur laudem è se fluxa & caduca? ex bulla aquis inflata, & momento in aquas detumescente? ex vitro splendorem fragilem ostentante? Verè Siracides c. 11. *Non laudes virum in specie sua, nec spernas hominem in visu suo.*

Forma bonum fragile est, quantumq; accedit ad annos,

Fit minor, & spatij carpitur ipsa suis.

Non semper viola, nec semper lilia florent.

Et riget amissâ spina relicta rosâ.

Quæ spectatissimè florent, celerrimè marcescunt; formam una febricula depascitur, & in pallorem vertit. *Fallax gratia, & vana est pulchritudo*, ait Salomon Prov. 31. *fallax*. quia mendax & fugax; exigui donum breve temporis. Seneca in Hippolyto:

Et fulgor teneris qui radiat genis,

Momento rapitur, nullâque non dies

Formosi spoliū corporis abstulit.

Monuit jam olim tui similem Narcissum non rudis Pastor:

O formose puer, nimum ne crede colori,

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Quem dies vidit veniens valentem,

Hunc dies vidit veniens jacentem.

Cadet flava ista cæsaries ; roseas genas cor-
rumpet unicus æstuantis pectoris calor ; serena
frontem arabunt rugæ , lucida frontis sicut
moesta teget nubes , læve dentium ebur obdu-
cet rubigo , cervicem & agiles humeros incur-
vabit gravior ætas , hoc ver adolescentiæ m-
grabit in tristem aliquando hiemem. Neque
dicas : hæc seris reservantur canis , interea fru-
dum est formosissimus annus. Ah deciperis
mi *Crispine* , flosculus es , & quidem ex illis
unus , quos *hemerocalles* vocamus , cum die
oriuntur , cum die occidunt ; his hospitibus
non concedit longiorem moram Chloris
*manè florent , & transeunt ; quasi flos egre-
diuntur , & fugiunt velut umbra.* Job. 14
quid fugacius umbra ? tua quoque , tam amœna
modò facies , subibit umbram , forsitan citius
quàm tu putaveris. Adde , quòd hæc ventus
corporis cura magis ad feminas , quàm viros
pertineat ; viris à *virtute* nomen inditum
hanc ambi , hanc prensa , huic tua studia im-
pende ; hæc tibi conciliabit decus , hæc te Di-
vum , hominùmque oculis commendabit. Quis
quòd elegantiozem formam sæpe comitantur
vitia ; multis exitio fuit , nimitum placuisse.

Falsus

*Fastus inest pulchris, sequiturq; superbia
formam.*

Absalonis adversus parentem conjuratio ab ambitione coepit; comptiores capilli laqueus fuerunt, in quo penderet. Et Paris ille Trojanus, prius fax fuit in oculis Helenæ, postea incendium patriæ, scilicet.

Lis est cum forma magna pudicitia.

O quam multi castiores vixissent, si minus formosi fuissent! Sodomæa poma dixeris venustam faciem; illicium sapius est etiam ad scelus: quidam eam prædonem pudoris vocavit; hunc proditorem domesticum tanti tu aestimas, ut eo glorieris? Et quale hoc bonum, quod etiam pessimis commune est? Doceat Christianos veram laudem sectari Josephus Ægyptius, qui cum esset adolescens *pulchra facie, & decorus aspectu*, pretium formæ castimonix splendore excandefecit; pro trophæo pudicitix, pallium in manu lenæ suspendit; ad summos ipsum honores non rara forma, sed rara virtus evexit. Quid his exuviis, hosti non tam detractis, quam relictis, gloriosius, quid magnificentius? Illa modestæ, & ad mentionem flagitij erubescens frontis purpura, quem non muricem & ostrum Regum antecellit? Et

amiculum illud , palmariâ fugâ in palatium
 lasciva destitutum , & pro spolio abjectum
 qua non prædâ nobilius fuit: Josephus sine
 pallio clarior , quàm ullus in præteritis
 triumphator: ornamentum fuit , hoc ornatum
 tu caruisse ; sic demum fuit *aspectu decoratus*
 quia nullum in aspectu decus quæsiuit , nullum
 illicium in forma ; placere noluit oculis
 illis , quibus casta non placent : tam dignam
 admiratione virtutis , quàm non appetent
 laudis extra virtutem positæ. Atque hæc est
 vera venustas , hæc gratia in corpore refulgens,
 hæc claritas & amabilitas *continenti*
 animæ, quam sibi ingenuus adolescens comparare
 debeat , quâ gloriari possit. Hanc tuam
 formam dilige , huic stude , & illam molli-
 tiem se comendi & circumspiciendi , feminam
 relinque. Sic virilius placebis , & pulchritu-
 tudinis elogium sine æmulo occupabis.

Vale, & virtutem ama.

XXIV.

CONRADO LONGINO
STATUARIO*Valere, & sua sorte contentum esse.*

Veteri Græcorum formulâ duco initium
hujus epistolæ à votis rerum, quas tibi
maximè evenire cupio; precor salutem cor-
poris, & æquitatem animi: quarum prior
si desit, cum valetudine res jacebunt dome-
sticæ; si posterior, vitam semper duces in-
quietam & anxiam. Nuper cum mecum es-
ses, & familiare colloquium incideret de va-
rijs hominum statibus ac conditionibus, ad-
verti, te quodam fastidio teneri artis tuæ sta-
tuariæ, & optare, ut à puero alicui alteri ar-
tificio te applicâsses. Laudâsti illos, qui spre-
tis mechanicis opificijs à parentibus ad scho-
las non modò missi, sed in ijs educati, per-
fecto studiorum curriculo, Liberalium Ar-
tium Magistri evaserunt; esse enim hoc vi-
tæ Institutum ingentium, jucundum, lucro-
sum: potuisse te vel Medici vel Juriscon-
sulti scientiâ imbui, & honores cum num-
mis amplos obtinere; potuisse Theologica
facultate excellere, & inter Ecclesiasticos ad
pin-

pingue Sacerdotium promoveri, annulus
 in digitis, torquem in pectore gestare: nunc
 tibi negotium esse cum scalpro & malleo
 duroque labore; quotidianum victum con-
 parandum riguo vultus sudore, & callos
 manuum sulcis; conflictandum cum ma-
 diocri fortuna, & perpetuâ cum car-
 de alendis uxore & liberis; videri forte
 mortalium non æquali lance distribu-
 dum alij penè otiosi abunde habent, unde
 vivant; alij, velut in molendino circumacti
 labore improbo vix extendant, unde famem
 propellant: & plura alia, quæ meminisse
 potes. Parcius hæc, bone vir, de Divina
 providentia, quæ dirigit & disponit omnia
 suaviter; crediderim, hanc querimoniam
 in ore nasci, nec altius pectus pervadere; si
 secus, Pauli Apostoli minas oppono, quæ
 9. Rom. v. 20. intonat: *O homo, tu quæ
 es, qui respondeas DEO? nunquid dicitur
 figmentum ei, qui se finxit, quid me fecerit
 cisti sic? An non habet potestatem figulus
 luti, ex eadem massa facere aliud quidem
 vas in honorem, aliud verò in contumeliam?
 an non pusillum & magnum ipse fecerit,
 & æqualiter est illi cura de omnibus?*
 Sap. 6. v. 8. an non ipse tu ex eodem ligno
 opit

opilionem fingis & Regem pro arbitrio tuo?
an non parva quandoque icuncula majorem
refert ab arte laudem, quàm ingens colossus?
circumsonent alios honorum plausus, num-
morum tinnitus, famulantium strepitus;
Auream quisquis mediocritatem diligit, tu-
tus caret obsoleti fordibus tecti, caret invi-
dendâ sobrius aulâ. Nam quænam ex his
plausibus felicitas, si obmurmuret conscien-
tia? si palleat aurum malis artibus acquisi-
tum? si gemat in arca pecunia, innocenti-
bus adempta? si periclitetur salus animæ, pro
temporaneo quæstu expositæ? si ambitio-
ne, avaritiâ, libidine ferveat pectus, & suos
intus tortores patiatur? Non præferuntur
tibi fasces; at comitatur criminis expers vi-
ta: non onerant aggesta fercula mensam;
at sapit cibus, qui frugali apponitur patinâ:
non elaborant tibi famem & sitim aves &
vina peregrina; jucundiùs te pascit deside-
rium naturæ: non abundas opibus; sed
nec egres, si nôsti moderari cupiditatibus, qui-
bus tam deest, quod habent, quàm quod non
habent: beatus es, si fortuna tibi tua suf-
ficit; non enim invidendus est, qui multa
possidet, sed qui possessis rectè utitur. O
quot tormenta patiuntur illi, quos vulgus
feli-

felices existimat : quoties crudum', ut aliqui
 Poëta sugillat, pavonem ad balnea portat, xetu
 quoties cum morbis & medicis rixantur, Op
 semper accusant, quod ipsi peccant, ma O fo
 quam emendant : quoties dolent, se deo Mi
 gratiâ superbas pro uxoribus dominas de Con
 xisse, imò ab ipsis ductos esse ; tibi fruga Mil
 lis conjunx est, industria materfamilias, phil
 rens liberorum, quos & forma corporis, Agr
 bonitas indolis honestat. Quid ergo que Ille
 teris contra illum, in cujus manibus forte
 tuæ ? psal. 30. quid ejus providentiam Solo
 dubium vocas, quæ justâ omnia trutinâ rat.
 brat, & in *pondere ac mensura* distribuit. Tu
 Quid tibi cum aliena felicitate negotij, tem
 mentem oculosque in Conditorem tuum est
 flectis, qui omnes capitis tui capillos nume con
 ratos habet : quàm multi nunc plebeia vid
 conditionis homines æterna beatitudine potun ras
 tar, qui, si lautiore fortuna gavisi fuissent, ex
 sempiternum exitium abijissent. Verùm hæc lus
 est mortalium vecordia, & stolidâ persua ut
 sio, alienis semper inhiare bonis, sua non fe
 nôsse. Quis est ille, (inquit vir quidam in
 piens) qui, cum dederit impatientiæ ma tus
 nus, statum suum mutare non optet : quis ran
 est enim tam compositæ felicitatis, ut non acc
 aliqua

ut aliqua ex parte cum statûs sui qualitate ri-
xetur ?

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus:

O fortunati mercatores, gravis armis

Miles ait, multo jam fractus membra labore;

Contrà mercator, navim jactantibus austris,

Militia est potior. Boëtius in Consol.

philos. c. 2. prosâ 4.

Agricolam laudat juris, legumque peritus,

*Ille datis vadibus, qui jure extractus in ur-
bem est,*

Solos felices viventes clamat in urbe. Ho-

rat. lib. 1. sat. 1.

Tu si me audis, audies & Apostolum dicen-

tem: *Unusquisque in vocatione, quâ vocatus*

est, in ea permaneat, 1. Corinth. 7. statu suo

contentus vivat. Hoc tu age, & non in-

videbis alijs suam sortem. Finio has litte-

ras, si prius pro clausula apposuero fabellam

ex Æsopo, notæ sapientiæ fabulatore. Æsel-

lus, cum onere portando in dies gravaretur,

ut propè succumberet; insuper inediâ con-

fectus, verberibus urgeretur, equum fortè

in pinguibus pascuis palabundum conspicu-

tus, beatam ejus sortem prædicavit, mise-

ramque & intolerabilem servitutem suam

accusans, dixit:

Hen

Heu melior quanto fors tua sorte meâ
 Sed dum non multò post equisonem acci-
 rentem vidit, qui equi ora lupatis constrin-
 geret, eoque conscenso, calcaribus ad
 guinem stimularet, in prælium ad vulnere
 ad mortem duceret, sorte sua contentus,
 gnas Dijs gratias agebat, quòd se non equum
 sed asinum fecissent. Hæc fabula de te
 ratur, qui sortem alienam tuâ felicior
 ducis, & ad sublimiorem statum inutilia
 sideria extendis; cupis ascendere, ut alti-
 ruas; ditiori Fortunæ vota facis, ut qui-
 tem perdas; malleum cum calamo, fab-
 lem truncum cum libris permutasse velle.
 Deciperis: summum beneficium tibi præ-
 tit DEUS, quòd te in altiore statu non co-
 locarit; quòd eam vivendi rationem tibi
 tribuerit, in qua tam procul à negotijs &
 tijs, quàm procul ab otio vivis, securè
 potes dicere cum Horat. l. 2. Od. 17.

Non ebur, neque aureum

Mea renidet in domo lacunar &c.

At fides, & ingeni

Benigna vena est - -

- - Nihil supra

Deos laceſſo - -

nec potentem amicum largiora flagito; facti

beatus manuum labore, & victu, qui naturæ
sufficit. Vivitur parvo bene, cui paternum
splendet in mensa salinum, nec leves som-
nos timor aut cupido sordidus aufert. Ag-
noverunt hoc ipsi ethnici, meliore luce non
illustrati; nos doceat ethica Christiana, fa-
cis Evangelicæ splendore irradiata. Vale, &
tua sorte contentus vive.

XXV.

HIERONYMO SOLANO,
VIRO PATRITIO*De bona Liberorum educatione.*

IN memoria recenti est, vir consultissime,
quæ non ita pridem in horto tuo subur-
bano inter nos collocutio fuerit de querelis
complurium, educationem nostræ pueritiæ
accusantium: negligi disciplinam, curam,
institutionem; plus sollicitudinis geri de fun-
dis & agris, de gregibus & armentis, quàm
de liberis; malos mores à teneris unguicu-
lis imbibi, vitia inolescere, libertatem & li-
centiam nimiam permitti juventuti; idque
fieri partim oscitantia parentum, partim ig-
na

L

na

naviâ illorum, quibus cura domestica
 struendi pueros incumbit; partim præ
 exemplis, quæ in aures & oculos adolescen-
 tum incurrunt. Intellexit hoc vetus Poë-
 Juvenal. sat. 14.

*Nil dictu fœdum, visûque hac limi-
 tangat,*

Intra quæ puer est.

Et ibidem:

Maxima debetur puero reverentia; si quæ

Turpe paras, ne tu pueri cõtempseris annos

Vix enim credi potest, quàm citò pueri
 hant in fomite flammam; quàm facile
 ducantur conversatione familiari; contagia
 nunquam citiùs serpunt, quàm ex vicinis
 Juxta adagium: qui juxta claudum habet
 tat, subclaudicare discet. Ovidius canit:

Dum spectant oculi laesos, leduntur & ipsi

Multâque corporibus transiione nocent

Plurima verò per animos contagia serpunt
 Platonis familiares ejus gibbum imitaban-
 tur; Aristotelis balbutientem amici exprime-
 bant; Alexandri Macedonum Regis cœ-
 vicem inflexam, & vocis in dicendo asper-
 tatem effingebant, qui consuetudine ejus
 tebantur; maximè verò *corrumpunt mores*
bonos colloquia prava, plurimùmque habet
 momenti ad depravanda puerorum ingenia

Oratio. Dolendum sanè, in ipsis parentum
 oculis impunè turpia & indecora committi.
 Ingemuit huic corruptelæ jam olim Jobus,
 qui cap. 21. v. 11. describens neglectum e-
 ducationis: *Egrediuntur, inquit, parvuli*
eorum, & infantes eorum exultant lusuibus.
 Et quibus? quorum mentio fit lib. Reg. 4.
 c. 2. *Ascendit Eliseus in Bethel: cùmque a-*
scenderet per viam, pueri parvi egressi sunt
de civitate, & illudebant ei, dicentes: A-
scende calve, ascende calve. Spectabant
 & audiebant parentes, & hoc ludicro dele-
 ctabantur. Quid inde? *egressi sunt duode-*
si de saltu, & laceraverunt ex eis quadra-
ginta duos pueros. Hæc pœna peccati e-
 tiam in parentes incumbit. Et notandum,
 quòd Jobus vocat *infantes*; qui depravati e-
 ducantium socordiâ, antequam rectè fari
 scirent, jam malè agere didicerunt. Tan-
 to nocentior est hæc filiorum ac parentum
 dissolutio, quanto latiùs in ipsam reipublicæ
 perniciem diffunditur. Videmus in ci-
 vitatibus bene institutis fieri, ubi juven-
 tuti probi & industrij moderatores præsent,
 ubi litterarum pariter & honorum morum
 studia vigent, ibi laudabiles magistratus &
 cives existere; è contrario, ubi scholarum

neglectus est, ibidem Curiam quoque & T. Ape-
 plum jacere. Hinc illa Caroli V. sapi-
 tissimi & fortissimi Cæsaris ad tria PPP.
 tentio; scilicet *Pratorem, Parochum, P* Plur
ceptorum; qui si rectè officio suo funguntur, tanq
 salutem reipublicæ afferunt, eamque vel n
 tranquillitate & felicitate conservant. *tera*
 novit hoc Tullius, qui lib. 2. de offic. quon
 cet, nullum munus reipubl. afferri majus
 meliusve posse, quàm si doceamus & erudi-
 mus juventutem, ijs præsertim moribus & o
 que temporibus, quibus ita prolapsa est, ca h
 omnibus opibus refrænanda, & coercenda. nen
 Hac institutione imprimis opus habet p
 ma ætas, quæ maturè è gremio nutricul
 rum avellenda, & à mollitie abducenda. Ut g
 deinde paulatim durioribus assuescenda, vis
 pædagogis seu præceptoribus domestici-
 committenda. Quod Maro 4. Georg. de nar
 tulis & bobus observandum præcipit, id lo
 gè magis in cultura filiorum curandum. qu
 in

Tu quos ad studium, atque usum formam
agrestem,

Jam vitulos hortare, viamque insiste
mandi,

Dum faciles animi juvenum, dum mobilis
ætas.

Ape-

& Te Apertiùs alius canit :

*Dum tener est gnatus, generosos instrue
mores.*

Plurimùm profectò refert, quid in pueritia,
tanquam rasâ tabulâ inscribatur; nam hîc
vel maximè verum est illud vulgatum: *Lit-
tera scripta manet.* Difficiliter eraditur,
quod rudes anni perbiberunt: lanarum
conchylia quis in pristinum candorem re-
vocet? Recens testa diu & saporem retinet
& odorem, quò primùm est imbuta. Græ-
ca historia memorat, Alexandrum Macedo-
nem, orbis domitorem, in moribus & in-
cessu Leonidis Pædagogi sui non potuisse care-
re vitijs, quibus adhuc parvulus fuit infectus.
Ut gypsum, aut argilla, dum est uda, in quam-
vis imaginem facillè sequitur fingentis ma-
num, ita rudes animi ad omnem discipli-
nam sunt idonei; æquè in virtutem ac vi-
tium cerei; ut sigillum, figuram accipiunt,
qualem impresseris. Malè parentibus, qui
in tenellis arbusculis non attendunt ad radi-
cem, ne à vermibus arrodatur. Et quia opti-
ma quæque ingenia corrumpuntur inscitiâ
instituentium, solerter tibi providendum
est de pædagogo, homine maturo, prudenti,
sobrio, vitæ probatæ, nec indocto, cui filios
L 3 tuos,

tuos, adolescentulos lectissimos, committas, & quasi de manu in manum tradas; enim hæc ætas infirma viribus, invalida ingenio, immatura consilio; rationis inopie & naturæ imbecillitate facillè errare & lapsa potest; instructione est opus & disciplina. S. Hieronymus epist. 43. contra Jovinianum ait: Nisi vitia adolescentis & pueri prudentia pædagogum rexerit, omnis hujus ætatis impetus & impetus ad lasciviam properat. Verum est; non adeò prompta suppetit horum hominum copia, quibus hunc thesaurum concredas, & hunc fundum colendum credes; sed nihil non obtinet pecunia, præsertim si ad nummos etiam spes honorum accedat; si Moderator intelligat, labores remuneratum iri; si cognoscat, discipulos jam educatos, ut futuri sint dicto audientium Præceptoris observantes, institutionis capaces; si auctoritas docentis salva & incolumis conservetur; si querelæ mulierularum non audiantur; eorum officium non inturbetur; si potestas concedatur, pueros pro merito tractandi; in immorigeros advertendos si munuscula suppeditentur, ad docendum pariter, discentesque excitandos. Neque poeniteat te impensarum; quidquid hic seminare

tis jeceris, cum fœnore redibit; constituuntur equis domitores, qui eos doceant tollere gressus, in gyrum flecti, ludis equestribus assuefieri; quantò æquius formatores pueritiæ invitantur præmijs, & muneribus inducuntur ad hanc spartam, molestijs plenam, alacriter tuendam. Verissimè Plato pronuntiavit, nullum ex reliquis animalibus atrocius fieri homine atque efferatius, nisi tempestivis disciplinæ auxilijs mitigetur. Equus, inquit Ecclesiasticus, *indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps*, cap. 30. Equus dum tener est, calcaribus subigendus, lupatis infranandus, virga coercendus; secus, intractabilis evadet. Puer suæ naturæ relictus, evadet petulans, per prona vitiorum corpore & animo ruet, maleque peribit. Cùm igitur pædagogus sit, habenas moderari pueritiæ, eamque litteris, & morum honestate imbuere, seri tibi nepotes gratias habebunt, quòd progeniem tuam non neglexeris; filios Ductori & Instructori prudenti atque integro in disciplinam tradideris, qui arbusculas teneras diligenter coleret, & in noxiarum cupiditatum ramos pullulare non sineret; optima quæque rudibus tabellis inscriberet, recentia vasa bono

odore imbueret, ceræque ductili virtutis in-
 ginem imprimeret; ab inertia ad laborem
 ab inscitia ad eruditionem, à naturæ pra-
 vitate ad probitatem, jam primis ab animis, mi-
 nius suaviter quàm efficaciter adduceret.
 Hæc ego fortè pluribus tibi, viro sapienter
 ingero: sed quia magna flumina parvos que
 que rivos recipiunt, nolui deesse tuis deli-
 riis, magis officio nostræ amicitiae, quàm
 sensui meo obsecutus. Vale vir clarissimus
 & liberos tuos, quod facis, ad tuæ non mi-
 gis familiaris decus, quàm Reipublicæ orna-
 mentum educa.

XXVI.

GEORGIO RIVIO,

Adolescentum Nobilium Praefecto, ac Praeceptoris domestico Salutem.

Quò majoris est momenti, tenerioris
 aetatem ad litterarum & virtutis cultu-
 ram informare; hoc amplioris est merito
 hanc curam in se suscipere, & Nobiles ex
 stirpe adolescentes, nobiliores efficere ex pra-
 stantia morum. Perhonestam nactus es condi-
 tionem; quanquam, ut fatear, laboriosam

sed Reipublicæ fructuosam. Faciliorem red-
det institutionem, discipulorum tum præcla-
ra indoles, tum discendi cupiditas; tum gra-
tus non minùs filiorum, quàm parentum
animus, qui operam impensam pensabit sa-
larij liberalitate. Tu modò videas, ne quid
tuarum partium ac officij desiderari patiaris;
non deerunt tibi Mecænates, si tibi ipsi non
desis, nec obstes. Atque ut scias, quid requi-
ratur ad Provinciam hanc rectè admini-
strandam, explicabo tibi hac epistola, quæ
priùs ipse facias, quàm alios doceas facienda,
*ne cecius cacum ducat, & ambo in foveam
cadant.* Primum igitur, quod tibi consi-
derandum, est muneris, ad quod vocatus es,
æstimatio & dignitas, quod tanti fecit ipse
Magister Orbis, ut iusserit ad se venire par-
vulos, eosque complexus, ijs manus impo-
neret. Ex recta namque pueritiæ institutio-
ne prodeunt boni patresfamilias, Consilia-
rij Principum, Rectores urbium, Provin-
ciarum Præsides & Primates, Concionatores,
Animarum Curatores, Viri Religiosi & Eccle-
siastici. Vivet memoria tua apud posteros, &
eorum mentibus grata recordatio semper ob-
versabitur; beneficia benefactis rependentur.

Alexander certè Magnus tanti fecit Præcepto-
rem

L 5

rem

rem suum Aristotelem, ut diceret, plus ei
 debere, quàm parenti Philippo; ab hoc enim
 se habere, ut esset; ab illo verò, ut præceptor
 institutus esset. Quid ad laudem majus? Non
 desunt plurima illorum exempla, qui se
 Instructores amplissimis muneribus affectu-
 runt. Alterum, quod perpendas, velim, est
 ad munus Pædagogi ritè exequendum requi-
 sita scientia & virtus: scientia quidem, ut ipse
 non ignores, quod alios cupis docere; virtus
 autem, ut sis integer & incorruptus, qui pro-
 bitatè & integritatem in alios vis transfunde-
 re. Turpe est, si culpa redarguit ipsum ma-
 gistrum, neque per canalem sulphure infu-
 sum potest aqua pura manare. Nutricum
 quò purius & incorruptius lac fuerit, tanto
 infantium, qui eo aluntur, valetudo ma-
 gis adjuvatur; quò præceptor eruditior &
 probior extiterit, hòc faciliorem clariorem
 que doctrinam ministrabit, & ad virtutem
 feliciùs informabit. Gravitatem humanitatis
 temperabis, placidum simul & efficacem
 præbebis; morosus & austerus vultus impe-
 dit profectum ingenuæ indolis, quæ magis
 amore, quàm metu ducitur. Pædagogo im-
 putatur vel improbitas vel incertitia discipuli.
 Diogenes, notè nominis Philosophus, puerum

conspiciens indecorè se gerentem, pædagogum illius baculo percussit, dicens, *cur sic instituis?* quò indicavit, primæ ætatis formatoribus potissimùm adscribendum, si adolescentes evadant, aut bene morati, aut in vitium detorti. Jam multùm est situm in modo instruendi. Primò docendi adolescentes, quæ maximè scitu tum necessaria sunt, tum utilia; inducendi, ut delectentur honestis, offendantur turpibus; in teneros animos, velut in vas oris angusti, doctrina & sapientia sensim instillanda; copiosior imber obruit, parcior rigat. Præcipuè verò pædagogus attendat, ne quo sinistro exemplo offendat, quos erudit. Quod de patre dixit vetus Satyricus, id sibi dictum putet:

*Unde tibi frontem, libertatèmq; parentis,
Sumis, si facias pejora?*

Corrumpunt enim vitiorum exempla domestica;

Si damnosa senem juvat alea, ludit & heres

Bullatus, parvòq; eadè movet arma fritillo.

Apud Platonem educatus puer, & ad parentes postea reductus, cùm sublata voce exaudientem conspiceret patrem, dixisse fertur:

Hoc apud Platonem nunquam vidi. Denique meminere Moderator, varias sibi personas

nas

nas esse subeundas: *Citharædi* quidem, testudinem suam componentis, ejusque chordas explorantis; quæ si laxiores sunt, absorptum quid reddunt; si intentiores, disrumpunt. Sit amor, inquit D. Gregorius, sed non emolliens; sit rigor, sed non exasperans; sit Zelus, sed non immoderate sapiens; sit pietas, sed non plus, quam expediat, parcens; non quæ libet culpa pro crimine reputetur; sæpe laqueus est, terruisse; sit umbra virgæ pro verberatione reprehensione absit convitium & contumelia; exasperant, non curant vulnus. *Pictoribus* quoque vel statuarij cura applicanda, ut imagines à DEO conditas, sed rudes, & ornamentis vacuas, artifice penicillo vel scalpello perficiat, perpoliat, coloribus illustret. Artifices quidam, quos *minutarios* vocant, sigilla parva, & icunculas conficiunt, quæ plus non rarò laudis & admirationis concitant, quam si ingentes colossos fabricassent. Ejusmodi te opere occupatum cogita,
In tenui labor, at tenuis non gloria.
 Rarum Ingenium apparet in eburneis plectridulis & myrothecijs, ad invidiam artis elaboratis, nec nisi primæ notæ balsamo implendis. Materiam & tu habes, in qua ostendas artificium, teneras discipulorum mentes,
 ebone

ebore candidiores: has torques, exsculpas, exornes, & inter mirabilia operum suspiciendas proponas, de quibus meritò dixeris: *Ingentes animos angusto in pectore versant*: Spiritus tamen ijs supra ætatem, & parvitas aliquando cuilibet magnitudini certatura. Tota commendatio operis tuæ manui debetur, & *materiem superabit opus*. Hortulanus imitandus, cujus est, nôsse terram, quid in ea seminet; præceptoris est, indolem cujusque & ingenium exploratum habere: non enim eadem omnibus adhibenda; quidam stimulis, alij frænâ indigent. Atque ut arbusculis, ut rectè crescant, solent valli opponi; sic pueri, ne in vitiosos surculos degenerent, frequentibus monitis & præceptis fulciendi. *Naucleri* præterea partes sustinendæ, qui fluitantem tenerioris ætatulæ cymbam gubernet, ne naufragium in ipso littore, unde solvendum, patiatur. Hæc si observaveris, non modò insignem gratiam apud parentes, sed etiam apud filios inibis; fructus respondebit operæ, & omnes pædagogi gnavi atque industrii numeros expleveris. Vale cum tuis, & per tuos vive, *Spartamque*, quam nactus es, strenuè excole.

XXVII.

XXVII.

P A R E N S

Consulit amicum, cui potissimum studium unicam applicare debeat; an Theologico, an Juridico, an Medicina.

INter primas curas, quas parentem de liberis suscipere oportet, est deliberatio de statu vitæ, quippe in quo velut cardine salubritatis temporalis, æternæque vertitur. Jam tempus & ætas monet, ut *Adeodatum* meum in superioribus disciplinis imbuendum curem, ut beamque discere, quæ semper meminisse precor. In cujus partem deliberationis, quem potiore jure admittam, imò quem requiram, quam te amicorum meorum præcipuum, & longa fide probatum? Virtus & sapientia te monstrabunt tramitem, quæ eundem. Proponi non semel filio meo tria potissimum studiorum genera, ut ex ijs seligeret unum, quod maxime delectaretur: vellétne Jurisprudentiæ operam dare, & Bartoli ac Baldi scholasticum sectari? an luberet Theologicæ se facultati adhaerere, & ex illa scientia epomidem gestare? an Medicinæ studium placeret, & *Æsculapium* se discipulum profiteri? perspectum est mihi

adolescentis ingenium, sublimiorum etiam
disciplinarum capax. Is verò quid respon-
det: hoc unum, paratum se esse ad mea obse-
quia; à meo arbitrio se totum pendere; meum
esse imperare; ipsius, iussa capessere. Quid
agam: si consilium meum minùs ad votum
succeedat, mihi imputabitur infelix exitus.
Reperiuntur enim inter Jurisperitos,
qui putant, se faventiore Minerva, Galeno
operam daturus fuisse. Medicinæ studiosi non
pauci sunt, qui mallent sacratiores litteras
tractasse. Rursus inter Theologos sunt, qui-
bus grave est, cælibem vitam ducere, cupe-
rent sapientiùs elegisse, & Codicem potiùs Le-
gum, quàm Precum sibi assumpsisse. Sic eunt
in contrarium vota & votorum successus.
Nec desunt exempla liberorum, infelicitatem
suam parentum sinistro affectui ac voluntati
adscribentium. Difficile est contra torrentem
niti, & naturæ instinctui repugnare. Error,
ab initio commissus, in longum ducitur, &
multa secum pericula trahit; sicut qui semel
deflectere cepit à recta via, quò longiùs pro-
greditur, hòc magis ac magis ad devia decli-
nat; opus est duce, qui dirigat iter. In Sacris
adagijs legimus: *Sapientia callidi est, intelli-
gere viam suam, & imprudentia stultorum
errans.*

errans. Prov. 14. quia non cogitat, quid
 suæque indoli, propensione, viribus congruat,
 sed id amplectitur, quò rapit ambitio, le-
 tas, avaritia, libido, cæteræque cupiditas
 improbæ. In hac ambage viarum, quem ce-
 tiorem ducem, quàm te, antiqua fide cogi-
 tum sequamur? quis in hoc mæandro cer-
 texpediat fluctuantes? Itaque tu mihi, filios
 meo pro cynosura eris, ad quam flectamur
 ratem; tu eris Phæbi Sacerdos, qui nobis or-
 cula pandat. Hæc sincerè; nihil do auribus
 nihil palpo. Confido, non minore te ca-
 dore & ex animi sententia mihi responsurum
 quàm ego te consulo, & iudicium tuum. Ne-
 habes, quòd invidiam timeas; *Hæc inter nos*
 alienum conscium non faciemus. Vale
 rorum optime, & brevî hac me sollicitudine
 libera.

XXVIII.

RESPONSIO

ad epistolam superiorem.

HIERONYMO GALBÆ

Salutem.

Accepi epistolam tuam, Idibus Augusti
 datam, in qua, nescio cujus Apollinis
 ora-

oraculum à me requiris, tanquam ego sim
Deorum Interpres, & arcanorum internun-
tius; nempe Argus Tiresiam consulit, & cui
summa sapientia est domi, eam aliunde ac-
cessit. Scribis, te in ardua deliberatione ver-
sari, & ambiguum hærere, quod præcipuè stu-
diorum genus filio tuo *Adeodato*, Philoso-
phiæ cursum feliciter emenso, amplectendum
suadeas; an videatur facultati Juridicæ, an
Medicæ, an Theologicæ applicandus? Trium
harum disciplinarum optionem tantò tibi
difficiliorem accidere, quantò juvenis est
omnium capacior, & ex æquo ad singulas
propensior: posuisse te in utramque partem
calculos, eosque in urna miscuisse nigros,
candidos; pari ferè numero exiisse: ad meum
igitur arbitrium hanc controversiam devol-
vi, meum judicium pro decisione sententiæ
exquiri. Quid huic petitioni reponam? si
vetus illud, *Non liquet*: vereor, ut parùm
amicitiæ nostræ satisfaciam: si, quod sen-
tio, pronuntiem, rursus metuo, ne in causa
tam lubrica nihil satis firmum asserere queam.
Malo tamen plus humanitati tuæ, quàm meæ
tenuitati concedere, & pro eo, quod exigu-
um est, judicio sensum expromere, citra
cujusque præjudicium, & aliter sentiendi li-
berta-

M

berta-

bertatem. Meum non est, quidquam in
 controversia, aut deliberatione, determinan-
 satis erit, more Veterum Academicorum
 utramque partem, prout epistolæ brevitatis
 titur, disputare, & rationes adducere, quæ
 pro singulis istis disciplinis, ad absterrendum
 vel alliciendum, facere possint. Exordiamur
 à medicinæ studio. Ars medicandi tantum
 apud eruditam antiquitatem facta est, ut eam
 inventionem ad Deos referrent; apud Or-
 dium Apollo canit:

*Inventum Medicina meum est, Opiferumque
 per orbem*

Dicor, & herbarum subjecta potentia nobis
 Quid autem præstantius, quid cognitione
 dignius, quàm nôsse vires herbarum & effe-
 ctus, in quibus natura mirabilia operatur?
 Quid adeo brutis etiam animalibus ad vitam
 conservandam, & morbos sanandos salubrius
 quàm, naturæ ductu, herbarum sibi delecta
 mederi? In herbis morborum omnium pa-
 nacea & alexipharmacum reperitur. Intel-
 encomia Salomonis, etiam ponitur scientia
 medicinalis. Sap. 7. v. 20. de se ipso loquitur,
 quòd noverit, *naturas animalium, & iras
 bestiarum, vim ventorum, differentias vir-
 gultorum, & virtutes radicum &c.* Hinc dis-
 putat

putabat super lignis, à cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete. Scripsit is de morborum omnium curatione libros, qui postea à Rege Ezechia aboliti, quòd populus ab eis omnem valetudinis curationem crederet pendere, & proinde opem Divinam nihili pænè duceret. Æsculapius apud Poëtas Divinis honoribus affectus est ob felicitatem medendi; qui Hippolytum, equis distractum, ab ipsa morte ad vitam revocasse dicitur. Sed missis fabulis, quidnam illustrius in laudem Medicorum prædicari potest, quàm quod Siracides pronuntiat c. 38. *Disciplina Medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur.* Unde non immeritò quidam in illa scientia clarissimus, *Ars, inquit, Medica & Divinitus accepta est, & Divinitus exercetur.* Idem Siracides c. 38. *Honora Medicum; propter necessitatem enim illum creavit Altissimus; à DEO est enim omnis medela, & à Rege accipiet donationem.* Ubi quatuor in commendationem Medicorum adducuntur. Primum est, quòd in eos, tanquam Conservatores & Reparatores vitæ, meriti sint honores conferendi. Alterum, quòd magna sint illorum in Rempubl. merita; magna non modò utili-

tas, sed etiam necessitas: ideoque pro singu-
 ri munere Divini Numinis complecten-
 Medici, & tanquam Cælo dati in pro-
 habendi. Tertium, quòd absque Medicis
 vitates & provinciæ essent commune mor-
 rum hospitium, & illætabile sepulchrum.
 Quartum, quòd Reges & Principes, Medici-
 tium opem experti, sint munifici in eos, quibus
 debent, quòd Spiritum trahant, & a-
 vescantur. Unde notus versiculus:

Dat Galenus opes, dat Justinianus honores.

Quid autem à mortalibus magis quaritur
 desideratur, quàm ampli census, quos etiam
 sequuntur honores? Et quis parentum hanc
 fortunam non optet filio suo? Quid, quòd
 Medicorum dignitas etiam à Genijs cœlesti-
 bus honoretur? dum Viator ille, & Dux To-
 biæ Angelus, Ophthalmicum se præbuit.
 ideoque Hebræis *Medicina DEI* appellatur.
 Quòd si verò sanitas corporis maximum
 semper vitæ hujus condimentum est haberi
 tum, & magnum DEI donum, de qua veterum
 Jambicus,

Quid sanitate vita habet præstantius?

Rectè valere, res est jucundissima.

O sanitas, nobis bonum tu maximum est.

Monile nullum sanitate gratius.

Hinc

Hinc commune illud votum: Vale, fac va-
leas, valere te cupio, salvum te volo, salutem
tibi opto; & quæ sunt aliæ hujus generis for-
mulæ: & cùm ipsi Medici vocentur Recupe-
ratores salutis, Custodes vitæ, Tutores vale-
tudinis, Depulsores morborum, animæ spi-
rantis Protectores, quis non studium Medi-
cinæ maximi æstimet, seque totum huic
scientiæ comparandæ impendat? Graviter
Syracides: *Melius est corpus validum, quàm
census immensus*, c. 30. Et quoniam Juris-
consulti toti occupati sunt in bonorum ex-
ternorum conservatione ac possessione, facile
apparet, medicandi artem præcellere, cùm
finem habeat propositum longè præstantio-
rem, & nobilius, ut cum Philosophis loquar,
objectum, seu materiam, circa quam versen-
tur. Quòd si in SS. litteris *Longævitas vitæ*
inter præcipua Divinæ liberalitatis munera
recensetur, sæpiùsque supremus ille vitæ,
necisque Dominus Promissionibus suis *lon-
gitudinem dierum* adijcit, quis non Medicos
inter deos quosdam terrestres collocet, qui
producunt annos, & plurimos mortales ex
ipsis mortis faucibus eripiunt? Quem igitur
non capiat tanta dignitas, & præ alijs disci-
plinis in amorem Medicinæ trahat? In op-
posi-

positum verò occurrunt, quæ dissuadere
 studium queant; quæque non ideò referantur
 quòd velim quidquam laudibus Medicorum
 detractum, sed ut disputationis causâ in me-
 dium adducam, quæ videntur plurimum ju-
 cicio aliquem abstertere posse, quò minus
 ter Galeni & Hippocratis discipulos nota-
 profiteatur. Inprimis vel ad mediocrem
 Medicina eruditionem consequendam
 gens doctrinæ apparatus requiritur: nam
 vir doctissimus loquitur, Masen. *de utili-
 rios.* Medicinæ studium est pelagus que-
 dam scientiarum & artium. Inprimis Me-
 dico est necessaria exacta Philosophiæ cog-
 natio (nihil dicam de Lingua Græcæ peritia
 quâ naturales rerum causas peruestiget, ca-
 siderumque influxus intelligat, corporis & a-
 fectionum constitutionem exploratam habeat
 & herbarum vires noverit. Deinde opus est
 Medico magnâ experienciâ, longus rerum
 usus, & varij medicamentorum effectus
 propterea Æsculapius, Medentium DEUS
 pingitur cum cano barbitio, quò denotatur
 notitia, diuturno studio & praxi comparata.
 Ad hæc, quanta solitudine observandum est
 ut medicina temporis, regionis, personæ, ætatis
 accommodetur.

Ter-

*Temporibus medicina valet: data tempore
profunt,*

Et data non apto tempore vina nocent.

Nimirum:

*Eripit interdum, modo dat medicina sa-
lutem.*

Adde, quòd ex eventu fortuito sæpissimè me-
dicamentorum successus pendeat, nec satis
ullà humanà industriã deprehendi queat,
quid in tanta morborum & pharmacorum
varietate maximè conducat. Quàm multis,
e. g. venæ sectio mortem attulit, quæ alijs vi-
tam dedit; quoties simplicia remedia plus pro-
fuerunt, quàm summo labore & pretio con-
fecta ecligmata, trituræ, catapotia, & diversi
generis operosæ potiones? Deinde periculo-
sam provinciam suscipiunt Medici, nam
quantò potior est vita honoribus quibusvis &
fortunis, tantò gravior est ejus factura. Ex
tenui filo pendent fata; unica Medici osci-
tantia, aut causarum, statúsve morbi igno-
ratio, illa abrumpit. Hinc illi non rarò cum
Ezechia gemitus & querelæ: *Ecce in dimidio
dierum meorum vadam ad portas inferi, mi-
grabo ad plures, subibo sepulchrum.* Quàm
deinde multis obtreccationibus expositi sunt
Medici, quoties mordacibus linguis vapu-

lant etiam innocentes? Si curatio non cessit, si de lectulo ægrotus non surrexit, pharmaca non respondent, & impensæ frustra sunt factæ, quibus dieterijs ab amicis liberis, orbis conjugibus flagellantur Medici, tanquam penes ipsos imperium esset mortis! Tale Sarcasma jam olim jactatum:

*Nuper erat Medicus, nunc est vespillo,
Dianulus,*

Quod vespillo facit, fecerat & Medicus.
Quid, quòd dentem ac calamum in Medicis strinxerunt etiam viri graves ac sapientes, quibus Plinius lib. 24. cap. 1. *Discant Medici periculis nostris, & experimenta per mortuos agunt; Medicòque tantum, hominem occidisse, impune fuit.* & lib. 29. scribit: *Natura ars est inconstantior Medicinâ, nullaq; sepe mutatur.* Hinc Hadrianus Imp. mortuus sepulchro inscribi iussit:

Turba Medicorum perdidit Casarem.

Quid jam commemorem tædia ac fastidia quæ Medicis devoranda; quot curæ diurnæ nocturnæque ijs exhauriendæ: assistendum est ægrotantium lectulis, audiendi gemitus, quarimonix excipiendæ, foctores, alixque molestix tolerandæ, de quibus Poëtarum quædam:

Add.

Adde, quod est gravius, versari semper oportet

*Inter funestos, inter contagia morbi,
Solari afflictos, tristésque levare dolores.*

Pro tot laboribus, vigilijs, periculis, quid non raro mercedis refert Medicus? dirarum & imprecationum abundè, nummularum parùm. Hinc illi triti versiculi de triplici Medicorum facie:

Tres Medicus facies habet: unam, quando rogatur,

Angelicam: mox est, cum juvat, ipse Deus.

*Ast ubi curato poscit sua præmia morbo,
Horridus apparet, terribilisque Sathan.*

Et hæc, sive studio partium, sive præoccupatione judicij, licet arguantur obrectatores, vel æmuli Medentium; manet tamen suus honor & laus Medicæ, manent suæ difficultates, labores, & pericula ac periculorum præmia. Mihi satis fuit, argumenta & rationes partem in utramque proponere; Tuæ prudentiæ erit expendere, & quod optimum factu videbitur, eligere. Vale, & alij. quàm plurimi tecum, quos filius Medicus arte curandi valere jubebit.

XXIX.

E I D E M,

An filius sit Juridico studio applicandus.

SI, quæ de studio medicinæ in utramque partem disputantur, perscripsi, grata tibi tibi fuerunt, gaudeo, & ad alteram quaestionem, num filio sit Jurisscientia addiscenda, respondeo, animique mei sensum sine ullo sinistro affectu (nôsti animum meum) explico. Jurisprudentiam semper in laude & ampla æstimatione fuisse, nemo est, qui dubitet, cum teste Ulpiano scientiæ hujus periti, *Sacerdotes Justitiæ*, & oraculorum Themidis *Interpretes* habeantur. Tullius gravissimè: nihil est in civitate tam diligenter, quàm Jus Civile conservandum. Etenim hoc sublato, nihil est, quare exploratum cuiquam esse possit, quid suum, aut quid alienum sit; nihil, quod æquabile inter omnes, atque unum omnibus esse possit. *In orat. pro Cæcinnæ.* Est enim verò Justitia virtutum omnium, quæ vocantur *Morales*, Domina ac regina; Juris verò consulti sunt Reginæ hujus Proceres & Satrapæ, eo honoris gradu, qui cæteris in artibus

bus vix obtineri queat. De hac D. Augustinus : Remotâ Justitiâ , quid sunt regna , nisi magna latrocinia ? Populus , ut Cicero definiit , est cæca multitudo , juris consensu , & utilitatis communione sociata. Infelix respublica , quæ sine Jure & Justitia regitur ; quid enim in ea supersit , nisi discordia , perturbatio , tenebræ , errores , lapsus , ruina ? Justitiæ imaginem veteres repræsentabant in Virgine (quam *Astræam* vocabant , quæ cæde madentes ultima Cœlestium terras relinquens , ad astra avolavit) libram altera manu ad æquilibrium tenente , alterâ gladium. Virgo dicitur , ut significetur , Justitiam debere esse integram & incorruptam. Libra indicat , eam Jus exacto examine librare , & cuique æquilibrium assignare , bonis præmia pro meritis , malis pœnas juxta proportionem distribuere. Pierius. Quidam pro symbolo appinxit duas mulieres , quæ captivæ à Justitia trahebantur ; altera fractum enses manu prætendit ; altera contonititur , ut duo vitia extrema , à Justitia domita , repræsentaret , atque ex utriusque medio virtus ipsa adstrueretur. Fractus ensis severitatem nimiam retusam cohibitamque indieat ; contus lentorem immodicum , quo
judi-

judicia protrahuntur, significat. Unde
 paret, quàm laudabile, quàm honorificum
 quàm utile & necessarium studium sit, Jus
 scientiæ operam dare; sunt enim Jurisper
 ti belli pacisque Directores, sunt publicæ
 tranquillitatis Conservatores, sunt æqui bo
 nique Assertores, sunt populi Duces, Pri
 cipum Oculi, Libripendes recti & iniqui
 Moderatores præmiorum ac pœnarum. De
 his Siracides c. 37. v. 29. *Sapiens in popu
 lo hereditabit honorem, & nomen illius
 rit vivens in æternum.* Quis est iste Sa
 piens, æternâ memoriâ dignus, nisi vir Jus
 ris utriusque non magis intelligens, quàm
 nax: velut cynosura ex alto eminet, ad cuius
 consulta Princeps, populûsque respiciant,
 belli pacisque tempore sic cursum teneant,
 ut ad nullum scopulum allidantur; de quo
 possis prædicare illud Horatij: lib. 3. carm.
*Justum & tenacem propositi virum,
 Non civium ardor prava jubentium
 Non vultus instantis Tyranni
 Mente quatit solidâ:
 Si fractus illabatur orbis,
 Impavidum ferient ruinae.*
 Ex ijs porrò, qui Themidis templum fre
 quentant, tres maximè classes constituuntur.

tur. Prima est *Advocatorum* seu *Causidicorum*; altera *Judicum*; tertia *Consiliariorum*; magnarum omnes laudum & honorum capaces. Quid enim præclarius de primo genere (*Advocatorum* scilicet) dici possit, quàm quòd sint *Patroni*, & in tribunalibus compescant litigantes, componant dissidentes, erigant oppressos, *Liberent pauperem vociferantem, & pupillum, cui non erat adjutor. Quòd sint oculus caco, & pes claudus*, Job. c. 29. de quibus Theodosianum illud: *Non solos imperio nostro militare credimus, qui gladijs, clypeis, & thoracibus muniuntur, sed causarum Patronos, qui gloriosa vocis munimine vitam & fortunas hominum defendunt. De Judicibus quid dicam? quorum tanta est dignitas, ut Divinis in litteris nomine deorum affician- tur, Psalmo 81. DEUS stetit in synagoga deorum: qui sunt isti dij, nisi Judices, qui ut DEI vicem in terris gerunt, ita sui nominis participes eos jam olim fecit DEUS. Exod. 22. Dij non detrahes, & Principi populi tui non maledices. Jam Consiliariorum quanta est auctoritas, quanta necessitas: *Vita & mors in lingua eorum. Monet Rectorem populi Ecclesiasticus, c. 32. Fili sine consilio**

consilio nihil facias, & post factum non p
nitebis. Et Salustius : Priusquam aliqu
 facias, consulito, at ubi consulueris, m
 turè facto opus est. Anima Reip. sunt p
 dentes viri à consilijs constituti ; *va reg*
cujus rex puer est, &, quod Roboamo, i
 sipienti sapientissimi Salomonis filio accidit
 qui, neglectis seniorum consilijs, adhibet ad
 lescentes rerum imperitos, & stolidâ fer
 ciâ elatos. Quis exitus ? regnum Robo
 mus decimâ subditorum parte truncavit
 De his Salomon peritissimus felicitatis p
 licæ æstimatot : *Multitudo sapientium*
nitatis orbis terrarum. Sap. 6. Ubi sana con
 silia, ibi prosperi successus, & firma patre
 munimenta. Felicem ergo te patrem, si fi
 lium tuum in scientia Juridica profecisse v
 deris, ut vel in numero Jurisperitorum, cau
 sas disertè agentium, ipse quoque numerum
 faciat ; vel in Judicum tribunalibus Pra
 ses & arbiter sedeat ; vel in Consiliariorum
 exedris nomen suum profiteatur. Et hæc pro
 incitatione ad studiâ Juris alacriter profe
 quenda, prout epistolaris brevitatis conce
 dit. Nunc audi, quid in contrarium ad
 feratur. Et quidem ad Advocatos quod at
 tinet, dolosus cinis huic statui substratur
 est.

est : sunt enim viri sapientes, haud ignari periculorum, officij hujus professionem comitantium, quorum scripta, si expendantur, ferreas etiam fibras concutere & salutis metum afferre possunt. Ex ijs Petrus Blesensis, Anglus, Religione & doctrina vir præclarus: officium, ait, Advocatorum hodie est, jura confundere, lites suscitare, transactiones rescindere, dilationes innectere, suppressere veritatem, fovere mendacium, quæstum sequi, æquitatem vendere, inhiare actionibus, versutias concinnare. Et hujus ævi religiosus Scriptor: Quoties vident caudidici, Jus atque justitiam à se non stare, nihilominus actionem suscipiunt, scribunt, dicunt, agunt, jus torquent, uncis manibus indulgent: neque hoc gratis; auream inde messem colligunt. Drexel. in Phaeth. Ling. menda. O quàm multi titulum *Advocatorum* profitentur! sed distant nomina rebus: adsunt in judicio, non ut causam defendant, sed evertant; non ut pupillos & viduas tueantur, sed ut venentur, & ex miseris miseres efficiant; non ut lites finiant, sed producant; neque ut Judicibus bonitatem ostendant causæ, sed ut nebulas offundant veritati; ut sub pallio *Juris* &
Æqui,

Æqui, sub titulis *Legum & Decretorum* torqueant nasum Bartoli & Baldi, donec protractione litis, cliens impar impensis se spoliatum deprehendat, dum & illud quo disceptatur, non adipiscitur, & quod habere videtur, forensibus milvis in præcedit. Hos enim Cassiodorus super psalmi Togatos vultures appellat, quorum si afflaverit cujusquam rubiginosi aura maris, pij, confestim videbis illic oculos Argi, manus Briarei, & sphyn gum ungues, perjuriam Laomedontis, Ulyssis argucias, nonis fallacias, fidem Polymnestoris. *Polito nominat accipitres pecunie, & muræliena rodentes. Bartolus, Canes Curiarum & devoratores. Seneca venale genus, mosi fori jurgia vendens. Lipsius coram fori. Quidam sanguisugas, quarum vox fer, affer, Prov. 30. Vernulæus in Polio unde Martialis :*

Litiget, & discet, citò qui vult pauper fieri.

Inter tot salebras pede non offendere, tantum densos inter vepres spinam non induere, virtutis profectò est homine majoris & invicti roboris; quam firmitatem si filius tuus si promittit, agat causas, & illud poëtae repetat

Causa

*Causas, inquis, agam Cicerone disertius ipso,
Atque erit in triplici par mihi nemo foro.*

Jam verò Judicum Tribunalia quot tetris
scelerum formis obsidentur, quàm diris spe-
ctris infestantur? in psalmo suprà adducto,
cùm Vates Jessæus dixisset: *DEUS stetit in
synagoga deorum*, mox addidit: *in medio
autem deos dijudicat.* DEUS, qui ut Rex
est Regum, & Dominus Dominantium, sic
est & Judicum Judex. Supremus ille Dicæ-
archa stetit in frequenti cœtu Judicum, qui,
ut DEI vices in terris gerunt, ita sunt parti-
cipes ejusdem nominis. Ille justitias ipsas
(seu Justitiæ Præsides) dijudicabit, & arguet:
*Usquequo judicatis iniquitatem: & facies
peccatorum sumitis?* Psal. 81. v. 2. Quam-
diu judicia exercetis injusta & iniqua? quam-
diu faciem magis personæ, quàm æquita-
tem causæ attenditis? innocentes opprimi-
tis, nocentum dona accipitis, tenuem &
pauperem despicitis, injuriam à viduis &
pupillis non avertitis? ego requiram san-
guinem justorum de manibus vestris; ego
vindicare violata jura, & vestrâ vobis men-
surâ remetiar improbitates ac scelera. Ec-
clesiastes auget terrorem, cap. 3. *Vidi sub
sole in loco judicij impietatem, & in loco
justitia*

N

justitia

justitia iniquitatem. Vidi, inquit, in tribunali judicij sedentem Judicem impium, injustas proferentem sententias; ideoque in loco, ubi regnare debebat justum Judicium, regnavit Impietas, atque in folio Justitiae praesedit & dominata est Iniquitas. Haec describens S. Cyprianus lib. 2. epist. 2. ad Donatum: *Savit, ait, imminens discordantium rabies, & inter togas pace ruptorum forum litibus mugit insanum; hasta illic gladius, & carnifex praesto est: ungula fodiens, equuleus extendens, ignis exrens; ad hominis corpus unum supplicia plura, quam membra sunt. Quis inter haec veritati subveniat? Patronus? sed praevincatur & decipit Judex, & sententiam vendit.* Propterea monet Siracides c. 7. v. 6. *Noli querere fieri Judex, nisi valeas virtute irrumpere (perrumpere) iniquitatem.* Ne finas te ullo metu, odio, aut amore a recto Justitiae tramite deflecti, aut ab aequitate sententiae detorqueri. Hinc colligitur, quanta integritas, constantia, affectuum vacuitas requiratur, ut frangantur improborum conatus, potentium vires reprimantur, oppressio avertatur ab innocentibus, ut aequum misceatur justo, severitati clementia:

ut

ut excludatur personarum respectus, elimi-
netur corruptela munerum, & continentia
à blando auri fulgore conservetur. Et hæc
causa fuit, cur olim Judicum imagines The-
bis pingerentur sine manibus; *Multos enim*
teste Ecclesiastico c. 8. *perdidit aurum & ar-*
gentum. Et hic est ille bolus, hæc offa me-
dicata, quam Hercules injecit in os Cerbe-
ri, ne latraret. Judicum dotes adombra-
bant veteres in effigie Justitiæ, forma virgi-
nali, aspectu vehementi, & formidabili, lu-
minibusque oculorum acribus, neque hu-
milis, neque atrocis, sed gratâ quadam
tristitiâ reverendâ. Oportet namque Ju-
dicem, Justitiæ antistitem, esse gravem, san-
ctum, severum, incorruptum, inadulabilem,
contrâque improbos & nocentes immitem
atque inexorabilem, erectumque & arduum
ac potentem, vi & majestate æquitatis ve-
ritatisque terrificum. *Gellius.* Quas dotes,
si in se filius tuus, inveniri posse sibi persua-
det, conscendat tribunal, & Jus litigantibus
dicat. Neque paucioribus periculis exposi-
ti sunt, qui à Principibus & Rebuspublicis
ad Consilia eliguntur. Quanta in his desi-
deratur sapientia, quàm limatum judicium,
quæ rerum agendarum aut omittendarum

notitia, quanta peritia & usus, quæ mentis acies & perspicacia? Oculi sunt Principis in specula sublimi constituti; qui si lucida fuerint, totum reip. Corpus lucidum erit, si ignorantia aut vitiorum caligine laboraverint, pariter tenebræ operient terram. Quæ fides in secretis, quæ indicenda sententia libertas, quæ circumspexio, quæ fortitudo exigitur, ut nec latum unguem à justitia recedatur? ut malit Consiliarius veram quàm placita loqui, & procul absit ab affectatione; ut studia sua non ad avaritiam, aut ambitionem, aut gratiam Principis referat. Quisquis talis fuerit, quidni inter Sapientes orbis adscribatur? Filius certè tuus si ad hunc dignitatis locum promotus à fortuna fuerit, habebis, quod tibi tuæque familie insigniter gratuleris, & gratias supremo Domino dicas, qui hanc sortem in sinum tuum miserit. At memineris simul, subita conversione theatrum mutari, & minimam Principis offensione felicitatis currum everti. Hæc ego fidus monitor tibi exposcenti rescribo; Tu cum *grano salis*, ut dicitur, responsum hoc meum accipe; neque enim præstantissimam Juris facultatem ulla ratione sugillari, aut Jureconsultos, quocunque demum

demum in statu positos, notari cupio, vel in reprehensionem vocari; sed ut obsequer tuo desiderio, hoc disputationis argumentum dictavi ac proposui. Scio, nullam artem, aut scientiam, aut vitæ humanæ conditionem esse, quæ non suos patiatur males, in qua non contingat labi, &, ut homines sumus, in errorem ac vitium impelli: *felix, qui minimis urgetur.* Vale, & filium tuum, quò tendit, seriò eniti cura.

XXX.

E I D E M.

*An Filius Theologiae studijs sit ad-
movendus.*

Restat tertij statûs consideratio, quæ in deliberationem à te, filiòque tuo Adeo- dato adducitur, an scilicet ab eo Theologicæ scientiæ danda opera, & nomen inter Clericos profitendum? Hic mihi occurrit illud Pauli 1. Timoth. 3. *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Cur non perinde, qui Sacerdotium desiderat, bonum opus desideret? Quid enim melius, quid præstantius, quàm Interpretis & Legati Numi-

nis officium suscipere, & Regum quoque ca-
 sas apud supremum rerum Dominum agere
 quid dignius & sanctius, quàm tremendum
 illud Sacrificium offerre, cui summa cum
 verentia cœlestium Geniorum multitudo
 cumfunditur, & Sacerdotis preces ac Vo-
 cum officioso ministerio in astra defert: quod
 admirabilius, quàm tribus verbis cœlestium
 claudere & aperire? quid potentius, non
 solem cum Josue sistere, sed DEUM ipsam
 humanâ naturâ vestire, & corporeis artibus
 circumscribere? Hæc tanta quidem est dig-
 nitas, tanta honoris prærogativa, ut merito
 regibus ipsis sit invidenda. Certe Seraphicus
 ille Franciscus asserere non dubitavit
 se, si Sacerdoti simul, & Angelo de cœlo
 ipso occurreret, priorem honorem Sacerdoti
 exhibiturum, ejusque manum ad osculum
 expetiturum. Intellexit vir Sanctus digni-
 tatem, quæ Sacerdotium comitatur. Quod
 si Moyse ad mysticum illum rubum, *ardentem
 & non combustum*, propiùs contem-
 plandum accessuro, dictum est: *Solve cal-
 ceamentum de pedibus tuis; locus enim
 quo stas, terra sancta est.* Exod. 3. qua re-
 verentia, submissione, præparatione My-
 stam oportet Aræ assistere, & Sacrosancta illa
 myste-

mysteria tractare? qua puritate intentionis decet ad Ordines Sacros initiandum se conferre, & characterem nunquam delebilem, tantæ dignitatis notam, excipere? Quis huic rubo appropinquet, nisi castitatem illibatam tueri se posse confidat? nisi temperantiam colat, otium fugiat, litterarum studijs delectetur, suæque non modò, sed alienæ quoque salutis curâ tangatur, & ab ambitionis ac avaritiæ crimine procul absit? Malè ijs, qui, ut D. Gregorius hom. 17. in Lucam scribit, nulla animarum lucra querunt, terrenis negotijs se implicant, ad inania studia vacant, humanam gloriam captant, locum Sanctitatis pravis exemplis profanant, ad opimos proventus anhelant, ad amplos honores aspirant, sua commoda subditorum bono anteponunt? Terreant exempla, è statu tam sublimi tristi casu ad inferos quoque præcipitantium. *Grandis dignitas Sacerdotum*, inquit D. Hieronymus, *sed grandis ruina si peccant. Letamur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudij, excelsa tenuisse, quanti mæroris, de sublimioribus corruisse.* Omne crimen in alto conspectius, & ideo foedius. Con-

venit in hos Altaris degeneres Ministros illos
Persij.

*O curvae in terras anima, & caelestium
inanes,*

*Quid iuvat hos templis nostris immittere
mores?*

Quòd si Sacerdotes appellantur perfectionis
specula, populi duces, religionis fulcra, Ec-
clesiæ lumina, mundi sidera, salutis publi-
cæ tutores: quisquis hos honorum titulos
ambit, priùs diligenter expendat,
-- *quid valeant humeri, quid ferre recusent.*
An adsit illa sobrietas, quæ cibum modeste
tur & potum? an illa morum Sanctitas, quæ
virtutis lucem ad alios diffundit? an illa cor-
poris & mentis integritas, quæ castissimè
Sacra castè tractat? ille religionis ardor, illa
in DEUM & Cœlites pietas, in horario pre-
cum penso solvendo sedulitas & attentio? il-
la erga proximi salutem charitas & anima-
rum Zelus? & quæ sunt cetera sacrorum
hominum ornamenta. Puritatem & casti-
moniam in Sacris quoque suis, quanquam
impuris, requirebant ethnici, qui templorum
liminibus trabalibus litteris inscribebant:

Abeſte profani.

Hinc

Hinc illi versiculi in sceleratos, & à sacratis
postibus arcendos :

*Vos quoque abesse procul jubeo, discedite ab aris,
Cui tulit hesternâ gaudia nocte Venus.*

*Castâ placent Superis; pura cû mente venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.*

Ad haram, non ad Aram Turpiliones impu-
dici, immundi sues, quos ad aras admovere,
est, margaritas porcis proijcere; Sacrificia
patrant, quibus superi non placantur, sed
irritantur; preces offerunt pravis concupi-
scentijs inquinatas, & polluto ore profusas.
Sed quorsum ego hæc introduco? quò me
rapit indignatio adversus indignos Sacrorum
ministros? quid nobis cum malis Sacerdo-
tibus? cû bonorum copia suppetat, quo-
rum exempla alliciant ad imitationem; quo-
rum vitæ probitas ingeneret amorem virtu-
tis. Existunt enimverò Sacerdotes, *Sancti,*
impolluti, sine crimine; non superbi, non
iracundi, non vinolenti; qui sectantur ju-
stitiam, & invocant Dominum de corde
puro; quorum labia custodiunt scientiam,
quorum sacro ore lex Divina annuntiatur;
qui conscientiam habent bonam, qui se ipsos
castos custodiunt. ad Tit. 1. 2. Timoth. 2.
Malach. 2. 5. Pet. 3. 1. Timoth. 5. Ab

N s h's

his, velut speculis, petat formam vivendi
 lius tuus; horum vestigia premat, si placeat
 DEI servitio in Ecclesiastico se statu dedica-
 re. Et verò puer etiamnum *Adeodatus* tuus
 ea specimina pietatis dedit, ut merito huiusmodi
 omina & præfagia capiamus, cum in vita
 excellentem evalurum, si, posteritatis causa
 neglectâ, velit sanctioribus se studiis dedere.
 Verùm hæc ego non eò scribo, quòd recitari
 pandere cupiam ante oculatum: ætatem
 bet; novit, cui serat, cui metat; hoc in
 teris istis meum fuit consilium, ut ostendat
 rem difficultates, pericula, incommoda, quæ
 in varia vitæ humanæ instituta incurrunt
 commoda quoque, utilitates & ornamenta
 persequeretur, quæ in Electione statûs in com-
 parationem venire debent; penes eligentem
 est, cui velit littori cymbam advertere, mo-
 dò ne cæco impetu feratur, & inconsultè
 temeritate in Sirtes impellatur. Siracidi
 monitum est, (utor enim libenter testimo-
 nijs nunquam fallentibus) *In via ruine non
 eas, & non offendes in lapides: nec credas
 te via laboriosa, ne ponas animæ tuæ scanda-
 lum. c. 32. v. 25. Via ruine est temera-
 ria studij alicujus aut officij conditio susce-
 pta, non altiore instinctu inspirata, non du-*

et natura & inclinatione in humeros imposita, sed sine prævia deliberatione adita, alienâ magis persuasione, quàm proprio motu delecta, quia vel ita parentibus placet, vel plures è familia præcesserunt, vel commoda lautioris vitæ se ostentant. *Via laboriosa* est, quæ multis asperitatibus intercepta, crebris offendiculis exposita, casibus & præcipitijs obnoxia, in quo plures collapsi, serò incogitantiam suam damnaverunt; multi labores exhausti, molestiæ devorata, ærummæ tolerata, sed nullo fructu, in beatioris vitæ præmium redundante. Has vias ineunt, qui à quovis vento in diversa movendi, non tam agunt, quàm aguntur, & sola opinione, aut animi lubentiâ feruntur; deniqueprehendunt, in lapides se offendisse, in scopulos imegisse, *anima sua scandalum*, hoc est, grave periculum accersisse. Equidem non desunt, quos in statu Ecclesiastico otium & incontinentia perdidit, quibus conjugium, & conjunctæ cum eo occupationes salutis fuissent. In ipso etiam Religionis portu, ob pervicaciam aut inconstantiam, naufragium aliqui fecerunt, qui *seculi* mare tutiùs navigassent: *non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ*
omne

omne genus placet. Eccli. 37. Adolescentem
 litterarum amantem, velle ad mercaturam
 vel militiam applicare, id quidem est, im-
 p̄tâ Minervâ calamum extorquere è manibus
 & librum cum marsupio aut hastâ per-
 tate; vicissim, juvenem Martiales animam
 gerentem velle pulpito affigere, quid aliud
 est, quàm Prometheus ad Caucasum alligari
 re, aut virilem animum in compedes duci.
 Quàm imprudenter ad cœlibem vitam no-
 tam invitatur, quàm arctatur, quem calidus
 sanguis ad Hymenæum vocat? Sunt haec
 pauci, qui non amore castitatis, aut con-
 nentia, non Divini obsequij studio, sed
 lâ Ecclesiastici cujusdam Beneficij, & pi-
 guioris Sacerdotij spe, ad Sacros Ordines con-
 volant, in vitæ duntaxat commoditates co-
 co amore intenti. Suus cuilibet stacus
 ductor, sit director ad beatioram vitam, ad
 cœlum: in hac deliberatione, qui errat, sen-
 tiet, errorem, qui initio videbatur levis, ma-
 ximum esse in fine. Exitus viæ spectandus,
 non jucunditas; eò pergendum, ubi me-
 liùs, non ubi commodiùs, lautius, aut libe-
 riùs vivas. Hæc ego, multâ experientiâ do-
 ctus, tecum communicare volui; non ut
 docerem doctum, aut facem inferrem Soli,
 sed

sed ut petitioni tuæ responderem, & quid in hoc salutis, non modò temporariæ, sed etiam æternæ, negotio præcipuè curandum sit, familiari epistola aperirem. Vale, & hæc filio tuo meditanda proponere; ipsius res agitur, sive rectè sive sinistrè eligat: hîc usurpes illud Evangelicum: *Ætatem habet, ipse pro se loquatur*, pro se optionem instituat, & eò cursum intendat, ubi *Fortunatas Insulas* inveniat.

XXXI.

UDALRICO TORALIO

Podagrâ laboranti Salutem & patientiam.

Scribis mihi aliena manu, mensem jam tertium articularis te morbi doloribus acutissimis torqueri, & attineri lectò; nullam tibi quietis partem concedi; noctes vigilari amaras, nec spem ullam esse in Medicis & medicinis; adhiberi cataplasmata, fomenta, malagmata; vini te potu abstinere, cibo modico frui, nihil tamen adversus intestinum hostem proficere; vivum in culcitra sepeliri, & ante mortem mori; solatium nullum suppetere, ne à cœlo quidem, cùm domi velus
in

in cippo inclusus, à templo Sacrisque
 citijs arcearis; stomachum adhuc redun-
 bile, domesticorum obsequia in nauseam
 fastidium verti; nec in libris & litteris
 lium ullum aut lenimen reperiri, cum
 pigeat vivere, quàm legere delectet. Credo
 condoleo animitus tibi, tam diros cruci-
 patienti, & nihil magis opto, quàm ut
 amicissimo possim adferre levamen. Et
 non lacrimis tantùm, sed etiam

Lenitur Verbis, egeriturque dolor,
 hoc saltem præsentis epistola præstare
 bor, ut ad æquitatem mentis te revocem
 levius reddam, quidquid erit toleratu gra-
 Cogita, me tibi decumbenti assidere, Clin-
 cum (ut olim vocabantur) agere, & familiariter
 alloquio in aurem deponere, quæ mihi
 gerit cupido te juvandi, aut certè solam
 Podagram non inficetus Poëta inducit,
 hæc verba loquentem:

*Regina morborum Podagra nota sum,
 Quam nulla placant thura fumigantia,
 Affusus aris nec cruor ardentibus,
 Suspensa templis divitum aut donaria,
 Nec ipse Pæon, omnium caelestium
 Medicus Deorum, vincere pharmacis potest,
 Phæbique doctus filius Æsculapius.*

Gravis hominibus, & inauspicati nominis
 Passim flagellor, mortalibus dirum malum,
 Quæ vinculis adstringo tristibus pedes,
 Ingressa clàm sub artuum compagines.
 Ridere soleo eos, quos torqueo,
 Dum proloqui veram causam haud volunt,
 Aliamque fictam in promptu habent, quâ se
 tegant:

Luxatum alicubi, aut graviter lesum pedem
 Dum diſſimulant, veramque causam suppri-
 munt.

Solent enim, qui primos hujus morbi prodromos sentiunt, etiam nomen hujus pestis abhorre-
 re, & non secus, atque olim Romani appellationem *Crucis*, refugere, aliamque ægritudi-
 ni suæ causam prætexere; talum nempe articulari morbo infessum, per offendiculum
 ad lapidem eversum, aut improvido saltu luxatum, aut pedem arctiori calceo pressum af-
 firmant. Quòd si nomen ipsum tam est in-
 visum & abominandum, quid demum de di-
 stis cruciatibus dicendum erit, quibus miseri
 mortales, velut in equuleo, torquentur? Po-
 dagra audeat se Reginam morborum eo etiam
 titulo vocare, quòd magnum secum comita-
 tum trahat; nam quæ in pedibus vocatur
Podagra, in coxendicibus appellatur *Ischias*;
 per

per articulos vaga, *Arthritis*; in manibus *Chiragra*; in genibus *Gonagra*; in intestinis *Colica*; in nervorum resolutione *Paralytica*.
 fere sicut oceanus, universum orbem ambiens, diversa nomina à locis & gentibus, quas colit, accipit, ut mare Ægæum, Adriaticum, Balticum, Gaditanum, Ligusticum, Tyrrhenum, Herculeum, Atlanticum, Creticum, Siculum, Germanicum, omnia ex oceanum originem ducentia. Podagra, superbi-
 tulis inflata, plerumque vitat pauperum habernas, & in lautis domibus habitare gaudet. Nota est fabella de *Aranea* & *Podagra*, per-
 grè profectis; & illa quidem ad opulentiam quorundam ædes divertit; ista verò in rustico tugurio hæere cogebatur. Aranea, ut primis telam suam exorsa est, mox ancillarum ser-
 pis dejecta, & laboris jacturam, & periculum vitæ adiit; Podagra ob inopiam, nocturnam insomnem, diem jejunum traduxit: hospitium igitur suum pertæsa, in splendidam immigravit, ibi quàm mollissimè habitavit, inter varia fomenta delicatè vixit; Aranea quoque ædes superbas reliquit, & in tutiore locum se recepit. Fabella de te narratur: certe videris non incommodum diversorium hospiti tuo præbere, quoniam tertium jam mens-

sem tecum commoratur : ignosce, amice, jocanti ; consolationes enim, ut sapiant, modico sunt sale miscendæ, ne illud Jobi in me retorqueatur : *Consolatores onerosi omnes vos estis.* cap. 16. v. 2. Sed ad seria. Ad morbi acerbitatem pacatiùs ferendam haud parùm confert, si in mentem revocemus, alios quoque hoc malo premi, nec nobis communem mortalium sortem esse refugendam. Legimus viros, sanctitate clarissimos, ad hanc molam damnatos fuisse. Gregorius Pontifex, cognomento Magnus, major etiam extitit, articulares dolores patientissimè sustinendo. Is, qui Christum omnium morborum cœlestem Medicum inter pauperes hospitem habuit, potuisset utique pro symbola integram valetudinem impetrare, si placuisset aurum abijcere, coronæ in cœlo fabricandæ materiam. Philippus Nerus, quantus DEI amicus! maluit pedum sævissimos cruciatus perferre, quàm, aliorum ipse Thaumaturgus, prodigiosam sibi opem exhibere, ne sublatò adversariò vincendi tolleretur præmium, merendi argumentum. Quòd si horum exempla, tanquam nimis grandia, te non afficiant, virum tibi propono, non è Sacris exedris advocatum, aut ex *Albo* Divorum ad-

O

ductum,

ductum, sed militem, in castris versatum, in
 proelijs penè continujs, diversis cum hosti-
 bus dimicantem, maximis cœli injurijs ex-
 positum, terrâ marique mille incommo-
 perferentem. Nominari hunc cupis: Est
 novus prioris sæculi Hercules, cujus immor-
 talia facinora, & victorias nulla ætas conti-
 cescet: incomparabilis heros, qui parem suo
 tempore non habuit, nedum majorem; nulli
 unquam palmam cessit, nisi sibi ipsi; articu-
 lares cruciatus eâ constantiâ pertulit, ut non
 minorem fortitudinis laudem patiendò, quàm
 agendo reportârit. De Carolo V. loquor, æ-
 ternæ memoriæ Imperatore, de cujus in hoc
 morbo tolerantia hæc accipe: contra usita-
 tum militiae morem (refert Avila historia
 ejus scriptor) dissentientibus plerisque ducti-
 bus, tota hieme exercitum sub signis tenuit,
 & quamvis gravissimis Podagræ atque ar-
 thritidis doloribus affectus esset, per nives &
 glaciem dextrum crus fasciâ obligatum cir-
 cumferens, omnia boni Imperatoris munia
 strenuè obivit: ad quem cum Elector Bran-
 deburgicus solatij causâ inviseret, & mone-
 ret, Medicorum operâ utendum, eorûmque
 peritissimos offerret, respondit memorabili
 sententia: *in hoc morbo optimum medicamen-
 tum*

rum esse patientiam. Unde frustra accusamus
 incitiam Medicos, cum jam olim Poëta e-
 dixerit:

Tollere nodosam nescit medicina podagrâ.

In Sacra Historia reprehenditur Rex Asa, po-
 dagrâ laborans, quod Medicorum magis,
 quam DEI manu nixus, malo suo remedi-
 um potius ab humano, quam Divino auxilio
 quaesierit, & forsan etiam superstitionibus
 usus, Orcum in vota vocârit: huc adducit
 impatientia, & mens à DEO ad artes nil pro-
 fecturas averfa. At gravitas doloris pacien-
 tiam vincit: cujus? quem etiam Japonum
 pueri & femina superant; inter undantes igni-
 um rogos de animi generosi constantia non
 recedant; sine gemitu prunas capiti in mo-
 dum coronæ imponunt. Notus est ille Scæ-
 vola Romanus, qui pro laudis evanidæ gloria
 non dubitavit manum ardenti foculo admo-
 vere, & spectanti hosti horrorem iniicere,
 cum ipse dolore non commoveretur suo. Verè
 Seneca, *Natura sic disposuit, ut dolorem aut
 tolerabilem faceret, aut brevem*: quod tibi
 dictum velim, qui putas, te non ferenda fer-
 re. Morbus, si recto oculo aspiciatur, est vir-
 tutum Magister, probitatis schola, fortitudi-
 nis exercitium, tessera amicitia Divinæ, pi-
 gnus

gnus salutis æternæ. Multi compinguntur lectum, ut sibi vacent, & rem salutis diligentius curent; juxta viri cujusdam sapientis dictum, *Anima nusquam pejùs, quàm in sanctorum corpore habitat. Infirmetas gravis sobrietas facit animam*, ait Siracides c. 31. Multis prodigiosa optabilis accidit, quia producit animum. Abstinencia mater est longævitatùs; sævitas maligni humores in membra ignobiliora, ut cordi, vitæ sedi & arci, parcatur. At præceptum morbo, quereris, te cogi à Sacris Officijs abesse: mitte hunc scrupulum; **DEUM** colit, qui eum religiosa voluntate colit; nihil interest, ubi locorum te supremum arbiter ad audientiam vocet, modò clementem aurem indulgeat; breve compendium orationis sunt suspiria; audiuntur, etiam mutis labijs, & si intelligis, pedes quoque loquuntur, quot doloribus, tot linguis, sicut milites vulneribus, virtutem suam testantibus. Sacrificio Missæ adfistere non potes: non potes Sacerdos esse, & Ara, *patiendo*; hostia quoque, seu victima gratissima, te ipsum Divinæ voluntati consecrando. Finio, ne obfusa tandem prolixitate; spero, te brevè post nobis, & publicæ luci restitutum iri. Valitudinem meliorem sic opto tibi, ut desideratissimum

opra-

optare non possim. Interea perfer & per-
dura.

XXXII.

AD

EVGENIVM SOPHRONIVM

De vera Nobilitate.

EPistolâ nudius-tertius ad me datâ signi-
ficâsti, nuper domi tuæ exortum esse con-
flictum, seu potius jurgium, parûmque ab-
fuisse, quin illud sanguine tingeretur: invita-
tos à te ad frugale epulum amicorum quos-
piam, & inter eos *Camillum*, juvenem nobi-
li genere oriundum; & inter alios *Cajum*,
munere Syndici fungentem, Juris utriusque
in paucis peritum. In mensa, ut fieri solet,
varij sermones (quos Symposiacos vocamus)
miscabantur; convivas fœcundi calices fecê-
re disertos. Inter alias quæstiones in medi-
um prolatas injecta est Nobilitatis mentio.
Arripuit eam occasionem *Camillus*, pro sapiæ
suæ extollendæ; cœpit plus æquo prædicare
stemmatis aviti claritatem; jactare atria fu-
mosis Majorum imaginibus plena. Diu pa-
tien-

O 3

tien-

tienter auscultavit Cajus, nec inficias iri-
 magnam esse Nobilitatis prerogativam; ge-
 nerositatem sanguinis merito inter præcipua
 fortunæ munera numerandam. Sed cum Ca-
 millus non acquiesceret hujus laudis modera-
 tioni, & præ se contemneret inferiores nobi-
 litatis gradu insignes honores, bilem concitavit
 Cajo, adeò ut recitaret ex Juvenale verba
 culos:

*Stemmata quid faciunt, quid prædesse
 Pontice, longo*

*Sanguine censeri, pictosque ostendere
 vultus*

*Majorum? Miserum est, aliorum incum-
 bere fama,*

*Ne collapsa ruant subductis recta co-
 lumnis.*

Convitium interpretatus Camillus, surgit in-
 iras, arripit enses, manum admoveat capulo
 petiturus Cajum, nisi discumbentes cohibu-
 sent. Tunc quidem sine vulnere discessum est:
 remotis mensis suam quisque domum abiit:
 Camillus minarum spirans, etiam in abitu
 vindicandi ferociam præseferbat; Cajus pla-
 cido vultu, gratijs convivatori actis, excusa-
 bat importunum dissidium, & lento pede ex
 ædibus se efferebat. Tu quæris, quid nobis
 visum

visum sit in hac altercatione: Meam quidem
 tum subibant mentem Venusini Vatis versus
Vina parāt animos, faciuntq; caloribus aptos.
Subsequitur cacus amor sui, &

Attollens vacuū plus nimio gloria verticē:
 id quod Camillus factu suo ostendit. Cæte-
 rum quod attinet ad propositam quæstionem,
 quid de *Nobilitate* sentiam, sic mentem meam
 explico. Nobilitas, si vocis originem specta-
 mus, à *nosco* derivatur. *Nobilis* enim dicitur,
 quasi *Noscibilis*, nempe clarus & nominatus
 à virtute, genere, rebus gestis, per se aut
 Majores suos: accipitur in bonam & malam
 partem; dicuntur enim etiam scelere nobiles.
 Non desunt, qui, ut antiquitatem pro sapia de-
 monstrant, affirmant, familiæ suæ condito-
 res ex *Equo Trojano* prodijisse. D. Gregorius
 Nazianzenus triplicem Nobilitatem statuit:
 primam ait à DEO descendere, qui nos ad
 imaginem suam condidit; alteram à prisco
 sanguine, & claris natalibus; tertiam à vir-
 tute & sapientia. Alij præcipuos Nobilitatis
 fontes & capita accersunt à *Sanguine*, ab *Ar-*
mis, à *Litteris*. Quibus adduntur *Officia Au-*
lica, *Gesti Magistratus*, Insignia in Remp.
Merita. Qui Latinam linguam strictiùs ob-

servant, volunt *Nobilem à virtute*, *Generosum à Sanguine* dici. De Nobilibus clari stemmate oriundis sic censeo: habent, quod merito sibi gratulentur, & supremo Procretori gratias agant de illustrioris sanguinis prærogativâ. Nam

*Fortes creantur fortibus, & bonis
Est in juvenis, in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquila columbam.*

Horat. lib. 4. Od. 4.

Et Tullius *in orat. pro Sextio*. Omnes bene semper Nobilitati favemus; & quia utile est Reipublicæ, Nobiles esse homines, dignos Majoribus suis, & quia valere debet apud clarorum hominum, bene de Rep. meritorum memoria. Et verò non leve ad virtutem incitamentum est, Majorum res præclare gestas audire, eorumque imagines inspicere. Verùm vana est hæc gloria, nisi sit cum virtute conjuncta. Seneca Romanæ Sapientiæ exemplum ait: Animus facit Nobilem, cuius quacunque conditione supra fortunam bene surgere, *epist. 44*. Et Boëtius: *Hominum hinc mines; mentium, virtutis genus est*. Vera Nobilitas à virtutibus orta est, quæ si absque

frustra jactantur cristatæ galeæ , & stantes
in curribus Æmiliani :

Non census, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas Magnos, Ingenuosq; facit.

Et alius :

Nobilitas sola est , atque unica virtus.

Nobilitas virtute carens, quid aliud est, quàm
Truncus compluribus trophæis onustus, cui
subscribas: *Alienis spolijs.* Apud veteres Qui-
rites dicebantur *Nobilitatem in astragaljs ha-
bere,* qui pro Nobilitatis Insigni auream lunu-
lam in calceis, plumbum in capite gestabant.

Rectè cecinit ille :

Et genus, & proavos, & quæ nõ fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto.

Aliena laudat, qui genus suum laudat : cui
possit illud obijci,

Feceris ipse aliquid, propter quod Nobilis
esses.

Nihilominus in felicitate Fortunæ ponendū,
claris Majorum imaginibus illustrem esse:
posse ostendere hastas, vexilla, phaleras, ma-
nubias de hoste reportatas: posse proferre In-
signia, clypeos, adoreas, fortitudinis præmia:
posse spectare in tesseris gentilitijs leones, ur-
sos, apros, tigres, struthiones, aquilas, mili-
tariis virtutis argumenta ac symbola. Salomon

laudaturus terram, felicitatem ejus à Nobilitate Regis ducit, Eccl. 10. 17. *Beata terra cujus rex nobilis est.* Ex hoc loco colligitur cum Bartolo Jurisconsulti privilegium nobilitatis, ut ex ea potius, quàm ex plebeijs familiaribus assumantur ad honores, & dignitates magistratus, & splendida urbium ac provinciarum munia. Quin & Plato in Alcibiade: Constantaneum est, inquit, meliores esse naturas nobili genere, quàm in ignobili, ac necessarium est, ut bene nati, si bene educantur, ita virtutum ad virtutem perveniant. Et in proverbij ejusdem Regis, encomium & ornamentum laudatissimæ matronæ ponitur, quod *Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum Senatoribus terræ.* Prov. 31. Apud Hebræos namque tribunalia & Confessus Judicum in ipsas portis, in aditu civitatis constituebantur, ut facilis esset ad ipsos accessus. Debentur igitur præcipui honores Nobilitati, si, quod Plato dixit, *bene educetur*; debentur torques & annuli aurei, si illis pro gemmis sit insensata modestia, comitas, humanitas; hinc amor & reverentia; nihil odiosius fastu & tumore. Jubeat moderatè de se sentire Nobilitatis origo, quæ solet plerumque esse tenuis, ut maximè *flumina fonte cadunt modico.* Procerissimè arbo-

à Nob arbores olim *virga fuerunt* ; & Imagines
 Gentiliorum Insignium non rarò sunt ridi-
 culæ , ut olim *Silenorum* , diversis coloribus
 expictæ , ore monstrosæ , auritis capitum te-
 gumentis , morionum clavis armatæ , anima-
 lium cornua & ungulas exhibentes. Ex hi-
 storijs scimus, Agathoclem Siciliae Regem
 fuisse figulum, Justinum Romanorum Impe-
 ratorem subulcum, Tamerlanem pastorem,
 Saulem Hebræis imperantem ab asinis ad co-
 ronam, Davidem à pera & pedo pastoritio ad
 sceptrum ascendisse. Quapropter nemo se ve-
 tustis avorum ceris, & prisco stemmate ja-
 cter, aut novitios Nobilitatis titulos asper-
 necur; nam & *Novi* possunt perennare, & *An-
 tiqui* desinere. Iphicrati Atheniensium Duci
 cum quidam generis obscuritatem obijceret
 (nã patre sutore natus erat) respondit : *Meum
 genus à me habet originem, tuum verò in te
 desijt.* Idem fertur M. Tullius æmulis suis
 dixisse, & gloriatum, *se majoribus suis virtu-
 te praluxisse.* Poculum hic aureum, teste Plu-
 tarcho, Dijs dedicavit, prænomen, noménque
 suum litteris inscripsit, cognomen verò cice-
 re cælato indicavit. Ita Lentuli à lente, Fa-
 bij à fabis; Asinnij, Porcij, Corvini, &
 innumera alia à rure & silvis translata in il-
 lustres

Iustres pinnacothecas nomina. Quæ cetera
 ita sint, ne spernat nobilior sanguis
 pularem, neque lauri & hederæ, doctorum
 præmia frontium, excludantur ab imaginibus
 torquatis; generosorum etiam stemmatibus
 tum frontes rarò illimes fluunt, & ingeniorum
 ac sapientiæ rivi nihil facis de natalium
 vilitate trahunt. Tantò ergo ob insolentiam
 & jactantiam culpabilior Camillus, quanto
 laudabilior ob modestiam & temporationem
 Cajus. Tuum erit, utrumque pristinam
 amicitiam recomponere, & *Camillo natalium
 nobilitatē Litteratam*, Camillo *natalium
 & avitam* asserere. Vale, & hanc mentem
 eâ, qua scripsi, limitatione & explicatione
 accipe.

XXXIII.

ERNESTO ALITHINO
 Salutem.

Imago hominis pseudopolitici.

Quæris ex me per epistolam, quid sit,
 cur, cum *Politica sit Scientia Civilis*,
 & πολιτεία, Status Civitatis seu Regimen Ci-
 vile, cujus finis juxta Aristotelem est, felicitas

citer vivere ; & *Politicus* appelletur, qui cal-
 let artem rectè administrandi remp. & vi-
 vit secundùm leges & ordinem *societatis hu-*
manæ, cur, inquis, hoc tempore passim *Pol-*
itici malè audiant, &, tanquam everfores
 societatis ac conversationis humanæ, pluri-
 morum linguis ac calamis flagellentur? Vox
 ipsa *Politicus*, jam eò infamiæ devenit, ut
Politicum aliquem vocari, reputetur pro vi-
 tuperio, & nihil differat à pseudopolitico,
 qui nunc Politici nomen habet. Respon-
 deo ad hanc quæstionem, idem evenire vo-
 ci *Politicus*, quod contigit vocabulo *Tyran-*
nus, qui olim significabat *Regem*. Teste Vir-
 gilio 7. *Æneidos* :

Pars mihi pacis erit, dextrâ tetigisse tyranni.

Postea nomen hoc ad illos restrictum est, qui
 insolenter, & pro animi libidine domina-
 bantur ; & *tyrannicè* imperare, erat crude-
 liter & violenter imperio abuti. Ita secun-
 dùm Aristotelem, Tullium, & alios Scri-
 ptores Ethicos, *Politicam* esse, in laude po-
 nebatur, pro Cive bono, & æqui bonique
 publici observante : postea propter malos
 mores, & rationem infidam ac dolosam a-
 gendi loquendique, translata est hæc appel-
 latio ad homines vafros, versipelles, versu-
 tos,

tos, bilingues, & ad os alijs sublinendos
 exercitatos, qui sub palliolo politico, &
 legantiâ gypsatâ volunt videri, candidè &
 cerè promere sensa animi, & bono publico
 privatoque amicorum consulere, cum
 terea omnia per fucum & fallaciam fingunt
 faciant, cogitent, dicant: officiorum illorum
 sunt largissimi, quæ nihil habent in
 pendij: salutant blandè, laudant affatè
 promittunt splendidè, nihil præstant: vultum
 tum ad quemlibet actum fabulæ componunt;
 ad lucrum suum unicè intenti. Horum
 Magistram, ajunt, fuisse Nicolaum Machiavellum,
 Scribam Florentium, cuius inter alia dictamina
 etiam hæc sunt: *altum fastigium ascendere, & insignes
 quos progressus facere velis, ars quaedam de-
 cipiendi tibi necessaria est.*

In magna felicitate id æquius, quod validius.

Quod civibus te tenere invitis, scias.

Strictus tuetur ensis. Senec. in Hercules
 furente.

*Quidquid valde utile est, etiam honestum
 censendum.*

*Quos non potes jure, per calumniam evertere,
 Prudentis est, scire, alios naso suspendere.*

*Sua retinere, privata domus est; de alienis
Certare, regia laudis. Tacit.*

*Aliud loqui, aliud sentire, Politicum existimatur, & quæ sunt horum similia sexcenta. O pestes! ô larvæ societatis humanæ! quæ per hos homines Politicos è medio tollitur, & Jus omne, Verúmque profligatur: aliud stantes, aliud sedentes loquuntur; nõnant callidè, in suum commodum servire scenæ & tempori, omnique vento velum obvertere: foris mentiuntur ovem, intus gestant vulpem! Rota figuli, ut cum Plauto loquar, non est tam versabilis, quàm versuti isti in omnes astutias circumaguntur; cum coruis crocitant, cum columbis pipiunt, cum luscinijs cantant. Vidistine aliquando imaginem, quam vocant *striatam*, hoc est, ex varijs tabellis, tanquam strijs plicatilem; hæc alia atque alia contuenti apparet; nam si à dextris eam aspicias, Regem refert, à sinistris bubulcum, à dextris juvenem formosum, à sinistris foedum cacodæmonem, à dextris leonem, à sinistris simium; prout te verteris & stationem mutaris, mutabitur effigies, curioso oculorum ludibrio. Habes hîc expressam iconem falsi *Politici*, Proteum vel Vertumnum dixeris;*

ris;

ris; ita in omnes formas convertitur. & in
 lypus pisciculus saxorum, quibus se admittio
 verit, colores refert; chamæleon quocumque mo
 animalculum omnes imitatur colores, pro ludu
 ter *album*. Hic est genius pseudopoliticus, va r
 delectatur officijs, fallacijs, vafra mentu altut
 placent omnes colores, solus candor disp puer
 cet; sub blandis verborum officijs late ador
 fraudes, doli, insidiæ; sermone gaudet ma
 plexo, & in varium sensum explicando, cipe
 instar anguillæ teneri non queat. Verum nem
 rectè monet Siracides, *Cor ingrediens duc* Et C
vias, non habebit successus. c. 3. v. 28. verb
 his, S. Bernardus serm. 61. *Hypocrita osti mur*
sunt habitu, astu vulpes, actu & crudelitate duxi
te lupi: hi sunt, qui boni videri, non esse Pute
mali non videri, sed esse volunt. Malum disse
videri timent, ne parùm sint mali; etenim cum
minùs semper malitia palam nocuit; ne dict
unquam bonus, nisi simulatione boni depre lem
ptus est. Verùm labia hæc dolosa sæpe ce succ
 rent successu, & fraudulenta astutia in au
 torem suum recidit juxta Salomonem Prov. licio
 26. v. 27. *Qui fodit, foveam, incidet in cep*
eam. Nam labijs suis intelligitur inimicus, sale
cus, cùm in corde tractaverit dolos. Ibidem to
 v. 24. *Proditur enim suâ ipsius loquelâ* lu
 & im-

& implicatur reti, quod alteri paravit. Fictio & simulatio sunt nivi vernæ similes, mox ad solis radios diffluenti; à verbis abdundunt facta, fallaciam histrionis detegit larva resecta. Sic elusa est vulpina Herodis astutia: *Ite, & interrogate diligenter de puero, ut & ego veniens adorem eum.* Hæm adoratorem! sub ovillis exuvijs lupum, qui mactare cupit & devorare. Arabici Principes reversi sunt per aliam viam in regionem suam; frustratus vano captator hiatu. Et Cain ille primus parricida, cum blandis verbis ductâisset Abelem in agros, *Egrediamur foras*, fratrem velut agnum lanius duxit ad macellum, & insontem jugulavit. Putes successisse dolos, simulationi respondisse exitum? Neutiquam. Terra clamavit, cum muta jaceret innocentia; præsens vindicta insecuta est latronem, perpetuo tremore artuum & pavore conscientie crudelem fallaciam luit; nec enim homo perfidus sicca morte ad inferos descendit. Neque felicior fuit Joabus, Davidis Regis militie Princeps, qui Amasam belli Ducem à parte Absalonis humanissime salutavit, etiam libato osculo, cum dicto; *Salve mi frater!* salutem auribus ingessit, pugionem visceribus

P im-

immerfit; postea ad aram ipsam trucidatus, poenas dedit sanguinis per dolosam simulationem effusi. 3. Reg. Usque ad eò violatio fidei nulli diu felix fuit. Et licet esset; quod indignius, turpius, ingenuo homini detestabilius, quàm nomen veracis perdere: et testimonia, promissa, pacta, conventa, iuramenta suspecta haberi? Salomon Prov. 14. *Vir, ait, versutus odiosus est.* Semel fallenti non facile iterum creditur; videtur quidem in exuvijs leoninis incedere, sed sutâ tamen caudâ vulpinâ prodit simulationem. O quantò laudabilior veterum Germanorum simplicitas! Quis eorum -- *Non fugeret, si nunc hæc monstra videret.* Juvenalis.

Quid enim monstrosius, quàm pectus ex vulpe, simio, colubro compositum, & lingua ex fallacijs & fraudibus consuta: etenim si *Fides* fundamentum est societatis humanæ, quis non videt, eo concusso aut suffocato, pariter justitiam, & privatum publicumque bonum funditus perire, omnemque inter mortales commercium non modò labefactari, sed everti? nam si Ratio, lumen & dux hominis, in tenebras & errorem inducatur, quid aliud restat, quàm perturbatio?

cidatio, confusio, & humanæ mentis eversio:
 sequuntur inde amicitiarum dissolutio, offi-
 ciorum perplexitas, æqui bonique ignoran-
 tia, uno verbo, chaos immensum omnia in-
 voluit; sic terrarum orbis nosocomium
 glaucomate laborantium; sic receptaculum
 stupiditæ & cæcitate captorum, ad lucem
 aspirantium. Minatur Siracides his *Ratio-*
nis subversoribus: Va duplici corde, & la-
bijs scelestis, c. 2. ad Græcos & Pænos cum
 his pestibus. Germana fides olim per omnes
 mundi plagas celebrabatur, sinceritas apud
 cunctas gentes prædicabatur, idemque erat,
 Germanum esse, atque virum fraudis & do-
 li ignarum, cui plus injurato crederes, quàm
 jurantibus alijs aliarum terrarum populis.
 Factis jurabant, non verbis: juxta illam E-
 vangelij regulam, *Est Est, Non Non*, omnia
 sua dicta & conventa metiebantur; quid-
 quid affirmabant aut negabant, promitte-
 bant aut condicebant, ratum erat ac fixum.
 Stipulata manus locum omnium tabularum
 & sigillorum explebat. Viderint ergo no-
 stri temporis *Politici*, quomodo has Majo-
 rum suorum laudes, & patrium nomen tuean-
 tur; quàm scelestè deserant vestigia Majo-
 rum, qui propter opimiores spes violari jus

& jusjurandum posse putant : pueros talia
ajunt, viros juramento fallendos. O m
res! ô tempora! exclamet hic aliquis
Tullio. Verè de nostra ætate Politi
Plautus :

*Qui cavet, ne decipiatur, vix cavet, cum
cavet,*

*Etiam cum cavisse ratus est, sæpius ca
tor captus est.*

Atque hæc ex occasione propositæ quæstionis
solidiora ab ijs pete, qui nervosius & dilige
tius discutunt. Finem facio epistolæ cum
versiculis antiquæ simplicitatis, in nostrat
men tempora vibratæ veritatis :

Annis mille jam peractis,

Fides nulla est in factis,

Mel in ore, verba lactis,

Fel in corde, fraus in pactis.

Vale, & votum ex Venusino Vate de ar
Poëtica accipe :

*Nunquam te fallant animi sub vulpe lo
quentes.*

XXXIV.

URSINO BELLOFONTIO

De

Agape hortensi.

Inter honestas & ingenuas animorum non minus, quàm corporum relaxationes, merito numerantur *Amicorum Epulæ*, de quibus Clemens Alexandrinus *Pædag.* lib. 2. testatur, priscis non tantùm ethnicis, sed primis etiam Christianis *ἀγάπας*, tanquam mutuae inter homines charitatis, tum *symbòla*, tum etiam *vincula*, fuisse nuncupata. Plutarchus præfatione lib. 4. *Sympos.* Quemadmodum forum, inquit, negotiorum causâ, ita convivia ad conciliandos animos accedimus. DEUS ipse, cum Hebræorum populo leges & instituta præscriberet, eos, postquam Sacris operati fuerint, jubebat hilaritati epularum indulgere. Deuteron. 26. *Adoratò Dominò DEO tuò, epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus DEUS dederit tibi.* Et Ecclesiastesc. 9. *Vade, comede in letitia panem tuum, quia DEO placent opera tua.*

P 3

tua.

tua. Per panem solet S. Scriptura quocumque
 bet genus ciborum intelligere; licet utitur
 convivali gentio in læticia & hilaritate, cum
 in amicorum discubitu animus simul & cor
 pus pascitur; secus, esset bruta voluptas
 delectatio in solo palato quareretur. Quod
 cherrima causa lætandi est, quia DEO
 cent opera tua; est enim *secura mens*, quæ
 iuge convivium, Prov. 15. securitas
 consistit in integritate vitæ, & vacatione
 culpis; neque verò potest, etiam inter
 mantentes cyathos, & oneratas ferculis men-
 latus esse, quem surdo verberare cædit occu-
 tum scelus. De Damocle Dionysij Sa-
 liæ Regis assentatore narrat Tullius his
 re verbis; cum is Dionysij copias, opum
 majestatem, dominatum commemoraret
 prædicaret, negaretque quemquam homi-
 num illo beatiorem fuisse, jussit Rex Damo-
 clem, ut ipsius fortunam experiretur, man-
 sæ conquestissimis epulis instructæ assiden-
 derant unguenta, coronæ, incendebant
 odores, lectissimi ephebi ministrabant; ade-
 rant symphoniaci, nihil ut ad omnem læ-
 titiam desiderari posse videretur. In hoc me-
 dio apparatu gladius è lacunari, setâ equiva-
 appensus, cervicibus convivæ imminebat,

qui non tam fulgenti gladio, quàm conscientia criminum territus, ne manum quidem porrigebat in mensam: denique exoravit regem, ut abire liceret, quòd jam beatus esse nolle. Nempe neque beatus, neque hilaris esse potest, cui semper aliquis terror impendit. Id ipsum expressit Horat. lib. 3. Od. 1.

*Districtus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Sicula dapes
Dulcem elaborabunt saporem,
Non avium, citharæq; cantus.*

Sed ad epulas amicorum, non assentatorum, qualis Damocles fuit. Amicitia convivium fuit, quod Josephus prorex Ægypti instruxit fratribus suis, magnâ lætitiâ celebratum. Gen. 43. In grati & obstricti animi argumentum uterque Tobias epulum apposuit Raphaëli Angelo, sub humano schemate & viæ ducem, & mensæ familiarem se hospitem præbenti, Tob. 12. Hospitalitatem & liberalitatem suam declaravit Abrahamus, quando tres cœlestes Genios, specie juvenum, summa humanitate excepit, & officiosa charitate ijs inservivit, non secus, ac si gratiam, acciperet, non conferret. Gen. 18. Quid quòd Christus ipse non dedignatus est, cum

Zachæo, Matthæo, Simone, & alijs discipulis
 bere, & in charitatis tessera dapibus
 positis vesci. Cùm igitur dubium non sit
 amicitia, & benevolentia singularis sym-
 bolum & signum esse, si quis tempestivo
 frugali convivio adhibeatur, in eo
 quaestio versatur, quodnam sit illud epulum
 & quomodo comparatum esse debeat, ut la-
 des ferat jucundi & tempestivi convivii,
 quo nihil præter decorum vel fiat, vel dic-
 tur: pertinet enim ad Ethicam hæc discus-
 satio, in symposiacis veterum libris non pe-
 rùm agitata. Martialis libro 9. Epigram.
 ri cujusdam, nomine *Prisci*, gravis & doctus
 super hac re quaestionem inducit:

Quod optimum sit, disputat convivium

Facunda Prisci pagina,

Et multa dulci, multa sublimi refert,

Sed cuncta docto pectore.

Quod optimum sit, quaeritis convivium

In quod choraules non venit.

Id est aulædus seu tibicen, qui canendo
 stulâ aures obtundit convivantium, & ad
 choros ac tripudia invitat. Hoc enim ge-
 nus hominum ultro se solet inferre triclinijs
 & stridentis tibiae sonitu mercedulam capere,
 adeo ut olim etiam in funeribus canerent,

rent, & modulis tristibus conarentur ambitionosè provocare, in pectore quidem planctus, in ore verò ejulatus; quos Servator noster, filiam Archisynagogi excitaturus, ædibus excedere cum turba tumultuante jussit. Math. 9. Ego verò, si interroger, ecquod convivium sit optimum, respondebo:

In quod Xàgis triplex venit,

Tres scilicet *Gratia*, quæ à convivio ritè adornato abesse non debent. Primam ego statuo, *Convivatoris* seu *Invitatoris* Humanitatem; alteram, hospitis seu *Convivæ* Comitatem; tertiam, Decentiam! *Apparatûs*: quæ omnia tanquam in exemplari, ac speculo, in nupero convivio, in quo tecum, aliisque cum bonis amicis assedi, exhibita fuerunt. Harum trium *Gratiarum* munera non tantùm spectavimus, sed liberaliter degustavimus. Et quidem ad *Apparatum*, quod attinet, primò considerandus est *Locus*, cujus amænitas multùm recreat oculos, & in partem jucunditatis venit; hinc Poëta epulas laudaturus, canit:

... *nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacra.*

Hor. od. 1. lib. 1. & lib. 2. ode. 10.

P §

Cur

*Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pino jacentes sic temere
Potamus uncti?*

Erat verò locus convivantium prædium
urbanum, omnibus villæ delicijs abundans
situs ipse longè jucundissimus, hinc planus
& æquo pede adcundus, inde modicè se-
clivos erigens; ex una parte latè campos
agros prospiciens, ex alia hortum cultissi-
mum in conspectu habens; imminet per
colles virides arborum scenæ, & gratam um-
bram explicant; labuntur læto murmure in-
ter frondes limpidi rivuli, & in piscinam
truttis divitem se exonerant; ad radices
quoque collium uvida terra scaturientes
quas propinat, easque in varias figuras per
syphones propinat. In cæteris spectabilis
est Neptuni statua, tridente elemento cum
cumfluo imperans, & salientes undas cum
cum quaque aspergens; cum claritate aque
certat frigus, pretiùmque suū etiam sine ad-
mixtione vini facit. In ipso prædio sunt
diversæ cænationes, omnes picturis exorna-
tæ, quarum infima fornicatâ, & in solum
depressa, solem undique excludit; media am-
plum triclinium continet, utrinque fenestris
illustratum; tertia monti imposita, solem
&

& umbram jucundè temperat. In clivo montis inædificatum est sacellum cum Ara, Sacrificio Missæ sacratâ ; parietes sunt arborum corticibus in speciem *eremitorij* (ut vocant) vestiti. Quid multis ? locus ipse Gratiarum sedes est. Jam de *Apparatu* mensario, escario, potorio quid dicam ? supellex lauta, & vel probissimo stanno, vel argento polita ; cibus nihil mundius, excoctius, sapidus ; vinum primæ notæ : Jupiter certè & Mercurius, si, ut olim, personati vellent terras visere, hîc pro dignitate sua diversorium invenirent. Materfamilias, matrona honestissima, artis coquinariæ imprimis perita, ipsamet sedulò & industriè culinæ ministeria explet ; appetitum huc illuc distrahit, ut inopem in copia faciat. Omnia tamen ciborum condimenta superat morum ejus suavitas, bonique super omnia vultus. Jam Paterfamilias, Instructor, arbiter, & Rector convivij (Græcis symposiarcha) quo studio, liberalitate, humanitate hospites excepit, quàm officiosè obviam processit, salutavit, introduxit, & nihil intermisit, quod primos aditus ornare posset. Postquam aqua (ex rosis eliquata) ex argenteo pollubro manibus lavandis affusa est, primum fuit, ut dapes

dapes in mensam inferrentur; exinde iuxta
 ordinem & dignitatem convivarum confectum
 est, nec morabatur carptor seu scissor
 instructus idoneo ad hoc cultro & fuscina
 scitè deartuare assa, lixa, tosta, domesticas
 ferinas carnes, & defectas portiones per co-
 bes dispositos distribuere, accuratè observan-
 ne quis discumbentium præteriretur; eadem
 cura adhibita, ut, si Lyæus in scypho aut ve-
 tro fundum spectaret, mox illa recenti li-
 quore replerentur. Illud in bibendo ad com-
 mendationem imitabile, quòd, ut in convi-
 vio Regis Persarum Assueri factum, *non erat
 qui nolentes cogeret ad bibendum*, Esthet.
 cap. 1. Circumibat quidem per manus *Cro-
 zer philothesium*; bibebatur in salutem Prin-
 cipum, & Amicorum, sed temperanter & so-
 briè, nam ut Siracides c. 31. *Exultatio ani-
 mæ & cordis, vinum moderatè potatum*.
 Id etiam ab ethnicis observatum; nam licet
 Græci, homines bibaces, in convivio, *majo-
 ribus poculis certarent*, ut inquit Tullius,
 Romani tamen sobrietatis amantes minu-
 tioribus cyathis vinum infundebant, quo-
 rum viginti quatuor duos sextarios Roma-
 nos, seu nostratam mensuram unam [*et
 Bayrische Maß*] conficiebant. Hos ad nu-
 merum

merum quidem exhauriebant, sed modestè,
nec madidè repetendum, Poëta teste:

-- *Bibunt cyathos numero totidem, quot*

Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili,

quæ septena numerantur.

Atque ut aures quoque pascerentur, voluptatem ijs asperfit Musica, non illa, quæ pluribus vocibus & instrumentis personat, sed, quæ sine fastidioso strepitu canora, biciniò non vocalior, ad modulos cymbali, fidibus æneis & manubriorum clavibus excitandos. Et ne hic quoque satietas offenderet, per intervalla repetebantur eruditi & jucundi sermones, nihil omittente *domino* convivij, quod ad hilarandos hospites facere posset. Inter hæc rusticâ quoque voluptate tenebat aures *Panis* pastoritia fistula, quam per ramos arborum liquida cantantium volucrum guttura intersonabant, nec ingrato balatu oves, mugitu boves, glocitatione gallinæ, pipiendo columbæ, hinniendo equorum manni distinguebant: cur enim ruri abesset hæc oblectatio? Satis ubi indultum geniali epulo, mensæque remotæ, is, qui vocavit, pro sua humanitate gratias egit hospitibus quòd frui licuerit talium virorum præsentia, aspectu, colloquio, familiaritate: excusare officiosè inferiora conviviarum

varum

varum meritis obsequia, conditionem apparatus (quanquam lectissimi) tenuare, facultatem non voluntatem defuisse, exquisitiorem apponendi; hospites vicissim gratias referre, laudare liberalitatem, præstantiam ciborum ac potûs commendare, devinctos se proficere ad paria officia reponenda; quas inter verborum ceremonias, & civilitatem, discessum est, prius libato haustu, in honorem S. Joannis Evangelistæ consecrato, nemine non illud Siracidis dictum huc applicante: *Splendidum cor* (Modi imperatoris hujus) & *bonum in epulis est; epulæ enim ejus diligenter fiunt.* Eccl. 30. 27. Cor splendidum vocatur hilare & liberale: epulæ lætæ, jucundæ, honestæ, lautæ sine sorditie & intempestivâ parsimoniâ, quam tenacitatem fugillat in Mancino Convivatore avaro lib. 1. Epigrammaticus

Bis tibi viceni fuimus, Mancine, vocati,

Et positum est nobis nil herè præter aprum.

Nudus aper, sed & hic minimus, qualisque necari

A non armato pumilione potest.

Putâ fuisse aprum parvum, exilem, adipis & arvinæ expertem, quadraginta convivis appositum, gulæ potiùs irritamentum, quàm propitiatione. In hos Eucliones convenit adagium

ex eodem Poëta sumptum: *συνα μέρησιν, ficos*
dividit, nempe eas in partes secat, ut pluri-
 bus distribuat.

Ab Invitato ad Invitados veniamus.

Eos Modimperator cum magno delectu ad-
 hibuit, diligentérque attendit, ne inæquali-
 tas conditionis & morum aliquid simultatis,
 aut æmulationis pareret; pares enim jucun-
 dè congregantur cum paribus; prima fami-
 liaritatis conciliatio ab æqualitate proficisci-
 tur; similis gaudet simili. Nam quæ delecta-
 tio, si philomelæ affideat graculus, & anser
 strepat inter olores? Quid homines morosi,
 tetrici, austeri, difficiles, inter affabiles, comes,
 candidos, & qui plusculum aliquando hilari-
 tati permittunt? qui pro tempore & loco
 sciunt cum Xenocrate litare Gratijs, & seria
 liberalibus jocis temperare. Absit à convivij
 Stoicus rigor, in quibus pro condimento asper-
 guntur ingenui & sinceri sales; moderatè ta-
 men, ne acrimonia piperis saporem evertat.
 Hic adversùs importunos Catones locum ha-
 bet illud Martialis:

Quisquis plus justò non sapit, ille sapit.

lib. 14. Epig.

Macrobius libro 7. ait, sic apud mensem phi-
 losophandum est, ut crateres liquoris ad læ-
 titiam

titiam nati adhibeantur, non modò Nym-
pharum, sed Musarum quoque admittionem
temperentur. Provida ergò cura Receptorum
convivij fuit, nôsse, qui sint sociandi. Idem
olim Chilon Philosophus apud Plutarchum
Convivio, observavit, qui ad cœnam non
antè condixit, quàm nôset convivarum nu-
mina; dicebat enim, quibuscum necesse esset
unà navigare, aut militare, eorum etiam
molesto comitatu ac contubernio utendum
esse: ultro autem qualibuscunque se admi-
cere convivis, non esse sani hominis. Quod
quoque Lex convivij observatè curavit, ut
numerus invitatorum justò major esset. M. Terentius
Varro censuit, convivas inter Grecarum & Musarum
numerum oportere consistere, ne aut plures sint novem,
aut pauciores tribus; plerumque namque accidit, ut in
frequentia epulantium aliquid jurgij, tumultus,
aut discordiæ oriatur: deinde ob multitudinem
hospitum compressius sedendum esse non citra
gravem molestiam. Horatius idem queritur epist. 1.

*Sed nimis arcta premunt olida convivia
capra.*

Et vulgò tritum:

Dimidium pastus, qui bene sedit, habet.

Præ-

Præterea, non satis tutum est inter multos, ne sint, qui *dicta foras eliminant*; ne festivi lepores & ingenui sales in scommata & dictoria abeant; ne obrestationes, suspensiones, captiones verborum cum poculis per mensam ambulent; ne tendiculæ ponantur germano candori & sinceritati, unde Mart. l. 1. ep. 25.

Μισῶ μνήμονα συμποτῖν.

Odi memorem compotorem.

Insuper, ubi multi convivio intersunt, facile invitationibus & propinationibus accenduntur linguæ & animi, ut dissonus clamor exurgat, & triclinium migret in forum, confusa loquacitas obturbet capita, cerebrumque evertat:

Fecundi calices, quem non fecere disertum?

Accedit, quod post verba parum sobria invalescat certamen potantium, & alter alterum lacessat ad vitream pugnam. Horatius:

*At, ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centauræa monet cū Lapithis rixa, super mero
Debellata.*

Idipsum jam antè cavendum dixit Siracides c. 31. v. 40. *Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera.* Audaciam enim parit ebrietas, inde præcipitantia mentis, & calor sanguinis

Q

guinis

guinis è vino effervescentis, unde imprudentia, offendicula, rixæ, vulnera, cædes. Propterea Salomon in Proverbijs cap. 15. v. 17. *Melius est, vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio.* Sæpius est, majorisque voluptatis & jucunditatis excipi oleribus & frugali cænula cum charitate, amicitia, benevolentia, quàm magnifico apparatu vitulorum & epularum cum periculo dissensionis, contentionis, discordiæ. In doloso convivio expertus est Amnon fraternalia odia; ab Absalone trucidatus, ad inferos ebrius descendit. Nihil talium turbarum in nostro convivio, tum quia ij, qui erant invitati, numerum non exceſſerunt, tum quia erant sobrietate & virtute commendati; quales requirit Ecclesiasticus c. 9. v. 22. *Viri justi sint tibi conviva.* Probitas, sapientia, morum facilitas conciliet tibi amicos, quos ad epulas invitatos cupis; qui peregrinas lautitias non affectent, aut siquid minus ad stomachum, non corrugent nares, & censorio supercilio prodant delicatam gulam. Nostri convivii eadem modestia, quâ accesserunt, recedebant, & collaudatis, quod supra memini, heri, heræ, & famulantium officijs ac obsequijs, relicto ijs honorario argento, post repetitas gratias

gratias domum concesserunt, saturi quidem,
sed non graves dapibus. ad Aristotelis mentē,
qui dicebat, *convivam neque sitibundum,*
neque temulentum debere è convivio abire.
Ignosce, si prolixior fui in prolixa liberalita-
te, & beneficentiâ nostri Convivatoris prædi-
candâ. Exemplum habeo in Plinio, qui lib. 2.
epist. *villam Laurentinam* pluribus descripsit
& laudavit. Neque argumentum de convi-
vijs fuit excludendum ab *Ethica Epistolari,*
cum & Salomon in *Proverbiis,* & Siracides
in *Ecclesiastico,* multis persequantur præcepta,
quæ ad conversationem convivalem spe-
ctant. Vale, & hospitatori nostro, quas ego
non possum, tu redde vices.

XXXV.

ADOLPHO TURIONO

*Cur magnorum virorum filij non raro sint
degeneres.*

Convenerant nuper amici quidam nostri,
quorum consuetudine ob eruditionem
cum primis delectamur, in Museo Cornelij
Fulci, viri probi & sapientis: aderam ego quo-
que; te, quò minùs interesses, negotia distine-
bant

Q 2

bant

bant publica. Ibi, pro more inter nos usitato
erotéma, seu quæstio Academica, proposita
disceptationi, eccur non infrequenter fiat, ut
virorum præstantium filij à paterna virtute
ac pietate degenerent; matrum verò vestigiis
quandocunque impressis, tenaciùs insistant,
quàm patres vellent. Observatum à scripto-
ribus, ex probò patre sæpius improbos pro-
re filios, & probos etiam ex improbo; vix
men unquam ex matre moribus corruptam
prolem existere incorruptam. Dignum tibi
ma disputatione; à qua cum te curæ forensis
abstraxerint, petis pro amicitia nostra, ut
hoc obsequij tibi præstem, & quæ fufius dis-
sputata sunt, in compendium contracta, res-
cum per epistolam communicem. Quia sum-
li officiorum genere dudum me obligasti, non
potui huic tuo desiderio deesse; perscripsi
quæ memoriæ hæserunt, succinctè tamen,
ne novam disputationem ordiri velle videat.
Exordium dissertationis hoc fuit. Constare
Veterum scriptis, præstantium virorum filios
multum à progenitorum moribus deflectisse.
Ejus rei inter alios gravem testem esse Aelianum
Spartianum, qui in Severo Cæsare multa
exemplis declarat, quasique fato quodam ac-
cidisse affirmat, ut viri, seu litteris, seu for-
na
libe
ma
abf
a
A
Et
pat
è p
fili
stic
pos
con
&
ne
pa
tu
Re
m
de
vi
pi
ni
vi
ge
pe
m

na indulgentiâ insignes, aut nullos omnino
liberos habuerint, aut tales reliquerint, ut
magis ex usu rerum humanarum fuerit, illos
absque liberis decedere. Unde adagium fluxit:

ἀνδρῶν ἠρώων τέκνα πῆματα.

Heroum filij noxæ.

Et vulgato dicterio fertur: ex sapientissimis
patribus fatuos propagari liberos. Exemplum
è plurimis est Salomonis sapientissimi Regis
filius stultissimus Roboamus, de quo Ecclesia-
sticus c. 47. v. 27. *Et dereliquit (Salomon)
post se de semine suo gentis stultitiam.* Non
contentus fuit Sacer Scriptor, eum stolidum
& vecordé appellare, sed ipsius stultitiæ nomi-
ne insigniuit. Quid ipse Salomon? an non
parentem habuit Davidem, virum omni vir-
tute ornatum? filius qualis? docet liber 3.
Reg. c. 11. *Depravatum est cor Salomonis per
mulieres, ut sequeretur Deos alienos.* De eo-
dem Siracides c. 47. *Dedisti maculam in glo-
ria tua, & profanasti semen tuum:* quid tur-
pius, quid probrosius? adeò descendit à pater-
nis laudibus Salomon, ut macula familiæ Da-
vidicæ & summum dedecus esset. Inter de-
generantium exempla, in SS. litteris etiam
ponuntur Samuelis filij, pessima parentis opti-
mi propago. Quid, quòd primus pater, è pa-

Q 3

radiso

radiso trahens originem, filium habuit per
emptorem fratris, & nobilissimum sangui-
nem parricidali manu fundentem. In con-
contrarium ex scelerato parente natus est
optimus filius, Ezechias ex Achaz. Sed haec
quoque matris pietas correxit patris impietatem;
Ezechias, quod bonus esset, parenti
suae debuit, *Abi* nomine, quae filia Zachariae
Martyris 4. Reg. 18. neptis Pontificis Jo-
dae, viri integerrimi. Sed ad cardinem dis-
putationis, qui in eo vertitur, ut explicetur,
quare non perinde probitas est paterno sangui-
ne, quam materno fluat lacte: Diversae
opinionis sunt in medium adductae: erat, qui
hanc matrum in liberos morum transfuse-
nem putaret adscribendam lacti, quod illa
suis ex uberibus infanti propinat; cum hoc
non corporis modo vitia, sed etiam animi im-
bibiti; imbibita haerere pertinaciter, nec facili-
ter aboleri posse liquorem, huic testis recens
infusum. Aqua fatorem redolet sulphuris,
per cujus venas transit: & quoniam nata
in fontibus & fluvijis tam mirabiliter opera-
tur, ut quaedam aquae candorem, aliae nigro-
rem inducant; quaedam bibentes effeminent,
quaedam fastidium vini adferant, & pravae
cupiditates sedent; quaedam hebetudinem cre-
ant.

ent, aliæ ingenium acuant; cur non perinde ex rore matris lacteo diversi effectus dimanent? ita ut quidam ex uberibus penduli sobrietatem inde sugant, alij vinolentiam; quidam iracundiæ, alij libidinis semina inde sibi fluxisse, serò experiantur: quis non Reipublicæ vel mala, vel bona in primos infantum suæctus referat? Dion Græcus l. 2. crudelitatem Caligulæ imputat nutrici ejus, quæ papillas sanguine illinere solebat, unde ipse in tantam ferociam evasit, ut jam adultus sanguinem è Cæsarium cadaveribus stillantem avidè lingeret, optaretque unam cervicem populo Romano esse, quam unico ictu demeteret. Agrippina Neronis mater partum edidit suis libidinibus parem. Antoninus Caracalla Imp. quamvis savissimus, non legitur, magnum Christianis negotium facessivisse; causam putat Baronius ad annum 217. quòd è nutrice Christiana lac suxerit. Tantum in utramque partem refert, quibus è papillis biberit infans. Tartari, ut infantes suos pugnaces reddant, eos lacte canino alunt. Achilles, quòd habuerit stomachum cedere nescium, causa fuit educatio, nam Chiron Centaurus ejus altor, dicitur, eum loco lactis leonum & aprorum visceribus pavisse. Tiberius

rius Cæsar, ob bibacitatem *Biberius* dictor
 porandi consuetudinem ex ebriola nutritio
 traxit. Illud ridiculum, quod vir quidam
 religiosus & gravis in Hispania, scribitur, pe
 motis arbitris in morem capreae saltitasse
 ejusque rei causam fuisse, quod lacte caprina
 nutritus esset. Unde constat, quid possit
 foetum materni lactis humor. Pro confirma
 tione, ab hædis similitudo adducitur, qui
 ovium lacte alantur, pili tenuiores ijs gignun
 tur, & agnis, lacte caprino pastis, duriores
 villi crescunt. Ex quibus concludebatur, pe
 venibus, ambientibus sponfas, valde inque
 rendum esse, non tam, an illæ sint opulenti
 & pulchræ, quàm num sint castæ, honestæ
 virtute præditæ; nam etiam hæc verum est
 lud Jurisperit. *Partus sequitur ventrem*
 Plutarcho teste Spartani continentis fuerunt
 fortesque in bellis & laboribus, quia matres
 habebant viragines, quæ ex institutione
 curgi, continentia, laboribus, duritiei, can
 se, quàm proles assuefaciebant; unde quædam
 ex ijs exprobranti, *Vos Spartana sola vestri
 viris imperatis*, respondit, *quia sola vestri
 parimus*. Secus accidit apud illas gentes, ab
 vitiosa vel natura, vel institutio prolem cor
 rumpit; nam ut Juvenalis canit

Scilicet

Scilicet exspectes, ut tradat mater honestos
Atque alios mores, quàm quos habet.

Finierat hæc & plura *Sympertus* (nam sic vocabatur) qui in illo conventu primas dicendi habebat, cum *Faustinus*, rectè, inquit, disseruisti, *Symperte*, quòd malitiæ bonitatisque causam è lacte materno derivâsti: quòd verò etiam educationis memineris, meritò probatur à viris sapientibus, qui primæ institutioni sequentis habitum ætatis assignant; quæ cum à teneris unguiculis penes matres sit, quid ab illis rasæ tabulæ nõ imprimetur? quid non poterunt exempla, ex quotidiana consuetudine in oculos & aures ingesta? Ab exterioribus conijciamus interiora; nam si prima ætas motus, gestus, incessum, loquelam matrum in tenero corpusculo referat; quid non mentibus ipsis inscribetur? Primum fascinum in pusionem emittunt matres ex oculis nimium blandis & indulgentibus; benignior aspectus non semper est indicium benefici sideris, sed nocituri; crescit hinc paulatim licentia, roboratur petulantia, & adversus domesticos insolentia. Officium se credit fecisse mater, si puerulum ab ipsis cunabulis ad civiles quasdam elegantias instituit, virtutis autem culturam supra annos esse putat. Teste

Qs

Qatn.

Quintiliano, mollis educatio vires animi corporisque frangit; emasculantur molles viriles spiritus, sapèque, quos genitrix non enervat, nutriculę depravant. Hi primæ ætatis haustus tantò avidiùs imbibuntur, quanto tenerior est affectus feminarum, hujus mellis pincerna; matrum enim in prolem amor longè est vehementior, quàm patrum: cordatio laborum, quos illæ in pariendo nutriendo exantlârunt, omnia edulcat, cum sciant, à se diligi, quos sciunt esse suos; hoc quod non pari certitudine constat patri, hinc matris suus filiorum in genitricem amor, affectuum quoque & indolis major similitudo exiit. Ipsa severitas, quæ decet patrem, aliquid de tenetudine amoris reciproci decerpit. Intellexit hoc Seneca: *Nonne vides, inquit, quanto aliter matres indulgeant? patres excitari jubent liberos ad studia obeunda maturè; feriatis quoque diebus non patiuntur esse otiosos, & sudorem illis, interdum etiam lacrimas excutiunt. At matres fovere in sinu, continere in umbra volunt, nunquam flere, nunquam tristari, nunquam laborare. Libere quare bonis mala accidant.* Et hæc est perniciēs ac corruptela, quæ generosos animos infringit, nec sinit præclarum aliquid moliri.

Et quis ferat, pueros in gynæconitide educatos, tamdiu muliercularum consuetudine uti, ut in contubernium virorum serò emissi, agrè à mollibus ad duriora assuefieri queant? Achilles, ne ad bellum Trojanum proficisci cogeretur, habitu puellari à mâtre tectus, in gynæceo filiarum Lycomedis Regis aliquamdiu enutritus est. Ulysses, ut dolum detegeret, specie mercatoris merces quasdam mundi muliebris puellis regijs exposuit; istæ statim curiosos oculos in illa crepundia iniicere, armillas, specula, monilia manibus versare; Achilles contrà personatus, clypeos venales atrectare, cassides aptare capiti, vibrare enses, & lateri accommodare. Quo indicio marem se ostendit, & ad bella idoneum, id quod postea egregijs fatimoribus præstitit: agnosceres hinc *Heroum sanguinem*, secus faciunt multi, quos frustra speres, nomen & genus avitum propagaturos; in ipsa pueritia virtus elisa est; denique cum dedecore experitur familia, è generosis aquilis imbelles fuisse generatas columbas. Propone eis pectines & calamistros ad cincinnos crispandos; exhibe speculares orbis, ad vestes & ora contemplananda; annulos & chirothecas fimbriatas obijce; involabunt, libros conspuent, gladios horre-

horrebunt, ad ludos equestres totis arcibus
 contremiscent. Finierat hæc *Faustinus*
 cum *Castorius* coepit loqui, & degenerem
 liorum indolem patrum incuriæ ac negli-
 gentiæ imputare: ita enim ferè contingit,
 viri doctrinâ, consilio, virtute præstanti-
 negotijs publicis occupentur. Magnam
 eis vitæ & curarum partem exigunt Prin-
 cipes, Curia, Aula, lites forenses, legationes
 provinciarum & Reipublicæ administratio-
 nes, quibus abrepti vix temporis aliquid
 privatam filiorum curam reliquum habent
 negotiorum varietate & mole obruti, fastidi-
 secum referunt domum. Jam si etiam
 sub tectis non inveniunt quietem, & accedat
 uxorum querelæ, liberorum improbitas,
 famulantiùm negligentia & pervicacia, quæ
 hæc aliud sunt, quàm irritamenta impati-
 entia, iræ, exacerbationis animorum? Quis
 enim molestum est, post publica iudicia
 subsellia, privatum domi tribunal erigere,
 causas audire domesticas, reprehendere reos
 monere, minari, objurgare, plectere? hoc
 equidem est, in perpetuo quasi molendino
 cumagi, & vitæ nulla jucundiore parte fru-
 Quid ergo? removenda è conspectu tædii

rum causa, & molestum onus in aliquem pædagogum inclinandum; ei pignora committenda, ei vices Judicis & Patris imponendæ, ut suppleat munus educationis, & effrenem pueritiam in gyrum rationis ducat. Quid inde? jam vivunt extra metum parentis filij; jam petulantes hædi sub cura pastoris sunt; sed qualis? mercenarij: pecunias accipit, mores non corrigit; piget ipsum paulatim laboris, & quia herus sæpius stabulum invisit, ut videat, quàm nitidi, quàm bene curati equi; Museum, in quo delitescit cum discipulis pædonomus, tanti non facit, ut inspiciat: quid mirum, ex hac cultura non tam flores, quàm urticas enasci? Si oculus Domini saginat equum & bovem; quid fiet filijs, patris inspectione destitutis? Hæc & plura Castorius in neglectum paternæ curæ congerbat; quæ mihi, compendium disputationis pollicenti, conditio epistolæ & desiderij tui longiùs extendere non licet. Puto, me petitioni tuæ sic respondisse, ut pro tua sapientia facilè conijcias, quæ trium horarum spatio in hoc Exercitio Academico circumscripta fuerunt. Si præsens fuisses, credo, ruborem duxisses, cum audisses, etiam hodie viros insignes

signes existere, qui heroicum sanguinem Majoribus quasi hereditate quadam in se derivatum, strenuè propagârunt; quam laudem familiæ tuæ sine invidia tribuendam esse, quidam Disputatorum non obscure indicabat, me ultro favente, & encomium amplectente. Vale, & filios tuos, egregios adolescentes, perge ad amplas spes, & tuo genere dignas educare.

XXXVI.

LAMBERTO LUNOVIO

NOVO PATRIFAMILIAS

Regulas Oeconomicas.

ET si præcepta Ethica plus habent momenti & ponderis, quæ claris auctoribus sunt posteritati commendata, qualia continentur in Proverbijis Salomonis, & sententijs Siracidis; tamen ut magna sæpe sapientia tenui involvitur palliolo, & ex lignæo quoque tripode panduntur oracula, sic *Dicta* quædam *meliora* ex vulgi usu circumferri, & sapientum quoque commentarijs inferi videmus. Inter cætera adagia

ex communi sensu profecta, illud est, quod paulò post exponam, si prius gratulationem præmiserò, quâ conjugium recens initum, tibi feliciter & fortunatè evenire jussero, & auspiciatum Hymenæum cæptis favere secundis. Sponsam duxisti probam, pudicam, liberalis formæ, virtutis raræ; quâ quid in thalamos optatius inducere potuisses? Instruxisti domum necessaria supellectile, officium in Repub. nactus es honorificum & fructuosum. Sed quia non minoris est artis, possidenda parare, quàm possessa tueri, quaeris ex me, ut quando in recta administratione œconomix plurimùm est situm, ad opes tum pariendas, tum partas conservandas, quid tibi pro brevi in huncusum regulâ suggeram, ut industriè & cum incremento familiæ rationes tuas in eas, & numeros omnes boni patrisfamilias impleas. Si vellem te per præcepta Ethicæ Philosophiæ circumducere, non deessent libri integri, ex quibus tanquam fontibus haurires hoc genus Institutiones, & disceres, quibus artibus liceat honestè ad opes pervenire; sed quia non vacat tibi, novis matrimonij curis impedito, per longa præcepta ire, tribus verbis expediam, quod vulgè quidem sensu, sed non vulgari

gari veritate, indicatur: scilicet patrifamilias rem augere cupienti tria observanda esse: *Pocula, Loculos, Oculos*. Per *Pocula*, sobrietas, per *Loculos* parsimonia, per *Oculos* diligentia intelligitur. His tribus tu si rectè sciveris uti, promitto, Prosperitatem ipsam tuis tectis successuram, & dominum domus beaturam. In *poculis* attendendum ne quid immoderatè fiat, & cum *Lyxo* exauriantur opes, non augeantur; largitus vini usus, non mensas tantum, sed totas domos, fundos, & prædia evertit. Diogenes Philosophus conspicatus ædes hominis ebrii venū propositas, minimè dubitabam, inquit, quin hic homo, qui adeo se liberaliter ingurgitabat, tandem post crapulam etiam illum vomeret. Salomon monet, Prov. 23. *Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pingua, non ditabitur.* Exempla docent, eos qui symposijs delectantur, ad extremum premi inopiâ & egestate. Et hic est ille coluber, de quo idem Salomon Prov. 23. *Ne intuearis vinum quando flavescit: ingreditur blandè, sed in nervissimo mordebit, ut coluber.* Sera nimis est pœnitentia, quam relinquit evacuata crumena; morsus suos infigit, & pecunia

per Sæphos transfusa frustra quaritur in
capillis. Post lætitiã brevem apparent
combibonũ ora, velut horrida spectra, &
excruciantia corpus & animum tormenta,
qualia sunt, Inanitas marsupij, Perturbatio
in cerebro, Jurgium cum uxore, Jactura
temporis, Rei benè gerendæ neglecta occa-
sio, Fastidium laboris, Hebetudo mentis
in negotijs peragendis, Aculei conscientiæ,
Exactor debiti; de quo Poëta Satyricus Ju-
ven. sat. 6.

*Multos porrò vides, quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet expectare macelli.*

Neque solùm lanius terribilem visu formam
objicit; pistor quoque solutionem urget,
& imprimis œnopola truci vultu symbo-
lam reposcit. Quid inter hæc debitor? Op-
pignorando & vendendo paulatim domum
ipsam evacuat, & licet eam everrat scopis,
vix tamen teruntium invenit. Huc patrem-
familias deducunt pocula crebrius exhausta,
juxta antiquum versiculum:

Gutta cavat lapidẽ, non vi, sed sæpe cadendo:

Vina cavant Loculos, non vi, sed sæpe bibendo.

Gnavus & sobrius rei suæ curator sentit è
contrario, lucrum occulto fœnore sibi cresce-
re, & tacitis incrementis auctiores reddi for-
tunas.

R

tunas.

tunas. Et hæc de *Poculis*. In *Loculis* non minus ostendit prudentiam suam Oeconomus, & divitias, non tam multa accipere, quam rectè expendendo colligit; designat enim loculi frugalem parsimoniam, non sordidam tenacitatem, & strangulatam in avaricia pecuniæ funus, quale *Comicus* exagitat in *Euclione*, qui præcisos colligebat unguentum, & noctu obstringebat gulam, ne anima exiret; nam & huic timebat, ne pluvium exhalaret per somnum. Apage te curam hac turpi parcitate, quæ, inimica genio humano, defraudat etiam pecora dimento. Audi Lyricum:

Nullus argenti color est ---

Nisi temperato splendeat usu.

Tractandi manibus sunt nummi, & contem-
tu nitor argento addendus; secus aruge-
nabit, aut suffodietur à furibus. Parsimonia
virtus est, non stupida & ignava; non in
nummis, sed in utilitatem, in vitæ com-
moda, in honesti & decori rationem; non
minus abhorret sordes, quam vitat luxum;
non negligit necessaria, ad superflua se non
extendit; lautitias non affectat, desideria re-
stringit; indigentia est ei pro mensura, sed
liberali, & quæ avaram cupiditatem exclu-
dit;

dit; scit servare modum, & illud Horatia-
num tenere Lib. 1. serm. Sat. 1.

*Nescis, quid valeat nummus, quem praebeat
usum?*

*Panis ematur, olus, vini Sextarius: adde,
Quis humana sibi doleat natura negatis.*

Quasi diceret: scisne, quæ utilitas sit pecu-
niæ? ad quid nummi serviant? non ad lu-
xum, fastum, delicias, curiositates & nu-
gas; ut uxor vestibibus superbis incedat, ut
sumptuosè ædifices, hortos instruas, peregri-
nas aves in cavea alas, ignoti maris pisces
compares; sed ut ematur panis, ut provi-
deatur familiæ de necessario & honesto vi-
ctu; ut olera non excludantur è mensa; vi-
num apponatur, non in capacibus cirneis &
congijs, & decumanis scyphis, sed in mino-
ribus vasculis, seu cyathis, quorum deni
conficiunt sextarium, biboni uno tractu ex-
hauriendum; paratus ciborum non appetitu
gulæ, sed naturæ desiderijs metiendus. Ho-
rat. l. 2. Od. 16.

*Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
Nec leves somnos timor, aut Cupido
Sordidus aufert.*

Non opus est pretiosa suppellectili; non aba-

cis argento plenis ; non lancibus & patenti
 meliore de metallo factis ; satis sit tibi Calli-
 lum ex paterna hereditate relictum , & Jo-
 vi hospitali sacratum ; in hoc ciborum con-
 dimentum , & obsonia , & mensæ secundæ
 bellaria ac tragemata inferantur. *Be-*
est, cui DEUS obtulit, parcâ, quod satis est
manu. Hæc via ducit ad opes ; hæc parat
 opes. Magnum vectigal parsimonia, ait Tu-
 lius : sic additur nummus nummo ; sic lo-
 cus est carmini Ovid.

Contrahe de multis, grandis acervus erit.

Et Hesiodi :

Adde parū parvo, parvo superadde pusillum.

Fiet & hoc magnum, infelix pelletur egestas.

Et hæc de *Loculis*, ac moderandis expensis.

Jam ad *Oculos* quod attinet, constat, inter

symbolicas imagines *Oculum* censerî ;

enim signum *Vigilantia* & *Diligentia* ;

repræsentatur per leonem , apertis *Oculis*

dormientem ; hæc per hominem, tubò *oculorum*

cò propiora & remotiora inspectantem.

Enim boni & industrij patrisfamilias, *Vigilantem*

& *Diligentem* esse ; industriæ hæc

ret diligentia, diligentia vigilantiæ. Om-

niū heri est, crebrius intervifere tam dom-

sticos, quàm operas conductitias, an quilibet

que agat, quod debet, & quomodo: nam, ut communi verbo dicitur, *Oculus Domini est sagina equi*; inspiciendum, an jumentis ad onera ferenda, & pecoribus ad cultum destinatis obsipetur temporibus suis pabulum; an proficiant habitudine corporis animalia, sive domi, sive foris pasta. Eiusdem est numerare pecus, ne quod caput ex grege desideretur. Subtrahit oculum heri & heræ pastor ille, qui apud Virgilium, *eclogâ* 3. invitatus ad canendum, & pignus in certamine ponendum, cecinit:

*De grege non ausim quidquam deponere tecū:
Est mihi namq; domi pater, est injusta no-*
verca,

*Bisque die numerant ambo pecus, alter &
hados.*

Est enim non pauperis tantum, numerare pecus, sed industrij patrisfamilias, vigilantibus oculis in rem præsentem venire, & ad incrementa ac detrimenta sua oculatum esse. In domesticos quoque hic oculus arbiter erit; nū stans horis surgant, & cubitum eant; num otio & locordix se dedant; num perfunctorie, & levi, ut ajunt, brachio opera sua peragant. Quod in horologio est tinnulus monitor, quem *suscitabulum* vocant, hoc est

R 3

herilis

herilis oculus in domo, excitat cessatore
Huc facit Plautus in Rudente:

---- *vigilare decet hominem,
Qui vult sua tempore conficere officia:
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro
Et cum malo quiescunt.*

Imputet sibi sua damna paterfamilias, qui magis auribus habet fidem, quam oculis: quid effectum velit, mandat sibi. Id docet a pologus, quem bona tua cum venia narrare liceat; cum enim epistola sit sermo ab absentis ad absentem, sequitur, quidquid in sermone cadere potest, etiam in epistola cadere posse. Erat paterfamilias, qui rerum suarum minus satagens, & non nunquam obliuiscus, ardiculam gallinariam non obseruavit. Vulpes, stimulante gula, in popinam hanc clanculum perrepsit, & non solum convivam, sed lanionem & cocum egit, lautissimamque sibi paravit cenam, gallinas ad unam omnes iugulavit. Paterfamilias mane revisens ad gallinarium, mera invenit funera, non sine iracundo luctu: hinc cani gravissimè indignatus, ut custodi negligentissimo, plagis etiam multavit ignavum excubitorem. Canis accepta injuriâ factus audacior, & paterfamilias insultat.

tans : si tu, inquit, mi here, cui pullastros
& ova dant gallinæ, neglexisti ostium occlu-
dere, quid mirum, si ego, qui nihil commo-
di è gallinis capio, aliquantulum obdormie-
rim, & ita venientem vulpem non sense-
rim. Opportunè. Debit officium herus à
cane discere; negligentia patrisfamilias in
caput ipsius recidit; defuit oculus vigilans.
Si custodiam gallinarij servatam voluisset,
custodem ipsum visitare debuisset. Opor-
tet igitur oculeum esse patremfamilias, &
quasi quendam *Argum*, qui, tametsi cento-
culus, non satis tamen vigilavit, & cavit,
ne à Mercurio deciperetur. Quod dum mo-
neo, nolim in alteram partem peccari, ni-
mià erga domesticos diffidentiâ & suspicio-
ne, quæ non rarò est nequam, & minuit
alacritatem, dum putidiùs inquit in fideli-
tatem. Hæc tria ex Oeconomicis præcepta,
quia tibi ab ipsa virtute sunt insita, non in-
diges mea exhortatione; spero tamen, hanc
epistolam tantò tibi fore gratiorem, quantò
naturâ duce incitator es ad laudem, & didi-
cisti, sine stimulo ad honestissima quæq; pro-
currere, sobrièque, frugaliter, ac cum indus-
tria vigilantia vivere. Vale, &, quod his
litteris non tam tibi, quàm alijs in contra-

ria vitia nitentibus , persuadere contendere
 Crede, rei te familiaris in crementa haum
 ex poculis, gestare in loculis, conservare
 oculis.

XXXVII.

REMIGIO PONTICO,

Ejusque uxori

SABINÆ,

Salutem & pacem in Christo.

ACcepi geminas eodem tempore episto-
 las, unam à te, alteram à tua conjug
 scriptam; uterque me quasi facialem confite-
 tuit, pacis inter vos conciliandæ. Legi
 tentè vestras litteras, querelarum plenas; ab-
 ter in alterum discordiæ culpam confert, &
 accusat consortem, non magis tori, quàm
 minis; mihi tum quidem incidit ille ex Ho-
 mero versiculus:

Iliacos intra muros peccatur, & extra.

Quando verò sic vultis, ut me arbitrum in-
 terponam vestro dissidio, liberè pronuntia-
 bo meum sensum, & sine palpo utriusque
 periam.

periam, quid emendandum putem; propterea cupio, ut in praesentia conjugis referes hanc epistolam, eique inspiciendam legendamque praebes, quò videat, me sincere agere, & jure posse usurpare illud Jovis, supremi Latinos inter & Troianos Judicis.
Tros, Rutulúsve suat, nullo discrimine habebo.
Alteram aurem tibi, alteram uxori vacuam concedam: ab *Ovo* tuam accusationem reperto, cujus caput est, uxorem quidem esse tibi gnavam & industriam, sed pervicacioris cerebri, & duræ cervicis ad parendum; affectare imperium domesticum, velle haberi dominam, tanquam Junonem aliquam, quæ, cum Jove non contenta dimidium imperij tenere, totum illud sibi vindicet, parùm memor subjectionis & reverentiæ, quæ marito debetur; jussa tua contrarijs jussibus apud familiares evertere, importunè interpellare loquentem; oppidò linguatam obstrepere monenti; affirmare, quæ negas; negare, quæ affirmas; tua dicta & facta perstringere, etiam apud alios traducere; in faciem quoque resistere, ad jurgia paratam, nisi cedas ipse, & tacitus eam verborum insolentiam transmittas; ex hac patientia crescere ipsi audaciam, & contradicendi libertatem;

R 5

tem;

tem; quotidie acerbius istud conjugium, in
 servitutem reddi; fastuosum mulieris ge-
 nium nullis remedijs emendabilem viden-
 Quæris, quid consilij? Antequam respon-
 deam, audiamus & alteram partem. Illa
 vicissim conqueritur hæc. Se non tam
 conjugio, quàm in jugo vivere; adve-
 nuptam avibus, quæ virum sibi junxer-
 morosum & tetricum, & nimium sua jura
 extendentem; omnia ad suum nutum ex-
 gere, unicamque Oeconomix regulam, præ-
 dentiam propriam statuere; uxorem nullius
 consilij participem facere, quæ si vel verbo-
 lum interijciat erroribus variè commissis,
 ijs etiam rebus, quarum matresfamilias non
 ignaras esse decet, statim juberi facessere, &
 ad colum sedere; vocari superbam, arro-
 gantem, si non continuò, velut muta statua,
 digito ori imposito, Angeronam deam re-
 præsentet; parvum inter ipsam & ancillam
 discrimen intercedere; imperioso vultu ad-
 vilia quoque ministeria amandari; auctori-
 tatem suam magis & magis vileferi, exilli-
 mationem minui; quam si modestè rueri
 velit, mox audire linguaculam, & odiosum
 crepitaculum, cui os pice obstruendum; lo-
 qui sicut unam stultarum mulierum, men-
 tis

is & rationis inopem ; in vestibus & capillis totam sapientiam circumferre; ejus fastum nimio tibi impendio constare ; ad hæc respondere præfractè , & causam vitæ sibi decurtandæ existere ; subjectionis & reverentiæ conjugalis adeo oblitam , ut præesse potius , quàm subesse cogitet ; dudum sibi gravem esse in oculis hanc Junonem ; se tandem daturum strenuè operam , ut hic pavo , præcisus alis modestiùs de se sentire , & ad obsequia promptiùs flecti discat. Quæ quidem , aliâque convitia tunc liberaliùs in se effundi , quando plusculum appotus & vino calefactus astuantem bilem in se palam exonerat. Hæc & plura uxor. Auditis utriusque querimonijs , putem ego , hanc litem facile componi posse , cum domestica potius offensusculæ , quàm intestinalia dissidia videantur. Habet hoc status conjugalis (& quis non alius ?) ut uberem patendi materiam subministret. Quisque suos patitur manes , suâque persentiscit onera. Antiquo verbo quaeritur : *Quid est Vita conjugum ?* respondet echo : *Jugum.* Hoc subeundum est , cuicumque placuerit matrimonium inire ; si quid in eo statu voluptatis ; multis è spinis sunt legendæ rosæ ; jungere

gere se connubio, est, duro se adstringere vitulo, nullâ nisi extrema die solvendo. Curus est matrimonium, pari labore & tolerantia trahendus. Maritus trahit, dum multiples curas intendit, ut uxori, liberis, familiae provideat de victu, vestitu, & honesta educatione; uxor trahit, dum multum cum difficultate liberos parit, enutrit, ad firmiorem ætatem perducit; quid dicam quotidianas molestias alter alteri creat, & devorandas obijcit, præsertim cum dispare sunt moribus, genio, naturâ. Sæpe *Mopso Nabal datur*, viro moroso, tetrico, stomachabundo puella hilarioris animi & amœnioris indolis; vicissim *Abigaili alicui*, prudentiâ, comitate, morum placiditate insigni præditâ, jungitur aliquis *Nabal*, agrestis, austerus, inhumane, insipiens, vecors. Quid hic faciendum? quod Apostolus monet, *Galat. v. 2. Alter alterius onera portet*; accommodat se cholericus sanguineo, frigidus calido, taciturnus verboso. Veteris Philosophi estimium effatum est, quod vobis dictum patet: *Uxoris vitium aut tollendum, aut ferendum. Qui tollit vitium, uxorem commodiorem præstat; qui fert, sese meliorem facit.* Idem sibi de suo *Remigio Sabina* applicet;

plicet ; etiam hæc fors aut superanda ferendo, aut idoneis remedijs in meliorem vertenda ; qui ex conjugibus vult alterum bonum, seipsum bonum efficiat, & virtutem faciendo commendet. Figmento Poëtarum etiam inter superos quandoque oriuntur dissensiones, & ideo pacis ac concordia conciliatorem agit Mercurius, cujus caduceo, seu virgæ feciali, inflexi gemini serpentes, obversis capitibus sese respicientes. Quod documento est, etiam vitiosos mores & naturas posse conciliatrice virtute uniri, & in concordiam sociari. Indulgeat aliquid maritus uxoris fragilitati, nec omnia ad vivum resecet ; suspiciat, quæ laude digna ; vituperabilia dissimulet ; gratuletur potius sibi de matrefamilias rerum suarum satagente ; remittat aliquid de jure sibi arrogato, & laboris participem etiam audiat, si quid melioris illa consilij suggerit, nam non rarò mulier quoque est *opportuna locuta*. Esto, linguam paulò promptiorem habeat ; commune est sexui huic vitium ; erumpet etiam compressa, nempe in ore sua tela gerit. At elati est supercilij, & superbiâ laborat, dominatum affectat. Nihil novum in femina, inflari, & sese circumspicere ;
hanc

hanc hæreditatem à prima parente sortita est
quia ad gerendos publicos magistratus non
admittitur, privatos ambit honores, & con-
temni se putat, si non colatur, etiam à ma-
rito, qui totum ei theatrum est. De impo-
suo sibi usurpando, non existimo, serio id
velle; repugnat id ejus probitati; novit
nim, quid præcipiat Apostolus, Ephes. 5.
*Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domi-
no: quoniam vir caput est mulieris. Uter-
que auscultet; quid dicat S. Ambrosius lib.
3. epist. 25. ad Ecclesiam Vercellensem. Mu-
lier, inquit, viro deferat, non seruiat; re-
gendam se præbeat, non coërcendam: in-
digna est conjugio, quæ digna est jurgio. Vi-
ro quoque uxorem, tanquam gubernator, diri-
gat, tanquam consortem vitæ honoret.* Ec-
lib. 5. Hexam. c. 7. *Non es Dominus, sed
maritus; non ancillam sortitus es, sed uxo-
rem; gubernatorem te DEUS voluit sexui
inferioris, non præpotentem. Redde stu-
dio vicem, redde amor gratiam.* Marito
quidem, tanquam capiti, debetur amor; uxo-
ri, quasi subditæ, convenit timor & reveren-
tia. Hæc est pœna peccati primævi, ab Eva
contracti: *In dolore paries filios, & subvi-
ri potestate eris, & ipse dominabitur tui.*

Gen.

Gen. 3. v. 16. Hinc graviter & severè Apostolus 1. Tim. 2. *Non permitto mulieri, dominari in virum, sed esse in silentio; taciturnitas enim, modestia & verecundia ornant hunc sexum.* In femina omnia levia & mollia, quæ amorem decent, non reverentiam; mobile ingenium & mutabile, nihil ad constantiam & dignitatem regimini, neque vox, neque vultus, neque animus. Si verò uxor modestè se deprimat & subdit, amor viri se ad eam demittit, eamque elevat & attollit, sibi que facit parem & æqualem, velut in æquilibrio; addit pondus reverens modestia, non tumida superbia; nam, quæ inflata sunt, vento turgent, & in vacuo suas opes constituunt. Atque hæc in familiarem utriusque vestrum admonitionem, & requisitum arbitri officium; apud quos, spero, hanc meam qualiscunque conciliatoris interpositionem tantò plus valituram, quantò certior sum, istam inter ipsos dissensionem non ex odio, sed ex subito quodam commoti animi impetu proficisci: etiam amor, ut in adagijs est, non caret lite. Quæ tam felix est ullius mortalium ordinis conditio, inter quos non gliscant aliquando cujusdam simultatis scintillæ: sed

ea

ex sopiendæ, dum igniculi sunt, ne in ignem
 erumpant; ne liberi & famuli advertant, inter
 parentes, aut heros, discordiam foveri; &
 quod occultatum oportuit, cedat in scandala-
 lum, & offensionem etiam publicam, & im-
 minutionem amoris, reverentiæ, fama.
 Quando maritus est in fermento, imperet
 uxor linguæ, ne stimulos addat irascenti
 cum quippiam uxori bilem in nasum ciet.
 caveat maritus, ne crabrones magis excitet.
 Hoc charitas, quâ invicem devincti estis,
 exigit; hoc conjugalis fides postulat, ne alter
 alteri sit causa spiritualis ruinæ. Vir cogitet,
 iræ cedere, esse muliebri vitium; mulier
 ostendat, se tacendo, & commotionem animi
 reprimendo, superiorem esse viro; hinc domi-
 netur & imperet. Valete, & vivite concordēs
 & cum sitis *una caro*, estote etiam *una ani-*
ma, Gen. 2. Marc. 10. 1. Cor. 6. ita sarcasmum
 evitabitis, quem Poëta torquet in conjuges, ob
 emulationem dominatûs dissidentes:

Unum est conjugis utriusq; velle (dominati)
Miror non bene convenire vobis. Martial.
 Vos verò, transpositâ unâ voculâ, in laudem
 vestram convertetis:

Unum est conjugio utriusq; velle;
Non miror, bene convenire vobis.

XXXVIII.

XXXVIII.

ISIDORO VENANTIO,
Clerico.

Explicatio sententia ambigua.

Proverb. 26. v. 4. & 5.

SCribis, priore te hebdomade Augustam
Vindelicorum negotiorum causâ profe-
ctum, in hospitio publico offendisse in mer-
catorem, mediæ sortis hominem, sectæ Lu-
theranæ, expeditioris linguæ, quàm capitis;
sapientiæ haud ultra piperis & croci saccos
progressæ. Is, ut horum hominum mos fert,
more vulpium super glaciem incedentium,
& timidè subterlabentes aquas exploran-
tium, cæpit in colloquium controversias de
Religione introducere, & tuam, suamq; scien-
tiam periclitari. Inter alia disceptationis ca-
pita, inciderat sermo de claritate S. Scriptu-
ræ, tanquam unici, certissimique Controver-
siarum Judicis. Negaveras tu, hanc clarita-
tem inesse Sacris litteris, quarum profundi-
tas abdita multos abrupto hauserit vortice:
confirmandæ tuæ sententiæ, adduxisti gemi-
nos locos ex Proverbijs Salomonis cap. 26.
in speciem quidem contrarios, & ex oppo-

S

hco

fito sibi adversantes ; sed utique indubitan-
 fide , tanquam æternæ veritatis , amplecten-
 dos. Alter erat iste: *Ne responde stulto justitiam suam , ne efficiaris ei similis.* v. 4
 & mox versu sequenti: *Responde stulto justitiam suam , ne sibi sapiens videatur.*
 Quod una sententia affirmat , altera negat.
 nodo penè Gordio , diversis nexibus , *Est*
 & *Non*, implicito. Tum quidem satis tibi fue-
 rat, homini loquaci os obturâsse; discessit enim
 non sine confusione, hoc unum obmurmura-
 rans, se Theologicis litteris haud instructum,
 hanc quæstionem alicui suorum Doctorum
 explicandam commissurum. Addis, temere
 ipsum inter has antilogias, & ex diametro ad-
 versas Salomonis gnomas , velut inter duos
 scopulos hæsisse , & si Adversarius explicatio-
 nem hujus nodi petiisset, tibi neque solutio-
 nem, neque Alexandri gladiū in promptu fuisse
 se. Quæris igitur ex me modum , hanc diffi-
 cultatem expediendi , nexúsque enodandi.
 Faciam id perlibenter hac epistola , tuū, quod
 nôsti, studiosus, & ad persolvendum amici-
 tiæ officium paratus ac obligatus. Imprimis
 ad Dubij hujus declarationem pertinet,
 nôsse , quid Sacer Scriptor cit. loc. nomine
Stulti intelligat ; est enim varia hujus voca-
 buli

buli in divinis libris significatio, quam pluribus exponere non est necesse. Hoc loco per *stultum*, cui negat respondendum Salomon, accipe hominem, qui vel non capiat responsa viri sapientis, hebetudine mentis præpeditus; vel qui sit sinistro quodam affectu & perturbatione præoccupatus, ideóque verum cernere non possit; vel qui veritatis impatiens, assuetus probris & maledictis, facile effervesceat in jurgia, & ferocientis instar asini calces in Medicum elidit; vel qui indignus sit, ut sacrosancta Religionis nostræ mysteria ejus irrisui & scurriliterati exponantur; hoc enim esset, proijcere margaritas ante porcos, & asino unguentum apponere. Monet sacer adagiographus: *In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquij tui.* Prov. 23. v. 9. Et cap. 18. v. 2. *Non recipit stultus verba prudentia, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus.* Stultus non recipit sanioerem doctrinam, sed suis, quas animo concepit, opinionibus mordicus adhæret; occæcatus pravo judicio verba prudentiæ & virtutis non admittit; convitijs regerit, & quasi amœbæo quodam carmine, alternis dicteria spargit. De hujusmodi disputatoribus S. Hieronymus in epist. ad Pauli-

Paulinum: *Tractant fabrilia fabri; sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc Sophista verbosus, hanc univ[er]si presumunt, lacerant, docent, antequam discant.* Huc facit illud Ciceronis contra Sallustium. *Mihi ratio habenda est, non quod Sallustius merito debeat audire; sed ut dicam, quae ego honestè effari possim.* Adagiò fertur: *Quid asino cum lyra?* D. Hieronymus ad Marcellam: *Quos ego cum possem meo ire contemnere, asino quippe lyra superfluit, canit, ne nos superbia, ut facere solent, arguant.* Idem adversus Vigilantium: *Quam stultè faciam, cum eo disputare, qui loqui nescit, & tacere non potest.* Huc convenit aliud proverbium: *Asinus auriculas movens:* in eos quadrat, qui, cum nihil intelligant, volunt tamen videri rerum sacrarum periti. Flumen ijs est verborum, gutta mentis: veteri dicto scimus asino naturale, subinde movere auriculas, velut significante, se jam intelligere cantum. Talis asinus fuit Demosthenes ille Valentis Imp. Arriani coecus, qui S. Basilium fatuè reprehendit, quod crederet & doceret *ὁμολογῶν*, scil. DEI Filium æqualem esse Divinitate Patri; cui subridens

S. Do-

S. Doct̃or respondit : *Demosthenem illiteratum hodie vidimus : tuum est, juscutorum curare condimenta ; nam cum aures habeas opletas sordibus, sacrosancta dogmata audire non potes.* Theodor. lib. 4. c. 17. Denique stultum esse puta, & quocum in nullam verborum concertationem veniendum sit, qui vel parum sobrius inter pocula in arenam disputationis vult descendere ; vel insanis clamoribus solet aures percellere, suam tantum importuna vociferatione, & stentorea voce declamare, & quidquid in buccam venerit, effutire ; contrarias rationes & argumenta nec audire, nec audita intellectu consequi : quocum clamando contendere, idem est, quam una stoliditate alteram provocare, & stulto se *similem efficere*, quam notam juxta Salomonem incurrunt, qui cum insipiente disputando altercantur ; Siracidis monito : *Ubi auditus non est, non effundas sermonem,* Eccli. 32. v. 6. hoc enim est littori loqui, surdo cantare, & caeco lumen inferre ; communi verbo, qui veram assertionem praefractè negant, fuste, non Dialectico mucrone, sunt refutandi. Nunc ad alteram sententiae Salomonicae partem : *Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur.*

I. c. Sunt enim quidam ex ijs, qui se pal-
 stritas putant in disputando, inflatis buccis
 crepantes ea, quæ nunquam didicerunt; sed
 stant, omnium scientiarum codices à se per-
 volutos, & ultro lacessunt, si quis sustineat cum
 ipsis congregari; non secus superciliosi, ad
 Palladem, quod de Jove dicitur, in cerebro
 suo circumferant. Quos homines dum con-
 sidero, *Daretem* mihi Virgilianum ob oculis
 pono, qui juvenili quadam temeritate elatus
 provocavit in certamen *Entellum*, multarum
 palmarum pugilem. Audi Maronem, epici
 delineatorem,

*Talis prima Dares caput altū in praelia tollit
 Ostenditque humeros latos, alternāq; iactat
 Brachia protendens, & verberat ictibus au-
 ras.*

En thrasonem, vacuo tollentem cornua verbi-
 ce. Ubi nota: *verberat ictibus auras*, hoc
 enim proprium est istis athleticis; in auras lo-
 lent sævire. Non tulit impudentem temeri-
 tatem *Entellus*; accingit se pugna, caestibus
 obarmat brachia, dimicat, versat in arena
Daretem, confecturus adversarium, nisi in-
 felicem antagonistam eripuissent morti suo
 amici,

genua agra trahentem,

*Jaētantēq; utrōq; caput, crassūq; crurē
Ore ejaētantem, mistōsque in sanguine
dentes.*

Non frustra, *dentes*; his enim tubis classicum cecinit jaētator. Hinc proverbium: *Dares Entellum provocat.* Talis thraso fuit Goliathus ille, de quo Historia sacra lib. 1. Reg. c. 14. Is stolidā ferociā, truculenta voce non homines tantū, sed DEUM ipsum laceſſebat ad pugnam, si quis ex omni Hebræorum numero prodire, secūmq; congregi singulari certamine auderet. Non tulit jaētantiam David, quanquam adolescens; prodijt adversū gigantem, & more pastoritio armatus fundā, perā, baculo, vibravit missilem lapidem, stolidūmq; provocatorem in arena porrexit. Hoc habet territator, qui populum DEI dictis illuſit amaris. Par temerariā audaciā & insolentiā fuit Jovianus ille hæreticus, qui, contra virginitatem insurgens in halsam, D. Hieronymum, exercitatum in hac palēstra athletam, in concertationem laceſſere non dubitavit. Quem cū egregiē suis libris confutāſſet Sanctus Doctor, arma pro Joviano arripuit quidam, non tam Monachus, quā rumigerulus rabula (ut loquitur Hieronymus) qui

ausus est scripta Viri Sanctissimi juxta
doctissimi, *canino dente rodere, lacerare,
convellere*; inter imperitorum circulos, &
muliercularum symposia syllogismos texere,
& argumenta contraria, quasi sophismata, tra-
ducere ac dissolvere: nempe *inter muliercu-
las sciolus sibi & eloquens videbatur. Pos-
sum remordere, si velim, inquit Hieronymus,
possum genuinum dentem lasus infigere,
etiam mihi fœnum in cornu est. Veniat in
congressum; non maledicta, sed argumenta
congerat; tunc intelliget, aliam vim fore esse,
aliam triclinij; non aequè inter fusos & ca-
lathos puellarum, & inter eruditos viros de
Divina legis dogmatibus disputari. Cum
autem ad libros venerit, & pedem pedicula
tulerit, & vel proposuerit aliquid de Scri-
pturis, vel audierit proponentem, tunc sudabi-
bit, tunc harebit. Hæc sunt ipsa illius ver-
ba ex epistola 4. lib. 2. sanè cordata & sine
vanitate; novit enim probè Hieronymus,
Tempus esse tacendi, tempus loquendi. Ec-
clesiast. 3. & illud Isaia 6. *Va mihi, quia ta-
cui;* incidant tempora, ut sine offendiculo
pusillorum, aut detrimento famæ, vel doctri-
næ sanæ, minimè liceat filere. Chrysostomus
in psal. 140. *Tunc loquendum est, quando,**

que

que dicuntur, plus profunt, quàm silentium. Christus ipse, Sapientia æterna, pluribus locis, maximè Matth. 23. graviter redarguit stolidos Judæos ac Scribas, dilatantes phylacteria, & scientiam legis Mosaicę tumidâ arrogantia jactantes; quibus non semel os ita oclusit, ut starent muti instar piscis, & confusione pleni subducerent se oculis. Elymam magum Paulus, arroganter suis dictis resistentem, acriter coarguit, & cæcitate percussit. Non minùs breviter, quàm nervosè & acutè impudentium hominum dictarijs responderunt, de quibus in varijs historijs legitimus: sic quidam civis Antiochenus Orthodoxus, stultè à Libanio Sophista, Juliani Apostatæ amico rogatus: *Quid facit fabri filius?* (ita per scomma vocabat Christum Servatorem) stultitiæ ejus sapienter respondit: *Juliano loculum fabricatur.* Et verus fuit vates: nam paullò pòst Julianus occisus, in loculo ad sepulchrum elatus est. Theodoretus lib. 3. Hist. c. 18. Et Maris Episcopus Chalcedonis, exprobrans Juliano Apostasiam, cum ab eo stolidè velut cæcus rideretur, audirétque: *Non te Galileus tuus sanabit?* prudenter ei stultitiam suam regessit: *Gratias ago DEO, quòd cæcus sim, ne te apostatam oculis*

aspiciam. Sozom. lib. 5. c. 4. In hanc garrulitatis scenam crebrò prodeunt femine quarum linguæ à natura ad obstrependum eruditæ. E quibus fuit Sophia Augusta, Justiniani Imp. conjunx, quæ Narseti Eunuchò bellica fortitudine claro, pro Imperatore litem procuranti, per ludibrium scripsit: rediret Constantinopolin, se illi pensum inter ancillulas disperituram; respondit Narseti mulieris, ut merebatur, stoliditati & insolentia, *talem se illi telam exorsuram, quam nec ipsa, nec maritus ejus esset retexturus.* Quod fecit, Longobardis in eam Italiae partem possidendam, quæ hodie *Lombardia* vocatur, evocatis. Tanti stetit insipiens loquacitas. Et hoc est respondere stulto juxta stultitiam suam, eam tam validè & evidenter, modè tamen, redarguendo ac refellendo, ut rationum pondere oppressus, non habeat, quò se vertat, & præ inopia mentis in gyrum ac vertiginem actus, absurda quæque cogatur admittere; inficias ire, quæ paullò antè concessit; concedere, quæ rejecit; nam qui semel exiit à recto tramite deflectere, continuat in longum errores, donec in avia & devia impellatur, & suam stultitiam agnoscat: *in irremediabilem protrusus asellus.* Hæc tibi ad Nodum
five

sive *Gordium*, sive *Herculeum* (quem etiam Sacrum vocant) accommodatè ad hanc dubitationem, è Sacris litteris propositam. Quam si animo tuo exemi, lator, me tibi inter scopulos, ut scribis, hærenti viam per fluctus aperuisse. Vale, & sæpius mihi epistolam mitte, præsertim argumento disputatiunculæ conditam.

XXXIX.

S U S A N N Æ,

Viduæ nobili,

Servare modum in objurgatione domesticorum.

Queris, tibi tertio abhinc anno marito viduatæ, hâc columnâ subductâ, molem rerum domesticarum soli incumbere, & sub ea penè te opprimi, nunc magis ac magis experiri illud Ecclesiastæ: *Vas soli, quia, cùm ceciderit, non habet sublevantem se*, cap. 4. Denso agmine tibi molestias ingeri, & quidem ab ijs, qui levamini esse deberent, famulis & ancillis, quamvis paucis (auctiorem enim familiam magna ex par-

te

re dimissam, retentis duntaxat, ad usum nobili familiae necessarijs) abunde tamen rerum adversarum etiam in paucitate enalch. Unicum defuncti conjugis verbum majoris apud ipsos efficaciam fuisse, quam longam exprobrationum tuarum iliadem; perverciam in ijs & segnitiam tantam, ut omnia perfunctorie, & levi, quod ajunt, brachio peragant; nisi à tergo, à fronte instes, urgeas, moneas, horteris, increpes, objurges, nihil promoveri; hoc modo omnem animi tranquillitatem turbari, & perpetuam ferè tempestatem, nimbis & tonitruis mixtam, inter domesticos concitari. Neque in mutatione famulantium multum praesidij esse praesertim ancillarum, quae videntur eodem ex luto fictae, eodemque in gymnasio ad improbitatem erudite; nolle eas reprehensionem ullam admittere, nec ad dominae nutus se accommodare; sic reddi tibi orbitatem odiosorem & acerbiores: quam quia sine famulari subsidio ac consortio traducere non liceat, hos verò in officio continere, resplena sit fastidij & difficultatis; quaeris apud me consilium, quid agendum, ut malaciam mentis conserves, imò recuperes, & inter quotidianas offensiones in statione quietis per-

permaneas. Antequam impertiam, quod postulas, & mihi aliquid abs te petendum est, scilicet *bona venia*; quâ concessâ, securius & sincerius suadebo, quod ipse facturus essem, si tuo loco essem. Equidem (liberè dico, quod sentio, procul assentatione) si ad ceteras tuas virtutes, quibus egregiè ornata es, accederet una, quæ velut gemma in aureo annulo emicat, haud dubitarem fatèri, te similem imagini, Apellis manu expictæ. Illa gemma, quæ: *mansuetudo*, seu *suavitas* morum, præcipuè *lingua*, quam Ecclesiasticus laudat c. 6. v. 5. Nempe *Lingua evcharis* (seu gratiosa) *quæ in bono homine abundat*. Bonitatem hominis non ex longa in templis commoratione, non in multitudine precationum, non in industria œconomica, non curâ disciplinæ, non aliunde; sed ex comitate & humanitate sermonis commendatur. Hæc est illa lingua, feminarum imprimis ornamentum, decusque eximium; hæc illa suavitas, Attico melle dulcior. De hac Tullius de officijs: Difficile est dictu, quantum opere conciliet animos hominum comitas, affabilitasque sermonis; hæc locum habet non tantum in familiaribus congressibus hominum, sed etiam in conser-

vatione

vatione disciplinæ, in gubernatione domestica, in ipsa correptione, correctione, reprehensione, objurgatione: quæ ut proficiat, necesse est, ut ex amore, non odio, non ira procedat; ut sit lenis, & dulcedine vultus ac verborum condatur; ut sit tempestiva, non præcipitata, abrupta, cum clamore, convitio, contumeliâ conjuncta. Medicina data suo tempore prodest; non suo, obest: est enim objurgatio instar pharmaci, cujus amarities dulciori succo corrigenda, ut illa dulcedine porta & aditus ad ægrotorum utilitatem aperiatur; pari ratione objurgationis severitas est lenitate quadam temperanda ac mitiganda. Gemmæ quædam aceto maceratæ nitescunt, pleræque melle decoctæ; ut pretium accedat reprehensioni, est oblinenda saccharo. Lenis pluvia, quo placidius cadit, hoc uberiùs rigat & fœcundat; procellosa, sata & boum labores corrumpit. Vehementior objurgatio non absimilis vento, qui magis alit flammam, quàm extinguit. Hinc Siracides cap. 8. *Non incendas carbones peccatorum* (impatientium correctionis) *arguens eos*, hoc est, ne increpando severiùs, irrites bilem subditorum, ut excandescant, sicut ardentes carbones, & in

te spargant flammam, quâ correptus etiam tu flagres, & furere incipias. In adagijs fertur: *Ignem igni ne addas; oleum camino ne affundas; oleo incendium ne restinguas*; quibus indicatur, ne in reprehensione aliorum concitiores simus, & incendio alimentum addamus. Quod ij faciunt, qui, dum suos objurgant, titiombus utuntur pro stimulis, quibus fodiunt ignem, & impatientiam subjectorum acerbitate sua magis accendunt & inflammant. Objurgatio imprudens & intempestiva folli & flabello comparatur; in animo, virtutibus non subactis, facile suscitatur tumorem & indignationem, illudque Virgilianum resonat:

Et vox assensu nemorū ingeminata remugit;
 causam clamorū echūs dedit, quæ prior cum
 tumultu vocem in nemora alta (aures irritabilis ancillæ) remisit. Multum interest, reprehensio spumeo torrente feratur, an placidè stagnante aqua, nullisque fluctibus agitata. Medicorum præcepto, dum febris incrudescit, abstinendum est pharmacis, ne morbus exacerbetur, & increpato. Juxta Ecclesiasticum c. 20. *Homo sapiens tacebit usque ad tempus*; efficax est increpatio, quæ
 oppor-

opportuna est. Horologium, ponderibus
 bratum, æquipondijs temperatur, quibus
 devolutis sonat; dandum iræ spatium. In
 perturbatione, quidquid fit, perperam fit.
 subditus leniter castigatus, exhibet reveren-
 tiam castiganti; asperius tractatus irrita-
 tur, & dura duris reponit. Plato Philoso-
 phus ethnicus, & *ethicus*, negabat correptionem
 fructuosam, nisi animo & ore sedato
 profectam; propterea de servo contumaci sum-
 mere pœnam distulit, cum dicto: *castiga-
 rem te, nisi iratus essem.* Quæ dum scri-
 bo, nolim, ut in alteram partem deflectas,
 & disciplinam domesticam nimiam indulgen-
 tiam dissolvas: *in medio*, ut dicitur, *consistit
 virtus.* Qui castigat alterum, ipse prius suos
 naevos corrigat, postea alienos ad censuram
 vocet; hæc moderatio non malè per sym-
 bolum explicatur, cujus emblema est, *fasci-
 culus ex rosis & spinis colligatus*: additæ e-
 pigraphe: *cum lenitate asperitas*: ad men-
 tem D. Gregorij, qui homil. in Lucam 10.
*Miscenda, inquit, est lenitas cum severitate,
 & faciendum quodammodo ex utroque
 temperamentum, ut neque multa asperitas
 te exulcerentur subditi, neque nimia beni-
 gnitate solvantur.* Et idem lib. 19. Moral.

Regat

Regat disciplina vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, ut neque vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. Neque eadem ingenijs omnibus conveniunt; quibusdam satis est supplicij, erubescere; alij paullo acrius ad officium revocandi, & vehementius, non tamen ultra modum stimulandi sunt; alij velut dociles equi etiam umbrâ virgæ, sola minarum ostensione, ad obsequium incitantur; alij in reprehensione beneficium agnoscunt, juxta illud: *Argue sapientem, & diliget te.* Prov. 9. Eodem sole cera liquescit, lutum induratur; aqua, infusa vino, ejus saporem imbuat; commixta aceto in illius amaritudinem transit. Antequam ad increpationem descendas, cave, ne citò credas accusanti; delationis comites sæpe sunt malevolentia & calumnia. Præposterè quoque corrigunt subditum, qui leviores ejus noxas exagitant, graviores dissimulant; qui delinquentem, in *flagranti*, ut ajunt, statim invadunt, nec ipsi moram pœnitendi, nec sibi spatium sanandi permittunt; qui ex templo reduces, à precibus vix finitis, repenti in jurgia stringunt linguam, & post colloquium cum DEO habitum, loquuntur homini, non ut homi-

T nes,

nes, sed instar Jovis, fulgurantis & tonantis.
Vides hîc, quàm variè peccetur reprehendendo & objurgando; quantæ virtutis sit, ita moderari animum, ut neque in dissolutionem mollescat, neque in asperitatem rigescat; neque ad omnia conniveat, neque omnia capat. Et quia natura nostra pronior est ad effervescentiam, quàm ad indulgentiam, magis adducenda est habena, ne exorbitemus in vehendo, quàm commiserando. Saluberimum tibi remedium suppedito, cuius in hac arena vincendi: *Examen* scilicet, conscientie, quod vocamus *Particulare*, in quo unum maximè familiare vitium emendandum suscipitur, vel virtus aliqua peculiaris præcipuè nobis necessaria, adipiscenda proponitur. Quòd si bene nos ipsos inspicimus, fortasse pravitatem, de qua conquerimur, in sinu inveniemus. Fuit aliquis commotiori animo; prorupit in verba à mansuetudine & moderatione aliena; in familiaribus corrigendis plus asperitatis adhibuit, quàm deceret; ex impetu in indignationem profiliit; ob eam noxam nos ipsos arguamus, & salubriter cum dolore, ac pœnitudine meliora statuamus; sic paulatim mitescet asperitas, defervescet bilis, redibit menti serenitas, domestica

els promptitudo obsequiorum, correctioni
efficacitas, tibi quies. Sin' autem hanc nostrî
excussionem negligimus, culpas commissas
non agnoscimus, errores tantum aliorum in
crimen vocamus, quid mirum, quod ex ea sui
ignorantiâ varia pullulent vitia, & denique
sic corroborentur, ut ira paullatim in furorê
desinat? de hac enim moderanda mihi sermo
est. Et cum sexus infirmior alioquin non sa-
tis potens sit iracundiæ (ignosce verbo) non
rarò accidit, ut primus indignationis æstus,
si non temperetur, ingravescat, & in convi-
tia, maledicta, imprecationes erumpat. Novi
ego non unam hujus generis Furiam, cujus
litigia omnibus cœli injurijs respondebant;
illa, dum clamabat, tonabat; cum probra ja-
cebat, fulminabat; cum contendebat & liti-
gabat, nimbos & tempestates ciebat; urebat,
cum esset querula; glaciem effundebat, cum
morosam se & difficilem etiam marito osten-
debat. Verum hac feminarum sorte tua te
Virtus pridem exemit. Quod si quandoque
concitatoris animi pulvisculi nitorem spe-
culi, ex quo virtus & probitas tua elucet, mo-
dicè offuscent, citò illam maculam absterge,
nec sine inveterascere. Quæ tibi scripsi, etiam
mihi scripsi, ne videar alios velle sanare, ipse

medicinâ juvandus. Cura valetudinem tuam
& incommoda viduitatis invictâ patientiâ
sustine. Sororem Justinam ex me perhume-
niter saluta.

XL.

GERASIMO LINANO,

Patientiam ob combustum pradium.

Ubi legi tuam epistolam lacrimis tinctam,
captus sum commiseratione tuâ, ani-
mitusque condolui rerum tuarum cladi. Hanc
cœlo debes calamitatem; jaculatum est ignem,
& in te, tanquam destinatum scopum, ferijt.
Repentino fulminis ictu, prædium instructi-
simum & amplissimum, spes & sustentatio tua,
tactum in cineres subsedit; exusta (quod
scribis) sunt ædes, habitatio hominum; de-
flagârunt horreum & frumentum, stabula
cum pecoribus; tu cum uxore & duobus libe-
ris semitectus ægrè vitam incendio eripuisti;
arca quoque cum toto peculio Vulcano celsa
sit; res & spes omnis perijt. Desunt, qui pec-
cunias credere velint; pignora non suppe-
tunt, quibus sceneratoribus cavere possis;
non apparet subsidium in amicis, qui tua
mag

magis ope indigent, & tecum se prostratos
conqueruntur. Hæc tibi jactura tantò gravior
accidit, quantò durius est, ab honestæ fortunæ
conditione ad extremam pauperiem uno
momento devolvi; cùm tamen hæctenus ita
vitam ad normam Christianæ Legis institue-
ris, ut omnia alia à cælo te meritum fuisse
putâris. Accendit tuum dolorem æmulatio,
quæ Davidem quondam non levi æstu jacta-
vit, qui Psal. 72. *Mei autem panè moti sunt
pedes, quia zelavi super iniquos, pacem pec-
catorum videns.* Et Jobus c. 21. hæsit attoni-
tus ex consideratione felicitatis impiorum,
ubi inter alia: *Domus eorum securæ sunt, &
placata, & non est virga DEI super illos.*
Non cadunt in tecta missiles ex alto ignes;
non incurrit hostis in agros & prædia; non
intendit capitibus eorum vindicem virgam
DEUS; bonæ Fortunæ, ut dicitur, clypeo te-
cti, & perpetuæ serenitatis luce gaudentes,
nullos sinistros casus extimescunt. Cùm è
contrario probi miseris modis, non ab homi-
nibus tantùm, sed ab ipsis Superis (liceat di-
cere) exagitentur, nullùmque inveniant por-
tum, in quo stabilem sibi securitatem polli-
ceantur. Hæc tu quidem dolenter, & mor-
taliũ sensu, quorum mentem ejusmodi ca-

sus inopinati percellunt ; nempe hic locum
 habet illud : *Homo sum , & nihil humanum*
à me alienum duco ; rumpit gemitum cala-
 mitas , & quærit exitum constricti pectoris
 angustia ; neq; enim ego te ad Stoicorum in-
 dolentiam , quam *ἀπαιδείαν* vocant , ablego ;
 hanc fingunt esse statum animi , ad eam firmi-
 tatem ac duritiem perducti , ut ne sentiat qui-
 dem ea , quibus cæteri turbari solent ; aliqui
vacuitatem affectuum eam appellant. Sed
 cruda nimis , & humani sensûs expers est ista
 opinio , affirmantium , viro forti nullum un-
 quam concessum esse gemitum , tametsi maxi-
 mis doloribus prematur. Hanc philosophi-
 am Tullius in Quæst. Tuscul. meritò ut ri-
 diculam explodit , quæ hominem , *ex ossibus*
& nervis compactum , ferreis instruit fibris ,
 ita ut si uratur & crucietur vir fortis ac la-
 piens , non tantùm æquo animo patiatur , per-
 ferat , haud succumbat ; sed etiam , quamvis
 in Phalaridis tauro torqueatur , dicat : *Quam*
suave est hoc ! quam hoc non curo ! Procul
 cum hac stolidâ Stoicorum dolorum carentiâ ,
 quæ ad lapides & stipites amandanda , non sen-
 tientes inflicta verbera. Ipse Hercules , quem
 tamen finxerunt Veteres *Alexicacum* , seu *ma-*
lorum depulsorem , victus impatienciâ dolo-
 ris ,

ris, ex venenata Nessi centauri veste affricti,
in ardentem se pyram conjecit, ac inter gra-
ves ejulatus animam efflavit; recitat loc.cit.
Cicero initium ejus ejulatum:

*O multa dictis gravia, perpeffu aspera,
Quæ corpore exantlata, atq; animo pertuli.*

Licet ergo viro forti, gemitu dolorem testari;
licet, verbis ad miserationem idoneis mæro-
res animi prodere; sed non licet ultra limites
rationis & decóri prodire; ferendum nobis
est, quidquid hominæ tulerunt, ferentque.
Quòd si ex Philosophorum Ethica velle
lenimen tuis malis admovere, adferrem in
medium, quæ ad naturæ legem accommodè
pro consolatione solent adduci, homini præ-
ter culpam & peccatum nihil accidere posse,
quod non sit æqua mente ferendum; emicat
enim virtus in adversis, sicut stellæ de nocte;
Pœta canit:

*Quæ latet, inque bonis cessat non cognita
rebus,*

Apparet virtus, arguiturq; malis.

Dicerem, levius fieri patientiâ, quidquid gra-
ve est toleratu; necessitatem vertendam in
virtutem, & iniquitate fortunæ pro cote u-
tendum ad acuendos stimulos fortitudinis;
exponerem, hac nos conditione in vitam in-

gressos, ut in scena spectemus & spectemur, quomodo personam non minùs in prosperis, quàm adversis rebus scitè & decorè geram⁹. Est enim vita hæc nostra tragœdiæ similis, cui triplex argumentum assignatur, scilicet *terribile*, *mirabile*, & *miserabile*; primum ad terrorem excitandum spectat; alterum admirationem pro fine habet; tertium cõmiserationem intendit. Nec alias ob causas tragicos nobis casus imittunt Superi: primò quidem ad deterrendos nos à voluptatis illecebris, quæ plerumque cum secunda fortuna conjunctæ sunt; deinde venerationem Numinis iniiciunt, & admirationem judiciorum Divinorum pariunt; tertio affectum cõmiserationis conciliant, & reducunt animum ad alienæ miseræ sensum; *Hodie enim mihi, ex as tibi*. Hujus eventûs tragici tute ipse vivû exemplum ac speculum existis. Vitam quidam Rotæ comparant, duplici curvaturâ præditæ, quarum altera ex ferro rigida, altera ex auro vel argento splendida; Fortuna verò, imò DEUS, jam hanc, jam illam obvertit; quando est propitia, melioris metalli fulgore oculis illudit; quando aspera & adversa, ferrum obijcit, & ferream necessitatem. Multos intrò perstrinxit candidioris fortis nitor, quos postea

postea ferruginea durissimi Fati facies exter-
ruit, & in luctum dedit. Nonne hîc imaginem
tuam agnoscis? Ex hac ipsa Rotæ circum-
volutione, erige te ad spem meliorum; vicif-
situdinem sortis jam blandientis, jam sævien-
tis, jam arridentis, jam irridentis perpende;
nam

Sperat infestis, metuit secundis

Alteram Sortem bene preparatum

Pectus. Horat. Ode 10. lib. 2.

Sæpe turbidum manè excepit serenus vesper,
& serus dies vidit stantem, quem aurora aspe-
xerat jacentem. Monet Siracides c. 11. *In
die bonorum ne immemor sis malorum, &
in die malorum ne immemor sis bonorum.*
Alternant enim luctus & gaudium, mæror &
læticia, miseria & felicitas; post tenebras spe-
ra lucem, post nubila Phœbum, post tem-
pestatem serenitatem. Hac spe seipsum con-
solatus est, omnium malorum scopus, Jobus,
qui cap. 11. *Et quasi meridianus, inquit,
fulgor consurget tibi ad vesperam: & cum te
consumptum putaveris, orieris ut Lucifer.*
Hac spe se excitavit Boëtius, jussu Theodorici
Regis Arriani carceri inclusus, & morti desti-
natus cecinit:

T s

Et

*Et qui primæ tempore noctis
 Agit argentes Hesperus horas,
 Solitas iterum mutat habenas,
 Phæbi pallens Lucifer ortu.*

Quis enim infelicior illo Hussæo Principe
 quis unquam dirioribus casibus exercitus est
 quàm mirabilis in hac tragœdia rerum con-
 versio? audi sacram paginam: *Et addidit
 Dominus omnia, quæcunque fuerant Job, du-
 plicia cap. 42.* Permittamus igitur DEO,
 ut nos in hoc ludo Tragico pro sua provi-
 dentia verset, & reverset; in illius est po-
 testate, dare & auferre. Jobi calamitosa ino-
 pia in rerum omnium abundantiam vertit;
 luctuosa tragœdia hilarem catastrophem sor-
 tita est. Cû tu ab hoc Chorago, cujus *vel-
 le est posse*, non paria expectes? Fortasse di-
 ces: facile est verba dare, nimum distantia
 factis; in paucis patientiæ exemplis nume-
 ratur, quem tu laudas, Jobus: & ille ipse,
 quo doloris sensu, quàm multis verbis mi-
 serias suas explicavit? Deinde non cuius-
 vis est, propius tantorum heroum vestigia se-
 qui; fati tam iniquis agitatur, ut nimum
 quàm arduum sit nobis humunculis, ad hoc
 virtutis fastigium eniti. Ne, quæso, de-
 spondeas animum; etiam in *secundis*, ter-

quartis consistere, laudis est, cum primas obtinere non datur. Tulit posterior quoque ætas viros insignes, quos casus acerbi non modò non dejecerunt, sed ne commoverunt quidem. Inter exempla innumera unum commemorare satis erit, quò, religione quidam & fortitudine heros, invictò planè pectore contra incendij debachantis furias (has enim tu expertus es) stetit: stetit autem? etiam hilariter, nec sine sale eas excepit. Remigius is fuit, Rhemensis Præsul, qui, postquam prævidit maximam annonæ charitatem proximo anno futuram, magnam frumenti copiam collegit alendæ plebi; hanc Antistitis providentiam projecti quidam homunciones avaritiam interpretati, tanquam annonam vellet comprimere, ad horreum Divi convolârunt, illudque subiecta face incenderunt; celeri nuntio ad Remigium delato, ille, quâ poterat festinatione, ad incensum frumentum properat. Ubi advenit, flamma exsuperante, omne triticum in pabulum cessit. Quid hîc afflictissimus Præsul? ad ignem tanquam se calefacturus accessit, dixitque: *semper bonus est focus, præsertim seni. Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

Etum.

Etum. Quod ego non eò refero, tanquam
 jocantem patientiam abs te exigam; hoc e-
 nim esset, eundem pedis modulum omnibus
 admetiri, & rariores cœli gratias in com-
 munem usum transferre. Id ista narratio-
 ne cupio, ut videas, quò Virtus, non Stoica,
 sed Christiana, vim suam exporrigat; quam
 potenter affectibus imperet, & sœvienti For-
 tunæ resistat. Tu certè plures habes causas
 mærorem tuum supremo Moderatori attem-
 perandi, & hanc infelicitatem more Chris-
 tiano perferendi. Potuisset Remigius con-
 tra perditorum hominum malitiam expostu-
 lare; potuisset cladem illam pessimorum ne-
 bulonum perversitati imputare, infortunium
 omne suum in nefariam audaciam scelestis-
 simorum incendiariorum conferre: non fe-
 cit; non in malam crucem ire iussit; sed
 in illum respexit, cuius permissu hæc acci-
 derunt. Vide igitur, quem accuses, dum cul-
 pam hujus exustionis conijcis in cœli inju-
 riam & inclementiam; vide, inquam, ne
 DEUM ipsum arguas sœvitix, cuius Numi-
 ne fulmen in te, & tua, vires suas exeruit,
 mandatæque facta peregit. Ad æmulationem
 felicitatis improborum quod attinet, non est
 cur inideas illis sortē suam. Clarè Sacra pa-
 gina:

gina : *Prosperitas stultorum perdet illos.*
Prov. c. 1. Beatulos illos *stultos* vocat, nec
immeritò, quippe qui vecordiâ suâ capti, præ-
sentibus inhiantes, futurorum obliviosi, præ-
ponunt caduca mansuris, fluxa æternis; bre-
vem oblectationem tormentis nunquam fi-
niendis. Saginantur velut victimæ, Orco
immolandæ. Prosperitas, inquit Bernar-
dus, est incautis ad disciplinam, quod ignis
ad ceram, solis radius ad glaciem; crystal-
li hæc præbet speciem, & sub manibus dis-
solvitur. Quocirca orat ille : O Numen,
meis admisce prosperis quiddam mali! Fra-
gilitatis enim humanæ nimia est in rebus se-
cundis oblivio. Has enim hinc superbia, in-
de ambit lascivia. Adversa frenant, prospe-
ra animos efferunt. Rarissima in re prospe-
ra prudentia est. Tumidus secundis, timi-
dus est idem in malis. Monitum est Regum
sapientissimi lib. cit. c. 3. *Non amuleris
hominem injustum, nec imiteris vias ejus;*
ducunt enim ad perditionem; in hunc finem
desinit hæc vitæ jucunditas; *Fortuna*, ut di-
citur, vitrea est, dum splendet, frangitur;
lamellæ bracteati auri similis est, brevi tin-
nitu crepat, paullò post in æruginem & ru-
gas vertitur. Ad rem nostram Chrysosto-
mus :

mus :

mus: Ne æmuleris, inquit, virum injustum
 si nullus malus supplicio afficeretur, nem-
 putaret DEO humanorum curam esse; &
 omnes punirentur, nullus speraret retri-
 bucionem; æqua merces omnibus redderetur.
 Et ibidem: Sunt plerique boni, qui mali aliquid
 habent admixtum; boni item, qui aliquid
 mali operati sunt, quorum hic recipiunt
 vices, ut illic æternum puniantur, homi-
 8. in 2. ad Titum. Et Augustinus epist. 70.
 Hæc bona, ne putentur mala, dantur & bo-
 nis, ac rursus, ne putentur summa, dantur
 & malis. Itémque auferuntur ista bonis,
 ut probentur, & malis, ut crucientur. No-
 lo longius in hoc argumento versari, de quo
 passim Ethica sacra, ac profana. Tu con-
 temne hanc felicitatem umbratilem, & gy-
 pso incrustatam; clades hæc domestica, ta-
 met si atrox, in te incubuit, tanquam ex-
 perimentum virtutis, & pignus amicitie Di-
 vine. Igne probata & illustrata est constan-
 tia. Fide DEO, & vadem me accipe, fore
 ut non fallat hæc te fiducia; consilium, quod
 alteri in tali infortunio dedisses, tibi met ap-
 plica, & non tam virum, quàm Christianum
 te exhibe, mortalibus & immortalibus spe-
 ctandum atque admirandum.

XLI.

ZENONI LUCELLIO
MERCATORI,*Festina lentè.*

Quod bene vertat, mercaturam facere
coepisti, & Mercurij castra, imò fo-
ra tequi. Equidem probo hoc institutum,
cui nativa quædam industria & solertia te
præsignavit. Id jam tuâ interest, ut nego-
tiationem dextro pede adeas, & in publicam
privatamque utilitatem rectè exerceas. Mer-
catura unum ex ijs est, quod in omni bene
constituta republica florere debet; si hæc ja-
cet, necesse est, ut civitatis emolumenta
plurima jaceant, & fons obstruatur haurien-
dis opibus: cum enim non ferat omnis
omnia refluus, meritò homines inter se com-
municant, quæ in uno loco abundant, in
alio deficiunt; unde mercatoriæ tribui mul-
tis privilegijs cautum est, & inter cives ho-
noratiores habentur, qui mercimonijs rem-
factitant. Quia verò cum hac vitæ condi-
tione multa pericula conjuncta sunt, juré-
que suo fructum laboris & impensarum exi-
gunt Institores, æquum est, ut honestum
quæ-

quæstum referant, & incommoda commo-
dis compensent. In hac negotiantium for-
te ego te pono, & fidem tibi atque justiciam
tanquam hujus statûs singularia decora, ve-
nicè commendo. Lucrum verò ex re qua
libet captare, non est hominis ingenui, & li-
beraliter educati, sed potiùs versuti, obli-
ri, astuti, fallacis, & sordidi, ut Cicero lo-
quitur lib. 3. de officijs. Ingenita quidem est
omnibus lucri cupido, sed præcipuè merca-
toribus, quorum curæ eò tendunt, ut com-
muni bono privatum non negligant. Illo-
rum vota olim Satyricus expressit:

*Prima fere vota, & cunctis notissima templa,
Divitiæ ut crescant, & opes, & maxima turba
Nostra sit arca foro.*

Et idem:

*Interea pleno cùm turget sacculus ære,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia
crescit,*

Virtus post nummos.

Sed hæc cupiditas multis in damnum sum-
cessit; strangulat enim pecunia injustè ac-
quisita, propterea Mercurius Mercatorum
DEUS pingitur cum crumenta ex auro tur-
gidâ, collóque pendulâ; petit enim avaritia
primò jugulum domini sui,

*Sed plures nimia congesta pecunia curâ
Strangulat.*

Et unde mercantium tot mendacia, tot iuramenta, nisi quia volunt, quas laudant, extrudere merces? adeo ut commune inter eos verbum sit: *Jurare, & peierare oportet eos, qui merces tractant*; mendacio vestiendæ sunt indicationes rerum venalium, & dimidio plus supra justum pretium exigendum, ut æquum impetres; cui lingua est in promptu, etiam pecunia est in parato. Dum venditor commendat mercem suam, & emptor vilius æstimat, sæpe oritur inter eos verborum digladiatio, tanta quidem contentione, ut una taberna mercatoria videatur forum implēsse. Notum est, quod de Mimo quodam refert S. Augustinus, lib. 13. de Trinit. c. 3. eum in theatrum publicum graphicè prodijisse, & promississe, se dicturum, quid quisque circumstantium (confluxerat hominum copia) animo voveret, & in desiderio haberet. Magna expectatione concitata, denique grandi hiatu edixit in hæc verba: *Vili vultis omnes emere, carò vendere.* Non extra rhombum. Hinc illa partis utriusque litigia, & pretij diminutiones ac auxiles, quarum Sacra quoque pagina meminit,

U

nit,

nit, Eccli. 27. *Inter medium venditionis & emptionis angustiabitur peccatum, & quasi premitur inter vendentem & ementem, dum uterque alterum conatur decipere; ille mercem suam supra justum excandefaciendo; hic minuendo, deprimendo, vituperando, unde fraudes, doli, perjuria, inter quæ justitia & veritas, velut inter duos molares, comprimuntur, peccatumque constringitur, ut uterque oris sui laqueo capiatur; atque hæc est illa facundia, quæ Mercurio, deorum disertissimo & fallacissimo, litatur. Salomon quoque in Proverbijis has in emendo & vendendo fraudes arguit: *Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cum recesserit, gloriabitur*, cap. 20. vituperat enim, fidemque mendacio adstruit, vitiosum esse, quod venale proponitur, ut pretium ejus immineat & extenuet; contra venditor mercis præstantiam extollit, & juramento affirmat, mercem vitio carere, vilitate pretij sibi ipsi damnum accersi. Hinc apparet, quàm lubricus sit mercaturæ contractus, quàm multis nexibus implicatus, quibus plerumque aut emptor, aut venditor capitur, & reti gravioris noxæ constrictus, in angustias, quod Siracides asserit, redigitur. Periculum ostendo,*

do, mercaturam nec in crimen, nec vituperium traho; situm est in cuiusvis potestate, bene an pravè foro utatur; sic enim in rebus humanis constitutum est, ut suæ quisque vel fortunæ vel infortunij, salutis aut exitij sit faber. Hoc ipsa natura docet, quæ in iisdem herbis pharmacum & venenum abscondit. Multis mercatorum dexteritas & ingenium nummos peperit; alijs ignava quies causa paupertatis fuit. Hoc ajo, ei, qui in Mercimonijs agitandis scopulos evitare velit, *Festinandum lentè:*

... *Nam dives qui fieri vult,*

Et citò vult fieri,

Non est reverentia legum:

*Nec metus, aut pudor unquam properantis
avari.*

Juvenal. Sat. 12. Sapienter Terent. Comicus in Adelphis,

Pecuniam in loco relinquere, magnam interdum est lucrum.

Irrigat imber, etiam stillatim cadens; frequentatum lucellum in amplum lucrum excrevit, juxta veterem jambum:

Nunquam vir equus dives evasit citò.

Opes citò collectæ diffluunt, sensim congregatæ

gatæ perdurant. Quod citò fit, citò perit. Novi ego, qui repente divites facti, *conturbaverunt*, & forò cedere coacti sunt. Restringenda cupiditas, & imperandum animo, avidiùs pecuniam anhelanti. Qui lentè procedit, non facilè offendit pede; festinatio non tantùm currus, sed etiam spes evertit. Per aureas Fortunæ portas non cum impetu irrumpendum; qui admitti cupit, fores modestè pulset. Non minùs in arte, quàm in natura, paulatim fit motus; cibus, ut profit, mandendo demittendus in stomachum, non tuburcinatim glutiendus. *Lenta festinatio* videtur constare ex verbis inter se pugnantibus; si enim *lenta*, quomodo *festinatio*? Nempe mercimoniorum tractatio tam excludit nimios cunctatores, quàm nimios festinatores; medium inter utrumque tenendum. Rem suam augere volenti, non serò, id est, post *nundinas*, ut dicitur, *veniendum*; captanda occasio, & tempore utendum, quo solent confluere emptores, & præsentem pecuniam in mercatum adferre; neque ita festinandum est, & spes præcipitandæ, ut Cresus ex mercatu recedere cogitet, qui ad eum cum dosuaria merce Iros accessit. Nihil quidem negligendum mer-

caturam

caturam exercenti, sed sine sordibus, ne cumini sector audiat, & ubique quæsticulum putidiùs sectando, absterreat empturientem. Indicium properantis avaritiæ est, metiri non ad regulam modò, sed ad unguem usque curte resecare; in ponderando verò momenta lingulæ observare, ac si piper & cinnamum sit librâ monetariâ expendendum. Nihil dicam de ijs, qui mensuras & pondera subdolâ arte pervertunt; minuunt, addunt, aggravant, levant pro suo libitu; fraudandi calliditate, non contenti mediocri pretio, summum exigunt. In qua re frivolarij quoque Institores non rarò grave piaculum consciscunt, leves quoque reculas cum non levi fallacia venum exponentes, mercésque obsoletas ut recentes, vitiosas ut integras, rudi plebeculæ duplicato etiam pretio obtrudentes: ita fit, ut tenuia sæpe peculia non sine occulto splene emungant, & tantò gravius damnum simplicibus inferant, quantò indoctiores sunt fraudis, nec advertunt jaçuram, quæ paucorum quandoque teruntiorum, illis perpeffu hoc est difficilior, quòd opes suas omnes in exigua crumenula circumferant. An non impostores hi & sycophantæ ultro animam suam, sine licitatione,

Orco venditant ? Tu sic locupletari stude
 Mercuriali industria, ut nemini injuriam fa-
 cias, nec abs te quenquam dimittas, injusti-
 tiam te postulantem. Deinde memineris,
 sic ad *Insulas* illas Fortunatas, aut Colchidas
 vellus aureum, esse navigandum, ut magis
 utendum sit remis, quàm velis; hoc est enim
festinare lentè ad lucra non illicita; sine-
 ritas, veracitas, fidelitas gestetur in oculis,
 linguâ, manibus; quod loqueris, conve-
 niat cum rebus, &, quod laudas verbis, non
 reprehendas factis. Nihil turpius viro ho-
 nesto, quàm velle crescere per fraudes. Au-
 ri sacra fames Midam Poëtarum figmento
 in stultitiam dedit; hinc asininæ capitis auric-
 ula, Non *lentè*, sed præcipitanter *festina-
 vit*, dum optavit, ut omnia, quæ tangeret,
 in aurum converterentur: stolidè; dapes in
 aurum, ipse in longam esuriem ijt. Jamque
*Effugere optat opes, &, quæ modo voverat,
 odit,*

An sapientiùs agit, qui, æstu diciscendi abre-
 ptus, non dubitat salutem suam discrimini
 exponere, ut uxor superbiùs vestita incedat,
 liberi licentiùs luxurient, familia lautiùs ha-
 bita semper ad plenum stec præsepium:
 Non nescis illud:

De

De malè quasitis vix gaudet tertius hares.

Quæ sunt ista malè quasita, nisi quæ pariuntur per artes inconcessas, & à cœli terræque foro proscriptas? Auceps callidissimus est avaritia; ponit pedicas *festinanti*, in quas sese induunt, quicumque *volunt fieri divites*, & maximè, qui cupiunt citò fieri.

1. Timoth. 6. v. 9. has tu cave tendiculas, quas vocat Apostolus *laqueum diaboli*. Satis, credo, hæc de profana mercatura; de sacratiore periculum æstimatorem audiamus Augustinum, qui lib. de spiritu & anima, *Ecce venale est*, ait, *regnum DEI: eme, si vis, nec multum existimes de re magna propter pretij magnitudinem; tantum valet, quantum habes; noli querere, quid habeas, sed qualis sis. Res ista valet tantum, quantum es; tu te da, & habebis illam. Sed malus sum, inquires, & fortè me non accipit: Dando te illi, bonus eris.* Hæc non eò putes à me dici, ut jubeam te cum Negotiatore Evangelico, aut Francisco Assisiensi captam vitæ conditionem relinquere, & venditis omnibus, vel potiùs in pauperes erogatis, sine sarcinis, ut ajunt, ex his curarum fluctibus enatare; sed ut ad Legis Christianæ præscriptum ita vivas, agas, negotieris,

quò æternùm vivas, & thesauros ibi reponas, ubi eos custodiunt, non gryphes Riphæorum montium, sed receptacula Olympi.

XLII.

CORNELIO CURIATIO

Consilia ex eventu non esse metienda.

IN hesterno colloquio, familiariter inter nos instituto, trium dicebas pœnitentia te duci, eorùmque memoriam molestè sentire, exemplo Catonis, viri cæteroquin sapientissimi, quem tamen trium maximè pœnitebat, & illa ad amicos commemorabat. E quibus primum erat, quòd iter fecisset mari, cum terrâ potuisset. Alterum, quòd diem ullum sine condito testamento transigisset. Tertium, quòd secretum femine commisisset. Rationem primi reddebat, quòd nemo deberet se periculo temerariè exponere, id quod ij videntur facere, qui furiosis se fluctibus in fragili ligno committunt, Sartyrico teste, naufragum cum amaro risu excipiente,

LXXXV

*In nunc, & ventis animam committe, doloso
Confusus ligno, & digitis à morte remotus
Quattuor, aut septem, si sit latissima teda.*

Et Horat. lib. 1. ode 3.

*Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem.*

Secundi dicti causam agebat, quòd nihil esset
certius morte, nihil incertius ultimâ horâ.

Hinc Poëta:

Omnem, crede, diem tibi diluxisse supremum.
Ob tertium dolebat, quòd sciret, mulierem
esse vas pertusum, & undique rimis aper-
tum ac perfluens, quod nullum arcanum
continere possit, Seneca teste:

Femina id solum tacere potest, quod nescit.

Catoni huic in eo te comparabas, quòd tria
eidem essent, quorum pœnitentia crebrò sub-
iret animum tuum. Primum ex ijs esse con-
siliium, à te Eustachio Limæo, viro amico &
locupleti, tibi que affinitate conjuncto, datum,
ut grandem pecuniæ summam (erant flore-
ni Rhenenses omnino decies mille) spe usu-
ræ centesimæ ad ipsum redituræ, nempe flo-
renorum duodecim ex centum, conferret in
societatem mercatorum Alexandriam abna-
vigantium, qui deinde à piratis invasi, om-
niura

U 5

niura

nium jacturam , præterquam vitæ precariæ redemptæ,passi sunt ; hinc concidente fide, plerique foro migrare coacti , cladem illam semper postea sentiebant ; Limæus certe paullò post ex mœrore decessit. Alterum pœnitendorum est , quòd , ut Menedemum & Charidemum , vicinos tuos inter se dissentientes, in pristinam concordiam reconciliare, autor fueris , conjugij inter Menedemi filium , & Charidemi filiam ineundi. Modico tempore interjecto , quotidianis rixis cõdevenerunt , ut, necquiequam tentata pacificatione , demum potestate Ecclesiastica debuerint separari divortio. Tertium consilium fuit , quod à te Achatius de Pabulano, nobilis & opulentus Toparcha, accepit , ut alterum è duobus filium , adolescentem optimæ indolis , & magnæ spei , miserit in exteras regiones , morum elegantix & peregrinæ linguæ addiscendæ causâ (nam in Aulis Principum hi ferè solent desiderari & promoveri) infelici successu ; is enim in ipsâ ætatis flore , contagione ignota afflatus, in alieno solo tumultus , parentes tristi nuntio & longo dolore afflixit. Hæc mea consilia, scribis, etsi forsan non imprudentia, quia tamen sinistrum eventum sortita sunt, & in grave

grave alijs damnium cesserunt, non medio-
crem animo ægritudinem attulerunt. Quare
tecum statuisti, consilium tuum posthac ex-
quirentibus nequaquam respondere in rebus
dubijs, & periculosa alex subjectis: neque
enim tibi necessarias esse obrectationes &
odia, quæ hoc nomine incurruntur; præfer-
tim cum magis ex eventu, quàm ratione,
etiam sapienter excogitata judicentur. Sa-
pientem quidem ad instar Jani bifrontem esse
oportere, præterita meminisse, futura pro-
spicere; sed divinare, quæ eventura sint, eam
te scientiam (quam tamen Tullius existere
dicit lib. de Divinat.) nondum didicisse. Pro-
verbij loco usurpari:

Qui bene conisciet, vatem hunc perhibeto:
Peritum sanè jaculatorem esse, qui scopum te-
tigerit, & conjectorem posse appellari, qui va-
ticinando non aberrarit; sed hæc ab eventu,
quem quis mortalium de se præstare valet:
Regum sapientissimus infirmitatem suam fa-
tetur, Sap. 9. *Cogitationes mortalium timida,*
& incerta providentia nostra. Rationes,
quibus nitimur, multis fallacijs & erroribus
sunt expositæ, multis casibus & inopinis con-
tingentibus interceptæ atque impeditæ: re-
spondeant ergo alij ex tripode; te Davum esse,
non

non Oedipum; multò minùs Apollinem De
 phicum. Hæc tu quidem in speciem nec
 minùs verè, quàm solidè; sed mea opinio
 (ignosce verbo) parùm erectè & constanter
 cur enim turbemur inexpectatis eventis, que
 ut ipse fateris, non sunt in nostra potestate.
 cur de re tristamur, cujus culpa ad nos non per-
 tinet? aliud est ratione prudenter, aliud eventus
 feliciter concipere. An ideo sementem jace-
 re omittat colonus, quia spem messis elatit
 & elisit tempestas, ac injuria cœli? An ne-
 scis illud Ecclesiastæ c. 11. *Qui observat ventu-
 tum, non seminat, & qui considerat nubes,
 nunquam metet.* An ideo compressis in sinu
 manibus desidendum, & ignaviâ torpendum,
 quia futura sunt incerta, & nostræ providen-
 tiæ non subjecta? sapienter Cicero: *Quem-
 admodum gubernatores optimi vim tempe-
 statis, sic sapientes fortunæ impetum supera-
 re non possunt.* Per fortunam, non intelligo
 Deam illam ethnicorum cæcam, quæ verit
*superbos funeribus triumphos, sed Divinam
 Providentiam, quæ Attingit à fine usque ad
 finem fortiter, & disponit omnia suaviter.*
 Sap. 8. In hujus Providentiæ horologio de-
 scripti sunt omnes hominum eventus, sive
 prosperi, sive adversi; insanus sit, qui
 erro-

erroris arguat artificem hujus & directorem machinæ. Hic locum habet illud commune verbum: *Homo proponit, DEUS disponit.* Homo designat sibi horas, & dies, & tempora, quibus proposita & consilia dimittitur; hunc rerum ordinem invertit Deus, & quod in horologio Achaz factum, retrogredi jubet, quæ progressura videbantur. Limæ amici nostri jacturam ego quoque doleo & miseror, sed has calamitates prævidere & timere debet, quisquis per mare navigat. Jam venti, jam prædones illud infestant; jam cælum & terra conjuratas iras in Neptunia regna exonerant; num igitur audax mortalium genus horrore periculorum timidius se credit undis?

Impiger extremos currit mercator ad Indos,

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes. Horat. lib. 2. Epist.

Et dum infidos incusat fluctus, quassas reficit rates, indocilis pauperiem pati; ut idem canit Ode 1. lib. 1. Quid autem novi est, sapius infelices esse matrimoniorum exitus? quia frustra ad libertatem aspirant, quos vinculum conjugale semel ligavit. Ipsi sibi, & discordiæ suæ impudent conjuges, cum jactant

stant

stant cervicem, & ferre, quod ultro subiere
 recusant jugum. Ex fine & intentione, non
 ex successu judicandum fuit tuum consilium
 inter soceros unionem spectabas, quæ, quod
 non sequeretur, vitio conjugum factum est;
 virtuti & sapientiæ tuæ nihil inde decerpitur.
 Quod autem Fridericus Achatij Pabulani fi-
 lius in peregrinatione ad plures emigravit,
 nihil inde noxæ ad te redit: multi, illò nobi-
 liores genere & opibus, immaturo fato sunt
 intercepti. Haud pauci ab exteris regionibus
 salvi & incolumes redierunt, quos domi mors
 oppressit, & ex lectulo ad lethum abire iussit.
 Sapientis quidem est, quidquid homini acci-
 dere possit, præmeditari, non perinde tamen
 futura prælagire; inconsulta consilia non-
 nunquam feliciter evadunt, & temeritas in
 gloriam cedit, an propterea prudentiæ lau-
 dem obtinebunt? Tullio teste, *lib. 9. ad Attic.*
epist. 30. Nedum hominum humilium, sed
 etiam amplissimorum virorum consilia ex
 eventu, non ex voluntate, à plerisque pro-
 bari solent; quibus ego imprecor illud Ovi-
 dianum:

*... careat successibus, opto,
 Quisquis ab eventu facta notanda putat.
 Potius audiendus Seneca: Omnia honesta v-*
pera;

pera, inquit, voluntas inchoat, occasio perficit. Laudanda prudentia, etsi eam fefellit exitus: nec infelix virtus amittit titulum gloria, nec gloriam virtutis interrumpit fortuita felicitas. Prudenter quidam è Macedonicis Ducibus Alexandro: *Quis suadebit, si suasisse periculum est?* Multa salubriter concepta frustrantur in partu; intervertit saepe virorum sapientum cogitata, vel invidia, vel necessitas, quæ voluntati & providentiæ nostræ non est obnoxia. Si quid agrediendum, sive factis, sive consilijs, nec timidè, nec temere agendum est. Id quidem expressum ingeniosè in imagine symbolica per Perseum contra Gorgonem Medusam dimicantè, cujus colubrosum & monstruosum caput ut amputaret, à Mercurio harpen seu acinacem, à Pallade ægidem accepit, quibus armis munitus, victoriam reportavit. Huius emblematis inscriptio hæc: *Nec temere, nec timidè.* Ne quid timoris heros admitteat, gladius ei Mercurialis animum addidit; ne quid temerarium committeret, Palladis clypeus ei sapientiam contulit. Quod qui in consilijs dandis observat, ut nec metu retardetur, nec temeritate inconsideratè profiliat, quid is contra prudentiæ regulas peccat? quid pœni-

pœnitendum agit ? ostendat aliquando horridum vultum infelix exitus ; Gorgoneum terrorem obijciat sinister eventus ; manet tamen sua laus prudentiæ, quæ nihil inconsultè aggressa, nihil negligenter omisit, quod ad præmeditationem & provisionem earum rerum pertineret, quarum circumspectio ad intentum finem ducit. Procul ab hac mente & linguâ vox illa insipientium : *Non putaram*; consilio eventus, non eventu consilium ponderandum. Quam tu diligentiam & curam cum in suadendo solerter adhibueris, quid est, quod te pœniteat, suavisse ? an non Siracides ? *Fili sine consilio nihil facies, post factum non pœnitebis.* c. 32. Quomocunque demum eveniant consulta, depone angorem ; fecisti, quod mens, ratio & judicium sapiens dictabat. Ex principijs Ethicæ Venusinus Poëta contra futurorum nimis anxiam inquisitionem,

*Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit DEUS,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat; quod adest, memento
Componere æquus, cætera fluminis
Ritu feruntur.* Horat. lib. 3. Ode 29.
Præsentia licet nobis arbitrato nostro disponere,

here, non moderari futura. Hæc Divinæ providentiæ relinquenda; sicut flavij, nunc levis & pacati, nunc rapidi & violenti cursum temperare non possumus, ita neque rerum futurarum eventus, nunc tranquillos & sedatos, nunc concitados & turbulentos, mortalibus immutare fas est. At quorsum ego hæc? an ut te admoneam, singulari prudentia, & exquisito judicio virum? hoc equidem sit, facem soli, undas Araxi inferre. Quod scripsi, debebam amicitia nostræ, cujus tua erga me officia quia sunt plurima, accipe gratam in reciproco affectu voluntatem, & cura, ut tibi, mihi, & bonis omnibus valeas, & inutiles angores tradas ventis, in mare Creticum ferendos.

XLIII.

ANTONIO FRONTONI,

Salutem.

*Utrum dolores corporis graviores,
an animi.*

Quoniam delectant te epistolæ, non tam officiorum elegantijs comptæ, aut rerum novarum narratiunculis curiosæ, quàm

X

Philo-

Philosophorum doctrinâ eruditâ, perscribendum tibi duxi, quid non ita pridem in disputationem venerit, super *Quæstione: Utrum dolores corporis graviores sint perpeſſu, an animi?* Lycæum erat conclave, in quo ægrotus jacebat; lectulus cathedra, quam patiendo magis, quàm agendo Philosophia occupabat; disputatores, submissiore tamen voce, ne quid molestiæ jacenti crearetur, agebant amici quidam nostri, Sacris profanisque litteris egregiè exculi. Assederamus decumbenti Hippolyto Macrino, viro probò & docto; nomina eorum *Aloysius Quietanus Chrysologus Fossianus, Vitalis Rotarius, Angelinus Pecticanpius.* Animus nobis erat, consolationem adhibere ægrotanti. Post salutationem primam, ut fieri solet, sciscitatio injecta, quæ se haberet, & quid maximè doleret. Ille alto cum gemitu illud in Psalmis repetebat: *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me.* Patior cruciatus vivus, sentiensque, haud absimiles tormentis erebi, si æternitas absit. Hic *Aloysius*, ut ipse erat animi pacati, & nomini suo convenientis, ut ægrotum quoque pacatiorem redderet, mihi Hippolyte, inquit, quàm nostri cruciatus nulli sunt, si ad inferorum supplicia comparentur;

tur; nemo ea vel cogitando, nedum fando explicet. Tum *Hippolytus* iterum profundius suspirans, ô miserum, ait, animæ meæ hospitium! vixisse malim, quàm vivere, ita me excruciat renum dolor, & vesicam infestans calculus, quem rectius ponderosum lapidem appellârim. Verè non est dolor, sicut dolor meus. Ad hæc *Possanus*, quàm multi sunt, ô Hippolyte, qui graviora passi, dolorem tolerantia vicerunt! Jobum vel obiter cogita, morborum omnium theatrum, & morbidorum exemplum. Quod enim genus ægritudinum est, quo non ipsum exercuit Acheronticus tortor? Cruciabat pleuritis, nephritis, calculus, arthritis, podagra, chiragra, putredo viscerum; verbo, merum pus erat, & ulcus; omnium cruciatuum ei cohors incubuit. Hoc exemplo firmanda est patientia nostra, in hoc teatro persona nobis quoque agenda. Non mihi sunt fibræ ferreæ, inquit æger, non robur æneum, ut tanti Actoris partes, qualis *Hussæus* Princeps fuit, mihi suscipiendas, vel imponendas existimem. Subjecit *Rotarius*: at neque ille excisus erat ex Caucaso, id quod de se fatetur in historia, & longa serie calamitatum suarum: *Pelle & carnibus vestisti me; ossibus & nervis compegisti me.* Sensit enim

verò dolores, sed fortior ijs extitit, & acerbiora, quàm profana philosophia concipere potuit, invictâ constantiâ pertulit. Tum Hippolytus: non potuit tamen ille dolorum victor, quin in questus ora laxaret, & in miserias se natum deploraret. Angelinus, ut aliquid concederet dolenti, subjunxit: verè pronuntiavit Plato, quando corpus humanum omnium miseriarum officinam appellat; in hac tamen officina, Christiana patientia elaborat coronam sideribus inferendam. Hoc ipsum corpus, inquit Aloysius, palæstram dixeris, in qua cum doloribus luctatur tolerantia, palmam refert constantia. Quidam vocavit stadium, in quo curritur etiam sine manuum & pedum usu; bravium est, caeleste præmium. Sub hæc *Possanus*: Est, qui hanc corporis nostri compagem nominavit organum, quod, doloribus pulsatum, sonitum edit, dulcem, si DEI voluntati conformem; dissonum, si ab ea discordet. Lemma additur: *Multo fit plausus ab ictu*. Stateram alius ægrotantis lectulum vocavit, in qua virtus appenditur, quid ferre vel valeat, vel horreat. Hic *Rotarius*: hanc ipsam Corporis nostri sarcinam non nemo pharetram nuncupavit, ob mærores & angores omni gladio ancipiti

pene-

penetrabiliore. David has sagittas sentiens
exclamavit: *Sagitta tua acuta.* Angelinus
occasionem, ait, his verbis præbes, Vitalis,
ut affirmare non dubitem, animi dolores &
ægrimonias longo post se intervallo relin-
quere cruciatus corporis. DEUM ipsum te-
stem habemus in clivo olivario ingemiscen-
tem: *Tristis est anima mea usque ad mortem.*
Matth. 26. animi namque vulnera vincunt
omnem doloris corporis acerbitatem. Sira-
cides ait: *Omnis plaga, tristitia cordis est.*
c. 25. v. 17. Hippolytus: Toto corpore lan-
gueo. Aloysius: Si non languet corporis ho-
spes animus, bene est, quidquid tuguriolo suo
evenerit. Hyppolitus: Verè Seneca, *Nullus
vitam accepisset, si daretur scientibus.* Id
ego nimis quàm luculenter experior. Fossa-
nus: obfirmatus ad patientiam animus, miti-
gat dolorem. Hippol. Aliter hæc disputan-
tur in scholis, aliter sentiuntur in lectis: sen-
sibus meis credo. Fossan. Sensuum fallax est
iudicium. Hippol. Ita quidem Philosophus
quidam olim de Phalaridis tauro loquebatur;
& alius corpus follem dicitabat, quòd, licèt
in mortario tufum, ad animum non penetra-
ret. Ego aliter iudico. Fossan. Quid possit
animus fortis in dolores, etiam gentiles do-

cuerunt. De C. Mario referunt historiam, eum cum tibia varices secarentur, vetuisse lealligari. Recentius & majus est, quod de adulescente quodam, nobili stirpe nato, legitur, cui dum putridum crus amputandum, & candenti ferro adurendum esset, non tantum noluit ligari, sed serena fronte testudinem postulavit, atque ita fides tetigit, ut modulatum nulla vis doloris turbaret. *Engelgrave Lux Evang. P. 2. Dom. 2. Quadrag. §. 2.* Ex quo consequitur, sensum doloriferum maxime in apprehensione mentis consistere; quæ quantò nobilior est quàm corpus, tantò perpeffiones ejus graviores sunt, & vehementiorem faciunt impetum. *Aloysius:* In eandem concedo sententiam, & animi cruciatus corporeis præponderare assero. Jobus, de quo mentio injecta est, tametsi dirissima quædam corpore pertulerit, horridiora tamen, credo, fuisse, quæ in animum sæviebant. Quid enim asperius toleratu, quàm Virum Principem, è faventissima fortuna ad extremam inopiam, & finetum usque deiici? quid indignius, quàm lautis in rebus nuper dominantem, velut vivum cadaver ab amicis & domesticis desereri, & velut funus ante funus efferi? quid toleratu difficilius, quàm à conjugè (quæ sola in tanta

magna

magna familia, levaminis causâ relicta videbatur) convitijs impeti, & amaros sarcasmos audire? Hæc nullum quidem in corpore vulnus faciunt, nullos cruciatus inferunt, sed virum etiam fortissimum de robore & constantiâ animi dimicare cogunt. *Hippol.* At ægri tudines animi sola voluntate curari possunt; cruciatus corporis etiam inviti perferre cogimur. *Rotarius:* Atqui haud pauci sunt, qui voluntatem & imaginationem faciliùs à sensu doloris, vulnerum & plagarum abducunt, quàm qui eam à perturbatione iracundiæ, ambitionis, avaritiæ, invidiæ, tristitiæ, spei, timoris, odij, amoris abstrahunt. Ægritudo animi est illa aquila, quæ Promethei jecur; ille vultur, qui Titij viscera corrodit, exedit, depascitur. Sensit has feras infelix ille Cainus, primus parricida, cui post invidentiam fraternæ probitatis, & apud DEUM gratiæ, post cædem patratam, *concidit facies*; pallor, macies, & perpetuus tremor prodiderunt, qualibus intus tormentis excrucietur; ipse suû carnifex, tortor, & dirum supplicium; clamor innocui sanguinis vagabundum & desperabundum circumegit, & coëgit

*Nocte, dièq; suum gestare in pectore testem,
Occultum quatiente animo tortore flagellû.*

Si Procopio apud Cornelium in 4. Gen. cre-
dimus, ubique exagitabatur, & cum oculos
in terram deiceret, contra se serpentes vene-
no, leones dentibus, ungtibus urfos, tauros
cornibus, calcibus equos in se irruere; cum
lumina cœlo obverteret, fulmina, & extrema
quæque intentari videbantur. *Aloysius*: Non
mitius affligitur, quem arcanis stimulis Am-
bitio fodicat. Exemplo est Aman, ille sacra-
parum apud Assuerum Regem Princeps; o-
missa Mardochei genuflexio, quantis tumul-
tibus pectus ejus implevit, quibus æstibus ja-
ctavit, quo pudore & vindictæ æstu animum
versavit, diversisque miscuit affectibus? Uni-
cus speratæ reverentiæ neglectus adeo homi-
nem ambitionum furiavit, ut in tantis opi-
bus & honoribus, quibus in Aula florebat,
nihil se habere putaret, quamdiu viveret
Mardocheus: atque hunc, quem interpreta-
batur, contemptum tam indignè tulit, ut fu-
rori suo universam Hebræorum in provincijs
Assueri gentem immolare cogitaret. Achito-
phel quoque è primis Davidis consiliarijs
suum ab Absalone spretum consiliam præ im-
potentia fastûs & arrogantia non ferens, sibi
gulam laqueo fregit. Haud leniores sunt cru-
ciatus & interna illorum tormenta, quos cu-
pida

pido habendi exagitat; assiduis curis & angoribus velut in rota Ixionia gyrantur, ut vel acquirant, quod nondum habent, vel augeant, aut certè non amittant, quod habent. Hoc Poëtæ per fabulam Tantalii, poma capiti imminentia captantis, expresserunt. Quis atrociora in læto inter corporis dolores sustinuit? quem morbi ita torserunt, ut Euclionem lucri cupidum frustrata desideria sua? *Fossanus*: Quod Satyricus de livore dixit, hoc de tristitia quoque elusæ spei, de terrore imminenti mali applicare licet:

Invidiâ Siculi non invenère tyranni

Tormentum majus.

Mæror ubi semel animum occupavit, vitam ipsam reddit odiosam. Poëta vocat *tristem agrimoniam*, Horat. Epodon. Ode 17. *quemcunque oppressit, volet modo altis desilire turribus, modo pectus ense recludere, modo vincla gutturi necere*. Hippocrate teste, ubi hæc anxietas animum corripuit, *lucem atque homines fugit, & tenebras amat, timor invadit, ad contactum dolet & expavescit, terri culamenta horrenda videt; hæc homini tabes & lethale venenum est*. Veteri jambo:

Metus futuri gaudium omne strangulat.

X 5

Sira-

Siracides ait : *Multos occidit tristitia.* cap. 30. v. 25. Est serra, quæ paulatim animam à corpore dividit ; est carnificina, quæ dilacerat omnes vires & facultates hominis ; est *spiritus exsiccat ossa*, Prov. 17. est tinea, interiora depascens ; est teredo, medullas absumens ; est proles malæ conscientiæ ; est perpetuum spectrum, pavorem & metum supplicij incutiens. De hac lue infectis Juvenalis Sat. 13.

Hi sunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,

Cùm tonat, exanimes primo quoque murmure cæli.

Exempla volumus : Caligula Imperator sceleratus ad minima tonitrua & fulgura, caput obvolvere, sub lectum se condere, in subterraneas cellas refugere, corde compavescere, trifulcum Jovis telum formidare. Sueton. c. 50. Artemon homo improbissimus, semper lecticâ vehatur, & domi confidens duos è famulis scutum supra caput obtendere jubebat, ne quid ex alto decideret, aut improvise feriret, Caussinus in symb. Dionysius Syracusorum tyrannus, tonsoris metu, tondere filias suas docuit, nec his adultis ferrum ausus est committere, sed loco novaculæ,

vaculæ, candentium juglandium nucum putaminibus barbam sibi & capillos aduri volebat; lectum, quasi castra, latâ fossâ cinxit, in quem se ligneo ponte adducto recipiebat. Clearchus, Ponticus Tyrannus, somni tempore serpentis in morem convolutus, se in aream condebat. Argivus Aristodemus pensili porta, scalis subtractis, gallinarum instar se in superius cænaculum abdebat, ne qua vis subito ingrueret, ut meritò dubites, an hanc insaniam Heracliti potiùs lacrimis, an Democriti risibus excipias; digni profectò stultorum ergastulo, in quo *Ultrices posuere cubilia curæ, Timor & Metus* intentant poenas, & futuris dejecto animo nullam quietis partem concedunt; quo quidem supplicio, nescio, an majus sit, ullive corporis dolores cum eo conferendi? *Angelinus*: At, meâ quidem sententiâ, crudeliorem tyrannidem exercet in mentem sibi subditam impurus & lascivus amor. Hanc pestem luculenter depingit Comicus in Comædia, quam vocat *Cistellariam*. Ignoscite, si paullò plura ex ea recito, est enim pictura ad vivum expressa. Alcesimarchus nominabatur adolescens, cujus jecur Cupido improbis aduffit flammis: ejus verba sunt:

Cre-

*Credo ego Amorem , primam apud homine.
carnificinam, commentum.*

*Hanc ego de me conjecturam domi facio, ne
foris quæram.*

*Qui omnes homines supero atque antideo
cruciabilitatibus animi :*

*Jactor , crucior , agitor , stimulator , versor
in amoris rota miser ,*

*Exanimor , feror , differor , distrahor , divi
pior , ita nubilem mentem habeo.*

*Ubi sum , ibi non sum : ubi non sum , ibi est
animus.*

*Ita me amor lassum ludificat , fugat , agit,
appetit ,*

*Raptat , retinet , jactat , largitur ; quod dat,
non dat ; deludit :*

*Modò quod suavit , dissuadet ; quod dissua
sit , id ostentat.*

Mihi nulla abest perditio pernicies.

*Hem cruciatus & equuleos hominis vesano
amore jactati , raptati , dilaniati , & instat
Hippolyti aut Metij Suffetij in diversas par
tes à perturbationibus , veluti equis in abru
pta concitatis , distrahti. An est ulla mise
ria corporis , quæ cum his ærumnis & ja
ctationibus conferatur ? Infelicissimi profec
tò mortalium , qui suis affectibus in tran
versum*

versum acti, coguntur irrequietas tolerare, non dicam dies & noctes, sed horas, & horarum divisa spatia! Quàm contrà felices illi, qui sciunt dolores corporis in lucra animi vertere, virtutis aurum è languidis membris effodere, & in infirmitate fortes esse. Et quis miseros ac calamitosos illos dixerit, quibus animus rectè conscius est quoddam in æstu refrigerium, in luctu solatium, in tormentis lenimen? Quorum in numero, cum tua te virtus, Hippolyte, reposuerit, habes potiùs, cur Numinis in te clementiam agnoscas, & lætus grates agas. *Hippolytus*: Equidem vestrum hoc colloquium est mihi instar blandè sibilantis auræ, quæ pectoris intima permeat, & urentem lectulum rosis insternit; est velut schola, in qua melior philosophia docet patientiam. *Aloysius*: Gratum nobis erit, si qua accessio ex nostro sermone ad aliquod tibi levamen facta sit; neque existimes, hujus dissertatiunculæ scopum fuisse, quasi doloris omnem tibi sensum excutere vellemus, sed ut illius acerbitatem leniremus, mentisque infractæ celsitudinem etiam in fracto corpusculo suspiceremus. Domi tuæ, quod Pecticampius dixit, consolatorum habes integram conscientiam, sceleris-
que

que puram; hæc tibi mœrores abstergit, hæc
 tristitiæ nubes dispellit, pectoris angustias
 laxat, aculeos morbi mitigat, mentem se-
 renat, & vires adversus ægritudinem con-
 firmat. *Hippol.* Gratias ingentes pro ani-
 missima visitatione: juvabit hujus collocutio-
 nis meminisse; videor jam levamen persen-
 tiscere; vestræ humanitati in acceptis refe-
 ro, quidquid solatij & lenimenti accessit
 mihi. Valete viri optimi; ego quoque, si non
 ut volo, certè ut possum, & quidem meliuscu-
 lè, vestra dissertatione excitatus, valebo.
 Me demissè & enixè in omnium preces com-
 mendo. *Aloys.* Te citò convalescere opta-
 mus. Vale. *Fossanus:* DEUS faveat nostris
 votis, ut nos favemus tuæ valetudini. *Ro-
 tarius:* Vale. *Angelinus:* Vale. Atque his in
 hunc modum dictis ac disputatis, redeo ad
 te, Antoni, cui epistolam inscripsi; si æ-
 quò prolixior, id prolixo meo in te affe-
 ctui imputa. Commendo tibi Charinum,
 Præceptorem domesticum, ad sacros Ordines aspirantem; cui si de toga Ecclesiastica
 provideris, gratiam à DEO inibis. Francis-
 sco tuo, meoque, libellum hisce acclusum
 xenioli loco trade, qui est de *Imitatione
 Christi*, ut inde maturè discat *virtutem, ve-
 rumque*

rumque laborem cœlo impendere. Cura moneri operas Typographicas, adjuncto etiam auctario mercedis, ut diligentiam & accuratorem in epistolis meis typo imprimendis adhibeant, & opus maturent. Typotheta præsertim adhortandus, ut quàm emendatissimè Characteres collocet, ne libro erroribus & mendis infecto accidat, quod Martialis suo minatur:

Ibis ab excusso missis in astra sago.

Quanquam juxta eundem:

*Non opus est nobis nimium lectore guloso;
Hunc volo, qui fiat non sine pane satur.*

Nucleum in epistolis, non corticem quæro. Bibliopegus quoque urgendus, ut consuat Hungarico-Turcicam nostri temporis historiam; nam libri novitas & curiositas orexin excitabit legendi. Horologopæus acceptam à me ante aliquot septimanas machinulam horariam expediat, delirantes rotulas recomponat, & ad motus, dimensis intervallorum spatijs ciendos, reducat; ignosce, has negotiorum minutias committenti; novi famulum tuum Stasimum, ut figularis rota in obeundis hujusmodi negotiolis circumagitur. Saluta ex me communes amicos; tu præcipuè salutem tuam cura, & mihi non diu post rescribe

rescribe. Sed quid ? panè omiseram. Martianus redijt ex Ungaria, salvus quidem, sed truciore vultu, & horridis capillis, ut ipsa specie externa videatur militarem terrorem incussisse hostibus; mira narrat de bello Turcico, quæ memorare supersedeo; ipse enim tibi referet, & aures periculorum horrore delectabit.

XLIV.

EUTROPIUS PARENS
TIBURTIO FILIO.

--- *Sapientia prima,*
Stultitiâ caruisse. Horat. Epist. 1.

IN felices dicuntur esse Reges, quòd in summa rerum abundantia egeant, à quo verum audiant. Hac tu penuria videris laborare, & te ipsum non nôsse, vel quia non est, qui tibi *vellicet auriculam*, & te ipsum tibi ostendat; vel quia tu adeo surdus es, ut meliora monentes auscultare nolis. Satis diu hanc tuam vecordiam dissimulavi: Jam urget me conscientia mea, & improbitas tua, ut, quis & qualis sis, partim ex mea, partim aliorum

aliorum observatione tibi commonstrem. Tecum Latinè, ut veteres dicebant, hoc est sine ambagibus, prout patrem decet, loquar, ne excuses ignorantiam. Pridem erat tempus fatuitatem tuam agnoscendi & emendandi: *Sapientia prima*, inquit Venusinus Poëta, *Stultitiâ caruisse*; quamdiu hanc non exueris, nihil de sapientia spera: juxta eundem,

Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.

Liquor balsami excipiendus mundissimâ conchâ; prius carendum est stultitiâ, quàm sapientiæ gradus ullus obtineatur; antè repurgandum solum jaciendo fundamento, quàm structura inchoetur. Est autem stultitia multiplex, quam in sacratiore Ethica describit Salomon. Non pigebit eam tibi explicare, aut potiùs exprobrare, ut erubescas, & tacita pudoris confessione te ipsum reprehendas, & ad frugem revoces. *Primum* stultitiæ indicium (enumerabo, ut in digitos referre possis) est, animi sensus temerè effutire, & quidquid in buccam venerit, proferre; præcipitem esse in loquendo, subito profilire ad dicta non dicenda. *Os fatuorum ebullit stultitiam.* Prov. 15. v. 2. perinde
 Y
 habet,

habet, seu opportuna, seu importuna garriat; cum tamen, vulgari dicto, antequam verba semel ad linguam, bis ad limam vocanda sint. Accedit Siracides c. 21. v. 28. *Labia imprudentium stulta narrabunt; verba autem prudentium statera ponderabuntur.* Illi præmeditatè, graviter, sapienter, & quasi ad trutinam dicenda expendunt; illi verò inconsideratè, incogitanter, imprudenter expromunt, quod pectore clausum esse oportuisset: pariunt, ut dicitur, antequam parturiant; arcana mentis tanquam immaturum foetum effundunt, & imperfectos conceptus, velut abortivos, in lucem edunt. An non in hanc stultitiæ classem referendus, qui nuperrimè inter æquales jactasti, parentis tui merita tanti esse apud Principem, ut hisce ceu scalis facilè ad magnos honores eniti possis. Quid quæso imprudentius? quid odiosius? quid aliud ab æmulis, quàm dictoria & scommata expectes? Per Templum Virtutis & Sapientiæ ad Templum Honoris ingrediendum est; ab utroque excludit te insipientia tua. *Altera Nota est Stultitia*, quòd nimis sis credulus, & quibuslibet dictis adhibeas fidem. Reprehendit hanc vecordiam Regius Hebræorum

bræorum Philolophus Prov. 14. v. 15. *Innocens credit omni verbo ; astutus considerat gressus suos.* Et Ecclesiasticus c. 19. v. 4. *Qui credit citò , levis corde est.* Est autem teste Seneca, *Et omnibus , & nulli credere , vitium.* Cautus & callidus homo prius velut in cribro ventilat grana & paleas , & à se mutuò secernit , fruges retinet , quisquillas rejicit ; prudentis est prævidere ruinas , quæ ex præcipiti credulitate solent oriri. Maximè cavendi susurriones , qui blandis verbis sese in amicitiam insinuant , falsis narrationibus aures fricant , adulando & assentando commutant candida nigris ; quibus volupe est mentiri , fallere , alios circumvenire , & longo , quod dicitur , ductare naso ; pro libidine sua laudare , vituperare , & palpum obtrudere. Ad pœnitentiam properat , qui citò judicat : mille hinc errores , & deceptiones. In hac insipientium navi etiam tu verheris , qui fucatis laudibus & vituperijs tibi finis os sublini , & marsupium exactari. Quàm illud stolidè , quòd paucis abhinc diebus duo quidam ignoti congerrones , in familiaritatem tuam illapsi , nescio quas fabulas de cognato nostro Severino , Colonia Ubiorum in studijs versante , narrarunt , ejus

in se beneficia recensuerunt, multum se ideo benefactori obnoxios professi: ut rem verbis adjungerent, canulam in publico hospicio curant parari; te convivam invitant, Tu quid? Credidisti, condixisti, venisti, accubuisti. Circa finem epuli, illi clam dilapsi ex ædibus & urbe se subduxerunt, te pignori reliquerunt. Exegit caupo symbolam pro tribus, à te, imò à me solvendam; qui possem enim aliter, nisi in litem cum cenopola venire vellem? Præter damnum jam tu risus es & fabula. Quid enim stolidius, quàm peregrinis sycophantis, tanquam modium salis cum illis linxisses, præbere fidem, & nare esse tam crassa, ut non suboleres fraudulentiam? *Tertium* stultitiæ signum est, quòd præclarè sapere tibi videris, & alios aspernari, tanquam Athenis ex Lycéo Stagiritæ, aut Platonis Academiâ reversus scientiarum thesaurum domum apportasses. O miserum te, qui nescis, quantâ inscitæ labores in charybdi! Cupresso similis est hæc vanitas, quæ sublimi surgit in coelum, compositoque vertice, & nescio quid egregium videtur polliceri, quâ tamen vix ulla arborum est sterilior. Audi Ethicum Salomonem: *Homo versutus celat scientiam: &*

cor insipientium provocat stultitiam. Prov.
12. v. 23. Vir prudens & modestus non
jactat, non ostentat eruditionem suam, ne
contentiones & lites inter æmulos creet;
doctis & rerum peritis risum moveat ja-
ctantiae: insipiens verò & inops judicij,
tum suam prodit stultitiam, tum alienam
provocat, dum inani ostentatione arrogan-
tioribus, hoc est, suū similibus stomachum
moveret, indignationem provocat, eosque ad
obtestandum & obloquendum laceffit. Hic
duplici tu nomine reus es, qui de te prædi-
cas, quæ falsa sunt; unde enim tibi laus &
præconium scientiæ? an fortasse cum He-
siodo in Parnasso somniasti, & una nocte
ex stultitiæ ludo in Candidatum scientiæ e-
vasisti? deinde, etsi aliquid supravulgum sa-
peres (cujus tamen experimentum requiro)
quid vanius & foedius, quàm se ipsum in-
star bullæ inflare, & spumas attollere, mox
perituras? hoc pueros delectat, non sapien-
tiæ Consultos, qualem tu te stolidè profite-
ris. Tene illud Horatianum Epist. 18. lib.
4. si vis sapere:

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprêndes.

Quartum stultitiæ argumentum: Increpa-
tiones odisti; arguentes ridendo illudis. Ve-

ridicum Hagiographum attende: *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.* Prov. 12. v. 1. Etiam ab hac mentis labe tibi recedendum est, si prima Sapientiae limina desideras accedere. Indicium bonae indolis est, ut, qui ab officio & recto aberrat, finat se corrigi, libentique animo reprehensionem admittat. Desperatè ægrotat, qui respicit pharmacum; nunquam se in virtutis & honestatis viam transferet, qui ducem recusat; frustra sperat Sapientiae doctrinam, qui Magistrum averfatur. Nolle instrui, & dirigi, stoliditatis est Insigne; terra, quæ sarrientis manum refugit, lolio & tribulis obducitur. In Cimmerijs tenebris palpabit, qui oculos facem præferenti claudit; inter stultos antesignanum ager, qui non tantum meliora monentem non audit, sed etiam sibilis excipit, & cum exostulatione repellit. Reprehensio & disciplina idem sunt menti ingenuæ, quod gemmæ & uniones in ornamenta auribus appensa; homini pervicaci & obstinatae cervicis si offeras has margaritas, retorquet collum, non secus, ac si eas in lutum coram porco projecisses. Equus effrenis contra eum calces elidit, qui pro munimine pedum

pedum vult soleas ferreas inducere. Etiam in hoc stultitiæ genere tu non semel peccasti: meministine, quid proximè ad me scripserit tuus paterfamilias, à quo, cum seram sub noctem domum rediens amicè monitus esses, ut tempestiviùs de cetero referres te in ædes, antequam obseratis foribus essent clausæ, tibi que non sine molestia & domesticæ disciplinæ dispendio referandæ, cæpisti tu instar galli Africani collum inflare, jactare caput, in voces erumpere insulas, & viro honesto non ferendas; cumque admonitioni suæ auctoritatem meam prætenderet, ausus es etiam me nimix severitatis & rigoris arguere, ut qui pridem manum ferulæ subduxeris, neque passurum te cippo vel ergastulo includi, concessaque juvenili ætati libertate privari. Bellè profectò in stultitiæ schola profecisti, & ad Sapientiæ tirocinium te præparasti. Pudeat te hujus vecordix, & illud ex sacris proverbijis in mentem revoca: *Dolor patris, filius stultus.* cap. 19. v. 13. Aliud, & quidem ordine *quintum*, in tuam stoliditatem convenit encomium: *Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat injuriam, callidus est.* Prov. 12 v. 16. Hoc discrimine sapiens à stulto secer-

nitur: ille enim, asperiore verbulo læsus, statim excandescit, iras coquit, vindictam spirat; hic dat spatium animo, cohibet linguam, oris claudit ostium, nequid effusiat per iram, impatientiam, præcipitantiam, levitatem, quod audientem offendere possit. Stultus injuriam etiam putatitiam recogitat, exaggerat, animum magis ac magis inflammat; sapiens rationes excogitat, quibus illatam injuriam extenuet, offensam minuat, indignationem reprimat, aut emolliat. Stultus turbatione vultûs, verborum, gestuum, vocis indicat, qualis sit intus, quàm turbida tempestas; sapiens gliscentes igniculos maturè extinguit, & non sinit in flammam fuscitari. Hic denuò speculum oculis tuis oppono, in quo te contempleris, & inopiam mentis deprehendas. Nam quid egisti die S. Martino Episcopo festâ, cum vocatus à cognato nostro Marcellino ad cœnam, multatrasonicè de arte digladiandi memorasti; cumque convivarum aliquis interijceret, sibi præ gladiaturæ armis probari cultros coquinarios, anserum jugulum petentes, statim exarsisti, & talia dicta ad ignaros & ignavos pertinere dixisti; athleticam & pugillatoriam etiam à veteribus Romanis magni æstimatam,

matam; palæstritas artis peritos magnis ab
eis honoribus & præmijs affectos. Majores
nostros Germanos instituisse publicos lu-
dos gladiatorios, avidè spectâsse, victoribus
applausisse, & ex umbratili pugna generosos
bellatores in aciem eduxisse; nunc posteros
adeo degenerâsse, ut meliùs sciant de veru-
bus & cacabis, quàm pugillatu disputare.
Subjecit alius, videri importunum, de gla-
diatorum ictibus & vulneribus super men-
sam sermonem inferre, & castra mero pin-
gere. Quid ibi tu? tibi non promptiorem
linguam ad provocandum, quàm dextram
ad dimicandum esse jactâsti; descenderet te-
cum in arenam, qui vellet experiri, quàm
præsens tibi animus esset in corpore, quæ
dexteritas in armis. Subriferunt scilicet ad
hæc discumbentes, & novum Pyrgopolinicum,
totas legiones spiritu difflantem, mirabantur.
Tu mox iracundiâ exæstuans respondisti:
leoni cum leporibus non esse accumbendum.
Vides hîc, quàm multa à te peccata? Nam
primò innocuos in hospitali mensa jocos in-
serium vertisti. Deinde falsò te ab arte ja-
ctâsti, quam nunquam didicisti. Tertiò,
stolida provocatione commotionem animi
demonstrâsti. Quartò apud amicos no-
men

men tibi inepti thraſonis comparâſti. Hæc multiplicem ſtultitiam! *Sexto, in via ſtultus ambulans, cum ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.* Eccleſi. 10. v. 3. Etiam hoc telum te petit; ſtulta perſuaſione & philautiâ laboras, tanquam tu ſano ſis cerebro, & ſagaciore mente præditus; reliqua pars hominum pleraque deficiat ingenio, & ſale prudentiæ careat: ut adeo tibi occini poſſis illud Martialis.

Et cor ſolus habes, ſolus & ingenium.

Qui palatum habet infectum, ſaporem dulcem æſtimat amarum, &, qui conſpicillitur utitur coloratis, omnes alios illo colore pictos credit. Obſervatè notanda verba: *Stultus in via ambulans*; nam qui ſe ducem ſequitur, ſtulto ducatum præſtat, &, cum ipſe à recto itinere deſleat, alios aberrare cenſet, qui non eadem veſtigia premunt; plaudit ſibi ipſe domi, reliquos exſibilat tanquam mentis egentes. Facit hoc cæcus amor ſui, de quo Horatius:

Stultus & improbus hic amor eſt, dignuſque notari.

Cujus ſunt illa apud Plautum verba:

*Mihi ego video; mihi ego ſapio; mihi
Ego credo plurimum.*

Simiarum hoc est, quæ suos foetus (pulchritudinem nempe admirantes) defixis oculis intuentur; sic matres Alpinae tumidum prolis guttur dilaudant, & mancum dicunt sine struma collum. Virtutem & vitium pari pede metiris, & utrobique præpostero iudicio deciperis, aliósq; tecum is deceptum. Satis constat, à te, quippe sapiente, derisiva contubernalem, tanquam stultum, qui rationes dati & accepti parenti reddendas cum fide transmisit: exceptæ sunt voces tuæ, non ita delirum te esse & simplicem, ut occasionem negligas, faciendi lucri etiam ex paterno marsupio; hunc jam usu teneri stilum, ut in rationarijs chartis, patri exhibendis, misceantur quadrata rotundis, frigida calidis, oculis obijciatur glaucoma, offuciæ auribus; eum, qui sapiat, expensas in aleam & symposia factas medicamentorum sumptibus adscribere; morbos etiam à valentissimis esse simulandos, qui pharmacis haud vulgaribus erant curandi; Medicorum avaritiæ imputandum, si quid videatur nimiam; singulos ad ægrotum passus ad mensuram exacti pretij ab ipsis numerari: hanc artem factitandæ pecuniæ qui non callet, *vervecum in patria, crassoque sub aëre natum.* Hæc vide-

vide-

videlicet est tua sapientia ; hoc iudicium
 quo verum à falso , bonam indolem à per-
 versa secernis. Si quis alius , tu hellebo-
 ro indiges , qui non intelligis , paterni pecu-
 lij damnum in tuum detrimentum vergere.
 Ita solet accidere , cùm nobis ipsis regu-
 lam fingimus , ad quam metiri quilibet
 & mentiri liceat. Te ipso monitore & in-
 dice , de cætero meas ego rationes opponam
 tuis , & à pharmacopæo , Doctoreque
 Medico , chirographum exigam , ad me
 certo nuntio deferendum , quid denique
 sit illud , quod tua malitia & simula-
 tio comminiscitur ad peculium meum ex-
 hauriendum. Plura scribere indigna-
 tio me prohibet ; si sapere inciperes ,
 satis scripsissem ;
 si pergis stultescere ,
 nimis pa-
 rum.

XLV.

RESPONSORIA

ad priorem epistolam.

TIBURTIVS FILIVS

Eutropio parenti charissimo

Salutem.

JAM tribus noctibus insomnis cubavi, postquam accepi epistolam tuam, tot mucronibus, quot verbis aculeatam. Nisi pro me loqueretur conscientia, vererer, oculos tuos etiam per litteras subire. Invidia, malevolentia, sinistra suspicio, falsa delatio impingunt mihi delicta, quæ, te quoque Judice, non difficulter purgabo. Primum est, quòd inconsideratè & inconsultè quidlibet effutiam, multaque proferam pœnitenda; adducis in exemplum, me tuis in Rempublicam meritis gloriatum, facilem ad Principis gratiam & honores accessum habere. Quæ verba nunquam mihi in mentem, nedum in linguam venerunt; hoc dixi, ad dignitates consequendas maximum momentum in Principis gratia esse positum, quæ præ ceteris obtingit ijs, quorum parentes, vel propinquitate annexi, bene meriti sunt de Bono communi.

Tuum

Tuum verò, vel meum nomen nunquam in sermone adduxi, probè gnarus, invidiosum esse, à genere ad particularia descendere; de Principum favore, nimis quàm inconstanti, se jactare, eique spes suas superstruere.

Altera objectio æquè frivola est, quasi temere fidem adhiberem quibuslibet dictis; condixisse me ad cœnam duobus peregrinis sycophantis, & cum ijs in caupona discubuisse, illos verò clàm elapsos me pignori reliquisse. Fabulam audivisti; illos enim duos advenas impostores nunquam vidi, nullum cum ijs verbulum commutavi. Hoc fateor, me tempore Bacchanalium in taberna vinaria cum duobus amicis merendulæ vespertinæ assedisse, & debitam unius floreni symbolam, oblivionis vitio, non expunxisse, quem importunitas œnopolæ à te exegit, modestius acturus, si me prius compellâset. Sed hi sunt horum hominum mores; lucri studio precipites feruntur, & facta infectaque, ut rem augeant, perinde habent, ac loquuntur.

Tertium delictum exprobratur, quòd mihi eruditionem arrogem, quâ careo, & vana ostentatione aliorum indignationem provocem: sed quia nec locus, nec tempus, nec personæ, nec ulla circumstantia exprimitur, ignosces, credo.

credo, si calumniam in auctores retorqueo. At etiam pervicacioris cervicis insimulor; nolo reprehendi; sum asper monitoribus; eos cum contemptu, & irrisione rejicio. Ejus rei argumentum inter alia fuisse, quod in convictum serâ de nocte reversus, patrisfamilias humanitatē, amicē me admonentis, superbè repulerim, altercari cæperim, & adjurgia etiam contumelias addiderim. Ab hac quoque criminatione absolvit me innocentia mea, & accusatorem facit reum. Nam primò, nunquam adusque proveciorem noctem domo abfui; ultra pulsum æris clusilis nunquam foris moras traxi. Tota hæc culpa penes patremfamilias residet; is enim probè apotus, cum me in cœna desideraret, jussit obdi pessulum foribus ædium, & me excludi. Causa excaescentiæ fuit, quod ea die compotationi ab eo institutæ interesse noluerim: cum pulsarem januam, irâ præceps occurrit ad postes, duris me verbis invasit, cur tam serus redirem; excusavi invitationem ad mensam admodum Reverendi Domini Parochi, nobis sanguine juncti, neque eam temporis moram esse tam intempestivam, ut idcirco hujusmodi sint turbæ ciendæ, & domus vociferatione implenda: perrexit ille vino gravis
in

in me exonerare stomachum, & minari, se hanc proterviam ad tuum tribunal delaturum. Ego ebrio cedendum duxi, & me oculis subtraxi, cubitumque concessi. Quid hinc peccavi? virtus & modestia mihi vitio vertitur. *Ad aliud crimen: impotens sum animi, pronus ad iram, & alios quoque irritabili contentione ad irascendum commoveo. Hinc ego testor omnes, qui mea consuetudine utuntur, an quemquam subito calore lacefferim; an solem alios ad rixas, jurgia & pugnas concitare. Et qui sunt homines isti, qui ferociam meam accusant? Natura illos languidos finxit, Minervæ laboribus aptiores, quam Martis. Quod in cibus experimur, quibus pro condimento sal, & piper, Italumque acetum est aspergendum, quæ aliquando si desunt, quid nisi fatuas & insipidas dapes dixeris? Idem in colloquijs accidit, in quibus si mera mella & sesama inferas, nescio, quomodo à fatua & effeminata mollitie nomen tuum liberet: vox gravior & severior viros decet; feminas finamus rancidulâ nare verba frangere, & ad blanditias tenuare vocem: Fortius è masculo pectore lingua sonat. Verum in Hilaritate Martinalium dicor gladiatoriam artem jactasse, eique exhibendæ præludium stricto gladio*

gladio præmississe. Alia omnia : de arte di-
gladiandi instructionem me legisse asserui ;
gladium verò nudavi hanc ob causam. Duo
nocturni ambulones viciniam , & ædes , in
quibus Martinalia agebamus , clamoribus &
lapidum verberatione inquietârunt ; indignè
tulerunt hoc convivæ , è quibus unus , si , in-
quit , mihi superessent , *quæ quondam fuerant
in corpore vires* , ego istos bubones strenuè
deplumarem , & quia putabam , hoc dictum ad
me pertinere , arripui clam gladium , & assum-
ptis duobus Heri convivatoris famulis , ad ja-
nuam domus me contuli , valvas deduxi , ense
evaginato coruscavi ; nulli tamen discrimini
me objeci , nam ultra limen pedem non pro-
movi ; à tergo receptum in tecta , & duos fa-
mulos fustibus armatos , custodes corporis
habui ; turbatores , ubi viderunt fulgentem
mucronem , & vim adversùs vim parari , ti-
more perterriti in fugam se dederunt , nec
ego insecutus sum ; satis fuit terruisse. Et hæc
est athletica mea , quâ me superbijisse , & glo-
riatum esse arguis. *Sexta* culpatio , me phi-
lantiâ , amore meiipsum cæco , & vanæ laudis
affectatione laborare ; sapientis mihi nomen
arrogare , alios insipientiæ & obtusioris cere-
bri damnare ; in cujus rei demonstrationem

Z

addu-

adducuntur verba, tanquam essent à me prolata, de furo parentibus in redditione rationum faciendo; quod cum Hermannus contubernalis meus, affinis noster, non faciat, eum à me, quasi hominem parum emundatariis, ludificari, qui nesciat, fingendo & mentiendo parentes suos circumvenire, ingeniose pecunijs emungere. Egone hoc dixerim? cum sciam, dicta mox ad parentem emanare, in cuius offensam mea tam secunda, quam adversa fortuna vertitur? egone soricis in morem meo me indicio proderem, & perirem? absit hac vecordia. Hoc unum dixi, multos reperiri Academicorum juvenum, qui noverunt callidis commentis excantare loculos parentum, & fictis rationibus in sua commoda calculum ducere. An ideo docui, quod sciebam in usu esse? de furum astutia & vafritie quam multa leguntur, & narrantur, num propterea nequitias eorum approbamus? an artem masticulandi monstramus? Quae & plura horum similia si considerarent obrectatores, ac denigratores mei, parcius uterentur carbonibus ad me deformandum. Hoc unum rogo, parens optime, ut me inauditum ne reum agas, neve sententiam ex nudis assertionibus & delationibus contra me feras. De caetero veniam

hiam demissè precor, si quid, ut homines
sumus, imprudentia mea juvenilis admisit,
quod tuis contrarium est monitis; spondeo
paratum & obsequentem in tua jussa ani-
mum, & quam filius debet parenti, reveren-
tiam ac observantiam. Animum te salvere &
valere jubeo; mea namque vita ex tua pen-
det. Et quia Paschalia festa agimus, spero,
pro more patriæ, Libi & ovi colorati vice,
aliquod vel ex argenti candidâ, vel auri cro-
ceâ monetâ munusculum submissum iri; a-
gnoscam inde, te mihi placatum, meque ad
tribunal tuum absolutum esse; redibit animo,
corporique quies, & novus in litterarum stu-
dio vigor

Filius obsequentissimus

Tiburtius Cephalinus.

XLVI.

THEODORO NEMESIO,

*De vernaculis hujus temporis
Scriptoribus.*

Diem Jovis superiore hebdomade elap-
sum egi, si quemquem alium, jucundè;
Z 2 nam

nam à Simone Lanuzio in ædes recens ab eo
 exstructas invitatus sum, comite Melchioro
 Tiliario; lustravimus curiosè totam structu-
 ram, & magnam inde cepimus voluptatem.
 Pascuntur enim oculi rebus novis, & dele-
 ctantur admirabilitate. In toto ædificio nihil
 desiderare potuimus, quod vel commoditati,
 vel decòri deesset. Accurata partium sym-
 metria, & à vestibulo ad fastigium usque tecti
 spectabilis facies. Intra admissi nihil non il-
 lustreprehendimus; nullum angulum, qui
 denormaret parietum rectitudinem. Frequentes
 ordine dispositæ fenestræ, lumen per vitrum
 pellucidum infundunt; in ambulacris,
 cubiculis, conclavibus nullæ angustæ, nul-
 læ obscuritates; pavementum ipsum è lapide,
 marmorihaud multum absimili, stratum col-
 lucet; supellex lauta & varia, ædium domini
 ingenium & opulentiam loquebatur. In au-
 lam, cænationi destinatam, introducti pictu-
 ras mirabamur varias & artificiosas, & quod
 maximè placebat, honesti argumenti. Hinc
 digressos excepit locus, bibliothecæ assigna-
 tus tam instructæ, ut quid desideraretur, non
 videremus. Per circuitum erectæ pergulæ
 præbent ascensum ad inspiciendos & eximen-
 dos libros, in forulis & nidis, cum inscriptio-

ne

ne à tergo collocatos: magna hîc varietas codicum, præsertim recentius typo impressorum. Quo in loco dum subsistimus, Simon, hanc, ait, librorum copiam typographicis operis debemus, quæ suo sudore tot litteras pingunt. Subinfert Tilianus: sub Judice lis est, plusne detrimenti, an emolumenti attulerit reipublicæ typographiæ inventio. Nimiopere typographorum numerus excrevit; præla impressoria ubi non extant? novi ego civitates, in quibus hujus generis officinæ, viginti, triginta numerantur. Res est de *pane lucrando*; non de litterarum memoriâ ad posteros cum fructu propagandâ. Quidlibet jam illinitur chartis, Vulcano magis, quàm Minervæ consecrandis. Ego subjicio: ita est, Tiliane, nuper vix erant tot in Germania typographi, quot olim Thebarum portæ, nunc ipsâ copiâ vilescunt. *Non labor omnibus idem; quidam scombris dant tunicas, alij piperi cucullos, victuras alij per longa sæcula chartas.* Simon subjecit: Jam olim quæstio agitata fuit, consultiusne esset, paucos an plures libros habere; bibliothecium, an bibliothecam comparare? pro utraque sententia stant Auctores. Ego quidem pro copia librorum promuntio. *Tilianus*; si castigati sunt, & utiles, &

bonis moribus non officientes. Ego subseru-
 go : pro paucitate librorum sensit olim Ari-
 stippus Philosophus , Socratis auditor , qui
 euidam jactanti, se plurima legisse , quem-
 admodum, inquebat, non illi, qui plurimum
 edunt, melius valent his, qui sumunt, quan-
 tum opus est, ita non, qui plurima, sed qui
 utilia legerunt, studiosi & eruditi sunt habendi ;
 adde quod alatur inde otium, & multi a-
 liorum laboribus indormiant, qui si vellent,
 ex suo ingenio depromere possent, quod ex
 alieno transfumunt. Præterea debilitatur &
 obtunditur memoria, dum in varia lectione
 prius extruditur à posteriore. Quin & Cice-
 ro Tuscul. lib. 1. *Mandare, inquit, quan-*
quam cogitationes suas litteris, qui eas nec
disponere, nec illustrare possit, nec delectatio-
ne aliqua allicere lectorem, hominis est, in-
temperanter abutentis, & otio, & litteris.
 Siracidis dictum est c. 20. *Melior est, qui ce-*
lat insipientiam suam, quam qui abscondit
sapientiam suam. Nam Sapientia absconsa,
& thesaurus invisus, quæ utilitas in utrif-
que? Hinc conficitur, nec nihil scriben-
 dum, nec omnia. Epigrammaticarius ait:

Victurus genium debet habere liber.

Scrivator orbis socordix ac vecordix damnat

ser-

servum, qui pecuniam reposuit in sudario & talentum defodit humi, quod erat erogandum, & in communem utilitatem vertendū. Ad quid sapientia, si non est usui? ad quid præclarum ingenium, si velut fulmineus ens intra vaginam rubigine exeditur? Sapientissimus Regum: *Deriventur, ait, fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.* Prov. 5. Per fontes sapientiam intelligit, quæ est communicanda cum pluribus, & per canales ac siphones, nempe per libros, in publica commoda spargenda: quocirca mihi semper placuit copiosus librorum delectus. Scientiarum est amplitudo, profunditas & obscuritas, ut semper super sit, quod nova inquisitione eruatur. Primæ cogitationes aditum faciunt posterioribus cõmentationibus, iisque melioribus, juxta illud *δευτεροι φροντιδες σοφωτεροι.* *Cura posteriores, sapientiores.* Deinde humanæ mentis capacitas tanta est, ut sciendi studio nunquam exhauriatur. *Tertiò* appetitus ingeniorum idem, qui convivantium, alia alijs fercula sapiunt, varietas delectat: sic sua cuique dicendi, scribendique gratia, quam natura Deusque in diversorum capita distribuit. Ergo felix existimandum est hoc seculum, quo

Scribimus indocti, doctiq; volumina passim.
 Subijciebam his : tolerandum esset, si sola
 scribentium ruditas & simplicitas in repre-
 hensionem veniret. Sed quid dicemus ad li-
 bros, Bacchi magis, quàm Minervæ succo
 lucubratos ? hæresin aut Cypridem olentes,
 verum, fidemque corrumpentes ? Ipse ego
 quàm multos Scriptores pervolvi, plumbum
 auro, aconita dulci vino miscentes, & malè fe-
 riatu capitis commentis historiarum titulum
 prætexentes ? Hic maximè agit mimam vet-
 nacula, blandiloqua, varijs coloribus vestita,
 & in omnes formas personata; speciosè inscri-
 ptiones lectorem, vel rudem vel incautum,
 splendidè decipiunt, vitrum pro margarito, pa-
 leas pro granis obijciunt. Libido scriptitan-
 di non attendit, quàm vera memoret, sed
 quàm multa; omittit, addit, demit, mutat, af-
 fingit, invertit quidlibet pro lubitu; non se-
 cus, ac falsarij faciunt, qui monetam circum-
 cidunt, depravant, adulterant. Si argumentum
 incidat de Pietate & antiqua Religione, ita
 mutilant, maculant, vitiant hi Scriptores
 Principum orthodoxorum gesta, eaque
 in reprobum sensum deflectunt, ut dubites,
 ad quam sectam se applicuerint, & pro genui-
 na Veritatis imagine, spurium figmentum
 sup.

supponitur. Una est historiae simplex facies; quæ ab hac abluunt, spectra sunt, imponunt oculis fucis. Clemens Alexandrinus memorat de Selene quadam, muliere formosa, quæ cum se spectandam ex alta turri populo Romano præbisset, effecit suis præstigijs Simon Magus, ut, quot in turri fenestræ erant, tot Selenes facies apparerent. Una Selene veritas est; mille commentorum simulacra. Exclamare hîc libeat: ô Marce Tulli, ubi nunc illa verba tua: *Historia est testis temporum, lux veritatis, vita memoria, magistra vita, nuntia vetustatis.* Omnia sunt retroversa: nunc Historia est falsus testis temporum, caligo veritatis, pestis memoriæ, magistra mendacij, nuntia fabularum. Tilianus sub hæc: in mentem mihi venit Proustes, latro dirissimus, qui viatores suo lectulo admetiri solebat; & si quidem proceriores essent, amputatione pedum decurtare; si breviores, nervorum extensione in longum diducere. Tales omnino sunt isti historiographi, qui, ut ad modulum pravæ mentis narrationes fingant, nunc demunt, nunc addunt de suo, & vocant, *Historiam scribere.* Plutarch. in *Theseo.* Ego: Quid perniciosius ad Divinæ Humanæque Veritatis subversionem excogitari posset? nihil hoc

scribendi cacoëthe & imprimendi characteribus æneis, ad corruptelam morum, & perversiōem Religionis, ac Fidei virulentius. Venenum in aurea phiala propinatur, phrasēs exornantur vernaculæ, ut sub ijs scorpius dormiat. Ex his codicibus instruuntur Bibliothecæ; hi tenentur & teruntur manibus, memoriæ mandantur, calamo exarantur, in ære cuduntur, recuduntur, impunè venduntur. Ubi Censurorū severitas? ubi Recognitorū auctoritas? ubi morum Magisterium? Hæc pestis sic paulatim inveterascit, ut posteritas, contagione correpta, sit ignoratura discrimen boni & mali, & serò dolitura, serpentem se pro pisce in Volusianis hisce chartis apprehendisse. Pestilitatis tempore aër igne & suffitu purificatur; idem faciendum in hac librorum infectione; ad ignem sine periculo leguntur. Exarsit hic Simon, & jam ardere cupiebat, quidquid in bibliotheca sua hujus generis codicum profutuerat: *Pereant, inquit, nociva charta, ne peream ego, vel mei, simulque unum è seculi amandavit, ut cophinum adferret, in quem perniciosi libri conijcerentur, & velut insandapila adrogum efferrentur.* Injecit manum Tilianus, & monuit, ut ne triticum cum

zizanijs evelleret ; esse bona quædam mixta malis, quæ oporteret secernere, & medicinam vel lituris, vel erasione facere ; posse asteriscos in margine, tanquam errorum indices, apponi, crucibus notati ; quædam etiam tanquam ulcus excindenda, quædam glutine, velut emplastro, aut splenio superinducenda, quædam exurenda. Inter hos sermones tempus, ad horam cœnæ extractum, nos admonuit domuitionis ; nihil desiderabatur in colloquio nostro, nisi tua præsentia, quæ, quod solet, disertis salibus condit colloquium. Simonis promptitudinem ad exurendos libros noxios, si pro nostra familiaritate narres Honorio Rutilio, & hanc ille voluntatem, ut par est, laudibus efferat, ne obliviscaris adjungere votum, Simonis ut zelum plures imitentur ; non diu est, ex quo vidi imaginem in Honorij ædibus, magis artificiosè, quàm castè pictam, cui si lacernulam inijceret, gloriari posset coram supremo Judice, se *nudos vestijisse*. Vale mi optime Theodore, & huic sermonum fasciculo, quos phrasi Terentiana in epistolis *cadimus* (velut ex arbore ramos) extremum inter rejeçtias charitas angulum indulge ; forsan legent ista minores.

XLVII.

WOLFGANGO BOMBICIANO,

Nobili Juveni,

Ad servitium Aulicum abeunti.

P A R Æ N E T I C A.

Disceffurus hinc ad Aulam Magni Principis, eique ab obsequijs Palatinus futurus, putabas, humanitatis & civilitatis tuæ esse, ne in viam prius te dares, quam me salutasses. Neque contentus eras officiosum vale mihi dicere, insuper pro tua modestia, petijsti à me instructionem, ceti viaticum, quò commodius iter hoc susciperes. Excusanti meam tenuitatem, & in rebus Aulicis imperitiam, vehementius institisti, nec antè urgere desijsti, quam promitterem, me per epistolam quædam tecum communicaturum, quæ quidem non didici experienciâ, sed eorum ex libris hausi, qui de vita Aulica quædam præcepta & monita reliquerunt. Sic igitur habeto. Doctissimus Lipsius in Epistolis suis mentionem vitæ Aulicæ faciens, breviter & graviter, ut solet *Mare, qui intrat, inquit, navigat, fluctus expectat:*

expectat ; qui Aulam, motus. In Aulis lenta sunt beneficia, præcipientes iræ ; levissimo momento in indignationem impelluntur Principes, sæpius erumpit fulmen, quàm tonitru audiatur ; eorum favor & gratia vento inconstantior ; severior vultus omnia fortunæ ornamenta evertit ; id quod Mythologi per Ganymedis fabulam indicatum volunt, & ego antehac in *Ethica mea symbolica* explicavi ; juvabit quædam repetere. Ganymedes, Laomedontis Troiani Regis filius, lectissimus adolescens, ab aquila jussu Jovis in cœlum evectus, officio Pincernæ decoratus est : brevè effudit, quam collegit gratiam ; parva offensione, pro regali scypho, aequali sustinere coactus est. Jubetur enim exesse Jovis regiâ, & in Zodiaci se limites conferre, atque nomine *Aquarij* contentus esse ; ut, qui antea Cœlicolûm regi in aureo poculo nectar ministrabat, jam aquario urceo campos & agros rigaret. Hæc est imago servitutis Aulicæ ; ad quam cum acceditur, finguntur montes aurei ; favore Principum, tanquam aquilæ pennis, tolluntur in altum Clientes Aulici ; qui cum credunt, secundis se favonijs supra terras longè infra jacentes sublevari, repente destituti aë-

rio

rio illo remigio ad hydriam & avenaceam
 pulstem amandantur. Turbulentum profe-
 ctò mare est Aula, & alternis æstibus reci-
 procum, multorumque jactationibus; aut
 naufragijs infame. Prò, qualia in hoc salo
 montra! Invidia, calumnia, ambitio, in-
 gratitudo, simulatio, deceptio, æmulatio, af-
 sentatio, hypocrisis, suspiciones innumera
 istud mare infestant. Ah! ne fide sereno
 repente malacia in tempestatem mutatur.
 Quem in speciem venerabatur demisso capi-
 te populus; ubi praterieris, medium ex-
 tendent digitum, posticis illudent fannis; for-
 rās mella, intus fella; cùm de honoribus
 agitur, quisque sua mèrita velut fimbrias di-
 latat, primas obtinere studet, æqualem sub-
 movere, priorem convellere & supplantare;
 alienis successibus ægrescunt, suis tumescunt.
 Exploratores ubique & speculatores, si quò
 linceis oculis observent, quod ex beato pos-
 sit infelicem facere. De aulicis Siracides
 c. 9. *In medio laqueorum ingrederis*; si bo-
 nus es, displicebis malis; si improbus, pro-
 bis. Laudabunt, quem præcipitatum cu-
 piunt; & ut Tacitus ait, secretis criminatio-
 nibus infamabunt ignarum, & quò incau-
 tior decipiatur, palàm laudatum; illi ple-
 rum.

tumque magis timendi, qui nihil elegantiarum omittunt, quò te irretiant. Meminit hujus fallaciæ Ecclesiasticus c. 19. *Est, qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo.* Mox subjungit: *Et est, qui se nimium submittit à multa humilitate: & est, qui inclinât faciem suam, & fingit, se non videre, quod ignoratum est: & si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.* Vide descriptionem versuti Aulici: ejus demissio est plena dolo & simulatione; inclinât faciem, & se profundè submittit, ut, quantò minus suspectus, tantò sit nocentior; fingit se cæcum in vitijs, & erroribus tuis notandis, cùm Argo sit oculatior. Quòd si non statim valeat, iram & invidiam in te exonera- re, reperiet occasionem malitiam suam explendi, & explebit conceptum adversus te odium. Quid hîc agas? invidiam supera modestiâ, injurias patientiâ, malevolentiam obsequio, & bonæ mentis securitate. Seneca præclarus morum Magister refert lib. 2. de ira, c. 34. quendam interrogatum, quomodo senectutem, rem in Aula rarissimam, consecutus esset, respondisse: *injurias accipi- endo, & gratias agendo.* Potuit hoc gen- tilis,

tilis,

tilis, cur non Christianus? nam in Aula quoque locus est virtuti; unde non semper verum illud Lucani:

--- *Exeat Aulâ*

Qui volet esse pius.

Sed hoc jam non ago, ut Aulam sanctam depingam; habemus Causinum, Raderum, & alios, qui ex instituto hoc faciunt; mihi id modò propositum est, ostendere tibi pericula Aulica, & laqueos exeundos. Apud Medicos aphorismus est, *nosse morbum, initium curationis*: qui in Aula non vult perire, principium salutis ducat à cognitione morum, quos vocant, *Politicorum*. Adagio fertur, *Anguillam caudâ, licet teneas, elabetur*. Hæc Aulicorum est prudentia, sed vafra, ut, quidquid ajunt, negare possint. Credas, non credas, in ancipiti & lubrico versaris; nisi enim pari versutia verbis tuis larvam inducas, simplicitas (ita sinceritatem appellant) tibi in damnum cedit; *si cum vulpibus vulpinandum*, ut dicitur, *putes*, Machiavelli te citiùs discipulum, quàm Christi exhibebis; in eodem ergo discrimine, fallere & falli, silere & loqui. Quid hîc consilij? Non statim annuere & abnuere; aduret manum, qui volet eâ versare dolosum cinerem.

cinerem. Sæpe declinanda est responsio, & scitè aliò dilabendum; sæpe suspendenda lingua, & injecti sermonis alea dissimulanda; sæpe à particulari ad universum genus collocutio transferenda; nam ut Philosophi loquuntur: *Abstrahentium non est mendacium*; sæpe opinionum varietas adferenda, & communis mortalium vanitas in sentiendo, judicandòque accusanda; sæpe temporum nostrorum infelicitas in crimen vocanda, & veteribus exemplis confirmanda; sæpè juverit insidiosam astutiam dubijs responsis eludere; sæpe etiam liberali joco transmittere. Sed hæc, & plura optimus Magister Usus, & Experientia te docebit; ars quoque Aulica ex multis observationibus addiscitur; fallunt tamen non rarò hæc præcepta, dum magis politicæ legi, quàm Evangelicæ respondent. Imprimis ergo Pietas, ut ad omnia alia utilis, sic in Aulis versanti cumprimis necessaria est, nam ubi plus periculi, ibi magis opus est invocatione Divini auxilij, sine qua, quid omnis iste Aulicus apparatus, & verborum ac vestium pompa, quid aliud, quàm fumus, qui, dum alta petit, evanescit? Hæc pietas Josephum Ægyptium inter calumnias servavit; hæc Davidem inter in-

tortas à Saule lanceas defendit ; hæc Dani-
 kem inter leones tutata est. Aulici erant,
 & in illo mari miris fluctibus jactati, mini-
 mè merfi, virtutis ac religionis anchorâ sub-
 nixi. Quòd si tantâ cautelâ opus est inter
 eos, quos Fortuna nondum extra metum con-
 stituit, quid non circumspeditionis adhiben-
 dum, ut *placeas Principi*, certè non displic-
 ceas? hîc sollicitè invigilandum, ut neque
 hominis inofficiosi, neque assentantis notam
 incurras. Alexander M. rogatus, quomo-
 do ad Principem sit accedendum; respon-
 disse fertur: *Tanquam ad ignem*; ut neque
 valde propè te adjungas, ne comburaris;
 neque longiùs abscedas, ne frigeas, & non
 calefias. Ad Principem, velut ad benignum
 sidus respiciendum Aulico; inde honorum
 ac opum influxus expectandus; sed non ra-
 rò irritus: ipsa mora torquet; si inanis,
 quid affert nisi seram pœnitentiam? Prin-
 ceptus est instar frondosæ platani, sub cujus
 umbra quiescendum Aulico; multos & hæc
 quies frustravit; subitus casus umbratili
 eis securitatem ademit. Princeps columna
 similis, circa quam fragilis hedera, Aulicus
 inserpit. Hæc etiam scansio ruinæ obno-
 xia; soluto nexu, solvitur amplexus, & ma-
 le

le fidus favor. Principis gratiam abacum
rationarium dixeris, in quo pro computan-
tis lubitu calculi nunc versantur aurei, nunc
aenei; nunc sursum, nunc deorsum, ad nu-
tum Principis, vertitur Aulicorum fortuna,
modò adversa, modò secunda; omnis illo-
rum beatitudo ac miseria ex unius volunta-
te pendet. Atque hæ sunt compedes illæ
aureæ, quibus Aulica servitus alligatur.

Sed nunc claudendi rivi, sat prata biberunt:
Finem facio huic epistolæ, ne, plura Aulæ
pericula adducendo, te à proposito abster-
ream, aut certè generosos animos infringam,
aut, in contrariam partem de felicitate Auli-
ca pluscula memorando, vanis te spebus in-
flem & impleam; potes ipse tuas vires me-
tiri meliùs, & ductum genij ad magna nati
sequi. Injurius sim bono publico, si in
Aulam Principum, ex qua tot Heroes, tan-
quam ex Equo Troiano, prodierunt, *Dicte-
ria* magis, quàm *Dictamina* in medium ad-
feram. Clausulæ loco adscribo quasdam
gnomas Aulico observandas, ex Ode vi. lib. 2.
P. Jacobi Balde, Poëtæ Lyrici nostræ æ-
tatis clarissimi, & mihi perfamiliaris, dum
viveret: vivit verò, & volitat omnium
per ora virum. Tu has sententias in usum

& emolumentum tuum verte, & ex Poëti-
ca quoque Ethica fructum cape. Appone
versiculos, sed imperfecto metro fractos; non
enim jam syllabas Grammaticorum, sed
mores Aulicorum ad numerum à te expen-
di cupio.

*I, quò vocaris Carole; sed priùs
Politiori fac patientia*

Immane votum, disce blandum

Ferre jugum, & lepidos dolores.

Est Aula pontus: spes tua naviget

Vicina ripa, qui pelago nimis

Fidit quieto, larga praeceptis

Immodicis dare vela ventis,

Calumniarum saepe Ceraunys

Illisus, cum gemitu franget ratem.

Sit magna fama cura, supercili

Sit nulla; fastum palpebra nescias.

Felicitatis pars, puto, maxima est,

Felicitati fidere parcis.

Cælum minatur fulmina? SUSTINE.

Præsens voluptas allicit? ABSTINE.

Fortuna blanditur? recede.

Levaris? exulta modeste?

Deprimeris? patiare flecti.

Insultat hostis? dissimula.

Virtute stabis.

Plura non addo ; compendium habes Ethicæ Aulicæ ; utere in tua , & familiæ tuæ incrementa , & salutem tuam cura. Hæc scripsi , ut tela prævisa minùs ferirent , si fortè in te inciderent ; juxta vulgare dictum , *cautela non obest.*

*XLVIII.**ILLUSTRI JUVENI***ALBERTO FELICIANO****L. Baroni à Tritomontio ,***In exteras regiones proficiscenti ,***PROPEMPTICA.**

PErgratæ tuæ mihi litteræ acciderunt, Colonia datæ , quibus significas , te iter longinquum ingressum , ad peregrinas regiones visendas ; esse in comitatu trium prænobilium Germanicæ nationis juvenum , unâ cum Moderatore , linguarum & regionum perito , & quinque famulis , fide & usu armorum probatis. Scribis , Agrippinâ , post duarum ibi hebdomadum commorationem , primo die Maij discessisse , & destinâsse pri-

A a ;

mò

mò adire Belgium ; inde velle trajicere in Angliam ; hinc in Galliam ; denum terrâ facturum iter in Italiam. DEUS ter Opt. Max. secundet hanc profectioem , & te nobis incolumem , multâque rerum scitu dignarum cognitione instructum reddat. Illis tuis domina parens , matrona pietissima , tuâ amantissima , valdè est sollicita , ne quid adversi tibi contingat , ullùmve periculum corporis aut animi incurras. Scit enim peregrinationes mille discriminibus obnoxias , itinera longa & intuta , insidias , errores , naufragia , latrocinia , cædes , morbos ac mortes immaturas inter ignotos timendas. Quàm triste , & miserum infelicibus parentibus accidit , si charus exoptatûsque filius , post longam absentiam , magnòsque sumptus factos , denique in epistolio funesto redeat , cui pro sigillo nigrum \ominus impressum ; quæ tunc suspiria , lacrimæ , planctus , lamenta : Augetur luctus , si nobilitas generis , rara indoles , ætas florida , magna spes & expectatio , simul apud exteros scrobem subeunt. Equissimæ petitioni quidni reponerem officiorum meorum obligationem , tam multis titulis devinctus illustri familiæ , ut hæc à me magis postulanda , quàm petenda sint.

Spo.

Spoondi preces ac sacrificia, non simplici vice peragenda. Repetijt ipsa nova postulata (ad hæc enim meis verbis animata fuerat) & insuper institit, ut admonerem te curæ de te ipso habendæ: umbram esse reliqua peregrinationis parerga, si Sol patiatur eclipsin; tuam valetudinem, tuam salutem sibi in desiderijs esse; pereant peregrinæ linguæ, pereant mores & ritus, modò ne pereat filius. Reposui ego, monitorem tibi ad latus esse, virum prudentem & expertum, jam tertium peregrinationes revisentem; hunc fidelem salutis Alberti Feliciani custodem fore, hunc Achatem; hujus si monitis & consilijs obtemperet, omnia ex voto successura; hunc magistrum ac ducem morum ac viarum nihil omissurum, quo inexperta juvenus præmuniaturs adversus ferociam, licentiam, blanditias, profusionem & ceteras pestes, ætatis inconsultæ corruptelas. His auditis, nihilominus perstitit matrona prudentissima in suis rogatibus: darem hoc Mariti contestatis in nostrum Ordinem meritis: darem tibi, filium tantum non in hac profectio- ne efferenti: darem ei, cujus causa potissimum agitur; præscriberem quasdam, ut vocant, regulas, seu præcepta, seu monita, qui-

bus suffultus à graviore casu servaretur: se
 advertisse in te, nondum ephobiam egresso,
 quandam erga me observantiam (refero ip-
 sius verba) penè parentibus invidendam; eam
 mentem adhuc inhærere Alberto, & scri-
 ptam in rudiori tabella reverentiam nec dura
 (ut apud alios fieri solet) oblitteratam. No-
 vi disertam in Nobili Matrona linguam, &
 majores, quàm pro merito meo laudes; sed
 tamen hæc, etiam sine comite facundiâ, hu-
 manitas quid non impetraret? hic petendi
 modus quem assensum non inveniret? ego
 certè diutiùs renuere non sustinui; illa do-
 mum recessit; ego ad scriptorium pulpi-
 tum me contuli, calamum & chartam pre-
 hendi, quæque non operosè in mentem ve-
 niebant, exaravi: tu ipse judicabis, ubi le-
 geris, in hanc meam ad te epistolam, mi-
 nimè *scrupulosam*, ut Plautus loquitur; ut
 ego loquor, haud *scrupulosam repisse viam*.
 Accipe voluntatem matris, meum obe-
 quium & quod olim fecisti puer, nec juve-
 nis aspernare dicta quædam, familiari affectu
 à me prolata; ætatem magis tuam, quàm
 te ipsum informo, quem scio mea institutio-
 ne non indigere; habes tecum, quem con-
 sulas, ad quem vitæ tuæ leges referas. *Tria*
ad

ad exteras gentes profecturo dicuntur maxime observanda: *Cura Animi, Corporis, Fortunarum*. Animus expoliendus est varia cognitione rerum: mores incolarum, ritus, leges explorandæ; lingua addiscenda; virtutes ac vitia advertenda, ut illas tecum domum referas; hæc noveris, nequaquam imiteris. *Cura Corporis* requirit, ut nihil admittas, quod valetudinem lædat; nihil negligas, quod eam conservet. *Fortunarum* quoque consideratio habenda, ne in prodigalitate abeant necessariae itineris impensæ. Quid enim juvet, varias transeundo terras, dispersisse pecuniam, quam in patria desideres tibi collectam remansisse? Mores gentium jam olim à vitijs notabantur; hinc in adagium abierunt, *Phryge mollior, Sybaritâ fastuosior, Scythâ asperior, Pæno perfidior, Græco levior & vanior, Thracibus bibacior, Cretensi mendacior, Arcade stolidior, Parthis fugacior &c.* Mutantur tempora, & cum ijs nomina, non vitia. Ex historijs constat, frugalem Populi Rom. vitam, ac masculam virtutem corruptam fuisse; cum Græcis, & peregrinis moribus in civitatem irrupisse mollietiam, luxum, gulam, ebrietatem, & diversa turpitudinis genera. Re-

giones lustranti imitandi sunt quidam fluvij, qui per medios lacus erumpunt, nec tamen illis miscentur; sic utendum hospitij peregrinis, ut idem exeas, qui veneris; experior quidem, & usu ac consuetudine locorum ac populorum doctior, cautior, politior, prudentior, sed non peior ac deterior. Ante omnia homini peregrino explorandus est genius loci & incolarum; an proni sint ad suspiciones, & quæ hinc nascitur, ad emulationem & zelotypiam; quo vitio qui correpti sunt, metue ab ijs insidias: multis nocuit aspexisse, multis tantum salutasse; levissima suspicandi momenta in cædes impellunt. Alicubi feminæ clausæ, velut in custodia, tenentur; in publicum rarissimè prodire licet, & quidem non nisi facie velata; in convivij virorum assidere, censetur honestas non decere. Ab hac suspitionum temeritate longè absunt alij, apud quos liberior conversatio in laude comitatis & eutrapeliæ habetur. Catus hospes attendet, ut ijs in locis, quæ zelotypa febris laborant, nec verbo, nec nutu, nec joco quidquam præferat, quo detur indicium, sibi peregrinam formam placere. Quidam enim de suspiciosis Junones suas, sicut gryphes aurum in

montibus Scythiæ, custodiunt, & omnia tuta timent; ad folium motæ arundinis excubant, ne quis cuculus alienum invadat nidum. Alicubi *Solis & pectoris* calore æstant homines; sunt manu prompti; facile de causa pugnas cient, duella ineunt; odia exercent occulta & internecina; in paratu habent sicarios, quos in cædes immittant; venena, quæ per speciem amicitia misceant; quibus idem est, hominem occidere, atque gallinam mactare. Qui sapit, hoc genus furiosos Aiaces vitat; neque enim est cordati juvenis, vitam proijcere, & in rixis velle audaciam ostentare; unum quandoque verbulum arripitur, & in prælia trudit stolidam ferociam. Reprimendus naturæ vehementioris impetus, lingua coercenda, ne cum ea stringatur gladius. Siracidis monitum est, ut cum homine iracundo non in eas familiaritatem, ne te laceat ad jurgia, rixas, pugnam. Ejus verba c. 8. hæc sunt: *Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nihil est ante illum sanguis: hinc valet illud: Qui amat periculum, peribit in illo.* Non optis est provocare fata; venient certo ordine, & mortalitatis tributum exigent. Lustrantē
terras

terras peregrinas hoc quoque fugiendum,
 ne velle videatur rerum suarum præconem
 agere, alienas consuetudines, & laudes dete-
 rere, aut minùs æstimare. Nihil odiosius,
 quàm fastu inflari, præsertim coram illis,
 quos nativus genius ad jactantiam & ostenta-
 tionem educavit. Gallus, ut dicitur, in ster-
 quilinio suo triumphat; patrios ritus, ce-
 remonias, opes, fertilitatem soli, urbium
 splendorem, virorum robur, Nobilitatis am-
 plitudinem, Principum potentiam supra
 omnes alios effert; quibus si adverseris, aut
 ea parciùs commendes, aut commendanti
 languidiùs assentiaris, contemptum scilicet
 interpretatur. Hic sapientis est, abstinere
 gloriolâ domesticâ, nec in contentionem ve-
 nire cum homine, sua tantùm admirante, &
 abjectè de alijs sentiente. Communi verbo,
 omnis comparatio secum invidiam trahit;
 quid jam humanitatis ab exteris sperabit, quos
 rerum tuarum jactatione irritasti? indicium
 præbet inopiæ mentis, qui agelli sui ambi-
 tum putat meliorem, quàm pinguis rura
 Galesi, calere sole. Potens conciliatrix be-
 nevolentia est modestia & animi submissio;
 demittentem enim se quis sublevare non cu-
 pit: at sese attollentem quis deprimendum

non

non putat ? hæc virtus est illa Ariadne, quæ non semel unum Theseum, ignota in regione versantem, multis periculis explicavit, & æquè acceptum populis, quàm popularibus suis reddidit. Alius, non vitandus minùs peregrinationis scopulus est, ad quem alliduntur illi, qui intemperantiùs in potum effusi sunt. Immodicus amor Lyæi multis cum pecunia valetudinem & vitam eripuit. Alicubi infames habentur, qui supra naturam vino se onerant. Damna temulentia notiora sunt, quàm ut necesse sit, ea enumerare. Non minima perniciès est ebrìa linguæ licentia, quæ sæpiùs graves calamitates peregrinanti accersivit. Seneca ait : non facit ebrietas vitia, sed protrahit : tunc impudicus morbum profitetur ac publicat ; tunc petulans non linguam, non manum continet ; crescit insolenti superbia, pugnaci audacia ; secretum nullum ; ubi regnat ebrietas. Et hanc ob causam multos aliena terra tumulavit, partim quòd sumptibus nimium prodeutes, ob frustratam solutionem custodijs inclusi contabuerunt ; partim quòd per ebrietatem ad alia atque alia vitia delapsi socienos sibi adjunxerunt, quibus nummorum & salutis suæ jacturam debuerunt. Af-

seclæ,

seclæ in ipsorum familiaritatem se insinuârunt cantores, cantatrices, histriones, parafiti, aretalogi, ganeones, aleatores, qui aviculam aliunde advolantem ita deplumârunt, ut nudio rem Iro constituerent, exercitati canes venatici, ad venandam in alienis marsupijs prædam. Frustra clamat desertus & egenus hospes: Actæon ego sum, dominum cognoscite vestrum: accessit ad egestatem ludibrium, & quos aluit, ab his discerptus est, pecunijs prodigè decoctis & dilapidatis. Atque hæc ego non adfero, tanquam velim tibi, Juveni illustri, & optimis moribus prædito diffidere, & de tua virtute dubitare; alijs hæc monstra timenda sunt, qui carent vigilantis Moderatoris præsentia; quos effrenes facit libertas, & juvenilis ætas parentum oculis subducta; ideo hæc commemoravi, ut docerem, quàm horrida potentia se obijciant terras peregrè lustrantibus. Ejus rei documentum sub fabularum involuero sapientissimus Homerus in suo Ulysse tradidit: quid enim sunt illæ Sirenes, virginea facie monstra, nisi voluptates, primo aspectu blandæ, auditu jucundæ, quæ capiunt sensus juventutis, & navigantem Ulysses remorantur, nec rarò mergunt, ut

vel nunquam redeat ad patria littora, vel certè lacer & naufragus, & virtutum, quas domo extulit, veste spoliatus? Quid illa Circe trivenefica, quæ pernicioso philtro demeravit Ulyssis socios, & in bestiarum formas transmutavit, quàm ingenita juventuti ad malas cupiditates proclivitas, quæ se maximè in peregrinis regionibus exerit, & rationem ac mentem evertit? Quid illa scylla & charybdis, voraces hominum naviumque gurgites, quos alij Gulam & Luxuriam interpretantur, alij ad Profusionem & Prodigalitatem applicant: quæ vitia Marcus Tullius patrimoniorum charybdis appellavit; nec malè in peregrinatores istos convenit, qui videndo varias terras peculium parentum exhauriunt, & domum reduces seram in fundo parsimoniam deprehendunt. Sapuit Ulysses, qui rapaces vortices incolumis superavit, circumeundo saxa, sub quibus spumosa murmurat unda; peregrinus probos mores & nummos conservat, si occasiones deflectat, paternas opes unà cum bona mente perdendi. Demum Ulysses post tot virtutum experimenta & specimina, è mille periculis eluctatus, ad deliciosas Alcinoi Phæacum Regis hortos delatus est, ibique omni hono-

hono-

honore ac liberalitate exceptus. Agnosca
 imaginem longinquè & fructuosè peregrinantis : subeunda sunt pericula, & duce prudentiâ exantlanda. Ulyssi post varios casus, & innumeros terrâ pelagóque labores, Alcinous omnes molestias absterfit : juvenem generosum, quibus decet ornamentis instructum, suspiciet Princeps, & ultro in gratiam admittet ; pensabunt itineris difficultates ac sumptus splendidi honores, & sociatæ cum opimis fructibus dignitates. Quocirca macte animo, perge prosequi coepita, & ad avitam laudem magnis animis grassari. Si profectiones impensis & periculis carerent, quis ex trivio non affectaret, molestias viarum suscipere, & nomen experti Ulyssis occupare ? Sed aliud est, cursoris veredarij in morem fumum alieni solinare trahere, aliud locorum genio & ingenio pasci. Tecum, credo, excurrit hæc epistola, & comitatur euntem. Vereor, ne dudum molesta & ingrata sit properanti. Quare haud ægrè mihi feceris, si jubeas eam domum facessere. Fecit impensum Dominæ parenti obsequium, ut longius procurrerem. Vale, bene proficiscere.

XLIX.

NICOLAO PIONIO

Religiosa vota recens professio,

GRATULATORIA.

INter festos sacratoris lætitiæ dies, Reverende Nicolæ, veteri Ecclesiæ more, singulari studio celebratur, qui Religiosum Tironem DEO per Votorum nuncupationem consecravit. Hoc est illud sacramentum, quo æterno Regi miles novitius ritè auctoratur: dies, qui Palæstriten Asceticum, consuetis exercitamentis satè probatum, ex umbra in solem, ex præmeditatione in usum & arenam armorum emittit: dies, quo bellator sanctiori militiæ adscriptus, trilici, ut olim fiebant, lorica & clypeo munitus, provocavit in certamen giganteum illum Goliathum, tria tela (*tergeminam concupiscentiam*) vibrantem. O fortunatam lucem, niveo, ut Veteres signabant, dignam lapillo! Lux utique candida, quæ te cœli candidatum constituit, & rerum fluxarum curis absolvit; quæ te mundi fluctibus jactatum, & cœli pelagique minas formidantem, in tranquillum Religionis portum invexit: poterat ludibrium

B b

ven-

ventis ultro citroque ferri, nisi fidam tibi in
 littore stationem tres illæ Deæ (liceat sic lo-
 qui) felicioris navigationis duces, *Pauper-
 tas, Castitas, Obedientia* præparâssent. Quæ
 tuæ sortis felicitas tantò plus gratulationis
 meretur, quantò plures magno animo con-
 scendunt Religionis *Naviculam*, & *contrario
 vento, Mundi, Carnis, Cacodæmonis* artibus
 excitato, vanitate, molliæ, malitiâ retrò acti
 feruntur. Solvunt è littore cum plausu, cum
 bonorum omnium appreciatione, secundis
 ventis aliquamdiu provehuntur, ad *Insulas*
 diceres *Fortunatas* navigare, adeo bene ani-
 mati, & adversùs qualvis tempestates infra-
 cti, auspiciata vela pandunt, utinam constan-
 ter! Brevi deficit eos generosior animus, de
 optimè propositis remittunt, & incipiunt
 ignavè respicere, quæ à tergo fortiter reli-
 querunt. Quosdam enim patriæ & parentum
 præposterus amor redire cogit ad retia, qui-
 bus se jam strenuè explicârant; quosdam na-
 vigationis molestiæ absterrent, ne prosequan-
 tur viam; alios remetiri jubet malè suada re-
 rum terrenarum cupiditas, & *ollas Ægyptias*
 regustare; alijs cursum sistit vagæ mentis in-
 stabilitas, & mutabilis luna; quæ cum sub pe-
 dibus esset habenda & proculcanda, domina-
 tur

tur in caput, & meliorem sensum evertit. Nec pauci sunt, quos præceps fervor nullo moderamine temperatus, jam ad dextram, jam ad sinistram rapit; mediocritatem illam, in qua virtus consistit, in jugum intolerabile vertit; non Ordinis sacri vitio, sed inconsulto, & non durabili in austeritatem inconsideratam impetu: quibusdam nocuit nimia in tirocinio Religioso indulgentia, & agendi libertas: æquè perniciosa est equo, nondum ad cursum assuefacto, vel nimia habenarum adstrictio, vel relaxatio. Longè aliter tua, Nicolae, prudentia & patientia navigavit; quod sanctè inchoasti, immotâ constantiâ continuâsti; nam postquam pedem in Religiosæ vitæ statum, velut in desideratum navigium, intulisti, & *alto* te credidisti, non prius ab incepto destitisti, quoad absoluto legitimæ probationis spatio, ad portum Religiosæ Professionis appulisti, tribusque Votis, tanquam firmis rudentibus, ligatam stationem tenuisti. Non te remorabantur parentum affectus, non sanguinis nobilitas, non lautitiæ opum, non vanitatû pompa, non designatus Hymenæus, non avocantium blanditiæ, non disciplinæ rigor, non deserentium Vocationem exempla. Tu fortior, quàm Ulysses ille à Poëtis decan-

tatus, qui, ne Sirenum cantibus caperetur, aures obturavit, ad malum navigij sese alligari curavit, ne fallacibus delinimentis moveretur. Poterat dicere :

Canitis surdo, canitisque ligato.

Tu votorum vinculis longè pulchrius arctiusque adstrictus ad Sacrae Crucis malum, nec blandis cessisti, nec asperis territus fuisti. Sed quid dico de vinculis? ferreis clavis *Christo confixus* es; pedes *Obedientiae*, manus *Paupertati*, oculos & reliqua membra *Castitati* consecrasti, trabalique unco firmasti. Margaritam illam in agro Evangelico latentem ut invenires, omnes à te fortunas generosè abdicasti, satis opulentum & fortunatum esse te ratus, si unum hoc cimelium, supra Persicas gazas & quemvis thesaurum aestimandum, comparasses; desiderium preciosissimi unionis effecit, ut nullas difficultates refugeres, nullos terrores exhorresceres, nullos insultus occultorum hostium reformidares, quò minùs ad hanc margaritam, velut velus aureum, obtinendam per varios fluctus, qui tironibus se obijcere solent, imperterritus tenderes, inventam cautissimè custodires; quam nequa vis aut illecebra tibi eriperet, triplici funiculo obstrictam, velut amuletum

pecto-

pectori alligasti, & Herculeo planè nodo, nullo tempore solvendo, Religiosos istos nexus obfirmasti. Non te illa monstra, multis formidabilia, à cursu retardârunt; non infames pereuntium naufragijs gurgites absterruerunt, quin per obstantes scopulos ac procellas iter ad destinatum portum prosequeris, in eoque, velut in tranquillo ac materno Religionis sinu, conquiesceres. Quod Scylla & Charybdis, quod Syrtes & Capharèa saxa mare hoc elementare navigantibus sunt; hoc mare, non illud *Superum* aut *Inferum*, sed *Internum* est, *Tentationum* fluctibus periculosum, in quo naufragantur, & pessum eunt quàm plurimi: in eo, seu scopulos, seu vortices appelles, sunt maximè tria, ut insinuavi, loca metuenda, quæ à viro quodam, virtute ac sapientia illustri nominantur, *Spumans Luxuria*, *Fervens Avaritia*, *Tumens Superbia*. *Hugo Cardin. in Lucam cap. 21.* ad hos gurgites & saxa frequentes *Vocationis* Religiosæ naviculam fregerunt, & perierunt: adversus constantiam tuam nihil potuerunt; enavigasti; portum intrasti. Superest, quod olim à navigantibus factum, ut aplustria Navis Religiosæ appensis fertis coronemus, & *aras* in littore, ac cætera pro-

speræ navigationis monumenta statuamus.
 Altera ara Isaacum exhibet, in sacrificali ro-
 go jugulum paterno ferro nudantem. Epi-
 graphe: *Voluisse sat est*; altera Jephthadem,
 cervice gladij paterni ictum excipientem.
 Inscriptio: *Reddite vota DEO*. Aras adsti-
 tuamus tergemina Pyramidem. Prima
Paupertati Sacra, cujus emblemata, Hercu-
 les cum Antæo luctans. Lemma: *Nudus ad
 luctam fortior*. Secunda dedicata *Obedientia*.
 Pictura; globus in abaco; lemma: *Quolibet
 impellas digito*. Tertia *Castitati* sacra.
 Pictura; Cygnus è fluvio Caystro in altum
 evolans: Adscriptio: *Album mutor in Ali-
 tem*. Horat. Jam ipsæ quoque Pyramides
 symbolicè Religiosa Vota exprimunt, *Pau-
 pertatem* quidem, quia Pyramis, quò altior,
 hoc tenuior, cum lemmate: *Deficiendo sub-
 ziliior*: hòc Paupertas Religiosa perfectior,
 quò ipsi plura deficiunt. Pyramis, ingenti
 mole ad fastigium usque erecta, uno denique
 lapide clauditur: *Lapis omnis clauditur uno*.
 Obedientiam significat, cujus omnia dicta
 & facta, ad unius nutum & voluntatem *Su-
 perioris* referuntur. Pyramides Ægyptiæ
 tantæ sublimitatis erant, ut nullam umbram
 projicerent; Castimoniam claritatem indicant,

juxta

juxta illud Sap. 4. *O quàm pulchra est casta generatio cum claritate!* Adscribe; *Umbra nescia.* Hic ego substringo calamum, ne, dum epistolam scribo, panegyrim contexere videar; huc me deduxit virtus tua, & Religiosa constantia, cujus imaginem per Pyramidem exprimi ostenderem, nisi figuris istis symbolicis plus quàm satis indulgissem. Et ecce jam obsignaturus eram has litteras, cum supervenit P. Christophorus Petrinus, collega meus, & vicinus cubiculi, parentis tui olim in Scholis Præceptor; hic lectis, bona mea cum venia, quas ad te exaraveram, non mediocri solatio affectus est, ubi intellexit, te Religiosæ vitæ professionem edidisse; jussit salutem & gratulationem tibi plurimam scribere, & pro amœnitate sui, quamvis senis, ingenij, hos versiculos ex antiquo auctore delumptos apponere.

Religiosus fit

Turtur in Oratorio, ut jugiter gemat,
Philomela in Choro, ut devotè canat,
Pelicanus in Capitulo, ut seipsum rostro ladat,
Pavo in Dormitorio, ut quietè incedat,
Grus in Locutione, ut dicenda expendat,
Aquila in Schola & studio, ut oculos
mentis intendat,

Bb 4

Colum-

*Columba in Itinere, ut lecta meditetur,
Accipiter in Prædicatione, ut Christo prædam
capiat,*

Passer in Refectorio, ut communia comedat.

Hæc ex annosis, non cariosis Sanctæ simplicitatis tabulis, quarum hodie quoque usus est, quotidianis exemplis confirmatus. Vale, & lætare, te catenam ferreæ voluntatis (ut Augustinus ait) quâ ligatus tenebaris, in nobiliora vincula mutâsse, & cum ijs in libertatem filiorum DEI evolâsse.

L.

GEORGIO CERVINO,

Nil admirari.

Respondeo ad quæstionem à te propositam, ad *Ethicæ* disciplinam cumprimis spectantem; in hac enim potissima disputatio agitur inter doctos, quæ sit illa naturalis beatitudo, de qua Philosophi Veteres ac Recentiores magna ambitione, vel potius contentione disputant. Antiquis placuit in tres maximè opiniones discedere. Quidam *beatorum* dicunt hominem, omni affectu vacuum, & tanquam aliquam Ideam Platoniam, ab
omni

omni sensu remotum. Alij beatitudinem in vacuitate doloris ac molestiæ ponunt, nullâ mentis vel corporis ægritudine interturbatâ. Alij in medio incedunt, & inter sensum ac consensum discrimen faciunt; felicitatem in Rationis dominio collocant. Missis reliquis Philosophantium placitis, si, beatè vivere, est omni dolore ac molestia carere, quem tu mihi beatum dixeris, cùm nemo mortaliū non debeat mortalia pati? Hic verum est illud: *Homo sum, & nihil humanum à me alienum puto*; communes patimur manes; virtutis cos est miseria, dolor, & molestia. Quo te cunque verteris, non evitabis hanc necessitatem:

*Non enim gaze, neque consularis
Submovet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes. Horat. lib. 3. Oda. 1.*

Ibidem.

*-- Timor & mina
Scandunt eodem, quò Dominus: neque
Decedit arata triremi, &
Post equitem sedet atra cura.*

Verè Seneca: *Non sentire mala sua, non est hominis; non ferre mala sua, non viri.* Primitiæ vitæ nostræ fletus est: primi flores la-

Bb 5

cri-

crimæ; hinc auspicia sumimus; primum lucis tributum est, adversa ferre; atque hæc vestigalia per reliquas ætates pendenda sunt; imaginaria ergo est hæc beatitudo, & extra mortalem conditionem posita. Neque sapientius philosophari sunt, qui beatitudinem naturalem in moderamine affectuum constitutam arbitrabantur: opus est hîc magnâ luctâ; crebrior recurrit pugna, rarior victoria, an hoc est beatum esse? de quo usurpes illud:

Pugnare, stare, vincere,

Pugnare, stare, vinci.

At affectiones omnes exuere, id quidem pro Stoico figmento habendum; sed hæc pluribus disputare, non est hujus loci, nec chartæ. In fronte epistolæ beatitatem tibi apprecor, quia te *nil admirari* jubeo. Venerisimum vatem audi, Ethicè poëtantem. In lib. 1. epist. 6. canit:

*Nil admirari, propè res est una, Numici,
Solâque, quæ possit facere ac servare beatum.*
Paradoxum hoc alicui videri possit, cum admiratio sit affectus maximè homini proprius; hunc humanæ naturæ adimere, quid sit aliud, quàm eam evertere, cui non minùs peculiariter, *ridere & admirari*, quàm equo *hinnire*.

Quid

Quid, quòd ipsa Philosophia ortum habet ex admiratione : vulgato verbo dicitur : *Propter admirari ceperunt homines philosophari* ; quod idem de reliquis scientijs asserendum. Nam ratio, cur admiremur, est, quia causas rerum ignoramus ; quibus cognitis cessat admiratio. Igitur scire cupimus, ut admirari desinamus. Et cur homines rudes mirantur, si audiant ex Mathematicis, Solem esse centies & sexagies majorem terrâ, cùm ipsis haud amplior, quàm sesquipedalis discus videatur : causa est ignorantia. Si enim cognoscerent distantiam solis à terra, facilè inducerent animum, hòc minorem apparere, quò longiùs distitit ab aspectu. Exemplum vulgare in rusticello quopiam sume, qui è pago suo primùm egressus, pedem in urbem intulit. Hic ei omnia nova, & incognita, ideòque mirabilia apparent : ædes, fora, fontes, templa, palatia ; strata viarum, incolarum diversi mores & vestes, & quidquid demum in oculos vel aures incurrit, in eo stupet, & mirabundus hæret. Non perinde alius ex eodem pago, qui sapius ruri in civitatem se conferens, sapius conspexit & loquentes audivit oppidanos ; pauca ei mirabilia, quia plera-

pleraque jam antè cognita. Ad Horatium redeo, cui suffragatur M. Tullius lib. 3. Quæst. Tuscul. ubi ait: *Hæc nimirum est illa præstans & Divina Sapiëntia, perceptas & pertractatas res habere; nihil admirari, cum accideret; nihil, antequam evenerit, non evenire posse arbitrari.* Idem lib. 4. *ibid.* Quid enim videtur homini sapienti magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo? nam quid aut in studiis humanis, aut in tam exigua vite brevitate magnum sapienti videri potest, qui semper animo sic excubat, ut ei nihil improvisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil novum? Ridet Seneca tanquam pueros, qui rerum novitate capti, in admirationem trahuntur. Ejus verba tibi recito. *Quid inter nos & pueros interest, nisi quòd nos circa tabulas & statuas insanimus? Illos reperti in littore calculi leves, & aliquid habentes varietatis delectant; nos ingentium macula columnarum: sive ex Ægypti arenis, sive ex Africa solitudinibus advecta, porticum aliquam, vel capacem populi cœnationem ferunt. Miramur parietes, tenui marmore inductos, cum sciamus, quale sit, quod absconditur:*

lis nostris imponimus. epist. 115. Sapien-
tissimi Regis effatum est, *Nihil sub sole no-
vum.* Eccli. c. 1. v. 10. causam subjungit.
*Nec valet quisquam dicere: Ecce hoc re-
cens est: id enim præcessit in sæculis, quæ
fuerunt ante nos.* Quid igitur admiramur
tanquam nova, quæ sunt vetera? Omnia
cum tempore eunt, atque prætereunt; præ-
teritis succedunt præsentia, & his futura:

--- *Nempe omnia, quæ nunc
Miramur, priscis ea visa, auditæque sæclis.*

Et Horat. de Arte Poëtica:

--- *Mortalia facta peribunt;
Multa renascentur, quæjam cecidère, ca-
dèntque,*

Quæ nunc sunt in honore.

Sapienter nostri avi Historicus: *Humanis
in rebus sæcula ac personæ intereunt, causæ
& eventa eadem recurrunt.* Ergo rectè
Horatius asserit, viro sapienti nihil admiran-
dum esse. Illud potiùs habet controversiam,
cur beatum efficiat, qui nihil miretur. An
verò ideo beatorum ac felicium quis in nu-
mero reponendus, qui mare navigans (ex-
empli gratiâ) prævidit tempestatem, certis-
simo interitu navim, vectorésque involutu-
ram: an beatus, qui præfagijt, hostem ar-
mis

mis

mis & consilijs prævalentem, ingentem patriæ cladem illaturum, & omnia evastaturum? at non miratur: an ideo expers miseriæ? Si Horatio fidem adhibemus, beatus est, quia nihil ei repentinum, nihil non provisum, & prospectum, adeoque nihil mirabile. Sed num sede morantur in una, miserum & beatum esse? an prævisio & præcognitio faciunt, ut malum non sit, quod constat naturæ adversum & calamitosum esse? an præmeditatio animos addit, ut nihil aut parùm sentiat, quod ferendum est? cum è contrario, juxta eundem Poëtam, qui perpectus non præparavit rebus duris & perpeffu gravibus, abjectus & desperatus jaceat, nec se erigere possit; quod illi accidit,

*Qui quidquid vidit, melius, peiusve sua spe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet.*

Qui scilicet fixis attonitus hæret oculis, nec præ admiratione satis capit fortunam, cum indulget, nec satis aversatur, cum premit; hinc animi, corporisque torpor & abjectio. Id quod videmus in navigantibus, qui nec secundis, nec adversis ventis nôrunt vela pandere; præsertim si quævis inopina mirantur, & intus patiuntur turbines, à qua-

tuor

tuor plagis flantes, hoc est, quatuor perturbationes animi, de quibus Poëta :

Gaudeat, an doleat: cupiat, metuátve.
Nihil interest, an simul ab his ventis infestetur, an ab uno impetatur; an lætiora admirando sinat se occupari improbo gaudio, an fractus dolore tristibus cedat, quæ miratur, & odit; an, quæ excitant admirationem, cupiat & desideret sibi obtingere, nec prius quiescere possit; an instantium malorum specie agitatus, palleat metu, & obstupefactus obtutu hæreat defixus in uno. Itaque, qui cupit, admiratur, & qui timet, admiratur; sed non eodem modo. Nam qui cupit, ita admiratur, ut id, quod admiratur, expetendum esse existimet; qui metuit, fugiendum esse. An non igitur beatum & felicem dixeris, qui se ventis tam diversis jactandum non permittit? qui nec gaudio inani effertur, nec cupiditate sinistra abripitur, nec timore deijcitur, nec dolore dissolvitur? Quod cæteri metuunt, dolent, cupiunt, quò gaudent, ipse in animum non admittit, malaciam pectoris turbari non sinit, quia nihil ei novum & repentinum, ideóque nec admirandum accidit. Periculum aliquem cogita, cujus constantiam nec cœli
minat

minæ vel rûinæ concussissent. De talibus viris loc. cit. noster Horatius:

*Hunc Solem, & stellas, & decedentia certis
Tempora momētis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectant.*

Fortè navi vehebatur Pericles Dux Atheniensium, cùm repenti cœpit Sol deficere, & eclipsin pati. Subtractionem solaris luminis cepit primò mirari gubernator navigij, de nique ad insperatam obtenebrationem, velut exanimis, concidere. Hunc metum ademit ei Pericles, oculis navarchi pallio injecto & oppanso, cum dicto, ita solis defectionem contingere, Lunæ inter Solem & terram interposito. Desijt alter mirari, & formidare. Hæc tuâ gratiâ per modum epistolæ commentatus sum, in duos versus Horatianos; *Nil admirari* &c. unde videas, quàm late pateat Ethicæ studium, & Epistolare stadium, in quo concessum est decurrere cuicumque scribendi generi, modò observetur, ne supra familiare colloquium (de hoc enim agimus; aliter loquuntur Dij & Semidij) attollatur dictio, & jam in Rhetoricos, jam Historicos campos liberiùs excurrat: ne figuris & tropis Poëticiis involvantur audaciùs sensa, quòdque planum oporteret esse, altiùs in colles assurgat: quod clarum & perspicuum, in

obscuritatem deprimatur. Musis insigni-
 ter probabis tuam industriam, si meliores &
 acutiores quasdam sententias è Circo Poëtico
 selegeris, & vel in orationem prosam Παεγ-
 Φεγσιμῶς converteris¹, vel etiam commenta-
 riolo illustrâris; experieris nec verba, nec
 rem, verba sequentem, tibi defuturam; blan-
 dius cum numeris illabitur Ethica; mirabe-
 ris te Philosophum ex Helicone descenden-
 tem. Sed num ideo non eris beatus, quia
miraberis? Est quædam admiratio non ad
 incognita stupentis, sed cognitorum fructum
 experientis; quæ qualis sit, tibi nondum ex-
 plicavi. Jubet me finire Epistolarem Ethicam
 numerus *Quinquagesimus*, jam in alijs lu-
 cubrationibus mihi tolennis; annus, quo hæc
 scripsi & absolvi, mihi jam tertium *Jubilæus*
 esset, nisi trieteridem desiderarem. Quid: an
 ego tantillum ætatis spatium desiderem, quem
 loco *Jubilæi* exspectat beata, quod spero,
 ÆTERNITAS, cui hæctenus calamus meus
 laboravit? ad Æternitatis postes emerita nunc
 arma suspendo, & tibi, amicóque harum epi-
 stolarum Lectori valedico Horatianâ clau-
 sulâ:

*Vive, vale; siquid novisti rectius istis,
 Candidus imperti; si non, his utere mecum.*

Cc

IN.

Index Materiarum.

A.

Abneri & Joabi detestabilis lusus.	58
Ad DEUM, velut Principium, identidem tendendum.	132
Adhortatio ad diligens studium.	à fol. 136
Admiratio est effectus Ignorantiæ.	395
Adolescentum in bono inconstantia.	72
Advocatorum abusus & Vitia.	191
Eorundem officium & dignitas.	189
Ædificij descriptio.	356
Ægri lamenta.	205
Ægritudines generosè ferendæ.	212
Æstimatio sui ipsius vitiosa.	346
Æterna solùm spectanda in Electione Status.	36
Affectus inordinati affligunt.	328
Afflictiones docent orare.	131
Earum utilitas.	296
Afflicti solatium.	à fol. 295
Agape Veteribus quid?	229
Alexandri Mag. notabile dictum.	370
Amicitia, inter Vitra inita, est vitrea.	32
Amicitia, malè inita, citò dissolvenda.	à fol. 61
Amicus alter Ego.	65
Amoris inordinati tortura.	332
Amphion saxa cantu movet.	22
Animi remissio necessaria.	à fol. 55
Annua.	

Index Materialium.

Annularis digitus.	112
Annulus sponsalitijs.	Ibid.
Annus quot habeat horas, quadrantibus, minuta.	117
S. Antonius quomodo vicerit tentationes.	91
Anxietas de Prædestinatione.	89
Apathia Stoicorum.	294
Apparatus mensarius.	235
Aquarum diversæ proprietates & effectus.	246
Arioni modulanti Delphinus se substernit.	22
Aristodemi metus & diffidentia.	331
Arthritis.	208
Artis Medicæ præstantia.	à fol. 178
Altræa Justitiæ imago.	187
Avari descriptio.	258
Avaritiæ damna.	304. 311
S. Augustini sensus de cantu Ecclesiastico.	24
Ejus Confessionum liber commendatur.	65
Aulicæ vitæ difficultates.	372
Aulici instructio.	Ibid.
Autoris judicium de Epistolis Ciceron. Plin. & Senec.	3

B.

Beatitudo hominis in quo consistat.	393
Bellorum utilitas.	16
Bibliothecæ descriptio.	356
Bivium Hercules.	34

C.

Caini scelus detectum.	225
Ejus dolor ex animi perturbatione.	327
Caligulæ horror tonante cælo.	338
Cc 2	Calu-

Index Materialiarum.

Calumniæ imperitorum adversus Latinam linguam.	39
Cantus Ecclesiasticus.	24
Caput Gorgonis.	59
Castimonia jungenda formæ corporis.	153
Castitatis Religiosæ symbolum.	390
Catonis dictum, trium se pœnitere.	312
Cautelæ politicæ.	368
Cerberi offa.	198
Chiragra.	208
Cholerici descriptio.	83
Christus è Cruce pendens gratias agit vindictam condonanti.	81
Ciceronis epistolæ.	2
Clerici malè viventes.	37
Clinici, qui?	206
Commercij epistolaris utilitas.	1
Commune vitium, inhiare bonis alienis, sua non nôsse.	118
Concordia Conjugum.	110
Ejus conservandæ medium.	268
Conjugia infauſta.	37
Conjugii bona symbolicè repræsentata.	à fol. 108
Conjugum mutua officia.	270, 271
Conscientia bona.	339
Præstat omnibus mundi bonis.	157
Conscientia mala, etiam inter epulas in- quieta.	230
Consilia non sunt æstimanda ab even- tu.	à fol. 312. 318
Consiliariorum Officium & Dignitas.	189. 196
Contemptus mundi.	388
	Con-

Index Materiarum.

Contradictiones apparentes Sacrae Scripturae.	274
Convivij descriptio.	<i>à fol. 235</i>
Ejus Leges.	240
Corpus humanum officina miseriarum.	324
Plures aliaejusdem comparationes.	Ibid.
Correctio æquo animo accipienda.	342
Facienda cum mansuetudine.	286
Corruptela morum ex pravis exemplis.	162
Credulitas nimia vitiosa.	339
Cultus DEO gratissimus, patientia in morbis.	212
Cupiditas habendi affligit.	329
Cura triplex, visenti exterarum regionum necessaria.	377
Curiositas noxia in negotio Prædestinationis.	96

D.

Damna ex incendio.	292
David ope artis musicae Saulem obsessum liberat.	22
In morbo filij luget, in morte lætatur.	124
Dæmonum fallaces illecebræ.	71
Inania eorum terculamenta.	91
Defectus mutiù tolerandi.	168
Defuncti pijs suffragijs juvandi.	126
Degeneres filij optimorum parentum.	74
Delatoribus non citò credendum.	289
Deliberatio de statu vitæ eligendo.	<i>à fol. 33</i>
Num dandum nomen Militiæ.	<i>à fol. II. 76</i>
Num expediat Juvenibus, peregrinari.	<i>à fol. 47</i>

C c 3

De-

Index Materiarum.

Demissio & modestia conciliant hominum animos.	380
DEO gratissimus cultus Patientia.	212
Descriptio pulchrarum ædium,	316
Convivij.	à fol. 235
Hominis choleric.	83
Juvenis comptuli ac vani.	148
Mulieris iracundæ.	291
Prædij.	234
Uxoris malæ.	261
Desperandum non est de Juvenibus vitæ dis- solutæ.	71
DEUS neminem reprobât positivè.	94
Dictum notabile Metelli Consulis Romani.	16
Diei natalis gratulatio.	à fol. 119
Diligentia necessaria Patrifam.	260
Diogenis dictum de Ebrioso.	256
Percutit pædagogum, dum videt puerum indecorè agentem.	170
Divitiæ festinatæ caducæ.	308
Sensim paratæ durant.	Ibid.
Eas parandi modus.	260
Doli & fallaciæ Aulicorum.	366
Dolores aut tolerabiles, aut breves.	211
Generosè ferendi.	Ibid.
Dolor ex morte charorum justus.	112
Dionysij Lambini judicium de Epist. Ci- ceronis.	2
Dionysij siculi metus & diffidentia.	350

Index Materiaram.

E.

380	Ebrietatis damna,	242. 256. 381.
212	Ecclipsis.	400
356	Educationis bonæ fructus.	à fol. 161. & à fol. 246
l. 235	Electio Statûs.	33. 202
83	Epistola prodit genium scribentis.	6
148	Epistolaris commercij utilitas.	I
295	Epistolarum varij scriptores, & iudicium de	
234	ijsdem.	2. 3. 4
265	Epistolis brevis, an fusior stylus conveniat.	8
75	Epulæ moderatæ inter amicos laudabiles.	231
94	Equi calcato lupi vestigio torpent ac tremunt.	30
16	Equus Trojanus.	215
l. 115	Examen Conscientiæ.	290
260	Excusatio modesta.	à fol. 349
256	Exempla filiorum degenerum,	74 246
	Virorum fortium in adversis.	à fol. 298
170	Exempla mala corrumpunt mores,	162. 171

F.

	Fabij, Afinnij, Porcij, Lentuli &c. unde	
	dicti?	219
	Fabula de certamine Musarum cum Sireni-	
	bus.	7
	De Olla ænea & testacea.	31
	De Asino & equo.	159
	De Vulpe, Cane & Patrefam.	262
	De Podagra & Aranea.	208
	C c 4	Faci-

Index Materialium.

Facilius mali inter malos, quam boni inter bonos fiunt.	28
Fallaces dæmonum illecebræ.	71
Feminarum loquacitas.	313
Feminæ naturâ proniores ad Iram.	291
Fiducia in DEUM; efficax in tentatione remedium.	91
Filij Matri plerumque, quam Patri similiores.	244
Cur tenerior erga illos amor Matrum, quam Patrum.	240
Flos Hemerocallis dictus.	151
Fontium & fluminum diversæ proprietates.	246
Formæ corporis jungendus est decor Mentis.	150
Forma corporis est magnum DEI donum, Sed fragile.	149
Nil valet sine virtute.	150
Formulæ faustarum appretationum.	119
Fortitudinis inter dolores exempla.	326
Fortuna mediocritatis cum bona conscientia præstat divitiis.	157
S. Franciscus Seraph. mirus æstimator Sacerdotij.	104
Unum è suis morosioris naturæ <i>Fratrem Muscam</i> appellat.	148
Fraudes negotiatorum.	309
G.	
Ganymedes servitutis Aulicæ symbolum.	365
Garrulitas noxia.	338
Gaudij & Luctûs continua vicissitudo.	297
Germana sinceritas.	217
Ger.	

Index Materiarum.

28	Germaniæ Vet. & Novæ dispares mores.	48
71	Germanorum Vet. modus educandi juven- tutem.	47
313	Goliathi jactantia punita.	279
291	Gonagra.	208
	Gorgonis caput.	59
91	Grammatica iniquè vapulat ab indoctis.	39. 43
	Gratulatio diei natalis.	à fol. 115
244	Novi anni.	à fol. 127
	Nuptiarum.	à fol. 106
250	Professionis Religiosæ.	à fol. 385
151	Sacerdotij.	à fol. 100
246	S. Gualbertus vindictam condonat.	85

H.

	Herbarum virtus.	178
	Hercules cum Antæo luctans, symbolum Paupertatis.	390
	Herculeus, vel Gordius nodus.	283
157	Herculis bivium.	34
	Herodis astutia delusa.	225
104	<i>Heronum filij noxa? & cur?</i>	à fol. 243
	Hilaritas honesta suadetur.	à fol. 54. 144
148	D. Hieronymi in sciolum invectiva.	280
309	Historia de Damocle ad mensam Dionysij Regis invitato.	230
	Hominis tetrici descriptio.	143
365	Hominum desideria sæpe perniciofa.	128
338	Hominum proprium, admirari.	394
297	Homo animal sociabile.	145
227	Horologij rotati ad mores applicatio.	130
Ger.	Cc §	Ja-

Index Materialium.

I.

Jactantiæ vitium.	340
Janus bifrons, symbolum bonæ Electionis.	37
Jephtias symbolum Religiosæ Professionis.	390
Imagines striatæ,	223
Imperiti disputatores.	276
Impij frequenter feliciores justis.	293
Inconstantia in bene cœptis.	386
Inconstantia in vocatione Religiosa.	à fol. 66
Inconstantia Juvenum.	73
Indolem Nationis imitatur loquela.	6
Indulgentia nimia Matrum filijs perniciosa.	249
Infaulta conjugia.	37
Infirmus, simul est Sacerdos, Ara & Victima.	212
Ingressus ordinis Religiosi.	387
Insignia Nobilitatis, unde ?	16
Intemperantia in potu.	381
Investiva in desidem studiosum.	à fol. 137
Joabi & Abneris detestabilis lusus.	58
S. Joannis Evangelistæ cum perdice lusus.	55
Iracundæ mulieris descriptio.	291
Iracundiæ refrænatio.	208
Ejus Victoria gloriosa.	84
Indomitæ damna.	86
Moderata, est Cos fortitudinis.	84
Primi ejus motus compescendi.	87
Remedium Augusto Cæsari à Philosopho datum.	ibid.
Ischias morbus.	208
	Judi-

Index Materialiarum.

Judicum dignitas & officium.	189. 195
Eorum abusus & vitia.	193
Juliani impietas à cæco castigata.	281
Jurisprudentiæ studium, an suadendum?	à fol. 186
Ejus laus.	Ibid.
Justitiæ symbolum.	187
Juvenibus prava societas viranda.	à fol. 26
Juvenis comptuli, & vani descriptio.	148
Meritum ejus encomium.	43
Juventutis educandæ modus antiquus Ger- manorum.	47

L.

Laconicus stylus num conveniat Epistolis.	8
Lactari à peccatoribus, quid?	29
Lactis materni vis in prolem.	à fol. 246
Laus Jurisprudentiæ.	à fol. 186
Latinæ Linguae.	à fol. 41
Patientiæ.	à fol. 295
Vitæ militaris.	à fol. 13
Leo symbolum vigilantiae.	260
Libanij de Christo ludicrè loquentis petulantia castigata.	281
Liber Confessionum S. August. suadetur.	65
Libri pestilentes.	362
Libri Salomonis de Arte Medica.	179
Librorum multitudo, an paucitas præ- optanda.	à fol. 357
Litera Pythagoræ Y.	35
Logica comparatur cum testa ovi.	6
Loqua-	

Index Materiarum.

Loquacitas feminarum.	313
Luctus & Gaudij continua vicissitudo.	227
Luctus in funere unici filij.	à fol. 121
Luctus parentis ob filium immorigerum.	à fol. 72
Lyra Arionis inter astra suspensa.	22

M.

Machiavellus, quis?	222
Ejus axiomata.	Ibid.
Maria totius mundi.	208
Mala pravæ Societatis.	à fol. 26
Mali Clerici.	37
Mansuetudinis laus.	285
Mariti querelæ contra uxorem.	265
Matrimonij incommoda.	267
Medicæ artis præstantia.	à fol. 178
An Ejus studium suadendum.	Ibid.
Medici debent esse omnigenâ scientiâ instructi.	182
Immeritò multorum dicterijs vapulant.	184
Mediocritas in ceteris aurea, plumbea in doctrina.	135
Memorable factum dictumque Uxoris Regis Armeniæ.	113
Mercaturæ laus, utilitas.	à fol. 303
Ejus pericula.	309
Metelli Consulis Rom. dictum sapiens.	16
<i>Meum</i> ac <i>Tuum</i> bellorum causa.	11
Midæ stulta avaritia.	310
	Mili-

Index Materiarum.

313	Militaris Vitæ laus.	13. & seq.
217	Ejus vituperatio.	II. 77. & seq.
121	Militiæ & Malitiæ modica differentia.	77
	Modus in correctione adhibendus.	289
72	Momentum vitæ ultimum maximi momenti.	119
22	D. Monica lacrimis filium Augustinum servat.	67
	Morbi molestiæ.	322
	Morbi podagrici diversi nominis.	208
222	Morborum variæ species.	323
Ibid.	Morositas in conversatione vitanda.	239
268	Morum corruptela ex mala educatione.	161
26	Mulieris iracundiæ descriptio.	291
37	Mundi contemptus.	388
285	Musarum cum Sirenibus certamen.	7
265	Musica arte clari, Ejusque æstimatores.	23
267	Musicæ & Musicorum vituperatio.	19. 20
178	Musicæ Laus.	à fol. 21
Ibid.	Mysteria nostræ Religionis cum magna reve- rentia tractanda.	199

N.

135	Natalis diei gratulatio.	à fol. 115
113	Nationis indolem exprimit modus lo- quendi.	6
303	Nationum diversarum vitia.	327
309	Navigatio est vita hominis.	38. 386
16	Nec temere, nec timidè agendum.	319
11	Negotiatio sacra.	311
310	Negotiatorum fraudes.	306
111	Nemo	

Index Materiarum.

Nemo immunis ab aduersis.	394
Nobiles facti è plebeijs.	219
Nobili Juventuti an peregrinandum.	47
Nobilitas triplex.	215
Nobilitas, unde dicta?	Ibid.
Nobilitatis Laus.	à fol. 216
Sine virtute nihil est.	217
Nodus Gordius vel Herculeus.	283
Novitij Religiosi adhortatio ad constantiam.	à fol. 66
Nuptiarum gratulatio.	à fol. 106
Nutrices esse bonas, quantum interst.	247

O.

Obedientiæ Religiosæ symbolum.	390
Objurgationes moderandæ.	286
Opportunè adhibendæ.	287
Oeconomica Regula.	à fol. 254
Offa Cerberi.	195
Omnes vili volunt emere, carò vendere.	305

P.

Pallas Sapientiæ simul & Militiæ Præses Dea.	16 208
Paralyfis.	337
Parentis cum filio expostulatio.	72
Parentis luctus ob filium immorigerum.	Parente

Index Materiarum.

394	Parentum negligentia in educatione liberum.	252
219	Parfimonix Virtus.	258
47	Passiones gravissimum animi tormentum.	<i>à fol.</i> 337
215	Patentia, optimum Podagræ remedium.	210
bid.	Ejus Laus.	<i>à fol.</i> 295
216	Patres infelices.	246
217	Patrifamil. observanda Pocula, Loculi, Oculi.	<i>à fol.</i> 256
283	Necessaria illi Vigilantia & Diligentia.	260
l. 66	Pædagogi, & morum Præfecti, quales esse debeant.	166. 168. & seq.
106	Quantum illis debeatur.	169
247	Debent se gerere, ut Cytharædus, Pictor, Hortulanus, Nauclerus.	172
390	Eorum incuria filijs perniciofa.	253
286	Paucitas salvandorum.	94. 97
287	Paupertatis Religiofæ symbolum.	390
254	Peregrinationes in exteris Regiones periculofæ.	48. 374
195	Sed valde utiles.	<i>à fol.</i> 50. 384
205	Peregrinatio necessaria cura Animi, Corporis, & Fortunarum.	377
	Perfidia nemini diu profuit.	226
	Philosophiæ cum ovo comparatio.	6
16	Ejus Laus.	Ibid.
208	Pietas Aulicis maximè necessaria.	369
337	Piger vult, & non vult; quomodo?	141
72	Pigri cur afino comparentur.	Ibid.
	Pigritiæ mala.	138
		Ple-

Index Materiarum.

Plebeia fortis homines ad magnam nobilitatem eluctati.	219
Plinij Epistolæ.	3
Plures Catholicos salvari, quàm damnari.	à fol. 97
Poculum Ciceronis.	219
Podagra.	206
Ejus diversæ species.	208
Etiam Sanctissimi eâ laborârunt.	209
Remedium à Carolo V. præscriptum.	210
Politici nomen infame.	221
Politicorum indoles & mores.	222. 223
Similes sunt Polypo & Chamæleonti.	224
Potestas Clavium, quanta?	101
P. P. P. triplex necessarium ad bonum statum Communitatis.	164
Prava societas Juventuti perniciosa.	à fol. 26
Prædestinatio non obest libertati humani arbitrij.	95
Præstantia Artis Medicæ.	103. 199.
Præstérne callere Musicam, an ignorare.	à fol. 19
Primi motus iracundiæ compescendi.	87
Primitiarum gratulatio.	100. 115.
Principum gratia, bonum fragile.	370
Procutis Latronis crudelitas.	361
Professio Religiosa.	à fol. 385
Promotionum difficultas.	134
Prosperitas multis noxia.	301
Proverbium commune, <i>auræ mediocritas</i> , fallit in doctrina.	135 Pro-

Index Materiarum.

Proverbium commune, <i>Aurea mediocritas</i> , fallit in doctrina,	135
Providentiæ Divinæ adscribendi casus adversi.	300. 316
Pseudopolitia noxia.	à fol. 224
Pueritia prima rectè instituenda.	165. 169
Puritas Sacerdotibus necessaria.	103. 199
Pythagoræ litera.	35

Q.

Querela adversùs famulos & ancillas.	284
Querela hominis inter ætumnias.	293
Querelæ mariti adversùs uxorem.	265
Uxoris adversùs maritum.	266

R.

Recreationes sint moderatæ, non disso- luta.	157
Regulæ Oeconomicæ.	à fol. 254.
Religiosi hominis officium.	391
Rixæ & jurgia cavenda.	379
Romani, quàm moderati in potu.	236
Rotæ cum vitæ nostræ comparatio.	296

S.

Sacerdotum dignitas.	à fol. 100. 198.
Debent esse Lucerna ardens & lu- cens.	104. 200

D d

Gra-

Index Materiarum.

Gratulatio Sacerdotij.	à fol. 100
Salomonis libri de Arte Medica.	179
Salvandorum paucitas.	94. 97
Sancti etiam Viri podagrâ laborârunt.	209
Sancti militiâ celebres in Vet. Test.	13
In Novo.	18
Sanitatis bonæ pretium.	129. 180
Sapiendum, sed ad sobrietatem.	147
Sapienti nihil in rebus humanis admirandum aut magnum.	396
Sapientis est, non turbari incertis rerum eventibus.	316
Scholarum neglectus perniciosus Rei- publicæ.	163
Scopuli Virtutis.	308
Scriptores Epistolarum.	4
Scriptores heterodoxi.	360
Scriptura Sacra, num sit obscura, vel clara.	273
Scrupuli conscientiæ.	97
Senecæ Epistolæ.	3
Earum stylus.	5
Seductionis pericula juventuti caven- da.	à fol. 26. 162
Simij Tulliani.	5
Similis simili gaudet.	28
Sinceritas Germana.	227
Sirenes sunt voluptates.	388
Societatis pravæ fructus.	61. 62
Solacium afflicti.	à fol. 293
Ægroti.	à fol. 322
In morte charorum.	à fol. 123 Spon-

Index Materiarum.

100	Sponsæ bonæ requisita & proprietates.	107
179	Status vitæ cautè eligendus.	à fol. 174
197	Statu suo quivis contentus esse debet.	159
209	Stoicorum apathia.	294
13	Stultus, quis à S. Scriptura dicatur.	275
18	Stylus Epistolaris num debeat esse Laco-	
180	nicus.	8
147	Symbolum Castitatis, Paupertatis & Obe-	
	dientiæ.	390
396	Symbolum moderati rigoris.	288
	Symposiaci sermones, qui?	213

T.

163	Temperantia in potu.	236
308	Tentationibus generosè resistendum.	69
4	Quomodo eas vicerit S. Antonius.	91
360	Tetrici hominis descriptio.	141
273	Theologiæ studium & præstantia.	à fol. 197
93	Thracæ natalem suorum fletu, diem obitûs	
3	rifu celebrant.	120
5	Thraconis seu jactabundi descriptio.	278
162	Timor Divinorum judiciorum saluta-	
5	ris.	97
28	Timoris & diffidentiæ immodicæ exem-	
227	pla.	331
388	Tristitia & afflictio animi omni morbo cor-	
62	poris gravior.	à fol. 325
293	Est Aquila Promethei.	327
322	Est fugienda.	59. 144
123		Typo-
200		

D d z

Typo-

Index Materiarum.

Typographiæ commoda & incom- moda.	357
Tyranni nomen, unde?	222

V.

Veritatis & Mendacij diversa indoles.	361
Via Virtutis & Voluptatis.	31
Vicissitudo continua Gaudij & Luctûs.	297
Vigilantia necessaria Patrifam.	260
Violatio datæ fidei nunquam diu felix.	226
Viri sancti à re militari celebres in Vet. Testam.	13
In Novo,	18
Viri Musica arte clari.	23
Virtus herbarum.	178
Virtutis scopuli.	388
Vis boni exempli.	68
Vira Conjugum est Jugum.	267
Vita hominis est Navigatio.	38
Vitæ humanæ cum tota comparatio.	296
Vitæ momentum ultimum maximi momenti.	119
Vitæ status prudenter eligendus.	à fol. 174
Vita longa magnum DEI beneficium.	117
Vita militibus vilis.	80
Vita Religiosa est perpetua pugna.	70. 90
Vituperatio Musicæ & Musicorum.	19. 20
Vituperatio Vitæ militaris.	11
Ulyssis ingenium ad dignoscendum Achillem sub puellari habitu latentem.	291
Voluptatum symbolum Sirenes.	381
Vota & desideria mortalium sæpe perniciofa.	121
Voto-	

Index Materiarum.

Votorum Professio.	<i>à fol. 385</i>
Urbis vel alterius communitatis bonus status, unde agnoscatur.	164
Utilitas ærumnarum.	296
Utilitas commercij Epistolaris.	1
Utilitas peregrinationum per exterarum Regio- nes.	<i>à fol. 50</i>
Vultures togati, qui ?	192
Uxor bona rarum & magnum bonum.	106
Uxorum querelæ adversus maritos.	266

X.

Xenij loco Veteres fere dabant dulciaria.	127
---	-----

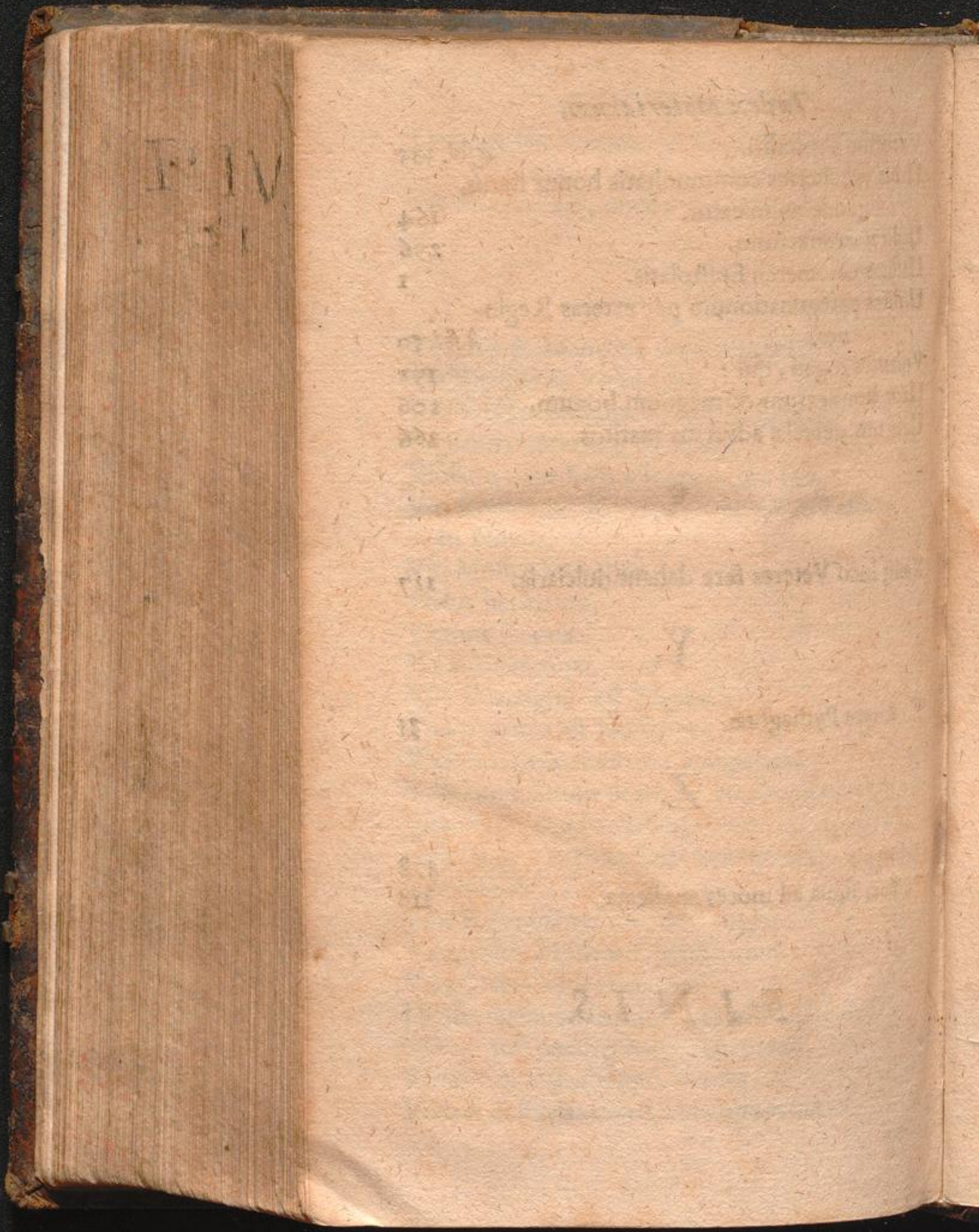
Y.

Y. Litera Pythagoræ.	35
----------------------	----

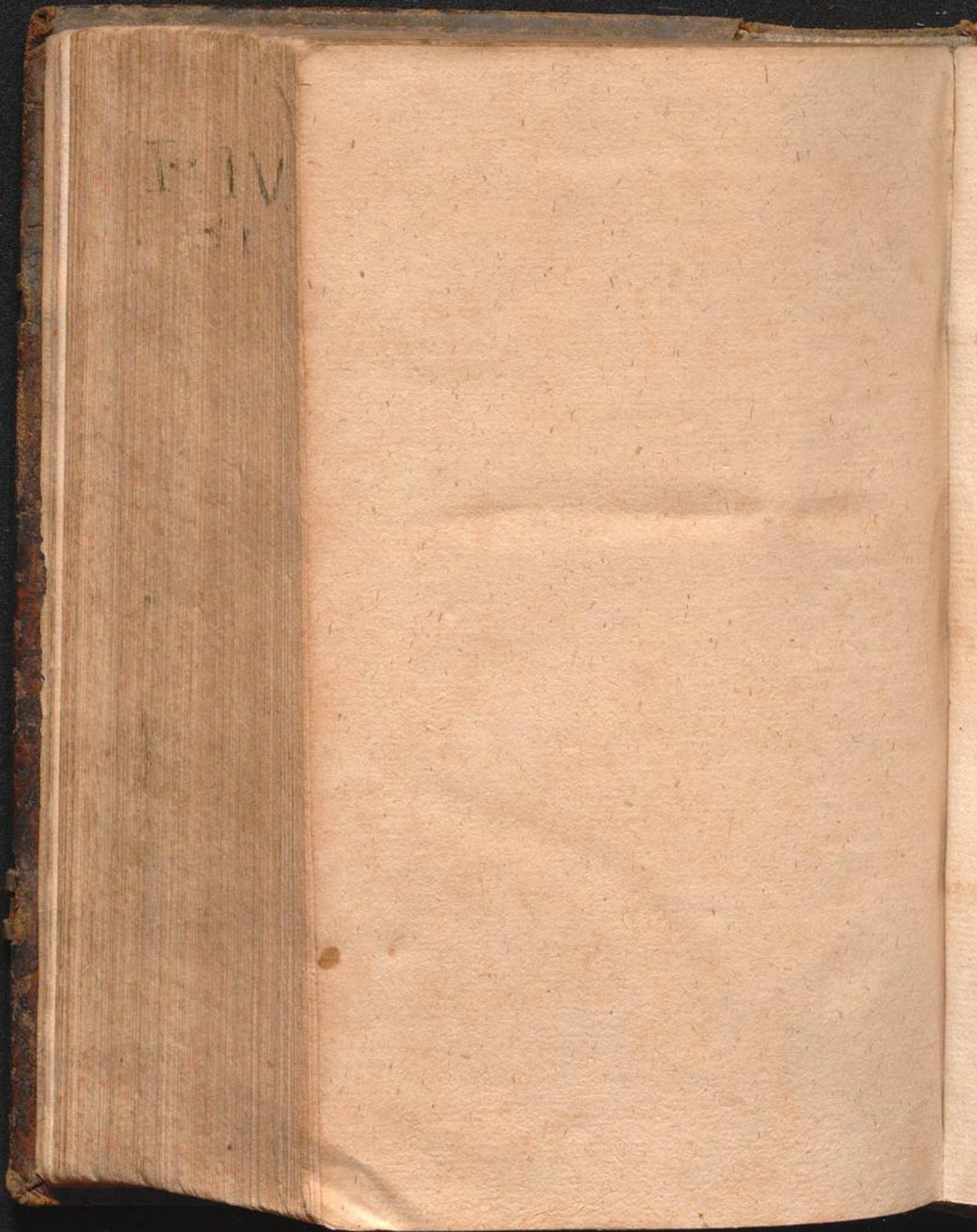
Z.

Zelotypia.	378
Zodiaci signa ad mores applicata.	118

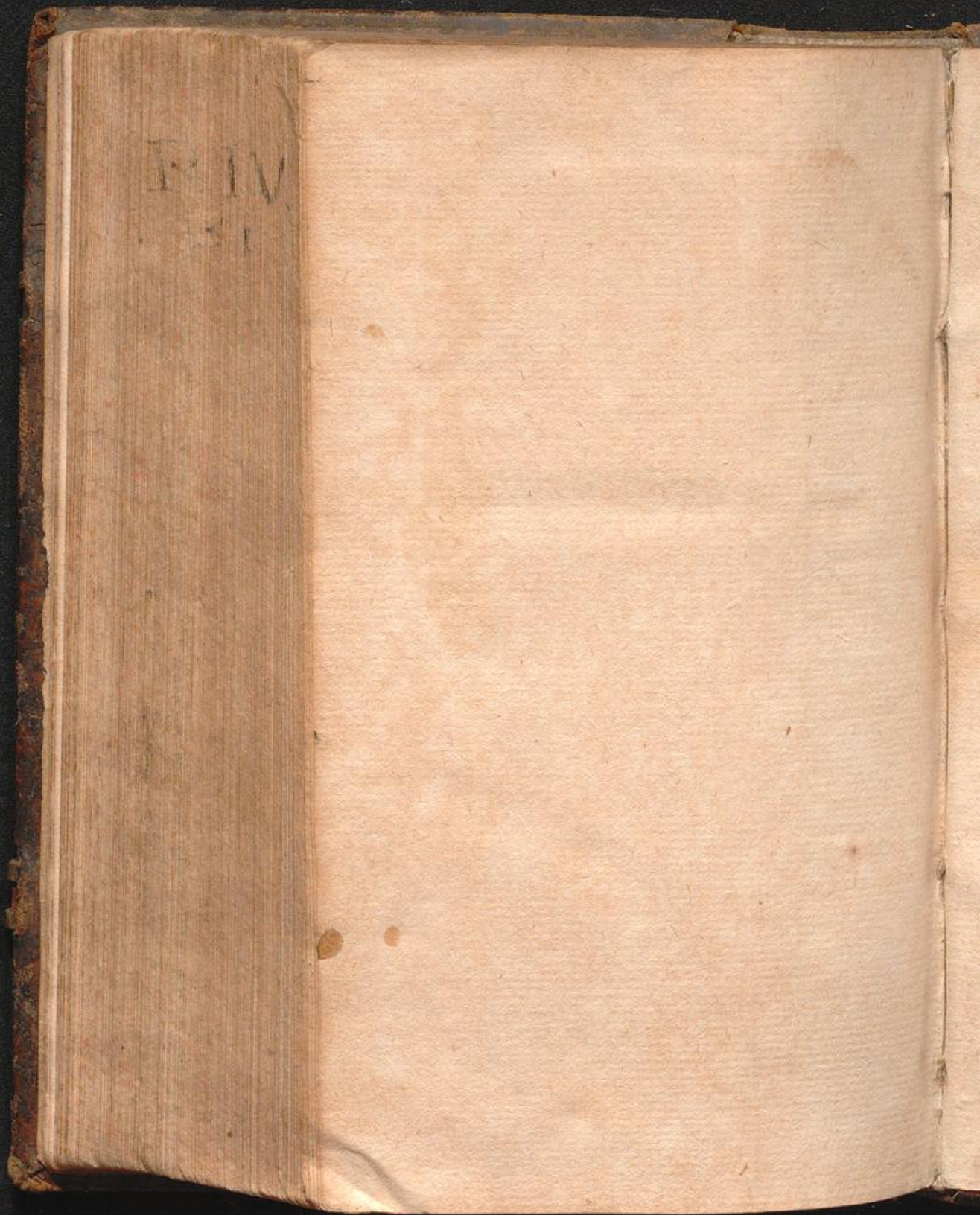
F I N I S.

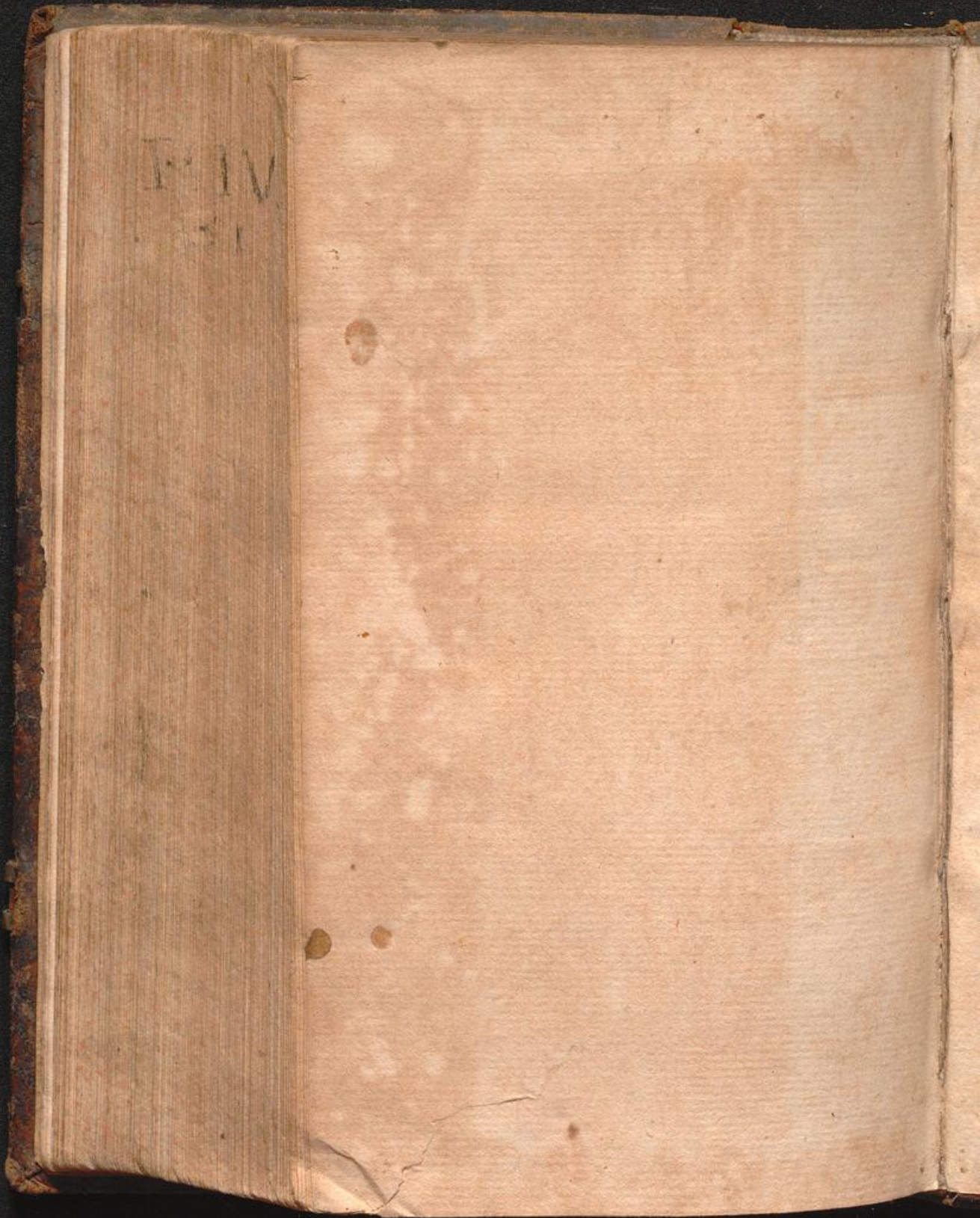

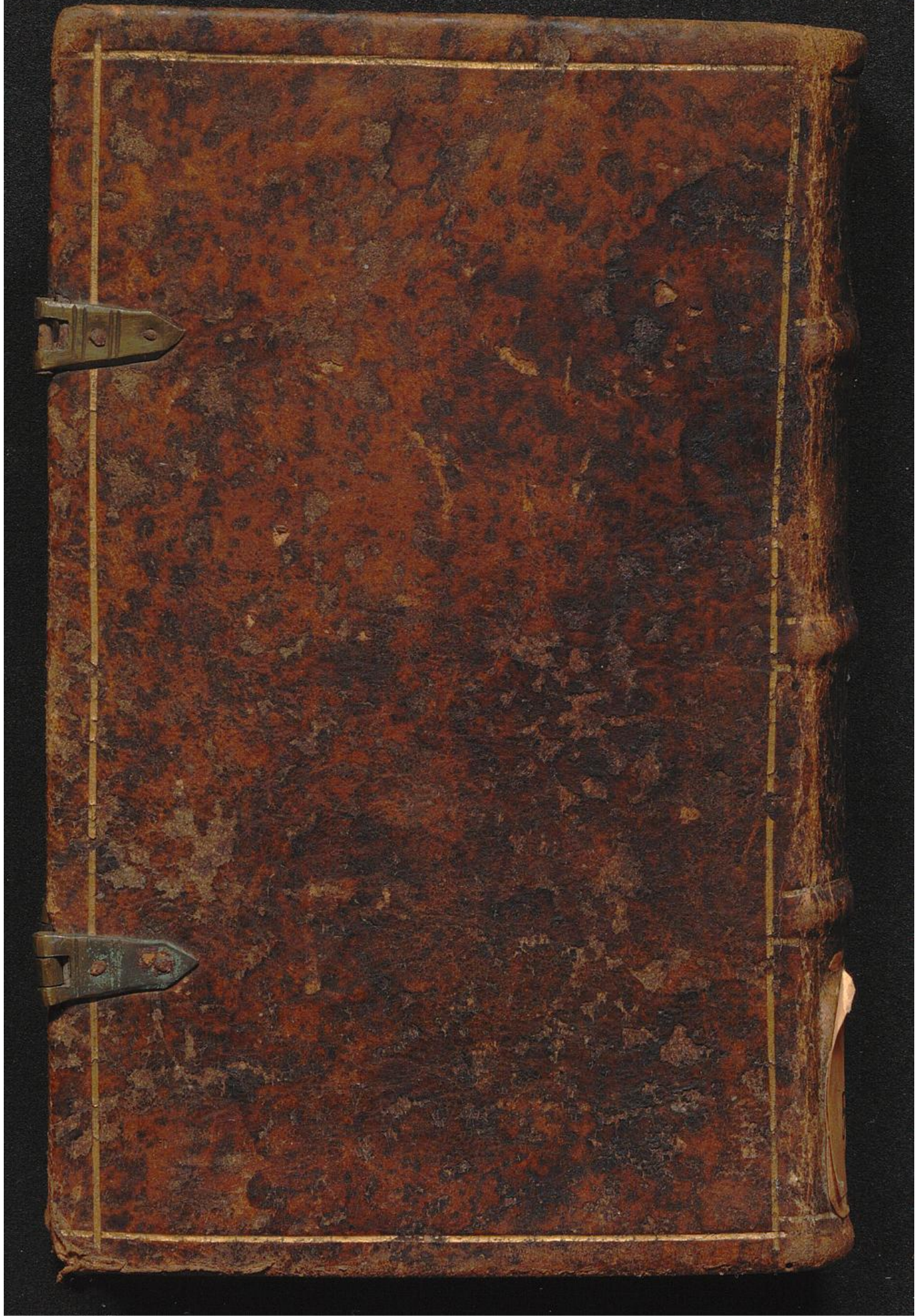

IV
IV

Th

5852

P. IV

31